

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Παρασκευή 24 - Κυριακή 26 Δεκεμβρίου 2021 • Έτος 14^ο • Αρ. φύλλου 694

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

DIDIER REYNENDERS

Παρακολουθούμε στενά τις έρευνες για τα διαβατήρια

Για το κράτος δικαίου μιλά στην «Κ» ο Ευρωπαίος Επίτροπος Ντιντιέ Ρέιντερς. Στο θέμα της μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος, ο κ. Ρέιντερς καλεί τις κυπριακές αρχές να υιοθετήσουν τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών. **Σελ. 10**

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ

Τι σηματοδοτεί η επάνοδος ΕΧΧΟΝ

Η επανέναρχη του γεωτρητικού προγράμματος από την κυβέρνηση κάνει τόσο την Άγκυρα όσο και το ψευδοκράτος να αντιδρούν, με το αποτύπωμα αυτών των αντιδράσεων να διαφαίνεται ήδη σε επίπεδο «κινήσεων επί του πεδίου». **Σελ. 4**

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η λίρα «ρίχνει» Άγκυρα και Τ/κ

Οι εξελίξεις στην τουρκική οικονομία τείνουν να βγουν εκτός ελέγχου. Αυτή η εξέλιξη, η οποία επηρεάζει άμεσα την τουρκοκυπριακή κοινότητα, «πυροδοτεί» εξελίξεις σε Τουρκία και Κατεχόμενα. **Σελ. 6**

ΕΛΛΑΔΑ

Πώς ξεκίνησαν τα σενάρια της κάλπης

Εκτός ορίζοντα του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη είναι τα σενάρια των πρώτων εκλογών, που πυροδότησαν η δημοσκοπική άνοδος του ΚΙΝΑΛ, αλλά και το αίτημα του Αλέξη Τσίπρα για άμεση προσφυγή στις κάλπες. **Σελ. 17**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Ψάχνουν αντίδοτο για τα drones

Η διείσδυση της Άγκυρας στην Αιθιοπία, είναι ενδεικτική της αποτελεσματικότητας της «διπλωματίας των drones». Αυτό, το αντιλαμβάνεται το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών και κάνει τις δικές του κινήσεις και επαφές. **Σελ. 18**

Ο μαραθώνιος του ΔΗΣΥ με Αβέρωφ στην αφετηρία

Οι προκλήσεις του πρόωρου προεκλογικού και οι αμαρτίες του παρελθόντος

Η εξαγγελία του Αβέρωφ Νεοφύτου την περασμένη Τετάρτη έπιασε κάποιους στον ύπνο, για άλλους όμως υπήρξε ένα διαδικαστικό γεγονός καθώς ο ίδιος έχει ξεκινήσει τον προεκλογικό προ πολλού. Το μήνυμα πίσω από την για πολλούς βεβαιωμένη κίνηση ήταν να προλάβει τον Νίκο

Χριστοδουλίδη, αλλά και να δεσμεύσει τον Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος αποφεύγει να πάρει σαφή θέση στην εσωκομματική κόντρα. Πόσο όμως αυτό αποτελεί κίνηση ματ και πόσο αυτοεγκλωβισμό οδηγώντας τα κόμματα της αντιπολίτευσης σε συσπείρωση; Ήδη, πάντως, έχει ξεκινήσει

η συζήτηση περί εσωστρέφειας με κάποιους να επικαλούνται έντονα την περίοδο Μαρκίδη. Αν και υπάρχουν κάποια κοινά στις δύο εκλογικές διαμάχες του 2003 και 2023, τα δεδομένα, όπως η σχέση της κοινωνίας με τα κόμματα, έχουν αλλάξει άρδην. **Σελ. 8, 9**

Η χρονιά των γυναικών

Πολλές ήταν εκείνες οι γυναίκες που μας ενέπνευσαν, που άφησαν με το έργο τους το αποτύπωμά τους στην κοινωνία, αλλά και που με το θάρρος τους κατάφεραν να βγουν μπροστά και να βελτιώσουν τον κόσμο μας. Ήταν η χρονιά της γυναικείας αφύπνισης με το #metoo στην Ελλάδα, αλλά και μία χρονιά που δυστυχώς στιγματίστηκε από τις γυναικοκτονίες. Μία ορολογία που πολλοί επέλεξαν να αγνοούν. Αυτές τις γιορτές, ας είναι η στιγμή που θα επικροτήσουμε όλες αυτές που με τη δύναμή τους στάθηκαν βράχοι για ένα καλύτερο αύριο. Ας θυμόμαστε όμως και όλες αυτές που χάθηκαν πρόωρα και άδικα, αφήνοντας στους δικούς τους δυσαναπλήρωτο κενό. **Σελ. 20-22**

Νέες προκλήσεις για τις τράπεζες

Δάνεια, ΜΕΔ, τεχνολογία

Τέσσερις είναι οι βασικές προκλήσεις των τραπεζών σήμερα. Να δώσουν νέα δάνεια, να μειώσουν τα ΜΕΔ, να είναι ευθυγραμμισμένες με την τεχνολογία και να βρουν το ισοζύγιο μεταξύ άμεσων και ασφαλών τραπεζικών εν μέσω κανονιστικών απαιτήσεων. **Οικονομική, σελ. 1**

Από το καλό 2021 στο καλύτερο 2022

Ανασκόπηση της οικονομίας και προσδοκίες για την επόμενη μέρα

Μια ανασκόπηση των γεγονότων που σημάδεψαν το οικονομικό τοπίο το 2021 παρουσιάζει η «Κ». Τα εμβόλια, το τέλος των lockdown, η έγκριση του προϋπολογισμού, οι πωλήσεις δανείων, η έξοδος στις αγορές είναι ορισμένα στοιχεία που χαρακτηρίζουν καλή χρονιά το 2021. Την επόμενη μέρα για το επιχειρείν σκιαγραφούν επιχειρη-

ματικοί και εργοδοτικοί σύνδεσμοι. Εκφράζουν αισιοδοξία ότι έρχονται καλύτερες ημέρες και μεγαλύτερη ανάπτυξη. Το 2022 θα είναι έτος θετικών αλλαγών τονίζει ο CEO της ΕΥ Κύπρου, Ronald Attard. Στην ψηφιακή μεταμόρφωση αναφέρεται ο CEO της Ελληνικής Τράπεζας, Oliver Gatzke. **Οικονομική, σελ. 3-10**

MERK-MESD

Το χάπι κατά της Covid-19 αντιμετωπίζει την «Ομικρον»

Το χάπι κατά της COVID-19, θα απευθύνεται σε ασθενείς που κινδυνεύουν με εισαγωγή στο νοσοκομείο, και είναι σε θέση να μειώνει κατά 1/3 τις νοσηλείες και κατά 9 φορές τους θανάτους, τονίζει σε αποκλειστική συνέντευξη στην «Κ» η Άγκυρα Γιάκονοιτς, διευθύνουσα σύμβουλος της Merck-MSD για την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Μάλτα. **Σελ. 19**

• Ο οδικός χάρτης των μέτρων για το χριστουγεννιάτικο τραπέζι. **Σελ. 7**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Περιορισμένες οι προσδοκίες από το Παρίσι

Τη στιγμή που η Λευκωσία επενδύει σε στήριξη από το Παρίσι, στη διάρκεια άσκησης της Προεδρίας της Ε.Ε., οι φόβοι του Μακρόν για ανάμιξη του Τούρκου Προέδρου στις προεδρικές εκλογές της Γαλλίας στέλνουν το μήνυμα πως δεν θα θέλει να δυσκολέψει με αποφάσεις την Άγκυρα. **Σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Χριστουγεννιάτικα

Η εξαγγελία υποψηφιότητας του Αβέρωφ Νεοφύτου κατέδειξε πως μπαίνουμε έστω και απότομα σε έναν μακρύ προεκλογικό δρόμο. Οι προκλήσεις είναι πολλές, τα στοιχήματα μεγάλα και οι προσδοκίες της κοινωνίας υψηλές. Σε αυτή την χρονική στιγμή, με το Κυπριακό στάσιμο, τις αντοχές του κόσμου να εξαντλούνται από την πανδημία και τις προκλήσεις στην οικονομία πολλές, κύριος στόχος θα πρέπει να είναι η σοβαρότητα. Απέναντι από το τοξικό παιχνίδι αντιπαράθεσης του παρελθόντος, θα πρέπει να κατατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις, να υπάρξει όραμα και η ελπίδα ότι η αλλαγή είναι προ των πυλών. Με την αναβίωση της τοξικότητας μόνο ο τόπος χάνει και δεν λειτουργεί η δημοκρατία. Ας το σκεφτούν λοιπόν αυτό οι υποψήφιοι τα Χριστούγεννα.

Η κάρτα που σε ταξιδεύει είναι εδώ.

bankofcyprus.com.cy Τράπεζα Κύπρου

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Καλικάντζαροι και μερικές ιστορίες τους

Και ποιος ποτέ απέδειξε ότι οι καλικάντζαροι δεν υπάρχουν; Από την άλλη πάλι ποιος ποτέ τους είδε; Όπως και να 'χει όλοι λένε πως τα Χριστούγεννα είναι που εμφανίζονται, και πλέον αλλάζουν μορφές και ο καθένας κι η καθενιά τους βλέπει όπως θέλει! **Ζωή, σελ. 1**

ΠΡΟΣΩΠΟ

Η Ελένη Τσαλιγοπούλου μιλάει στην «Κ»

Με αφορμή τις δύο συναυλίες της σε Λευκωσία και Πάφο, μιλήσαμε με την Ελένη Τσαλιγοπούλου για το τραγούδι, τη μουσική και την παράδοση. «Πάντα αισθανόμουν καλύτερα στο κομμάτι που αφορούσε την παράδοση. Είναι το ακριβό μου κομμάτι». **Ζωή, σελ. 4**

PANERAI
LABORATORIO DI IDEE

SUBMERSIBLE
BMG-TECH™
A PIONEERING INNOVATION MADE FOR MODERN HEROES

Vassos Eliades Accessories Ltd Nicosia - Limassol Tel: 22 897351

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τυφώνας Αβέρωφ

Μαζεύτηκαν οι κυρίες στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά, σήκωσαν την τέντα στο μπαλκόνι, σφάλισαν τα παράθυρα, γέμισαν σάκους με άμμο για ν' αποκλείσουν κάθε πιθανότητα πλημύρας και ρύθμισαν τη θέρμανση στο φουλ. Η Ρωσίδα δεν προλάβαινε να ετοιμάζει αφεψήματα, τα οποία σέρβιρε με βουτήματα και «μπουκιές» με-λομακάρονα τουDesire, δώρο της άρτι αφιχθείσης από το μετερίζι του Κολωνακίου εξαδέλφης Ευφημίας Παλαιολόγου Τσαμπά. «Ετοιμες;» ρώτησε η Ιουλία. «Ετοιμες!» απάντησαν εν χορώ οι ελεύθερες πο-λιорκημένες.

Δυο μέρες και δυο κιλά (η κάθε μια) μετά, οι κυρίες κατάλαβαν ότι μάταια περίμεναν την έλευση της Καρμέλας. Το τι άκουσε ο Διευθυντής του Τμήματος Μετεωρολογίας Κλεάνθης Νικολαΐδης δεν γράφεται, καθότι η εφημερίδα οφείλει να κρατήσει ένα άλφα επίπεδο. Το επιτραπέζιο πάντως που αγόρασε η Ιουλία με προτροπή του κυρίου Νικολαΐδη, για να απασχολούνται αναμένοντας τον Αρμαγεδδών, κάπκε στο γιοφύρι της Ζάχα σε μια συμβολική τελετή αντίστασης στις δυσοίυνες προφητείες. Αφού οι κυρίες εκτόνωσαν τα νεύρα τους, επένετρεψαν στο καταφύγιο για ν' ασχοληθούν με τα αληθινά σοβαρά θέματα. «Η επικαιρότητα βράζει και χύνεται» τις ενημέρωσε η Ιουλία, καθώς μοίραζε χαρτιά για μια παρτίδα μπιρίμπα.

Η ανασκόπηση της επικαιρότητας ξεκίνησε με το ελαφρολαϊκό ρεπερτόριο, αφήνοντας για το τέλος τα πρώτα ονόματα της πολιτικής μαρκίζας. «Θυμάστε την υποψήφια βουλευτή Νάταλη Γεωργίου;» ρώτησε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Καλέ, ναι! Πώς να ξεχάσουμε το πολιτικό σλόγκαν "Η Νάταλη είναι το κάτι άλλο";» απάντησε η οικοδέσποινα με έκδηλο ενδιαφέρον.

Το κενό της Καρμέλας, που αποδείχτηκε απλώς μια χειμωνιάτικη μπόρα, κάλυψε ο Τυφώνας Αβέρωφ με την αιφνίδια υποβολή της υποψηφιότητάς του για το 2023.

Η Κουλλίτσα, παρά τις διαβεβαιώσεις του καρέ, τους φρέσκαρε τη μνήμη διαβάζοντας ένα απόσπασμα από το πιο συγκινησιακά φορτισμέ-νο βιογραφικό των τελευταίων βουλευτικών εκλογών και όχι μόνο: «Μεγάλωσα στα δύσκολα. Ο πατέρας μου ήταν δασοφύλακας, έτσι δεν έζησα τη θαλπωρή ενός μόνιμου σπιτικού. Τα εισοδήματα της οικογένειας χαμπλά και πάντα με δυσκολία η αποπληρωμή δανείων και ειδικά των σπουδών μου. Όμως το πάλεψα με πείσμα. (...) Έχω βιώσει την ανεργία, την αδικία, την απογοήτευση. Όμως έμαθα να αντιμετωπίζω τις δυσκολίες με θάρρος, πάντα βρίσκοντας τη δύναμη να ξενασκηθώ και να αγωνιστώ». Προ-

τού προλάβουν να καταλαγιάσουν τρικυμισμένα συναισθήματα, η αδιάστακτη Κουλλίτσα τους έβαλε το βίντεο όπου η Νάταλη ωρύεται κατά του Αναστασιάδη και των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας. «Η Πασιονάρια των αντιεμβολιαστών!» μουρμούρισε η Ιουλία. Κι ένα ρίγος τη διαπέρασε, στη σκέψη και μόνο ότι δεν βρίσκει πάτο η ξέφρενη πορεία στην κατηφόρα.

Σε άλλα, πιο σοβαρά, ελαφρολαϊκά νέα, η Ιουλία έδειξε στο καρέ το βιντεάκι που προκάλεσε αίσθηση στο Tik Tok, με πρωταγωνιστή τον Νίκο Αναστασιάδη και μια ξανθιά καλλονή αγνώστων λοιπών στοιχείων. Οι δυο τους ποζάρουν περιχα-

ρείς ενώ η Ρωσίδα, με το εύγλωττο όνομα Rich Anna, αναγράφει «Privet President» προσθέτοντας μία κόκκινη καρδούλα. «Very Presidential» σχολίασε σαρκαστικά η Ιουλία, αγνοώντας επιδεικτικά τη δυσφορία της Σβετλάνας Αλεξάντροβα, η οποία από πάлай ποτέ δόξα του Μπολσόι κατέληξε dame de compagnie μιας τρελής γριάς στη βραχο-νησίδα της Ανατολικής Μεσογείου.

«Φιλίππα, Φιλίππα, Φιλίππα. Κι ας με μηνύσει!» έγραψε η Ιουλία στο Twitter. Όσοι διαθέτουν καλή μνήμη έπιασαν φυσικά αμέσως το υπονοούμενο. Η αναφορά μας πάει πολύ πίσω, στο μακρινό 1997, όταν ο Γιώργος Νταλάρας έσυρε τον Τζιμη

Πανούση στα δικαστήρια απαιτώντας να σταματήσει να τον σατιρίζει. Κάθε φορά δε που θα αναφερόταν στο όνομά του, να του καταβάλλει το ποσό του ενός εκατομμυρίου δραχμών. Ο Πανούσης απάντησε με τη θρυλική ατάκα «Μου περισσεύουν τρία εκατομμύρια δραχμές! Νταλάρας, Νταλάρας, Νταλάρας» και έγινε χαμός. «Η απάντηση λοιπόν στη σύζυγο του Νίκου Χριστοδουλίδη, η οποία ζήτησε μέσω δικηγόρου από την «Καθημερινή» να μην αναφέρεται σε αυτήν, δεν μπορεί παρά να είναι μία: Φιλίππα, Φιλίππα, Φιλίππα» υπερθεμάτισε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον και οι κυρίες του καρέ συγκατένευσαν σιωπηλά.

«Το σημαντικό στη ζωή είναι να έχεις υπομονή. Μπορεί η Καρμέλα να πέρασε και να μην ακούμπησε, ο τυφώνας, όμως, ομοίως με την αγάπη, θα σε βρει όπου και να 'σαι» ενημέρωσε η χήρα το καρέ την Τετάρτη το πρωί. Μέχρι το μεσημέρι, ο γρίφος είχε κιόλας λυθεί: ο τυφώνας Αβέρωφ τους έπιασε όλους στον ύπνο με την εξαγγελία της υποψηφιότητάς του για τις προεδρικές του 2023.

Το γεγονός γιορτάστηκε καταπώς του άξιζε: με gin and tonic και προβολή του βίντεο στο καθιστικό του διαμερίσματος της οδού Κωστή Παλαμά. Οι κυρίες παρακολούθησαν με προσοχή την διάρκειας τεσσάρων λεπτών και δώδεκα δευτερολέπτων ταινία μικρού μήκους με πρωταγωνιστή τον Φούλη που όλοι αγαπήσαμε και λατρεύσαμε. Εκεί, στο γιοφύρι της Ζάχα, ανάμεσα σε κομπάρσους που υποδύονταν τους πανευτυχείς πολίτες της ακόμα πανευτυχέστερης Κύπρου μας, ο Αβέρωφ άνοιξε την κούρσα των προεδρικών του 2023.

«Για το βίντεο θα πω απλώς ότι μπορούσαμε και καλύτερα» σχολίασε συγκρατημένα η Ευγενία η Καλαμαρού. «Επί της πολιτικής ουσίας, πάλι, ας κρατήσουμε την ατάκα "δεν αρκούν οι καλές προθέσεις και οι δημόσιες σχέσεις», συμπλήρωσε. «Τουτέστιν;» ρώτησε η άσχετη περί τα κυπριακά πολιτικά πράγματα Ευφημία Παλαιολόγου Τσαμπά. «Τουτέστιν, όλη αυτή η πρεμούρα για εξαγγελία πριν από την καθορισμένη ημερομηνία τον Ιανουάριο, θα μπορούσε να εκφραστεί με τρεις μόνο λέξεις: Φιλίππα, Φιλίππα, Φιλίππα!» απάντησε η Ιουλία και ζήτησε από τη Ρωσίδα να ανανεώσει τα gin and tonic.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
25.12.1931

ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ: Μία προς μίαν ζωντανεύουν κατά τας προ των Χριστουγέννων ημέρας αυτές, εις τας τέσσερας γωνίας των Παρισίων, αι πολύχρωμαι φαντασμαγορίαί των προθηκών, μέσα εις το σκοτεινόν φόντο της νυκτός. «Τι γρήγορα που επέρασεν ο χρόνος!» σκέπτονται εκείνοι εις τους οποίους η ζωή δεν χαρίζει πλέον αθύρματα, παρατηρούντες τους άλλους οι οποίοι χαζεύουν εμπρός εις τους φωτεινούς αυτούς πειρασμούς. Οσον αφορά τους μικρούς, οι οποίοι δεν έχουν φθάση ακόμη εις την ηλικίαν της φιλοσοφίας, ευρίσκουν κατά τας ημέρας αυτές την ευκαιρίαν να χορτάσουν τουλάχιστον τα μάτια των με το πολυποικίλον θέαμα των δώρων, τα οποία εκτίθενται παντού με αφόνταστον ποικιλίαν. Και πιασμένοι από την φρούσταν της μαμάς των, η οποία με την ράخين της προσπαθεί να αντιστή εις την πείσιν, την οποία ασκεί γύρω το συνωστίζομενον πλήθος, προσπαθούν να φθάσουν όσω το δυνατόν πλησιέστερα εις τα θαύματα αυτά της προθήκης.

ΔΟΥΝΑΒΗΣ: Τηλεγραφοῦν εκ Βουκουρεστίου ότι το στόμιον του Δουνάβεως επάγωσε και ότι η ψύξις των υδάτων επεκτείνεται συνεχώς. Ο Βραχίων του Αγίου Γεωργίου επάγωσεν ολόκληρος, διεκόπη δε η ναυσιπλοΐα σε αυτόν.

ΠΟΤΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ: Αγγέλλεται εξ Ελσιγκφορς της Φινλανδίας ότι κατ' απόφασιν της Βουλής της χώρας πρόκειται να διενεργηθῇ δημοψήφισμα διά την εφαρμογήν του νόμου περί απαγορεύσεως της καταναλώσεως οινόπνευματών ποτών. Εναντίον της σχετικής προτάσεως εψήφισαν μόνον 14 βουλευταί, χωρίς να φορηθούν ότι διατρέχουν τον κίνδυνον να χαρακτηρισθούν ως... μπεκρήδες. Ο αριθμός των ψηφοφόρων οι οποίοι θα κληθούν να εκφέρουν επί του προκειμένου την γνώμην των ανέρχεται εις την Φινλανδίαν εις 1.700.000, εκ των οποίων το 1 εκατομμύριον γυναίκες.

Ψηφιακή πλατφόρμα προβολών προσβάσιμη για όλους

Το 4ο Παιδικό & Εφηβικό Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Αθηνas έριξε αυλαία στις 21 Νοεμβρίου 2021, το σινεμά όμως συνεχίζεται στο σπίτι! Με στόχο την προώθηση πολιτιστικού περιεχομένου υψηλής ποιότητας και τη δωρεάν πρόσβαση σε αυτό, το Φεστιβάλ ανακοινώνει την έναρξη της Ψηφιακής Αΐθουσας Προβολών Προσβάσιμη για Όλους. Η λειτουργία της Ψηφιακής Αΐθουσας Προβολών εδραιώθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, τον Μάρτιο 2020, και έχοντας μεγάλη ανταπόκριση από το κοινό, εξελίσσεται σε μια ψηφιακή πλατφόρμα παροχής κινηματογραφικού περιεχομένου προσβάσιμη για όλους. Στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι να δώσει πρόσβαση σε παιδιά και νέους στον μαγικό κόσμο του παγκόσμιου σινεμά και να τους φέρει σε επαφή με την ποικιλομορφία στην τέχνη, ανεξαρτήτως φύλου, καταγωγής, καταπολεμώντας στερεότυπα και διακρίσεις. Έτσι, από την Παρασκευή 17 Δεκεμβρίου 2021, στο www.athicff.com είναι διαθέσιμες διάφορες ταινίες που προβλήθηκαν στις αίθουσες κατά τη διάρκεια της 4ης διοργάνωσης.

Με τη δημιουργία της Ψηφιακής Πλατφόρμας Προβολών, το Φεστιβάλ γίνεται προσβάσιμο σε ομάδες πληθυσμού που έχουν ελάχιστη πρόσβαση στον Πολιτισμό, δημιουργώντας ένα διαδικτυακό περιβάλλον ανοικτό σε όλους ανεξάρτητα από χωρικούς ή άλλους περιορισμούς. Με την πολύτιμη συνεργασία του Μν Κερδοσκοπικού Φορέα The Happy Act ως σύμβουλος προσβασιμότητας του Φεστιβάλ, μέρος του πλούσιου κινηματογραφικού περιεχο-

Η πλατφόρμα αποτελεί ένα διαδικτυακό περιβάλλον ανοικτό σε όλους, χωρίς χρέωση, διαθέσιμη στους λάτρεις του σινεμά σε Ελλάδα και Κύπρο από το Παιδικό & Εφηβικό Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Αθηνas στο www.athicff.com.

μένου που φιλοξενείται στην Ψηφιακή Πλατφόρμα Προβολών, είναι προσαρμοσμένο για άτομα στο φάσμα του αυτισμού μέσα από τις 'κοινωνικές ιστορίες' που προσφέρουν μια πιο απλοποιημένη περιγραφή των ταινιών στα άτομα με δυσκολία στην κατανόηση.

Με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελλάδας, τη συνδιοργάνωση της Περιφέρειας Αττικής, τη δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), την υποστήριξη του Οργανισμού Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας του Δήμου Αθηναίων (ΟΠΑΝΔΑ) και της Αστικής Μν Κερδοσκοπικής Εταιρείας Καλλιστη, η Ψηφιακή Πλατφόρμα Προβολών Προσβάσιμη για Όλους αποτελεί ένα διαδικτυακό περιβάλλον ανοικτό σε όλους, χωρίς χρέωση,

διαθέσιμη στους λάτρεις του σινεμά σε Ελλάδα και Κύπρο.

Για Κωφά και βαρήκοα άτομα, η πλατφόρμα περιλαμβάνει ταινίες με διερμηνεία στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και με SDH υπότιτλους, ενώ για άτομα με οπτική αναπηρία, προσφέρονται ταινίες με ακουστική περιγραφή, σε συνεργασία με τη HandsUp και τον πολιτιστικό οργανισμό Liminal. Μέρος του κινηματογραφικού περιεχομένου είναι προσαρμοσμένο για άτομα στο φάσμα του αυτισμού μέσα από τις 'κοινωνικές ιστορίες' που προσφέρουν μια πιο απλοποιημένη περιγραφή των ταινιών στα άτομα με δυσκολία στην κατανόηση.

Μέσα από την Ψηφιακή Πλατφόρμα Προβολών δίνεται η ευκαιρία να παρακολουθήσουμε ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους για παιδιά και

νέους από 2 ετών έως και την εφηβεία. Το περιεχόμενο παρουσιάζεται με την κατάλληλη σήμανση και ηλικιακή ένδειξη ώστε να είναι αμέσως εύληπτο στην ομάδα πληθυσμού στην οποία απευθύνεται και είναι διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας του Φεστιβάλ www.athicff.com.

Η διευθύντρια του Φεστιβάλ, Καλλιόπη Χαράλαμπος αναφέρει σχετικά: «Η Ψηφιακή Πλατφόρμα Προβολών Προσβάσιμη για Όλους συμπληρώνει και ενισχύει τις πρωτοβουλίες που έχουμε λάβει μέχρι σήμερα για τη συμπερίληψη και την προσβασιμότητα. Με τη δημιουργία της, το οπτικοακουστικό περιεχόμενο που επιλέγει και παρουσιάζει το Φεστιβάλ μπαίνει σε όλα τα σπίατα συμβάλλοντας έτσι στην ευαισθητοποίηση για την ανάγκη ίσους πρόσβασης στον πολιτισμό».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
**«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»**

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αυτές τις γιορτές, πάρε μαζί σου ό,τι πραγματικά χρειάζεσαι. Την κάρτα σου!

Κάνε τις αγορές σου με κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας από **06/12/21**
έως **06/01/22** και μπορεί να είσαι ένας από τους **200 τυχερούς**
που θα διεκδικήσουν **€250** ο καθένας στο **Mple Rewards App**.

Χρησιμοποίησε την κάρτα σου στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν
στο Μπλε και κέρδισε **x10** συμμετοχές στην κλήρωση.

αυτές τις γιορτές
κάρτα πλήρες!

#OιGiortesThelounKarta
www.hellenicbank.com/xmas

Ισχύουν όροι & προϋποθέσεις.

 HELLENIC BANK

Επανέρχεται η Εκχον αλλά και η τουρκική αντίδραση

Η επιβεβαιωτική γεώτρηση στον «Γλαύκο» προσιωνίζεται εξελίξεις στην ΑΟΖ

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Μέχρι την στιγμή που γράφονταν αυτές εδώ οι γραμμές, το γεωτρή-πανο «Stena Forth» της κοινοπραξίας Εκχον-Qatar Petroleum είχε σταθεροποιηθεί στην δεσμευμένη περιοχή του γεωτρητικού στόχου «Γλαύκου», στο τεμάχιο «10» της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, σηματοδοτώντας την αρχή της επιβεβαιωτικής γεώτρησης προκειμένου να διαφανεί αν το εν λόγω κοιτάσμα (σ.σ. ανακαλύφθηκε τον Φεβρουάριο του 2019) διαθέτει όντως κάποια ποσότητα φυσικού αερίου στο εύρος των εκτιμήσεων που δόθηκαν – μεταξύ 5 και 8 tcf (τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια). Εκτός συγκλονιστικού απροόπτου, η Εκχον θα εργαστεί στο τεμάχιο «10», απρόσκοπτα, έως τις 30 Ιανουαρίου ενώ την προσεχή άνοιξη αναμένονται από την αμερικανοκαταρινή κοινοπραξία και οι επίσημες ανακοινώσεις για την επιβεβαίωση του κοιτάσματος. Την ίδια στιγμή, η επανέναρξη του γεωτρητικού προγράμματος, εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας, κάνει τόσο την Άγκυρα όσο και την λεγόμενη κυβέρνηση στα Κατεχόμενα να αντιδρούν, με το αποτύπωμα αυτών των αντιδράσεων να διαφαίνεται ήδη σε επίπεδο «κινήσεων επί του πεδίου». Παράλληλα, η ανατολική Μεσόγειος αποκτά ξαφνικά, με επίκεντρο την Κύπρο, «κίνηση» επί του θαλάσσιου χώρου με το «Nautical Geo» (συνδέεται με το πρότζεκτ του αγωγού EastMed)

Η γεώτρηση

Η πλατφόρμα «Stena Forth» αφίχθη επί του γεωτρητικού στόχου «Γλαύκος» από το λιμάνι της Λεμεσού κι άρχισε τις εργασίες σταθεροποίησης, προκειμένου να πάσει δουλειά, το περασμένο Σάββατο. Συνοδεύεται από δύο πλοία υποστήριξης (σ.σ. «Lundstrom Tide» και «Demarest Tide») κι αναμένεται να παραμείνει επί της κυπριακής ΑΟΖ μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου. Το «Stena Forth» είναι σύγχρονο γεωτρήπανο σκληρού περιβάλλοντος, 6ης γενιάς, με δυνατότητες γεωτρήσεων, δυναμικής τοποθέτησης,

σε υπερβάθη μέχρι τα 35.000 πόδια (περίπου 10χλμ). Αποτελεί μάλιστα «γνώριμο» του υποθαλάσσιου ανάγλυφου της περιοχής μιας και χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον στην ανάπτυξη του κοιτάσματος Leviathan στην ισραηλινή ΑΟΖ. Τον περασμένο Ιούλιο μάλιστα εργάστηκε επί του ταμιευτήρα παραγωγής (σ.σ. «άνοιξε το πηγάδι») «Leviathan 8» στο βόρειο τμήμα του ισραηλινού κοιτάσματος εργαζόμενο τόσο στα 5.300 όσο και στα 17.000 πόδια (1.600 και 5.300 μέτρα αντίστοιχα).

Η Εκχον αν και αρχικά προσανατολίστηκε και σε δεύτερη γεώτρηση τύπου «wildcat» (σ.σ. γεωτρήσεις υψηλού ρίσκου σε περιοχές που δεν υπάρχουν ενδείξεις) προκειμένου να διαφανεί η χαρτογράφηση της περιοχής και κυρίως αν υπάρχουν προοπτικές αβεστολιθικών στόχων «τύπου Ζορ» σύμφωνα με τις σεισμογραφικές έρευνες του τεμαχίου «10» –άρα και προοπτικές ανακάλυψης μεγάλου κοιτάσματος- προς το παρόν κρατάει τον

Η Τουρκία θα κινηθεί σε τρία επίπεδα αντίδρασης σε σχέση με την επαναδραστηριοποίηση του ερευνητικού προγράμματος της Κ.Δ.

προγραμματισμό της στο επίπεδο των επιλογών αμέσως μετά το πέρας της επιβεβαιωτικής γεώτρησης στον «Γλαύκο». Να υπενθυμίσουμε πως η έκταση που καλύπτει το τεμάχιο «10» είναι ίση με 2.572 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ καλά ενημερωμένες πηγές δείχνουν συγκρατημένη αισιοδοξία σε σχέση με την επιβεβαίωση των ποσοτήτων επί του στόχου «Glaucus-2».

Σε σχέση με την ασφάλεια της γεώτρησης, η ΚΔ έχει ορίσει το Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ) ως κόμβο ασφάλειας σε σχέση με τις εργασίες του γεωτρήπανου στην κυπριακή ΑΟΖ με την Αστυνομία Κύπρου, την ΕΦ και την Πυροσβεστική Υπηρεσία να έχουν ήδη προβεί σε όλα τα

Το τρυπάνι 6ης γενιάς «Stena Forth», της σειράς Stena Drill Max, θα επιβεβαιώσει αν το «10» είναι ελπιδοφόρο ως προς τις ποσότητες φυσικού αερίου.

Η μεγάλη εικόνα για το 2022 και οι εκτιμήσεις των Κυπρίων

Όπως κατέδειξε και η δημοσκοπήση της «Κ» της περασμένης εβδομάδας, με το συντριπτικό 44% των πολιτών να θεωρεί πως δεν θα υπάρξουν άμεσα οικονομικά οφέλη από τις εξορύξεις υδρογονανθράκων και με το 39% και 46% να θεωρεί πως οι αδειοδοτήσεις επί της ΑΟΖ ή δυσκόλεψαν ή δεν είχαν ουσιαστικό αντίκτυπο, αντίστοιχα, στο Κυπριακό η μεγάλη εικόνα της γεωπολιτικής της ενέργειας στην περιοχή, μέσα στο 2022 δείχνει να βρίσκεται σε διαδικασία μετάβασης. Ήδη η νέα κυβέρνηση στο Ισραήλ ανακοίνωσε πως εντός του 2022 δεν θα υπάρξει νέα γεώτρηση επί των ισραηλινών κοιτασμάτων προκειμένου η χώρα να εστιάσει στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η διαπραγμάτευση με το Ισραήλ για το τεμάχιο «12» («Αφροδίτη») χρονίζει και καθυστερεί περαιτέρω την εμπορική αξιοποίηση των επιβεβαιωμένων κοιτασμάτων της ΚΔ από όπου θα μπορούσαν να υπάρχουν οφέλη ενώ και το φι-

λόδοξο πρότζεκτ του αγωγού EastMed δείχνει να εγκαταλείπεται από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, με τόσο το Ισραήλ όσο και την Ελλάδα να εστιάζουν σε άλλες πτυχές ως προς την ενεργειακή τους στρατηγική (ΑΠΕ, επιπλοκές στα κόστη ενέργειας από την πανδημία, κοκ). Για το 2022 επίσης μένει να φανεί και πώς θα κινηθεί η γεωπολιτική στην περιοχή. Η εναρμόνιση των σχέσεων ΗΑΕ-Τουρκίας φωτογραφίζει, εντός του 2022, και μια αντίστοιχη πιθανότητα μεταξύ Τουρκίας με Αίγυπτο και Ισραήλ –δύο χωρών με ειδικό εκτόπισμα ως προς την διάσταση της ενέργειας με τις οποίες η Κύπρος στο υποσύστημά της επένδυσε διπλωματικά σε διμερές και πολυμερές επίπεδο αλλά και σε σχέση με την προοπτική εξαγωγών φυσικού αερίου και, θεωρητικά, οδεύσεων αγωγών ενέργειας. Επιπλέον, η μη προοπτική επανόδου της κοινοπραξίας TOTAL-Ενί (είχε αναβάλει λόγω πανδημίας όλες τις γεωτρήσεις της

για το 2021 επί κυπριακής ΑΟΖ) κι εντός του 2022 δείχνει να «ολοκληρώνει» -μετά κι από τα αποτελέσματα της Εκχον- εντός της νέας χρονιάς την εικόνα των πραγματικών αποθεμάτων, που βρίσκονται στο κυπριακό βυθό κλείνοντας έτσι τον κύκλο ως προς τις ρεαλιστικές προοπτικές αξιοποίησης του φυσικού αερίου από την Κύπρο, ως προς τις εμπορικά βιώσιμες επιλογές και, αναπόφευκτα, σε σχέση με την προβολή ισχύος στην ανατολική Μεσόγειο. Επί τούτου, το προηγούμενο που υπάρχει αυτή την στιγμή με τα δεδομένα ενώπιόν μας, είναι πως την περίοδο 2019-2022 η ΚΔ θα έχει προβεί σε τρεις γεωτρήσεις επί της κυπριακής ΑΟΖ (όλες στο «10») και η Τουρκία σε τρεις -επί συνόλου έξι πέριξ της Κύπρου. Ενδεικτικό του πως η στρατηγική της Άγκυρας επιχειρεί –και δείχνει να έχει πετύχει χωρίς ιδιαίτερο κόστος σε πολιτικό επίπεδο- τετελεσμένα ισχυρά είναι η επί της θαλάσσης.

μάνι του Τασουκού για νέες έρευνες επί των «αδειοδοτημένων» τεμαχίων της λεγόμενης ΤΔΒΚ –και δη στα λεγόμενα τεμάχια D, E και F (σ.σ. ταυτίζεται με το τεμάχιο «2» της κυπριακής ΑΟΖ).

Ένα επί της ανατολικής Μεσογείου, ολιστικό, με τον ίδιο τον Τούρκο ΥΠΕΞ, Μεβλούτ Τσαβούσογλου, να προϊδεάζει μέσω δηλώσεων πως μέρος του τεμαχίου «5» που η ΚΔ αδειοδότησε στην αμερικανοκαταρινή κοινοπραξία ανήκει στην τουρκική υφαλοκρηπίδα και πως υπάρχουν συνεννοήσεις της Τουρκίας με την Εκχον-Qatar Petroleum. Μια τέτοια προσέγγιση ουσιαστικά αποστέλλει το σινιάλο στο σύνολο των χωρών της περιοχής αλλά κι επί του Κυπριακού στην λογική πως και η αλληλοεπικάλυψη «των τεμαχίων της ΤΔΒΚ» (Α έως F αλφαβητικά) δημιουργούν δικαιώματα στο ψευδοκράτος αλλά και μέρος της δυτικής ΑΟΖ της ΚΔ (π.χ. το «5») χωρίζεται μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου.

Στο επίπεδο των τετελεσμένων το οποίο δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε άμεση κάθοδο πλατφόρμας της ΤΡΑΟ για γεώτρηση επί αδειοδοτημένου τεμαχίου της ΚΔ ή σε παρεμπόδιση της Εκχον, αλλά στην λογική της τήρησης στάσης αναμονής (wait & see) προκειμένου η Άγκυρα και α. να σχηματίσει εικόνα για το κοιτάσμα «10» και β. να προχωρήσει αμέσως μετά το πέρας των ενεργειών της αμερικανοκαταρινής κοινοπραξίας σε γεώτρηση-ισοφάριση (retaliation) –ενδεχόμενο με πιθανότητες επαλήθευσης στο πρώτο εξάμηνο του 2022.

απαραίτητα μέτρα καθώς και σε ασκήσεις ετοιμότητας/προσομοιώσεων.

Πώς θα κινηθεί η Τουρκία

Η Τουρκία δεν παρέλειψε να αντιδράσει επί του πεδίου αμέσως μετά τον απόπλου του «Stena Forth» από την Λεμεσό προς την κυπριακή

ΑΟΖ, με το γεωτρήπανο να δέχεται κλήση μέσω ασυρμάτου για να δώσει διευκρινίσεις για τη ρότα και τον τελικό του προορισμό. Η Άγκυρα στην παρούσα φάση φαίνεται να κινείται σε τρία επίπεδα:

Ένα «τουρκοκυπριακό» προκειμένου να συντηρεί το αφήγημα των μονομερών ενεργειών εκ μέ-

ρους της ΚΔ κι αποκλεισμού των Τουρκοκυπρίων από τους υδρογονάνθρακες. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τόσο οι ανακοινώσεις του λεγόμενου ΥΠΕΞ της «ΤΔΒΚ» περί μονομερών ενεργειών όσο και ο πόλεμος των NAVTEX–με τα ερευνητικά πλοία Oruc Reis, Atamanka Cengiz Hanva ξεκινούν από το λι-

κατασκευάστηκαν και παραδόθηκαν σε άπορους φοιτητές του πανεπιστημίου τον Οκτώβριο του 2020, παρέχοντας, εκτός από διαμονή, και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στους φοιτητές μας (όπως γυμναστήριο, χώρους για μελέτη κλπ)

Οι εστίες «Απολλώνια» της Ιεράς Αρχιεπισκοπής σε συνδυασμό με παρούσες εστίες του Πανεπιστημίου και τις μελλοντικές ιδιότητες εστίες του Πανεπιστημίου στον οικισμό «Βερεγγάρια», θα προσφέρουν μόνιμη, μακροπρόθεσμη και ολοκληρωτική λύση στο στεγαστικό πρόβλημα των φοιτητών μας το οποίο μας ταλάνιζε από της ίδρυσης του Πανεπιστημίου.

Ευχαριστώ θερμά την Α.Μ. για την τεράστια διακονία την οποία προσφέρει στους φοιτητές μας από τον Σεπτέμβριο του 2020, το όραμα και την γενναιοδωρία του να επενδύσει ένα τεράστιο ποσό για την εξυπηρέτηση των φοιτητών μας κάτω από αντίξοες και δύσκολες οικονομικές συνθήκες.

Τα εύσημα όμως ανήκουν και στον Δρα Χαμπιαούρη ο οποίος είχε την αρχική ιδέα και σε συνεργασία με την Α.Μ. οραματίστηκαν και υλοποίησαν το μεγαλεπήβολο αυτό έργο.

Θέλω να τονίσω ότι η Εκκλησία της Κύπρου και η Μητρόπολη Λεμεσού είναι οι μεγαλύτεροι δωρητές του Πανεπιστημίου μαζί με το Ίδρυμα Λεβέντη,αφού παράλληλα με την στέγαση των φοιτητών στο «Απολλώνια», η Μητρόπολη Λεμεσού σιτίζει καθημερινά πέραν των 800 φοιτητών του Πανεπιστημίου μας.

Έτσι η Εκκλησία είναι ο αειφόρος δωρητής για το πανεπιστήμιο και τους φοιτητές μας και είναι ο θεσμός ο οποίος στήριξε και στήριζει αστείρευτα το Πανεπιστήμιο από την έναρξη της λειτουργίας του και ένα λαμπρό παράδειγμα για όλους μας.

Ο κ. Αντρέας Αναγιωιάς είναι πρώην πρύτανης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, 2015-2019.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΤΡΕΑ ΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Το στεγαστικό πρόβλημα των φοιτητών του ΤΕΠΑΚ και οι Εστίες «Απολλώνια»

Η πρόσφατη τελετή εγκαίνιων των φοιτητικών εστιών «Απολλώνια» της Ιεράς Αρχιεπισκοπής στη Λεμεσό, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 19-11-2021, αποτελεί ένα μεγάλο ιστορικό γεγονός για το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΤΠΚ) αφού είναι η απαρχή της επίλυσης ενός μεγάλου προβλήματος που αντιμετώπιζε το πανεπιστήμιο, το πρόβλημα στέγασης των φοιτητών μας.

Το πρόβλημα στέγασης των φοιτητών υφίσταται από την ίδρυση του Πανεπιστημίου και την έναρξη των ακαδημαϊκών προγραμμάτων του το 2007. Το πρόβλημα επιδεινωνόταν με την πάροδο του χρόνου και την αύξηση των τιμών του νοικίου τόσο στο ιστορικό κέντρο της πόλης μας αλλά γενικά σε όλη την πόλη, κάτι που έκανε το κόστος δυσβάστακτο στους φοιτητές μας λαμβάνοντας υπόψη ότι πολλοί από αυτούς είναι άποροι και δεν έχουν την δυνατότητα να νοικιάσουν με τις τιμές που ζητούνται στην αγορά.

Το πανεπιστήμιο, από τα πρώτα έτη λειτουργίας του, ήταν αναγκασμένο και προσέφερε στέγη σε χαμηλές τιμές για άπορους φοιτητές σε 6 κτήρια με περίπου 150 κλίνες. Οι εστίες αυτές έλυναν το πρόβλημα για πολύ άπορους φοιτητές με ψηλά μόρια, αλλά όχι για τη μεγάλη μάζα των φοιτητών οι οποίοι έχουν εξ ίσου μεγάλη ανάγκη φθηνής στέγης για τις σπουδές τους.

Μετά από μεγάλες προσπάθειες της ηγεσίας του Πανεπιστημίου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το Υπουργικό Συμβούλιο στους οποίους το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να είναι ευγνώμον και τους οποίους επανειλημμένα ευχαρίστησα, πήραν την απόφαση τον Ιούλιο 2017 να παραχωρήσουν ένα μεγάλο μέρος του οικισμού «Βερεγγάρια» στα Πολυεμίδια για τις άμεσες ανάγκες του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου με κύριο μοχλό ανάπτυξης τις φοιτητικές εστίες.

Η απόφαση για την ετοιμασία εγγράφων για την προκήρυξη αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για τον

σχεδιασμό των φοιτητικών εστιών το 2018 από τον τότε Αντιπρύτανη Κρίστη Χρυσοστόμου και την Υπηρεσία Διαχείρισης Περιουσίας του Πανεπιστημίου που πρόσφατα κατακυρώθηκε, καθώς επίσης και οι επαφές με το Υπουργείο Οικονομικών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, έβαλαν τα θεμέλια για την δημιουργία 400-500 εστιών για την ριζική επίλυση του στεγαστικού προβλήματος όταν οι εστίες θα κατασκευαστούν σε μερικά χρόνια.

Το πρόβλημα όμως της άμεσης λύσης για τη στέγαση των φοιτητών δεν διαφανιόταν στον ορίζοντα. Το Πανεπιστήμιο τότε κινητοποιήθηκε και έστρεψε τις προσπάθειές του σε φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για εξεύρεση άμεσης λύσης. Ο τότε υπουργός Παιδείας Δρ Κώστας Χαμπιαούρης ανέλαβε την πρωτοβουλία να βοηθήσει και οι προσπάθειές του στέφθηκαν με επιτυχία.

Η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ήταν το άτομο το οποίο

είχε τη βούληση και ανταποκρίθηκε στην κραυγή αγωνίας του Υπουργού, της ηγεσίας του Πανεπιστημίου και των φοιτητών. Έτσι, στις 15/03/2019, ο Δρ Χαμπιαούρης και η Α.Μ. ανακοίνωσαν σε δημοσιογραφική διάσκεψη την έναρξη της κατασκευής των φοιτητικών εστιών «Απολλώνια» για άπορους φοιτητές στην περιοχή Τσιρείου σε τέσσερα οικοπέδα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής έναντι του ναού του Αγίου Αρσενίου.

Σε συνάντηση με τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο υπογράψαμε στις 25/10/2019 πρωτόκολλο συνεργασίας για συνέργειες μεταξύ της Ιεράς Αρχιεπισκοπής και του ΤΠΚ και ο Μακαριότατος ανακοίνωσε την παραχώρηση 200 και πλέον κλινών για επιχορηγημένη ενοικίαση από φοιτητές του ΤΠΚ τον Σεπτέμβριο του 2020, βάσει κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων και κριτηρίων αριστείας.

Σε χρόνο ρεκόρ με τη βούληση και την αρωγή της Εκκλησίας της Κύπρου οι εστίες σχεδιάστηκαν,

Επένδυση περιορισμένων προσδοκιών

Λίγα μπορεί να αναμένει η Λευκωσία από τη Γαλλική Προεδρία - Ο Μακρόν φοβάται ανάμιξη Ερντογάν στις προεδρικές

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η **Λευκωσία** επενδύει στο Παρίσι, στη διάρκεια άσκησης της Προεδρίας της Ε.Ε. το πρώτο εξάμηνο του 2022, θεωρώντας ότι η Γαλλία μπορεί να στηρίξει τα κυπριακά αιτήματα στο πεδίο των ευρωτουρκικών σχέσεων, αγγίζοντας και το Κυπριακό. Αφενός, για δρομολόγηση κυρώσεων σε βάρος της Άγκυρας για το Βαρώσι, στο πλαίσιο των συζητήσεων που θα διεξαχθούν στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων, COREPER, με επίκεντρο το «έγγραφο επιλογών», κάτι που όπως αποκαλύψαμε οδήγησε τον ΥΠΕΞ Νίκο Χριστοδουλίδη να στείλει επιστολή προς τον Γάλλο ομόλογό του (όπως και προς τον Γιοσέπ Μπορέλ). Και αφετέρου, για τον χαρακτηρισμό της Τουρκίας «ως απειλής» στο πλαίσιο της «Στρατηγικής Πυξίδας» της Ε.Ε, κάτι που μέχρι στιγμής αρνούνται να αποδεχθούν μεγάλοι αριθμός κρατών-μελών και κυρίως η Γερμανία, παρά τις πειρατικές ενέργειες Ερντογάν στη κυπριακή ΑΟΖ, αλλά και στην ανατολική Μεσόγειο, γενικότερα.

Η Γαλλική Προεδρία, πάντως, δύσκολα θα ικανοποιήσει τις προσδοκίες της Λευκωσίας, για τέσσερις κυρίως λόγους:

1. Η Γαλλία βρίσκεται ήδη σε προεκλογικό κλίμα για την ανάδειξη νέου Προέδρου στη χώρα (10-24 Απριλίου) και το γεγονός αυτό περιορίζει εκ των πραγμάτων το εύρος των όποιων παρεμβάσεων θα μπορούσαν να εκδηλωθούν από το Παρίσι. Ο Εμανουέλ Μακρόν που διεκδικεί επανεκλογή, σε πολύ δύσκολες συνθήκες, έχει ήδη εκδηλώσει δημοσίως ανησυχία για ενδεχόμενη εμπλοκή του Ερντογάν στο γαλλικό προεκλογικό σκηνικό. Συνεπώς, όπως έλεγαν κοινοτικοί κύκλοι

στην «Κ», «ο Γάλλος Πρόεδρος αναμένεται να είναι πολύ προσεκτικός και θεωρείται απίθανο να λάβει αποφάσεις ή έστω να ενεργοποιήσει διαδικασίες που θα μπορούσαν να ενοχλήσουν τον 'προβλέψιμο απρόβλεπτο' Πρόεδρο της Τουρκίας». Άλλωστε, ο κ. Μακρόν είχε προειδοποιήσει από τον περασμένο Μάρτιο, μιλώντας στο κανάλι France 5, για ενδεχόμενη εμπλοκή του Ερντογάν στις εκλογές στη Γαλλία, σημειώνοντας επίσης ότι «πρέπει να υπάρχει ένας διάλογος με την Τουρκία, πρέπει να γίνουν τα πάντα για να μην γυρίσει την πλάτη της στην Ευρώπη και προχωρήσει προς περισσότερο θρσοκευτικό εξτρεμισμό ή προς αρνητικές για εμάς γεωπο-

Ο παράγοντας μιας Προεδρίας που θα έχει ουσιαστική παρουσία μόλις 90 ημερών, δεν επιτρέπει εκ των πραγμάτων αυξημένες προσδοκίες.

λιτικές επιλογές». Υπενθυμίζεται ότι ο Τούρκος Πρόεδρος είχε αφήσει ανοικτό το ενδεχόμενο παρέμβασής του στα εσωτερικά της Γαλλίας, ενώ παράλληλα είχε ζητήσει μποϊκοτάζ γαλλικών προϊόντων και είχε αμφισβητήσει την ψυχική υγεία του Γάλλου ομολόγου του.

2. Η Γαλλία θα επιχειρήσει να διασφαλίσει τη συνέχιση της θετικής της σχέσης με τη Γερμανία και με τη νέα Κυβέρνηση της χώρας, υπό τον σοσιαλιστή Καγκελάριο Όλαφ Σολτς. Και ως γνωστόν, το Βερολίνο έχει το πάνω χέρι στη σχέση με το Παρίσι, που ειθίσται

Η **Λευκωσία** έχει ψηλές προσδοκίες από την Γαλλική Προεδρία, ωστόσο, κοινοτικοί κύκλοι στην «Κ» εκτιμούν πως λόγω προεδρικών εκλογών ο Γάλλος Πρόεδρος δεν θα τολμήσει να λάβει αποφάσεις που θα μπορούσαν να ενοχλήσουν τον Πρόεδρο της Τουρκίας.

να ακολουθεί γερμανική γραμμή στην Ε.Ε. Αν στην εξίσωση αυτή τοποθετήσουμε και την «πρώτη επίσημη» της Γερμανίας στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, στις 13 Δεκεμβρίου, όπου η νέα ΥΠΕΞ Αναλένα Μπέρμποκ (Annalena Baerbock) φρέναρε κάθε σκέψη για κυρώσεις σε βάρος της Τουρκίας, ενώ η Γαλλία αρκέστηκε να επαναλάβει τη γνωστή φραστική αλληλεγγύη προς τη Λευκωσία, τότε σίγουρα οι πιθανότητες δεν είναι με το μέρος των κυπριακών επιδιώξεων.

3. Η Γαλλική Προεδρία θα είναι

και χρονικά «κουτσουρεμένη», καθώς θα έχει μεν τυπική διάρκεια έξι μηνών, όπως προβλέπεται από τις Συνθήκες της Ε.Ε, αλλά ουσιαστική δράση μόλις τριών μηνών. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν μάλιστα ότι η Γαλλία ενημέρωσε τους εταίρους της ότι όλα τα ντοσιέ που θα διαχειριστεί θα πρέπει να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος Μαρτίου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις δυνατότητες παρέμβασης μιας Προεδρίας, η οποία υπό κανονικές συνθήκες θα είχε στη διάθεσή της, διπλάσιο χρόνο, έξι μηνών. Κι αυτός λοιπόν ο παράγοντας, μιας Προ-

εδρίας που θα έχει ουσιαστική παρουσία μόλις 90 ημερών, δεν επιτρέπει εκ των πραγμάτων αυξημένες προσδοκίες.

4. Η διαχείριση της Γαλλίας στην διάρκεια άσκησης, έστω μιας κουτσουρεμένης Προεδρίας της Ε.Ε, θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από «ουδετερότητα» και «έντιμη μεσολάβηση». Ειθίσται, η εκάστοτε Προεδρία να κινείται μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αποφεύγοντας να προτάσσει την εθνική της στρατηγική και αφήνοντας την εθνική της ατζέντα «στο σπίτι της». Με άλλα λόγια, ακόμη και υποθετικά αν θεωρήσουμε ότι η Γαλλία θα επιθυμούσε να στηρίξει τα κυπριακά αιτήματα, το μάξιμουμ που θα μπορούσε να κάνει, θα ήταν να τα φέρει στο τραπέζι προς συζήτηση. Χωρίς όμως να έχει την δυνατότητα και τη νομιμοποίηση να εκφράσει άποψη. Πόσω μάλλον να επιχειρήσει να την επιβάλει. Και για να είμαστε σε κάθε περίπτωση δίκαιοι, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η Γαλλία στήριξε την Κύπρο αρκετές φορές, αλλά ουδέποτε έβαλε πλάτη για την υποθέτηση ενός κυπριακού αιτήματος, έναντι στην Τουρκία. Σε κάποιες μάλιστα περιπτώσεις, υπαναχώρησε από θέσεις τις οποίες είχε αρχικά εκφράσει υπέρ της Λευκωσίας, χωρίς καμιά συνεννόηση ή έστω ενημέρωση με την Κυπριακή Δημοκρατία.

Αμυντική βιομηχανία

Διήμερη άτυπη Σύνοδος Κορυφής αναμένεται να συγκαλέσει η Γαλλία, εντός Μαρτίου, με επίκεντρο τη «στρατηγική αυτονομία» της Ε.Ε, κάτι που εκτιμάται ότι θα φέρει στο τραπέζι και ζητήματα προμήθειας εξοπλισμών, στα οποία επικεντρώνεται το Παρίσι, προσβλέποντας στη διάθεση γαλλικών εξοπλιστικών

προγραμμάτων. Είναι προφανές ότι το ζήτημα της «στρατηγικής αυτονομίας» της Ε.Ε, καθίσταται όχημα στα χέρια της Γαλλικής Προεδρίας, υπό το φως των πρόσφατων εξελίξεων στο Αφγανιστάν αλλά και τον απόηχο της Συμφωνίας ΑΥΚΥΣ.

Το ίδιο διάστημα, εντός Μαρτίου, στο πλαίσιο της τακτικής Συνόδου Κορυφής, η Γαλλική Προεδρία προβλέπει στην έγκριση του ντοσιέ της «Στρατηγικής Πυξίδας» της Ε.Ε. Στο μεσοδιάστημα, ο Υπάτος Εκπρόσωπος Γιοσέπ Μπορέλ, αναμένεται να υποβάλει δύο αναθεωρημένα προσχέδια, στα οποία η Λευκωσία επιδιώκει όπως η Τουρκία χαρακτηριστεί ως «απειλή», χαρακτηρισμός που αποδίδεται στη Ρωσία και στην Κίνα. Σημειώνεται ότι οι αντιδράσεις αρκετών κρατών-μελών στο κυπριακό αίτημα, οδήγησαν τη Λευκωσία να προειδοποιήσει ότι δεν θα συγκατατεθεί στην έγκριση της «Στρατηγικής Πυξίδας», εάν το εν λόγω ευρωπαϊκό έγγραφο, δεν ενσωματώνει και την Τουρκία ως «απειλή», δεδομένων των πειρατικών της ενεργειών στην ανατολική Μεσόγειο.

Επισημαίνεται παράλληλα ότι η Λευκωσία επιδιώκει όπως αναδεικνύεται και το ζήτημα της αυτόνομης ικανότητας της Ε.Ε για ανάλυση πολιτικών και επιχειρησιακών πρωτοβουλιών σε διεθνές επίπεδο, χωρίς εξαρτήσεις και περιορισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, η κυπριακή Κυβέρνηση, για ευνόητους λόγους, εστιάζει την προσοχή της στη συγκεκριμένη νομοποίηση του τρόπου και των μηχανισμών ενεργοποίησής του Άρθρου 42.7 της Συνθήκης που αφορά στη «ρήτρα αμοιβαίας άμυνας», τη δημιουργία «υβριδικής εργαλειοθήκης» και τη δυνατότητα επιβολής περιοριστικών μέτρων σε υβριδικούς δρώντες.

Φέτος τις γιορτές
δεν θα χάσεις στιγμή
με το πιο γρήγορο δίκτυο
κινητής στην Ευρώπη

DOUBLE
GIGA XMAS

Για τον Δεκέμβριο και Ιανουάριο απόλαυσε:

Δωρεάν διπλάσια GB σε προγράμματα RED & Classic	Δωρεάν διπλάσια GB σε πακέτα Mobile Internet της soeasy	Δωρεάν 10GB σε κάθε μέλος του RED Family	Διπλάσιες ταχύτητες στα προγράμματα FREEDOM 1 & 2
--	--	---	--

Μάθε περισσότερα στο www.cyta.com.cy/xmas-offers

Together we can

Η λίρα ταρακουνά Τουρκία και Κατεχόμενα

Πολιτικές εξελίξεις σε Αγκυρα και τ/κ πλευρά σηματοδοτεί η οικονομική κρίση

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Την στιγμή που γραφόταν το συγκεκριμένο δημοσίευμα, ο Πρόεδρος της Τουρκίας επιχειρούσε να επέμβει με όλα τα διαθέσιμα μέσα στην μεγάλη κρίση που έχει ξεσπάσει στην τουρκική οικονομία και φέρνει στο κείλος της καταστροφής νοικοκυριά και επιχειρήσεις σε Τουρκία και Κατεχόμενα. Ο Ρετζέπ Ταγρίπ Ερντογάν ανακοίνωσε τη Δευτέρα ένα νέο μέτρο στήριξης για τις καταθέσεις σε τουρκικό εθνικό νόμισμα. Στη νέα περίοδο, η Άγκυρα δεσμεύεται για την αντιμετώπιση των απωλειών σε αυτές τις καταθέσεις σε περίπτωση που συνεχιστεί η ελεύθερη πτώση της λίρας έναντι των ξένων νομισμάτων.

Παράλληλα με το νέο μέτρο, η τουρκική κυβέρνηση την προηγούμενη εβδομάδα τροφοδότησε την τουρκική αγορά διά μέσου των τουρκικών τραπεζών με νέο «ζεστό»

Στα πλαίσια της νέας επαναπροσέγγισης της Αγκυρας με τις αραβικές μοναρχίες, ο Ερντογάν ελπίζει σε οικονομικές ανάσες.

χρήμα. Οι πληροφορίες, την στιγμή που γραφόταν το συγκεκριμένο ρεπορτάζ, ήθελαν την τουρκική κυβέρνηση να διοχετεύει στην τουρκική αγορά το αξιοσημείωτο ποσό του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ.

Εκτός από τα παραπάνω βήματα, σύμφωνα με πηγές της «Κ», η τουρκική κυβέρνηση έλαβε την προηγούμενη εβδομάδα και άλλες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της μεγάλης οικονομικής κρίσης. Για παράδειγμα, τις προηγούμενες ημέρες έφτασε στην Τουρκία «ζεστό» χρήμα από τον Αραβικό Κόλπο, και συγκεκριμένα από χώρες όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Κατάρ. Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, στο πλαίσιο της νέας επαναπροσέγγισης της Άγκυρας με τις αραβικές μοναρχίες, το Αμπού Ντάμπι και το Ριάντ σπεύδουν να παράσχουν στην κυβέρνηση Ερντογάν νέα περιθώρια οικονομικής ανασας.

Οι προσεκτικοί Τούρκοι αλλά και ξένοι αναλυτές και οικονομολόγοι προσεγγίζουν με έντονο προβληματισμό τις προαναφερόμενες κινήσεις της κυβέρνησης Ερντογάν στο μέτωπο της οικονομίας. Κατά την άποψή τους, οι εξελίξεις στην τουρκική οικονομία τείνουν να βγουν εκτός ελέγχου και η τουρκική κυβέρνηση διαθέτει περιορισμένα μέσα για να επέμβει στην μεγάλη κρίση. Όλα αυτά τα δεδομένα, τα

οποία επηρεάζουν άμεσα την τουρκοκυπριακή κοινότητα, «πυροδοτούν» εξελίξεις σε Τουρκία και Κατεχόμενα.

Η πορεία προς την κάλπη

Ο μεγάλος αναβρασμός στην τουρκική οικονομία έρχεται ενάμιση έτος πριν από τις κρίσιμες προεδρικές και βουλευτικές εκλογές. Το τελευταίο διάστημα, ο Πρόεδρος της Τουρκίας τονίζει δημοσίως ότι οι εκλογές θα πραγματοποιηθούν κανονικά στην ημερομηνία που έχει οριστεί, δηλαδή εντός του Ιουνίου του 2023. Το ίδιο μήνυμα στέλνει και ο υποστηρικτής της κυβέρνησης Ερντογάν και αρχηγός των Γκριζών Λύκων, Ντεβλέτ Μπακσελί.

Παρά τις διαβεβαιώσεις του πολιτικού ζεύγους Ερντογάν-Μπακσελί, υπό την σκιά της νέας καταράκας της τουρκικής λίρας, έχουν πλαθύνει το τελευταίο διάστημα οι πληροφορίες που έρχονται από την Άγκυρα οι οποίες θέλουν τα μεγάλα τουρκικά κόμματα να προετοιμάζονται για τις πρόωρες εκλογές εντός του 2022. Καλά ενημερωμένες πηγές της «Κ» τονίζουν ότι το μέτωπο της αντιπολίτευσης ζητά την διεξαγωγή των εκλογών όσο το δυνατόν νωρίτερα, ενδεχομένως μετά την βελτίωση των καιρικών συνθηκών στις αρχές της άνοιξης. Σε αντίθεση με την αντιπολίτευση, το κυβερνητικό στρατόπεδο επικρίνει να καθυστερήσει τις εκλογές για τα τέλη του 2022.

Στο πλαίσιο των παραπάνω πληροφοριών, οι πηγές της εφημερίδας μας προσθέτουν ότι τα κεντρικά όργανα και οι τοπικές οργανώσεις των μεγάλων τουρκικών κομμάτων έχουν ήδη αρχίσει να εργάζονται πυρετωδώς για τις επικείμενες εκλογές. Σημαντικά στελέχη των κοιμάτων σπεύδουν στην τουρκική ενδοχώρα για να συντονίσουν την προεκλογική εκστρατεία, την ώρα που στους δρόμους των μεγάλων τουρκικών πόλεων εμφανίζονται οι πρώτες εκλογικές αφίσες με τις υποσχέσεις των πολιτικών πρωταγωνιστών.

Παρά τις διαβεβαιώσεις της κυβερνητικής συμμαχίας, λοιπόν, η Τουρκία προετοιμάζεται για την μεγάλη αναμέτρηση για το ανώτατο πολιτικό αξίωμα αλλά και τη νέα Βουλή της χώρας. Αυτή η προετοιμασία έχει ως σημείο εκκίνησης την μεγάλη οικονομική κατάρρευση της Τουρκίας. Τούρκοι και ξένοι οικονομολόγοι, όχι μόνο προσεγγίζουν με καχυποψία τις νέες κινήσεις και υποσχέσεις του κ. Ερντογάν στο μέτωπο της οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για το μέλλον ολόκληρου του τουρκικού οικονομικού συστήματος. Στο επίκεντρο αυτής της ανησυχίας ξεχωρίζει ο προβληματισμός ως προς την ανορ-

Οι εξελίξεις στην τουρκική οικονομία τείνουν να βγουν εκτός ελέγχου. Αυτή η εξέλιξη, η οποία επηρεάζει άμεσα την τουρκοκυπριακή κοινότητα, «πυροδοτεί» εξελίξεις σε Τουρκία και Κατεχόμενα.

θολογική οικονομική γραμμή της κυβέρνησης Ερντογάν.

«Ένας από τους μύθους της χρηματοπιστωτικής παγκοσμιοποίησης είναι ότι επιβάλλει μακροοικονομική [οικονομική] πειθαρχία. Η Τουρκία, ωστόσο το τελευταίο διάστημα κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση. Αν και τα υψηλότερα επιτόκια συνέβαλαν στην προσέλκυση εισροών που αύξησαν τις δαπάνες και τον ενχώριο πληθωρισμό, μια σωστή απάντηση εκ μέρους της Άγκυρας θα ήταν να αντισταθμίσει το αποτέλεσμα με αυστηρότερη πολιτική, αποδεχόμενη την βραδύτερη ανάπτυξη για να ενισχύσει έτσι τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα και να αποτρέψει

ακριβώς αυτή την κρίση εμπιστοσύνης που έχει υποστεί η Τουρκία τις τελευταίες εβδομάδες. Ο κ. Ερντογάν, όμως, έπραξε το αντίθετο μειώνοντας το βραχυπρόθεσμο επιτόκιο από 19% το Σεπτέμβριο σε 14% στα μέσα Δεκεμβρίου», επεσήμανε την προηγούμενη εβδομάδα στην «Financial Times», ο γνωστός καθηγητής του «Harvard Kennedy School», Dani Rodrik. Σύμφωνα με τον παγκοσμίου φήμης οικονομολόγο, η αρχική πρόθεση του κ. Ερντογάν ήταν η σταδιακή μείωση της αξίας της λίρας για να ενισχυθούν οι εξαγωγές αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα των μικρότερων μεταποιητικών επιχειρήσεων, μετατοπίζοντας παράλ-

ληλα τις δαπάνες από τις εισαγωγές στα εγχώρια αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, η κυβέρνηση Ερντογάν δεν εξασφάλισε τα αναμενόμενα αποτελέσματα με την ιδιότυπη οικονομική στρατηγική που ακολούθησε τα τελευταία χρόνια. Αντιθέτως, αυτή η στρατηγική είχε ως αποτέλεσμα την εκτόξευση του πληθωρισμού στα ύψη, στο περίπου 20% τον Νοέμβριο, και φυσικά την συντριβή της αξίας της τουρκικής λίρας. Ακόμη αυξήθηκαν τα χρέη των τουρκικών εταιρειών και των νοικοκυριών.

Οι προαναφερόμενες αρνητικές εξελίξεις στο μέτωπο της οικονομίας ήρθαν σε μια περίοδο που τα ποσοστά της κυβερνητικής συμμαχίας

κατέγραψαν αξιοσημείωτη πτώση. Νέες σφυγμομετρήσεις δείχνουν ότι το μέτωπο της αντιπολίτευσης έχει πλέον κλείσει την ψαλίδα που την χώριζε από την συμμαχία κομμάτων της οποίας ηγείται ο κ. Ερντογάν. Ακόμη, αυξάνεται ο αριθμός των ερευνών που θέλουν τον τελευταίο να γνωρίζει την ήττα στις επικείμενες προεδρικές εκλογές. «Υπό αυτές τις συνθήκες ο Ερντογάν είτε θα μας οδηγήσει αργά ή γρήγορα, ωστόσο οπωσδήποτε εντός του 2022, στην κάλπη είτε θα επιστρατεύσει αντιδημοκρατικές πρακτικές για να καθυστερήσει την μεταβίβαση της εξουσίας», καταλήγουν οι πηγές της «Κ» υπό την σκιά των προαναφερόμενων.

Σε απόγνωση βρίσκονται οι Τουρκοκύπριοι

«Η στερλίνα έφτασε τις 21 λίρες. Τι να το κάνω αν πέσει στις 18 ή ακόμη και στις 15 μονάδες; Υπό αυτές τις οικονομικές συνθήκες, ποιοι επιχειρηματίες θα αγοράσουν ή θα παράγουν πρώτες ύλες, ποιοι πολίτες θα αγοράσουν ένα σπίτι, ποιοι πολίτες θα μπορούν να πληρώσουν τα ενυπόθηκα δάνεια, ποιοι νέοι θα μπορούν να ανερευτούν να σπουδάσουν στην Ευρώπη; Αυτό που στερούμαστε είναι το μέλλον των ανθρώπων μας, οι ελπίδες της κλεμμένης νιότης μας και της εργασίας μας. Βυθιζόμαστε χωρίς τέλος. Και παραμένουμε ολομόναχοι αντιμέτωποι με τα προβλήματά μας».

Η παραπάνω τοποθέτηση ήρθε την προηγούμενη εβδομάδα από τον Τ/κ δημοσιογράφο Χιουσέγιν Εκμεκτί τον ώρα που ο Τούρκος Πρόεδρος επιχειρούσε να διακόψει τη νέα πτώση της τουρκικής λίρας με τις προαναφερόμενες πρωτοβουλίες του. Ο τόνος απαισιοδοξίας του Τ/κ δημοσιογράφου είναι ενδεικτικός για το κλίμα που επικρατεί στα Κατεχόμενα κατά τα τελευταία εικοσιτετράωρα. Η δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα εκτός από την κρίση των καυσίμων και του αλευριού, στην οποία εστίασε την Τετάρτη η Οικονομική «Κ», έχουν πλέον βυθιστεί σε ένα πολυεπίπεδο κλίμα απαισιοδοξίας και απόγνωσης. Η οι-

Οι υποστηρικτές της ηγεσίας Τατάρ μπορεί δημοσίως να μην εκφράζουν αρνητική γνώμη για την τροπή των εξελίξεων, ωστόσο, πίσω από τις κλειστές πόρτες δεν κρύβουν την απαισιοδοξία τους για το μέλλον της τ/κ κοινότητας.

Οι οικονομικοί Τ/κ δημοσιογράφοι, Αλί Μπατουράι, ο οποίος σε πρόσφατες τοποθετήσεις του τόνισε ότι η κοινότητά του οδηγείται με γοργούς ρυθμούς σε πολιτική και οικονομικά αχαρτογράφητα νερά. Το μήνυμά της απαισιοδοξίας των προαναφερόμενων τ/κ πηγών συμπεριφέρονται και οι εθνικιστικοί κύκλοι της τ/κ κοινότητας. Οι υποστηρικτές της ηγεσίας του Εροίν Τατάρ μπορεί δημοσίως να μην εκφράζουν αρνητική γνώμη για την τροπή των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων, ωστόσο πίσω από τις κλειστές πόρτες δεν κρύβουν την απαισιοδοξία τους για το μέλλον της τ/κ κοινότητας. Κάποια από αυτά τα απαισιοδοξα μηνύματα βρίσκουν πλέον αντίκτυπο σε άρθρα γνώμης που δημοσιεύονται στον τ/κ τύπο. Για παράδειγμα, ο Γιουσούφ Κανλί, ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές της συνομοσπονδιακής λύσης, επεσήμανε πριν από λίγες ημέρες τα εξής: «Ο τουρισμός μπορεί να αναζωογονηθεί τον Απρίλιο και τα ξενοδοχεία που έχουν καταστεί φθηνότερα [σε σύγκριση με το εξωτερικό] λόγω των τιμών αλλά και ο τομέας των υπηρεσιών μπορεί να δουν αξιοσημείωτη αύξηση στα έσοδά τους. Ίσως τα πανεπιστήμια να είναι σε θέση να προσελκύσουν περισσότερους

ξένους φοιτητές την επόμενη περίοδο. Ωστόσο, είναι όλα αυτά αρκετά [για την αντιμετώπιση της κρίσης]; Υπάρχει ανάγκη για φρέσκο [ζεστό] χρήμα, και αυτό μπορεί να έρθει μονάχα από την Τουρκία».

Όπως τονίζει ο κ. Κανλί, λοιπόν, η τ/κ κοινότητα ετοιμάζεται για τις πρόωρες «βουλευτικές εκλογές» του Ιανουαρίου σε συνθήκες ελεύθερης οικονομικής πτώσης και εν αναμονή ζεστού χρήματος από την Τουρκία. Υπό αυτές τις συνθήκες, το εγχείρημα της εξασφάλισης αυτοδυναμίας του «Πρωθυπουργού» και ηγέτη της τ/κ Δεξιάς, Φαϊζ Σουτζούογλου γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Αυτό άλλωστε δείχνουν οι τελευταίες πληροφορίες που φτάνουν στην «Κ» από τους δημοσιογραφικούς και πολιτικούς κύκλους της τ/κ κοινότητας. Το Κόμμα Εθνικής Ενότητας (UBP) απομακρύνεται από τον στόχο της εξασφάλισης των 26 εδρών [η «βουλή» απαρτίζεται από 50 έδρες] την ώρα που τα μικρότερα κόμματα της τ/κ Δεξιάς βλέπουν τα ποσοστά τους να ανακάμπουν. Την ίδια ώρα, δυναμικά αναπτύσσει το κίνημα της αποχής. Όπως όλα δείχνουν η μεγάλη οικονομική αναστάτωση έχει ήδη δρομολογήσει τις πρώτες ενδιαφερόμενες εξελίξεις στην τ/κ κοινότητα.

45

ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Παροχή ποιοτικής και οικονομικά προσιτής φαρμακευτικής αγωγής σε όλους τους ανθρώπους του πλανήτη, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη

ΠΣ

MEDOCHEMIE

Ο οδικός χάρτης των μέτρων για τις γιορτές

Τα Χριστούγεννα φέτος δεν θυμίζουν τα περσινά, όμως οι περιορισμοί δεν παραλείπονται, λόγω της μετάλλαξης «Ομικρον»

Του **ΑΝΔΡΕΑ ΚΟΚΚΙΝΟΥ**

Μπορεί ο φετινός χειμώνας να έχει επιφέρει εκ νέου επιδημιολογική επιβάρυνση με τα κρούσματα να αυξάνονται γεωμετρικά και την μετάλλαξη «Ομικρον» να δείχνει τα δόντια της διεθνώς, είναι όμως διαπίστωση πως σε αντίθεση με πέρσι, τα φετινά Χριστούγεννα θυμίζουν λίγο περισσότερο, όσα έχουμε συνθησι. Το σκηνικό φέτος μοιάζει εξόχως διαφορετικό με το λιανεμπόριο, την εστίαση και τη διασκέδαση να βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία ενώ δεν υπάρχει ο οιοσδήποτε περιορισμός στις μετακινήσεις ή στην ώρα επιστροφής στο σπίτι. Φυσικά δεν είναι όλα ρόδινα αφού αναλόγως εμβολιαστικής κάλυψης αλλά και ηλικίας τα περιοριστικά μέτρα που θα μας συντροφεύσουν σε αυτές τις Χριστουγενιάρτικες στιγμές ποικίλλουν.

Μπλόκο σε ανεμβολιαστούς

Ως γνωστόν μετά την εξαγγελία των μέτρων της 6ης Δεκεμβρίου τέθηκε σε ισχύ το περιβόητο «μπλόκο» σε ανεμβολιαστούς πολίτες. Με την παρούσα απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου λοιπόν επιβλήθηκε το απαγορευτικό εισόδου σε μη εμβολιασμένα άτομα (12 ετών και άνω) σε υπαίθρια και κλειστά γήπεδα, σε χώρους που σχετίζονται με τον πολιτισμό (θέατρα, κινηματογράφοι, αίθουσες θεαμάτων), υποστατικά που σχετίζονται με την εστίαση και την διασκέδαση (ταβέρνες, εστιατόρια, καφετέριες, κέντρα αναψυχής διασκέδασης, μπαρ, δισκοθήκες και μουσικοχορευτικά κέντρα) ενώ πέραν αυτών προστέθηκε μετέπειτα «στοι» σε ανεμβολιαστούς σε γάμους και βαφτίσεις. Άρα το εμβόλιο καθίσταται στην ουσία υποχρεωτικό για τις

εξόδους. Απρόσκοπτα θα επιτρέπεται η είσοδος στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει το εμβολιαστικό τους πλάνο αλλά και σε όσους έχουν νοσήσει από τον ιό το τελευταίο εξάμηνο, ενώ όσοι έχουν προχωρήσει στη χορήγηση μόνο της πρώτης δόσης του εμβολίου θα υποχρεούνται να παρουσιάσουν αρνητικό PCR διάρκειας 72 ωρών ή αρνητικό rapidtest 48 ωρών. Αρνητικό τεστ οφείλουν μάλιστα να παρουσιάσουν και τα πρόσωπα που παρά το ότι ολοκλήρωσαν το εμβολιαστικό τους πλάνο και μετά το πέρας 7 μηνών από την δεύτερη δόση δεν έχουν προχωρήσει στη χορήγηση της αναμνηστικής τρίτης δόσης. Για σκοπούς διευκόλυνσης των οικογενειακών εξόδων και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός πως η κάλυψη στις νεαρότερες ηλικίες είναι σημαντικά μικρότερη το Υπουργικό Συμβούλιο, ως μορφή χαλάρωσης δίνει τη δυνατότητα σε οικογένειες με ανεμβολίαστα παιδιά (12-17 ετών) να επισκέπτονται κανονικά χώρους εστίασης (ακόμα και σε ξενοδοχεία ή εμπορικά κέντρα), διασκέδασης, θέατρα και κινηματογράφους αλλά και γήπεδα με την προϋπόθεση ότι φέρουν αρνητικό τεστ (PCR 72 ωρών ή Rapid Test 48 ωρών) και ότι συνοδεύονται από γονέα -ή κηδεμόνα- που έχει εμβολιαστεί. Αξίζει ν'αναφέρουμε πως εξαιρούνται όλα τα πρόσωπα που δεν δύναται να εμβολιαστούν για ιατρικούς λόγους - και έχουν περάσει από την επιτροπή έχοντας χαρτί που το αποδεικνύει ενώ για τις μεγάλες οικογενειακές εξόδους ή παρέες υπενθυμίζουμε πως ο μέγιστος αριθμός ατόμων ανά τραπέζι είναι τα 12. Φαγητό, διασκέδαση σημαίνει ποτό και χορός με τους χώρους διασκέδασης να επιτρέπουν πλέον και το περιβόητο

Το λιανεμπόριο, η εστίαση και η διασκέδαση βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία, σε αντίθεση με την περσινή περίοδο των Χριστουγέννων.

Οποιαδήποτε απόφαση για lockdown θα ήταν αδικαιολόγητη λαμβάνοντας υπόψη και την αυξημένη εμβολιαστική κάλυψη στην κοινότητα, λέει ο Δρ Καραγιάννης σχολιάζοντας τα μέτρα.

λίκνισμα αρκεί αυτό να γίνεται περιοριστικά της καρέκλας ή του τραπέζιού στο οποίο βρίσκονται. Τη μερίδα του λέοντος για τις διακοπές των Χριστουγέννων έχουν τα οικογενειακά ή φιλικά τραπέζια σε σπίτια. Αν συνυπολογίσου-

με ωστόσο το γεγονός πως η μάζωξη σε σπίτια αποτελεί μία από τις ελαχιστες λύσεις που απομένουν στους ανεμβολιαστούς με βάση τα νέα περιοριστικά μέτρα, γίνεται αντιληπτό πως τις επόμενες δύο βδομάδες τα σπίτια θα έχουν την τιμητική τους ως επιλογή. Τι ισχύει όμως για τις συναθροίσεις σε οικίες; Να πούμε αρχικά πως ο περιορισμός στον αριθμό ατόμων -ασχέτως του εμβαδού του υποστατικού- παραμένει στα 20 άτομα παρά τις αρχικές εισηγήσεις για μείωσή του. Γνωρίζοντας ότι ο παράγοντας έλεγχος ελαχιστοποιείται όταν πρόκειται για ιδιωτικούς χώρους αφού είναι φύσει αδύνατον να υπάρχει επαρκής επιτήρηση σε σπίτια και οικίες τόσο το Υπουργείο Υγείας όσο και η Συμβουλευτική Επισημηονική Επιτροπή

Γνωρίζοντας και το κλίμα που επικράτησε τις τελευταίες εβδομάδες καθώς και την ενόχληση μερίδας μελών της επιστημονικής ομάδας για την κατεύθυνση των μέτρων -αφού αναφέρθηκε πως η αυστηροποίηση δεν αναμένεται να βάλει φρένο στη διασπορά αλλά κινείται γύρω από τον άξονα του μοχλού

απευθύνει έκκληση στον κόσμο όπως συνεχίσει να τηρεί τα υγειονομικά πρωτόκολλα καθώς και τα βασικά μέτρα αυτοπροστασίας (τακτικό πλύσιμο χεριών, αποστάσεις) σε όλες τις συγκεντρώσεις. Μάλιστα από την τελευταία σύσκεψη του Υπουργικού Συμβουλίου που έλαβε χώρα την περασμένη Τρίτη (21 Δεκεμβρίου) και υπό τη μορφή σύστασης το αρμόδιο Υπουργείο καλεί όλους τους πολίτες να προχωρήσουν σε τεστ με αρνητικό αποτέλεσμα πριν τη μετακίνησή τους σε άλλες οικίες/νοικοκυριά. Συγκεκριμένα οι πολίτες που έλαβαν τουλάχιστον δύο δόσεις του εμβολίου όπως προχωρήσουν σε διενέργεια self-test ενώ όσοι δεν έχουν εμβολιαστεί σε τεστ ταχείας ανίχνευσης αντιγόνου 48 ωρών με σκοπό την καλύτερη πρόληψη.

Ο φόβος μένει

Με τις γιορτές να πλησιάζουν και την καθημερινότητα να μοιάζει ένα βήμα πιο κοντά στην επιστροφή -στην όποια- κανονικότητα η ανησυχία παραμένει. Μιλώντας στην «Κ» ο καθηγητής Μοριακής Ιολογίας και μέλος της Συμβουλευτικής Επισημηονικής Επιτροπής Δρ Πέτρος Καραγιάννης έδωσε το δικό του στίγμα για την αυστηροποίηση των μέτρων, τονίζοντας πως η βελτίωση της επιδημιολογικής εικόνας επιφύεται σε μεγάλο βαθμό στην ατομική συμπεριφορά μας και στο αίσημα κοινωνικής ευθύνης. Γνωρίζοντας και το κλίμα που επικράτησε τις τελευταίες εβδομάδες καθώς και την ενόχληση μερίδας μελών της επιστημονικής ομάδας για την κατεύθυνση των μέτρων -αφού αναφέρθηκε πως η αυστηροποίηση δεν αναμένεται να βάλει φρένο στη διασπορά αλλά κινείται γύρω από τον άξονα του μοχλού

πίεσως για εμβολιασμό- ο Δρ Καραγιάννης δήλωσε πως σε αυτό το στάδιο οποιαδήποτε απόφαση για lockdown θα ήταν αδικαιολόγητη λαμβάνοντας υπόψη και την αυξημένη εμβολιαστική κάλυψη στην κοινότητα. Ο ίδιος ανέφερε πως ο πυλώνας των προσπάθειών έχει ως στόχο την καθυστέρηση της επικράτησης της μετάλλαξης «Ομικρον» έως ότου θωρακιστεί επαρκώς μια σημαντική μερίδα του πληθυσμού που θα προχωρήσει στην ενισχυτική 3η δόση του εμβολίου. Για να συμβεί όμως αυτό θα πρέπει αφενός να τηρηθούν με ευλάβεια τα υφιστάμενα μέτρα αποτρέποντας ανεξέλεγκτη διασπορά και αλυσίδες μετάδοσης που θα φέρουν ασύμμετρες πιέσεις στα νοσηλευτήρια και αφετέρου να παρθούν αποφάσεις που θα επιταχύνουν την κάλυψη. Ο Δρ. Καραγιάννης εκμυστηρεύθηκε μάλιστα στην «Κ» πως στην τελευταία συνάντηση με τον Υπουργό Υγείας συζητήθηκε -έστω και σε φιλολογικό προς το παρόν επίπεδο- η μείωση της διάρκειας μεταξύ της δεύτερης και τρίτης δόσης από τους 6 μήνες ακόμη και στους 4. Επιβεβαίωσε το γεγονός πως οι μελέτες που αφορούν την «Ομικρον» καταδεικνύουν υψηλή μεταδοτικότητα μεταξύ και εμβολιασμένων ενώ παρατηρείται και υψηλό ποσοστό επαναλοιμώξεων (δηλαδή ατόμων που έχουν νοσήσει και προσβάλλονται ξανά από τον ιό) λέγοντας πως αυτός ήταν και ο λόγος που το SafePass για όσους νόσησαν θα έχει πλέον ισχύ τριών αντί για έξι μηνών. Πιο αποκρυσταλλωμένη εικόνα θα υπάρξει το δεύτερο δεκαπενθήμερο Ιανουαρίου σχετικά με την επιβάρυνση που θα φέρουν τα Χριστούγεννα με τον ίδιο να μην αποκλείει τετραψήφιους αριθμούς ημερήσιων κρουσμάτων.

Δημιουργούμε χώρο για τις δικές σας ιδέες

Καλωσορίσατε στο ολοκαίνουργιο Τραπεζικό Κέντρο Λευκωσίας!

RCB Bank Ltd. Ιδιωτική Εταιρεία. Αριθμός εγγραφής: 72376. Εγγεγραμμένη έδρα: Αμαθούνας 2, 3105 Λεμεσός, Κύπρος.

Ωράριο λειτουργίας Τραπεζικού Κέντρου:
Δευτέρα-Παρασκευή, 09:00-17:00

www.rcbcy.com

800 00 722

Άλλο το 2003 και άλλο το 2023 για τον ΔΗΣΥ

Η εκλογική συμπεριφορά, τα πρόσωπα και τα δεδομένα έχουν αλλάξει άρδην

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Ο φόβος φέρνει κόλαση λέει ο θυμόσοφος λαός και αυτός ο φόβος φαίνεται να ισχυσε τον περασμένο μήνα στους διαδρόμους του Lemon Park, όταν πραγματοποιείτο το θερμόαιμο εκείνο πολιτικό γραφείο. Θερμόαιμο, καθώς εκτός των δημόσιων βολών υπουργών προς τον απόντα Νίκο Χριστοδουλίδη, συναγερμικά στελέχη έλεγαν πανικόβλητα στα πηγαδάκια πως ο ΔΗΣΥ ακολουθεί με μαθηματική ακρίβεια τα βήματα του 2003. Εκείνη τη χρονιά δηλαδή που ο Αλέκος Μαρκίδης διεκδικούσε την εκλογή του ως ανεξάρτητος υποψήφιος, απέναντι από τον Γλαύκο Κληρίδη που ζητούσε επανεκλογή για 16 μήνες ούτως ώστε να λύσει όπως έλεγε το Κυπριακό. Έλεγαν πως εκείνη η διαμάχη οδήγησε στην εσωστρέφεια και κατ’ επέκταση

Το 2003 ο κομματικός πατριωτισμός είχε τον δικό του ρόλο στην κυπριακή κοινωνία, σήμερα οι κομματικοί δεσμοί έχουν διαρρηχθεί.

στην δεκαετία απομάκρυνση του ΔΗΣΥ από την εξουσία. Κρίση που εκτός από την ήττα στις εκλογές οδήγησε και στην αποδυνάμωση του κόμματος. Είναι όμως πράγματι η περίπτωση Αβέρωφ-Χριστοδουλίδη ένα déjà vu Κληρίδη - Μαρκίδη ή υπερβολή; Η αλήθεια είναι πως μπορεί η συναγερμική εσωστρέφεια να αποτελεί τον κοινό παράγοντα και τότε και τώρα, όμως μία σειρά ζητημάτων καταδεικνύουν πως πολλά άλλαξαν από τότε, με κυριότερο ότι οι πολίτες δεν έχουν σήμερα το δέσιμο που είχαν τότε με τα κόμματά τους.

Η φθορά της εξουσίας

«Το κοινό του τότε και τώρα είναι ότι αυτή η δικήνοια θα οδηγήσει στη νίκη των άλλων», υποστήριζαν στελέχη στην «Κ» όταν ρωτήθηκαν ποια είναι τελικά τα κοινά που βλέπουν όταν υποστηρίζουν αναφανδόν τα περί αναβίωσης του κεφαλαίου Μαρκίδη. Η δικήνοια δεν δημιουργείται βεβαίως από τη μία στιγμή στην άλλη, είναι η κορυφή ενός παγόβουνου που

εδώ και καιρό δημιουργείται. Αν ο ΔΗΣΥ έχει χαρακτηριστικά σήμερα με το 2003 είναι τα παράγωγα αυτής της δικήνοιας:

- Η φθορά της διακυβέρνησης.
- Η κόπωση κυβέρνησης και στελεχών.
- Οι προσωπικές ατζέντες.

Στον ΔΗΣΥ, το παγόβουνο άρχισε να αναπτύσσεται αργά και μεθοδικά κατά την διακυβέρνηση Κληρίδη. Η δεκαετία εκείνη προκάλεσε εσωκομματική φθορά, κόπωση, ίσως και την αλαζονεία της εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτό προέκυψαν προσωπικές ατζέντες, έριδες και μικροκομματικοί σχεδιασμοί που αποτέλεσαν την εκρηκτική συνταγή με τελικό αποτέλεσμα την υποψηφιότητα δύο συναγερμικών για το 2003.

Αν υπάρχει λοιπόν κάποιο μοτίβο του τότε και σήμερα, είναι πως ο Συναγερμός είχε να διαχειριστεί όλη αυτή την περιπέτεια. Η φθορά και η κόπωση αναπόφευκτα δημιουργούν φυγόκεντρες τάσεις (το 2001 ο ΔΗΣΥ ήρθε δεύτερο κόμμα ενώ σήμερα, παρά την πρωτιά, τα ποσοστά αγγίζουν το ιστορικά χαμηλό 27,5%) προκαλούν όμως και εσωκομματική γκρίνια. Κάποιοι διαφωνούν με τις πολιτικές Αναστασιάδη στο Κυπριακό, άλλοι διαφωνούν με το κεφάλαιο της διαφθοράς.

Και όταν λέμε προσωπικές ατζέντες, μιλούμε για σχεδιασμούς στελεχών που είτε συνδέονται με αξιώματα στην κυβέρνηση είτε με τις βλέψεις για την ηγεσία του ΔΗΣΥ. Σήμερα, δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητη η ένταση με την οποία τοποθετήθηκαν στο Πολιτικό Γραφείο, αλλά και δημοσίως υπουργοί να θυμωθούν για την αποθεωτική δημοσίως. Ενδεικτική και αυτή του Κωνσταντίνου Πετρίδη ο οποίος πλέον μπαίνει στο κόδρο για την ηγετική πυραμίδα της Πινδάρου . Όλη αυτή η αναστάτωση στο εσωκομματικό σκηνικό έκανε πολλούς να θυμηθούν τα όσα διαδραματιζόνταν το 2003. Ο Αλέκος Μαρκίδης είχε κάνει μία σωπηρή συμφωνία με τον Γλαύκο Κληρίδη για την διαδοχή, όμως τόλμησε να διεκδικήσει ανεξάρτητος όταν είδε να χάνει το τρένο με την υποψηφιότητα Κληρίδη. Την υποψηφιότητα Κληρίδη πίεσε ο Νίκος Αναστασιάδης, ο οποίος εξαρχής δεν ήθελε τον Αλέκο

Νίκος Χριστοδουλίδης και Αβέρωφ Νεοφύτου θα πρέπει να εξηγήσουν για ποιο λόγο κατέρχονται με δεδομένο ότι επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη το Κυπριακό είναι στάσιμο.

Μαρκίδη. Κάποιοι υποστηρίζουν πως ήταν λόγω της μη διεισδυτικόπτάς του σε άλλα κόμματα, άλλοι πως ο νυν Πρόεδρος ανησυχούσε πως το ενδεχόμενο εκλογής Μαρκίδη θα καθιστούσε τον ίδιο μία σύντομη παρένθεση στον ΔΗΣΥ και θα άλλαζε τα δεδομένα στο εσωκομματικό σκηνικό. Η θέση του άλλωστε ήταν επισφαλής αν κρίνει κανείς πως οι κύριοι υποστηρικτές Μαρκίδη (Συλλούρης, Προδρόμου, Ερωτοκρίτου) τον περιμέναν στη γωνία για το πρώτο λάθος.

Και τότε και σήμερα ο ΔΗΣΥ επικεντρώθηκε τόσο στα εσωκομματικά δρώμενα που αγνόησε τις κινήσεις της αντιπολίτευσης. Η διαφορά με τότε, ήταν πως η ήττα του 2003, ήταν ένα πολύ πιθανό σενάριο –είτε κατερχόταν ο Αλέκος Μαρκίδης είτε όχι- καθώς η τριμερής (ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ-ΕΔΕΚ) είχε δημιουργήσει ένα σκληρό και αντιπολιτευτικό μέτωπο, ιδιαίτερα μετά το φιάσκο βολιδοσκοπήσης Ομήρου από τον ΔΗΣΥ. Ο ΔΗΣΥ σήμερα δεν έχει να αντιμετωπίσει ένα συμπαγές αντιπολιτευτικό μπλοκ που να προμηνύει επί του παρόντος τον κίνδυνο εκλογής από τον πρώτο γύρο. Σε αυτή τη χρονική σκηνή, ωστόσο, ενυπάρχει για τον ΔΗΣΥ ο κίνδυνος του εφυσχασμού. Έχει τόσο πολύ επικεντρωθεί στα εσωκομματικά που τείνει να αγνοήσει και να υποτιμήσει τον κίνδυνο εν δυνάμει συνεργασιών στο αντιπολιτευτικό μέτωπο. Αυτό φάνηκε άλλωστε και από την κίνηση-για κάποιους αυτοεγκλωβισμό- να μπει πρώτος στον προεκλογικό χορό, προκαλώντας και τη δυσφορία του Νίκου Αναστασιάδη, ο οποίος πρόσφατα είπε με νόημα πως θα κυβερνά μέχρι τον Φεβράριο του 2023 και πως δεν ασχολείται με όσους ασχολούνται με τον προεκλογικό.

Το έρεισμα των προσώπων και των κομμάτων και ο ρόλος του Κυπριακού

Όσο όμως κι αν υπάρχουν κοινά σημεία σήμερα με το 2003, σήμερα υπάρχει ένα εντελώς διαφορετικό τοπίο από τότε.

- Τα κόμματα δεν έχουν το έρεισμα που είχαν άλλοτε στην κοινωνία.
- Ο ΔΗΣΥ, σε αντίθεση με τον δύο μηνών προεκλογικό του 2003, μπαίνει σήμερα σε μαραθώνιο.
- Οι πρωταγωνιστές του τότε διαφέρουν άρδην με τους πρωταγωνιστές του σήμερα.
- Τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διεκδικούσε και ο Πρόεδρος του ΔΗΣΥ δεν εμπλεκόταν.
- Τότε υπήρχαν σοβαρές εξελίξεις στο Κυπριακό, σήμερα είναι πλήρως στάσιμο.

Η αλήθεια είναι πως όταν ο Χάρης Γεωργιάδης υπογράμμιζε δημοσίως την ανάγκη τήρησης των κομματικών διαδικασιών, πολλοί ήταν εκείνοι που είδαν με απορία τις εκκλήσεις του. Όπως επίσης και τις βαρύγδουπες δηλώσεις συναγερμικών στελεχών για την ανάγκη διάσωσης του ΔΗΣΥ από αποστάτες. Αυτό δεν αφορά μόνο τον ΔΗΣΥ. Το 2003, η επίκληση στον κομματικό πατριωτισμό είχε και σημασία είχε και απήχηση. Σήμερα, με τον ΔΗΣΥ να καταγράφει ιστορικά χαμηλά ποσοστά όπως επίσης και τα υπόλοιπα κόμματα, διαφαίνεται πως οι αλλοτινί στενοί κομματικοί δεσμοί των πολιτών έχουν διαρρηχθεί.

Δεν είναι βεβαίως και οι δεσμοί με τα κόμματα, αλλά και τα πρόσωπα. Ένα είναι να διεκδικεί με 16 μήνες παράτασης ο ιδρυτικός ηγέτης του κόμματος και υφιστάμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, και άλλο ένας Πρόεδρος του κόμ-

ματος, όπως ο Αβέρωφ Νεοφύτου, που βάσει των δημοσκοπήσεων δεν φαίνεται να συσπειρώνει τον συναγερμικό κόσμο. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου λόγω της θέσης του έχει κάθε δικαίωμα να διεκδικήσει. Θα πρέπει, ωστόσο, να απαντήσει στο ερώτημα που θα προκύψει από τις δημοσκοπήσεις –αν συνεχίσουν να είναι αρνητικές- για ποιο λόγο να κατέλθει εκείνος και όχι ο δημοφιλής –εάν συνεχίσει βάσει δημοσκοπήσεων- Νίκος Χριστοδουλίδης. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει βεβαίως τη στήριξη των πρωτοκλασάτων στελεχών που έχει τη δική του σημασία για το πώς θα κινηθεί η διαδικασία στα συλλογικά όργανα, έχει όμως ακόμα να αποδείξει ότι γεμίζει την καρέκλα. Υπενθυμίζεται πως Πρόεδρος του ΔΗΣΥ εκλέχθηκε χωρίς ανθυποψήφιο καθώς το 2013, ο Τάσος Μπτόπουλος εξωθήθηκε στο να αποσυρθεί από την διεκδίκηση.

Ούτε βεβαίως ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει το έρεισμα του Αλέκου Μαρκίδη εντός του Συναγερμού. Ο Αλέκος Μαρκίδης έτρεξε σε εκλογικές μάχες, ήταν στο κόμμα από το 1976 και θεωρείτο καθαρά κομματικό στέλεχος. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αν και στέλεχος στα νεανικά του χρόνια, ουδέποτε θεωρήθηκε κομματικός. Όχι μόνο γιατί τα στελέχη δεν τον αναγνώριζαν ως τέτοιο. Ζήτημα για τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι το γεγονός ότι ουδέποτε έτρεξε σε εκλογική μάχη και δεν έχει την ανάλογη εμπειρία, όπως για παράδειγμα μπορεί να είχε ο Αλέκος Μαρκίδης. Σε αντίθεση με την υποψηφιότητα Αλέκου Μαρκίδη που προκάλεσε

τα συναισθήματα του συναγερμικού ακροατηρίου καθώς αποτελούσε το πνευματικό τέκνο του Γλαύκου Κληρίδη, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ουδέποτε είχε ιδιαίτερα στενές σχέσεις με τον Αβέρωφ Νεοφύτου για να θεωρηθεί από τον σκληρό πυρήνα ως προδοσία. Αυτό που θα διαφανεί είναι αν θα περάσει και αυτή τη φορά η ιδέα του αποστάτη όπως ήδη καλλιέργειται σήμερα.

Σε αυτό το πλαίσιο, όμως, της πληθώρας των ενδιαφερομένων, ερώτημα εγείρεται ποιο ακριβώς είναι το αφήγημά τους για το 2023. Το 2003, οι εξελίξεις στο Κυπριακό, ήταν τόσο κρίσιμες που το σενάριο 16μηνης παραμονής του υφιστάμενου Προέδρου μπορούσε να περάσει στο εκλογικό κοινό. Σήμερα τόσο ο Αβέρωφ Νεοφύτου όσο και ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα πρέπει να απαντήσουν για ποιον ακριβώς λόγο κατεβαίνουν. Με το Κυπριακό στάσιμο και με ένα σημαντικό ποσοστό, βάσει δημοσκοπήσεων της «Κ», να ρίχνει την ευθύνη στην ηγεσία της ε/κ πλευράς, θα πρέπει να απαντήσουν τι ακριβώς προτιθενται να κάνουν. Ήδη ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει επιλέξει κατά την εξαγγελία της υποψηφιότητάς του, να μην τοποθετηθεί επί του συγκεκριμένου κομματικού. Αν ανέφερε με νόημα πως ο ίδιος ουδέποτε κρύφτηκε. Εδώ θα πρέπει να διαφανεί και το πώς θα χειριστεί το όλο ζήτημα ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Μπορεί να περάσει το αφήγημα της ανεξάρτητης υποψηφιότητας ή θα ακολουθήσει πλήρως τη γραμμή διακυβέρνησης Αναστασιάδη;

ΑΡΘΡΟ / Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Από τη Μενόγεια στις Λίμνες

Φτάνοντας τη Δευτέρα στην Κύπρο, και κατευθυνόμενος στη Λευκωσία, είδα ουρές από στρατιωτικά φορτηγά να επιστρέφουν άδεια στις βάσεις τους. Αργότερα το απόγευμα έμαθα πως τα φορτηγά αυτά είχαν επιστρατευτεί για να κουβαλήσουν αιτητές ασύλου που μέχρι πρόσφατα ήταν εγκλωβισμένοι στο υπερπλήρες και, σύμφωνα με τις Βρυξέλλες που χρηματοδοτούν τη λειτουργία του, ακατάλληλο για μακροχρόνια διαβίωση κέντρο «υποδοχής» Πουρνάρα. Όπως προέκυψε, τουλάχιστον στη βάση επίσημα ενημέρωσης, οι αιτητές ασύλου μεταφέρθηκαν κακώς στο νέο κέντρο που χτίστηκε στην περιοχή Λίμνες στη Μενόγεια με αφορμή τον εντοπισμό

κρουσμάτων κορωνοϊού της παρλλαγής «Όμικρον». Το νέο κέντρο, όπως έγραψε την Κυριακή η «Κ» μετά από δημοσίευμα και του «Πολίτη», είναι μεν έτοιμο, αλλά όπως και το Πουρνάρα δεν θεωρείται κατάλληλο για την μακροχρόνια διαμονή ανθρώπων. Και δεν πρόκειται να λάβει χρηματοδότηση προτού προχωρήσουν αλλαγές που πρόκειται να γίνουν στις εγκαταστάσεις.

Η εσπευσμένη μεταφορά αποτελεί κάπως μυστήριο δεδομένου του ότι το κέντρο στις Λίμνες είναι έτοιμο και, ακόμα και χωρίς να πληροί όλα τα κριτήρια, θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί για την αποσυμφόρηση του Πουρνάρα. Κάτι που, εννοείται, θα είχε μειώσει

τον κίνδυνο εξάπλωσης του κορωνοϊού μεταξύ των ανθρώπων που παραμένουν φυλακισμένοι της διαχρονικής ανικανότητας του κυπριακού κράτους να προχωρήσει κατά τρόπο συντεταγμένο στη διαχείριση των ροών.

Για ακόμα μία φορά τρέχουμε, κατόπιν εορτής, να διορθώσουμε προβλήματα που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί με λίγο καλύτερο σχεδιασμό. Ενώ όμως μετακινούμε κόσμο από τον ένα χώρο κράτησης στον άλλο, το ερώτημα που είχε θέσει ο συνάδελφος Παναγιώτης Χατζηπαυστόλου στον «Πολίτη» την περασμένη εβδομάδα παραμένει αναπάντητο: προσπαθεί η κυβέρνηση να αποθαρρύνει την άφιξη αιτητών ασύλου δημιουρ-

γώντας άσχημες συνθήκες για όσους βρίσκονται ήδη εδώ;

Στην απάντηση που δόθηκε δημοσία στον συνάδελφο μέσω ανακοίνωσης του Υπουργείου Εσωτερικών, μια ανακοίνωση επικεντρωμένη στις λεπτομέρειες για το αν είχε ζητήσει χρηματοδότηση πριν την κατασκευή του κέντρου Λίμνες, έλειπε η οποία ουσιαστική απάντηση για αυτή τη διάσταση του θέματος.

Όμως η λογική της αποτροπής μέσω της διασφάλισης...κακών συνθηκών δεν είναι κάτι νέο για την Κυπριακή Δημοκρατία. Πριν από ορισμένα χρόνια, η προσπάθεια να δυσκολευθούν οι πολίτες τρίτων χωρών να διασταυρώσουν την Πράσινη Γραμμή είχε στόχο, σύμφωνα

με πληροφορίες, να ενημερωθούν συγγενείς και φίλοι των μεταναστών από Αφρικανικές χώρες πως δεν είναι ευπρόσδεκτοι στην Κύπρο.

Πέρα από τις όποιες καλόπιστες προσπάθειες για καλύτερη διαχείριση των αυξημένων μεταναστευτικών ροών, και πέρα από τις πρακτικές αποθάρρυνσης, η έλλειψη συνεκτικής και ορθολογικής προσέγγισης του μεταναστευτικού από την κυβέρνηση δυσχεραίνεται και από μια ρητορική που προωθεί τον φόβο και τις διακρίσεις κατά των αιτητών ασύλου. Δηλώσεις που (ακούσια ή εκούσια) χαρακτηρίζαν πρόβλημα την παρουσία παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην Κύπρο, μιλούν για αλλοίωση της κουλτούρας μας και ενθαρρύνουν

και γιγαντώνουν τους φόβους των πολιτών. Η διαχείριση της αυξημένης μετανάστευσης είναι ένα πρόβλημα το οποίο επηρεάζει ανθρώπους, τους οποίους πρέπει να βρούμε τρόπο ή να βοηθήσουμε ή να επιστρέψουμε στη χώρα τους χωρίς να τους κακομεταχειριστούμε. Όμως ο τρόπος με τον οποίο το διαχειριζόμαστε, με πανικό, από κρίση σε κρίση, ρίχνοντας την ευθύνη πάντα στους άλλους και χωρίς καμία αναγνώριση του τι μπορούμε ή δεν μπορούμε να κάνουμε, μετατρέπει τους ίδιους τους ανθρώπους σε πρόβλημα. Και σε ανεπιθύμητο εμπόρευμα το οποίο μεταφέρουμε από κέντρο κράτησης σε κέντρο κράτησης με φορτηγά στη μέση του χειμώνα.

Πίσω από την πρόωρη εξαγγελία Αβέρωφ

Θέλησε να προλάβει τον Χριστοδουλίδη, να δεσμεύσει τον Αναστασιάδη, όμως άνοιξε την πόρτα στην αντιπολίτευση

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

«**Κέρδισα** έξι εκλογικές αναμετρήσεις, δικαιούμαι να έχω φιλοδοξίες και σας διαβεβαιώ ότι ο ΔΗΣΥ θα εκλέξει και για τρίτη φορά συνεχόμενη πρόεδρο, με αποτέλεσμα να έχει και Πρόεδρο της Δημοκρατίας και Πρόεδρο της Βουλής», έλεγε την περασμένη βδομάδα σε συγκέντρωση των Πρωτοπόρων ο Αβέρωφ Νεοφύτου προετοιμάζοντάς τους για την υποβολή της υποψηφιότητάς του. Μία υποψηφιότητα από καιρό δεδομένη, έστω κι αν κανείς δεν ανέμενε πως θα γίνει λίγες μέρες πριν από τα Χριστούγεννα. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου θέλησε να προλάβει τον Νίκο Χριστοδουλίδη, ο οποίος κινείται στο Συναγερμικό ακροατήριο, στέλνοντάς το μήνυμα και στη βάση πως το κόμμα έχει υποψήφιο τον Πρόεδρο του ΔΗΣΥ, θέλησε όμως να δεσμεύσει και τον Νίκο Αναστασιάδη που διστάζει να πάρει ξεκάθαρη θέση. Το ζήτημα βεβαίως είναι αν με την πρόωρη αυτή προεκλογική, ο Αβέρωφ Νεοφύτου αυτοεγκλωβίζεται αφήνοντας παράθυρο ευκαιρίας για συνεργασίες στην αντιπολίτευση.

To timing

Η αλήθεια είναι πως η κίνηση του Αβέρωφ Νεοφύτου να εξαγγείλει λίγο πριν τις γιορτές έπασε στον ύπνο ακόμα και Συναγερμικά στελέχη. Στόχος ήταν να προλάβει τα οικογενειακά τραπέζια, όπου ως θέμα συζήτησης ευελπιστούν να είναι η υποψηφιότητα του Συναγερμικού Προέδρου. Το βίνεο, ωστόσο, το οποίο έβγαζε στοιχεία προχειρότητας, βιασύνης και σχετικής αμχανίας του Αβέρωφ Νεοφύτου αντανάκλασε και στο πρόσωπο της προεκλογικής. Μία εξαγγελία βιαστική που στόχο έχει να προλάβει τον Νίκο Χριστοδουλίδη και να κλειδώσει την στήριξη του Νίκου Αναστασιάδη.

Όταν λέμε να προλάβει τον Νίκο Χριστοδουλίδη, αυτό έχει να κάνει με το γεγονός ότι τα τελευταία εικοσιτετράωρα άρχισαν να ενισχύονται οι φήμες πως ο υπουργός Εξωτερικών θα προχωρήσει σε εξαγγελία. Ήδη στο υπουργείο Εξωτερικών σημειώνουν έντονη κινητικότητα του κ. Χριστοδουλίδη να κλείσει τρύπες και ερμηνεύεται ως η αρχή της αποχώρησής του. Η «Κ», άλλωστε, είχε αποκαλύψει πως Γιαννάκης Κασουλίδης έχει βολιδοσκοπηθεί για την εν λόγω θέση και είναι ευρέως γνωστό στους διπλωματικούς κύκλους. Ο κ. Κασουλίδης δεν το έχει διαψεύσει, όμως, η μετακίνησή του θεωρείται πως θα γίνει υπό προϋπο-

Πληροφορίες της «Κ» θέλουν τον Αβέρωφ Νεοφύτου να είχε την περασμένη βδομάδα συνάντηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη συζητώντας για τις προεδρικές εκλογές και το μέλλον του ΔΗΣΥ.

θέσεις. Και αυτές είναι η αλλαγή πλεύσης στο Κυπριακό καθώς ο πρώην υπουργός Εξωτερικών δεν έχει κρύψει τη δυσφορία του για την στάση που τηρεί ο Πρόεδρος. Όμως πέραν των ανακατατάξεων στο υπουργείο Εξωτερικών, το ζήτημα είναι πως στον ΔΗΣΥ εκτιμούν πως ο υπουργός Εξωτερικών ετοιμάζεται να κάνει τις εξαγγελίες του. Ή τέλος πάντων να ενισχύσει την επαφή του με την βάση. Αυτό άλλωστε είπε ο Νίκος Χριστοδουλίδης στη συνέντευξή του στον «Φ» την περασμένη Κυριακή. Αυτό ακριβώς δεν πέρασε απαρατήρητο

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έσπευσε να εξαγγείλει πρώτος, δίδοντας ευχέρεια κινήσεων στην αντιπολίτευση να συμμαχήσει.

από την Πινδάρου, με τον Αβέρωφ Νεοφύτου να θέλει να ξεκαθαρίσει πλέον το σκηνικό και για το συναγερμικό ακροατήριο. Υπολογί-

ζεται πως με τον Πρόεδρο του ΔΗΣΥ υποψήφιο για την προεδρία, θα είναι δύσκολο για τον Νίκο Χριστοδουλίδη να κάνει επαφές και κατ’

Το σενάριο εγκλωβισμού

Όσο όμως ο Αβέρωφ Νεοφύτου εργάζεται για να καθαρίσει τους εσωκομματικούς αντιπάλους, φαίνεται πως αγνοεί ή υποτιμά τις κινήσεις της αντιπολίτευσης. Ήδη η εξαγγελία του έκανε στελέχη από ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ να επικοινωνήσουν και να πουν πως αυτή η εξαγγελία ανοίγει τον δρόμο για κοινή υποψηφιότητα των δύο. Αναμένεται λοιπόν να διαφανεί αν θα αποτελέσει αυτή η πρόωρη εξαγγελία του την κίνησή του ή τον μεγάλο του αυτοεγκλωβισμό, μπαίνοντας στον προεκλογικό χορό και επιδεχόμενος φθορά πολύ νωρίς.

επέκταση προεκλογικό σε βάρος του Προέδρου του κόμματος στη συναγερμική βάση. Αξίζει πάντως να σημειωθεί πως, βάσει πληροφοριών της «Κ», Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης έχουν κάνει κατ’ ιδίαν συνάντηση τη βδομάδα που πέρασε και συζητήσαν για τις προεδρικές. Όπως μαθαίνει η «Κ», στο τραπέζι τέθηκε το ζήτημα ότι προτεραιότητα είναι να μην οδηγηθεί ο ΔΗΣΥ στα βράχια.

Ανεξάρτητος ή κομματικός;

Σε αυτό το πλαίσιο, βεβαίως, ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα πρέπει να ξεκαθαρίσει αν θα είναι τελικά ανεξάρτητος υποψήφιος ή κομματικός. Ξεκίνησε ως ανεξάρτητος, αλλά πλέον τείνει να δίδει κομματικά διαπιστευτήρια. Ενδεικτική η επιστολή του στο Πολιτικό Γραφείο, αλλά και η τελευταία του συνέντευξη στον «Φ». Έδωσε δηλαδή

βάση στο κομματικό του παρελθόν, ενώ στην επιστολή υπογράμμισε το πως η πρόωρη προεδρολογία πλήττει το κόμμα. Όλο αυτό αναμένεται να συγκύσει το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται, αν λάβει κανείς υπόψη πως η μη διεκδίκησή του εντός των συλλογικών οργάνων, θεωρείται επί του παρόντος δεδομένη. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης φαίνεται να ελπίζει στη συναγερμική ψήφο που βρίσκεται εκτός κάλπης αυτή τη στιγμή. Θα δυσκολευτεί ωστόσο με αυτή την διφωνία ανεξάρτητος-κομματικός, να πείσει ένα ευρύτερο ακροατήριο για την ανεξαρτησία του.

Ο ρόλος Αναστασιάδη

Πέραν όμως του τι θα κάνει ο Νίκος Χριστοδουλίδης που σίγουρα είναι το κύριο για τον Συναγερμικό Πρόεδρο, μεγάλο ρόλο παίζει και η στάση που θα τηρήσει ο Νίκος Αναστασιάδης. Η τοποθέτησή του Προέδρου τη βδομάδα που πέρασε ότι ο ίδιος θα είναι Πρόεδρος μέχρι και τον Φεβράριο του 2023 σε συνδυασμό με το «δεν ασχολούμαι με όσους ασχολούνται με τις προεδρικές» προκάλεσε προβληματισμό στην Πινδάρου για το τι σκέφτεται. Στην Πινδάρου θεωρούν ότι ο ίδιος πατά σε δύο βάρκες, μεταξύ του Νίκου Χριστοδουλίδη –που βάσει δημοσκοπήσεων είναι ο πιο δημοφιλής αλλά και το πολιτικό του τέκνο- και του Αβέρωφ Νεοφύτου ο οποίος κρατά το κόμμα και πολλές φορές από αυτούς εξαρτάται η εφαρμογή των πολιτικών Αναστασιάδη. Με την εξαγγελία του, ο Αβέρωφ Νεοφύτου θέλει να δεσμεύσει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να εφαρμόσει αυτό που δήλωσε και δημοσίως: πως τον πρώτο λόγο έχει ο ίδιος ο Πρόεδρος του ΔΗΣΥ και πως αυτό θα πρέπει να το διαμνύσει και στον ίδιο τον υπουργό Εξωτερικών με ξεκάθαρο τρόπο.

Οι άνθρωποι που στελεχώνουν τον Οργανισμό, από την πρώτη στιγμή αγωνίζονται για την αντιμετώπιση της πανδημίας για όλους εμάς.

Είμαστε περήφανοι

Η Κομισιόν παρακολουθεί στενά τις έρευνες για τα διαβατήρια

Εδώ και καιρό λέμε πως οι αρχές της ΕΕ δεν είναι προς πώληση λέει ο Ευρωπαίος Επίτροπος Δικαιοσύνης Ντιντιέ Ρέντερς

Συνέντευξη στον **ΓΙΩΡΓΟ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Η Κομισιόν παρακολουθεί στενά την εξέλιξη των δώδεων που σχετίζονται με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, ενώ καταγράφηκε και η επεξεργασία αιτήσεων που εκκρεμούσαν μετά την κατάργηση του προγράμματος, σημειώνει σε γραπτή συνέντευξη του στην «Κ» ο Επίτροπος Δικαιοσύνης Ντιντιέ Ρέντερς. Μεταξύ άλλων, ο κ. Ρέντερς επισημαίνει πως στις Βρυξέλλες υπήρξε ανησυχία πως η κυβέρνηση θα εφάρμοζε λιγότερο αυστηρούς ελέγχους στο συγκεκριμένο στάδιο, και υποδεικνύει πως πράγματι, έχουν χορηγηθεί υπηκοότητες και μετά την κατάργηση του προγράμματος. Όπως τόνισε ο Βέλγος Επίτροπος, η διαδικασία επί παραβάσει παραμένει ανοιχτή και η Κομισιόν δεν αναλύει μόνο τα νομικά επιχειρήματα της Κύπρου, αλλά θα λάβει υπόψη και το πώς οι κυπριακές αρχές διαχειρίζονται τα ευρήματα στις διερευνητικές επιτροπές. Υπογραμμίζει επίσης τους κινδύνους που περιέχουν και τα προγράμματα παροχής βίζας και άδειας διαμονής σε επενδυτές και αναφέρεται στις ασφαλιστικές δικλείδες που προτείνει η Κομισιόν. Για το θέμα της μεταρρύθμισης των δικαστικών αρχών, ο κ. Ρέντερς καλεί τις κυπριακές αρχές να υιοθετήσουν τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών.

-Συναντηθήκατε πρόσφατα με τον Κύπριο γενικό εισαγγελέα. Ποιο ήταν το κύριο αντικείμενο και το αποτέλεσμα αυτής της συζήτησης;

-Συναντήθηκα με τον γενικό εισαγγελέα Σαββίδη στις 21 Οκτωβρίου στις Βρυξέλλες. Ήταν μια εποικοδομητική και ενδιαφέρουσα συζήτηση για μια σειρά από θέματα, συμπεριλαμβανομένου και αυτού του προγράμματος πολιτογράφησης επενδυτών. Ο κ. Σαββίδης με ενημέρωσε για τις προσπάθειες του γραφείου του για τη δίωξη υποθέσεων που εντοπίστηκαν από διάφορα σώματα που δημιουργήθηκαν για τη διερεύνηση του προγράμματος. Εξέφρασα την πλήρη στήριξή μου στην προώθηση αυτών των προσπαθειών.

-Πώς αξιολογείτε το γεγονός πως οι κυπριακές αρχές συνέχισαν να εξετάζουν εκκρεμώσεις αιτήσεις από το πρόγραμμα πολιτογράφησης επενδυτών μετά την κατάργηση του προγράμματος;

-Η θέση μας ήταν ξεκάθαρη εδώ και πολύ καιρό : οι Ευρωπαϊκές αξίες δεν πρέπει να τίθενται προς πώληση. Για αυτό είχαμε εγείρει ανησυχίες για την απόφαση της Κύπρου να συνεχίσει να επεξεργάζεται εκκρεμώσεις αιτήσεις, ακόμα και μετά την ευπρόσδεκτη απόφαση τερματισμού του προγράμ-

“

Αντλαμβάνομαι πως σε κάποιες περιπτώσεις έχουν χορηγηθεί υπηκοότητες ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας αιτήσεων που εκκρεμούσαν, αν και έχω ενημερωθεί πως σημαντικός αριθμός έχει απορριφθεί.

“

Η Κομισιόν παρακολουθεί στενά την κατάσταση [στη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος] και έχει υπογραμμίσει τη σημασία η μεταρρύθμιση αυτή να εγγυάται την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών.

ματος. Θέλαμε επίσης να αποφύγουμε το ενδεχόμενο, λόγω της προσπάθειας για γρήγορο κλείσιμο του προγράμματος, οι έλεγχοι που γίνονταν να ήταν λιγότερο αυστηροί. Και πράγματι, αντλαμβάνομαι πως σε κάποιες περιπτώσεις έχουν χορηγηθεί υπηκοότητες ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας αιτήσεων που εκκρεμούσαν, αν και έχω ενημερωθεί πως σημαντικός αριθμός έχει απορριφθεί.

-Η ανεξάρτητη έρευνα της διορισμένης από την κυβέρνηση διερευνητικής επιτροπής για το επενδυτικό πρόγραμμα διαπίστωσε πως είχε τύχει κατάχρησης από δικηγόρους, ελεγκτικούς οίκους και άλλους εμπλεκόμενους που συνδέονται ευθέως με το πολιτικό προσωπικό της χώρας. Δεδομένων αυτών των διασυνδέσεων, θεωρείται πως ήταν αρκετός ο διορισμός ερευνητικής επιτροπής από την κυβέρνηση;

-Δεν εναπόκειται σε εμένα να σχολιάσω το πώς συστάθηκε η διερευνητική επιτροπή. Αυτό που η Κομισιόν θεωρεί σημαντικό είναι οι έρευνες για τα φερόμενα αδικήματα να είναι διεξοδικές και ανεξάρτητες, και οι αρχές να δώσουν την κατάλληλη συνέχεια (σ.σ.: properly follow-up) όσον αφορά τα ευρήματα της ερευνητικής επιτροπής.

Είναι σίγουρα ευπρόσδεκτη η απόφαση για διερεύνηση κάθε αίτησης που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος. Συνεχίζουμε να ενδιαφερόμαστε για τα περαιτέρω βήματα των αρχών, και η επίσκεψη του κ. Σαββίδη ήταν χρήσιμη στο να μας παρέχει ενημέρωση επί αυτού.

-Μπορούμε να αναμένουμε ολοκλήρωση της διαδικασίας επί παραβάσει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, σύντομα; Ποια είναι τα χρονοδιαγράμματα και η διαδικασία;

-Όπως γνωρίζετε, η διαδικασία επί παραβάσει που αφορά την Κύπρο αποτελεί μέρος πακέτου το οποίο επίσης περιλαμβάνει το πρόγραμμα πολιτογράφησης επενδυτών της Μάλτας. Αυτή τη στιγμή αναλύουμε τις απαντήσεις που λάβαμε και από τα δύο κράτη μέλη, και θα λάβουμε αποφάσεις όσον αφορά τα κατάλληλα επόμενα βήματα στη διαδικασία όταν αυτή η ανάλυση θα έχει ολοκληρωθεί. Σε αυτό το πλαίσιο, φυσικά λαμβάνουμε υπόψη την συνέχεια που δίνουν οι Κυπριακές αρχές στα ευρήματα της διερευνητικής επιτροπής.

-Θα ήταν συμβατό με τη νομοθεσία της ΕΕ ένα νέο πρόγραμμα, το οποίο θα παρείχε αυτή τη φορά προνομιακή πρόσβαση στις διαδικασίες βίζας σε επενδυτές;

-Τα προγράμματα που αφορούν άδειες διαμονής για επενδυτές ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, τα προγράμματα πολιτογράφησης και άδειας παραμονής για επενδυτές ενέχουν παρόμοιους κινδύνους για την ασφάλεια, για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, φοροδιαφυγής και διαφθοράς, όχι μόνο για τους πολίτες της Κύπρου αλλά για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της. Η έλλειψη διαφάνειας, συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών ενισχύουν αυτούς τους κινδύνους. Για αυτό παρακολουθούμε τα ζητήματα που εγείρονται σε σχέση με την συμμόρφωση με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Σε αυτό το πλαίσιο, έχουμε εκφράσει τις ανησυχίες μας για τα ρίσκα που συνδέονται με τα προγράμματα χορήγησης άδειας διαμονής και έχουμε αναλάβει βήματα για να ενισχύσουμε τις δράσεις μας μέσω άλλων εργαλείων πολιτικής. Για παράδειγμα, στο νομοθετικό πακέτο για καταπολέμηση παράνομων εσόδων και αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας τον περασμένο Ιούλιο, προτείναμε όπως όσοι παρέχουν υπηρεσίες εκ μέρους πολιτών τρίτων κρατών στο πλαίσιο προγραμμάτων χορήγησης άδειας διαμονής σε επενδυτές πρέπει να θεωρούνται «υπόχρεες οντότητες» (obliged entities) οι οποίοι θα υπόκεινται στους κανονισμούς της ΕΕ για καταπο-

Ο κ. Σαββίδης με ενημέρωσε για τις προσπάθειες του γραφείου του για τη δίωξη υποθέσεων που εντοπίστηκαν από διάφορα σώματα που δημιουργήθηκαν για τη διερεύνηση του προγράμματος. Εξέφρασα την πλήρη στήριξή μου στην προώθηση αυτών των προσπαθειών, λέει στην «Κ» ο Επίτροπος Δικαιοσύνης Ντιντιέ Ρέντερς.

Διαφάνεια στα ΜΜΕ

-Η έκθεση για το Κράτος Δικαίου αναφέρει πως προωθούνται νομοσχέδια για ενίσχυση της διαφάνειας στην ιδιοκτησία των ΜΜΕ. Ποιες είναι κάποιες βέλτιστες πρακτικές που θα εξασφάλιζαν τη διαφάνεια;

-Η τελευταία έκθεση για το Κράτος Δικαίου της Κομισιόν υποδεικνύει ότι η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης της Κύπρου προβλέπει τη διαφάνεια στην ιδιοκτησία στον οπτικοακουστικό τομέα μέσω λεπτομερών διαδικασιών αδειοδότησης και εγγραφής. Ωστόσο, παραμένουν ανησυχητικά σημεία σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των σημερινών προνοιών και με την απουσία πλαισίου που να εγγυάται την διαφάνεια στην ιδιοκτησία στα έντυπα και ψηφιακά ΜΜΕ, το οποίο δυσχεραίνει την εξακρίβωση και την επιβεβαίωση των τελικών ιδιοκτητών ή του φαινομένου της διασταυρούμενης ιδιοκτησίας. Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί νομοθεσία για ενίσχυση της διαφάνειας στην ιδιοκτησία των ΜΜΕ και την δημόσια πρόσβαση σε πληροφορίες για το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Στην Φινλανδία, μια νέα νομοθεσία υποχρεώνει όσους παρέχουν υπηρεσίες μέσω μαζικής ενημέρωσης να δίδουν δημόσια πρόσβαση σε πληροφορίες για το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς. Η Ιρλανδία έχει δημιουργήσει μια δημόσια προσβάσιμη βάση δεδομένων με δυνατότητα αναζήτησης η οποία περιέχει πληροφορίες για το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ΜΜΕ, διευκολύνοντας την δημόσια εποπτεία. Η Λιθουανία δημιούργησε ένα σύστημα πληροφόρησης, προσβάσιμο από το κοινό, το οποίο θα παρέχει πληροφόρηση για την ιδιοκτησία, και σταδιακά για τα έσοδα που προκύπτουν από την κρατική διαφήμιση. Όπως βλέπετε, υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι για να λυθεί αυτό το θέμα. Στο κάθε κράτος μέλος εναπόκειται να αποφασίσει τι είναι πιο κατάλληλο για το δικό του σύστημα. Από την άλλη οι ανησυχίες για την έλλειψη διαφάνειας για το τελικό ιδιοκτησιακό καθεστώς υπάρχουν σε αρκετά κράτη μέλη, κυρίως λόγω πρακτικών προβλημάτων για εντοπισμό των τελικών ιδιοκτητών. Η Κομισιόν θα επιδιώξει να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα στο πλαίσιο του προαναγγελθέντος Νόμου για την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης, που προγραμματίζεται για το 2022.

λέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Επίσης, συνεχίζουμε να διερευνούμε τα πιθανά επόμενα βήματα για την καλύτερη διαχείριση των κινδύνων που προκύπτουν από τέτοια προγράμματα.

Υιοθετήστε τις συστάσεις -Πώς αξιολογεί η Κομισιόν την πρόοδο στην μεταρρύθμιση του κυπριακού δικαστικού συστήματος; Πώς εξηγούνται οι καθυστερήσεις που καταγράφονται στην φετινή έκθεση της Κομισιόν για το Κράτος Δικαίου;

-Η νομοθεσία που προβλέπει τον διορισμό από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας των δικαστών και των προέδρων του Ανώτατου Δικαστηρίου και του υπό δημιουργία Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου εκκρεμεί από το 2020 στην κυπριακή Βουλή και έχει τροποποιηθεί επτά φορές. Στη Βουλή συζητείται επίσης η δημιουργία

Εφετείου. Η δημιουργία εξειδικευμένων δικαστηρίων και η αναδιάρθρωση των δικαστηρίων βρίσκεται σε εξέλιξη. Η Κομισιόν παρακολουθεί στενά την κατάσταση και έχει υπογραμμίσει τη σημασία αυτή η μεταρρύθμιση να εγγυάται την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών, σε συμφωνία με τη νομοθεσία της ΕΕ και λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Κομισιόν υπογράμμισε ακόμα σε διάφορες περιπτώσεις πως μια διαβούλευση με την Επιτροπή της Βενετίας (σ.σ.: αρμόδια συμβουλευτική επιτροπή σταγματολόγων του Συμβουλίου της Ευρώπης) επί του προσχεδίου της νομοθεσίας θα είχε καθυσταστικό ρόλο όσον αφορά αυτή τη διάσταση. Η Επιτροπή της Βενετίας υιοθέτησε την γνώμη της για τα τρία νομοσχέδια μεταρρύθμισης της δικαστικής εξουσίας στην Κύπρο στις 13 Δεκεμβρίου

του 2021. Οι συστάσεις της Επιτροπής της Βενετίας, που έχουν ως στόχο την διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών, θα πρέπει τώρα να εφαρμοστούν από τις κυπριακές αρχές.

-Υπάρχει αρκετή διαφάνεια και μηχανισμοί ελέγχου στην Κύπρο για αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρήσης εταιρειών - κέλυφος από εγκληματικά στοιχεία;

-Καλωσορίζω τις πρόσφατες προσπάθειες της Κύπρου για την μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της 5ης Οδηγίας για πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων της ειδοποίησης για την ενημέρωση του εθνικού δικαίου νωρίτερα φέτος. Η Κομισιόν υπενθυμίζει πως όλες οι πτυχές αυτής της Οδηγίας πρέπει να εφαρμοστούν στην πράξη. Για παράδειγμα είναι κρίσιμες σημασίας, στο πλαίσιο της διασφάλισης της αποτελεσματικής καταπολέμησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, τα μπρώα για τους πραγματικούς δικαιούχους εταιρειών, καταπιστευμάτων και άλλων νομικών οντοτήτων να είναι λειτουργικά, να παρέχουν τη δυνατότητα αναζήτησης αυτή η πτυχή θα εφαρμόζεται σωστά στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων της Κύπρου.

-Πώς αξιολογείτε τη νομοθεσία για την εγγραφή μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Κύπρο;

-Ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες προκλήσεις σε σχέση με το πλαίσιο εγγραφής, όπως σημειώνεται στην έκθεση για το Κράτος Δικαίου του 2020. Ωστόσο καταγράφονται βελτιώσεις σε σχέση με τη νέα νομοθεσία, η οποία επιτρέπει την ευκολότερη εγγραφή ομοσπονδιών ΜΚΟ. Αυτό είναι ένα βήμα προς την ορθή κατεύθυνση.

GOODYEAR
MADE TO FEEL GOOD.

NEO Eagle F1 Asymmetric 3

Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί,
1037 Λευκωσία - Κύπρος

Ενός ανεξάρτητου για το '23, μύρια δεινά έπονται

Βεβιασμένοι προεκλογικός

Μπορεί το εκάστοτε κυβερνών κόμμα να μπαίνει τελευταίο στην κούρσα των προεδρικών εκλογών, ωστόσο, ο Αβέρωφ Νεοφύτου πρωτοτύπησε και εξήγγειλε πρώτος. Ήταν μία προσπάθεια να προλάβει τον εσωκομματικό του αντίπαλο. Τώρα αν αυτό, ο πρόωρος προεκλογικός θα του βγει, είναι ανοικτό. Ελπίζουμε για τον ίδιο να μην είναι και ο προεκλογικός του τόσο βεβιασμένος, όπως ήταν το αποτέλεσμα του βίντεο στην Πλατεία Ελευθερίας.

• • • • •

Οι πανηγυρισμοί Στέφανου

Την αθλητική τους φόρμα, την κόκκινη φανέλα τους και την μπάλα τους πήραν και κατέβηκαν στο γήπεδο στελέχη του ΑΚΕΛ την περασμένη Κυριακή. Με αρχηγό της ομάδας τον Στέφανο Στεφάνου, οι Νεοκλής Συλικιώτης, Χρίστος Χριστοφίδης, Χρίστος Χριστόφορας, Άθως Γεωργίου, Νίκος Πόλεμος, Ευανθία Σάββα, Χρυστάλλα Αντωνίου και Πανίκος Ξιούρουπας έπαιξαν ποδόσφαιρο για φιλανθρωπικό σκοπό μαζί με τον Σύνδεσμο των Ηθοποιών. Την παράσταση έκλεψε ο γ.γ. του ΑΚΕΛ, ο οποίος εξακολουθεί να διατηρεί τη φόρμα του αλλά και τις δεξιότητες του με την μπάλα. Έβαλε όπως παρακολουθήσαμε δύο γκολ. Στο δεύτερο μάλιστα έπεσε στα γόνατα πανηγυρίζοντας. Το στιγμιότυπο μάλιστα μοιράστηκε στα stories του στο facebook.

• • • • •

Δεν μίλησε ο Χάρης

Θυμάστε την προηγούμενη βδομάδα όταν διερωτηθήκαμε για ποιο λόγο ο Χάρης Γεωργιάδης δεν έκανε ομιλία κατά τη διάρκεια του προϋπολογισμού; Ε, όπως μαθαίνουμε, αιτία ήταν η σειρά. Ο αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ και πρώην υπουργός Οικονομικών, ήθελε να τοποθετηθεί τελευταίος. Με αυτή τη θέση εξεμάνη ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος Νίκος Τορνarίτης, με αποτέλεσμα ο πρώτος να αποφύγει να τοποθετηθεί γενικώς. Αζίζει να σημειωθεί πως είθισται ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος να κάνει την τελευταία ομιλία καθώς εκείνος προεδρεύει και της κοινοβουλευτικής ομάδας. Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις που αλλάζει η σειρά, όπως για παράδειγμα με την αναπληρώτρια Πρόεδρο του ΔΗΚΟ Χριστιάνα Ερωτοκρίτου η οποία έκανε τελευταία την τοποθέτησή της και όχι ο Πανίκος Λεωνίδου.

Μπορεί οι μαθητές να έχουν δικαίο στα αιτήματά τους για τα τετράμηνια, όμως η φωτογραφία τους χωρίς να τηρούν κανένα απολύτως μέτρο, έχει ήδη ανεβάσει την πίεση των επιδημιολόγων. Μαζί και την δική μας.

• • • • •

Ο προϋπολογισμός ξεγυμνώνει

Πάντως ο προϋπολογισμός είναι μία καλής τάξεως μέρα για να αντιληφθούμε τις προθέσεις των κομμάτων. Ψηφίζουν για παράδειγμα με γνώμονα το καλώς νοούμενο συμφέρον του τόπου ή με βάση τα τοπικιστικά τους συμφέροντα; Δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητη η καταψήφισή της τροπολογίας για τον Ακάμα από το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ. Όπως μαθαίνει η στήλη, τα τελευταία εικοσιτετράωρα, έσπασαν τα τηλέφωνα οι Παφίτες για να αποτρέψουν μία τέτοια εξέλιξη. Και με δεδομένο ότι και τα δύο κόμματα έχουν έρεισμα στους Παφίτες, σήκωσαν τα χέρια ψηλά στην καταψήφισή των τροπολογιών. Η δε ΔΗΠΑ, πιέζει την αντιπολίτευση να ψηφίσει δική της

τροπολογία και την τελευταία στιγμή έκανε η ίδια μετά τις πιέσεις που δέχτηκε από την κυβέρνηση! Άβυσσος η ψυχή των ανθρώπων και των κομμάτων μπορούμε να πούμε.

• • • • •

Και ενίστε εκθέτει

Είναι βεβαίως και μία καλής τάξεως ευκαιρία να δούμε την υποκρισία βουλευτών. Εκείνων που επιλέγουν να αποχωρήσουν από την αίθουσα. Τρανό παράδειγμα ο βουλευτής του ΔΗΚΟ Παύλος Μυλωνάς, ο οποίος έφυγε από την αίθουσα κατά την τροπολογία που αφορούσε τους τέσσερις του Προεδρικού. Μάλιστα ο Ανδρέας Ιωσήφ του έγνεψε ότι τον ευχαριστεί, προφανώς γιατί ήταν συνεννοημένοι. Με τον

ίδιο τρόπο αποχώρησε όταν συζητήθηκε το μνημείο του Γρίβα, μαζί με τον Ανδρέα Αποστόλου της ΕΔΕΚ, ενώ ο Πανίκος Λεωνίδου, εκ Λεμεσού ορμώμενος, αποχώρησε από την αίθουσα όταν συζητήθηκε τροπολογία που αφορούσε το Πισσούρι. Όλα αυτά αγαπητοί βουλευτές δεν δείχνουν μόνο υστεροβουλία για εξυπηρέτηση του ακροατηρίου σας, αλλά και ευθυνοφοβία. Αν τολμούσατε, ας μένατε μέσα να διαχωρίσετε τη θέση σας από το κόμμα σας και να υποστηρίξετε αν μη τι άλλο τη θέση «αρχής» σας.

• • • • •

Το μήνυμα του Καρογιάν

Μιλώντας πάντως για την Δημοκρατική Παράταξη, δεν πέρασε απαρατήρητη η

ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Μετεωρολογική Υπηρεσία

Είχε προειδοποιήσει για φουρτούνες, θύελλες και καταιγίδες, όμως διαπιστώθηκε πως άνθρακας ήταν τελικά η «Καρμέλ».

δυσφορία των υπουργών που παρευρίσκοντο στην ολομέλεια της Βουλής, όταν με τις ψήφους της φίλα προσκείμενης Δημοκρατικής Παράταξης, η οποία ψήφισε τον περιβόητο νόμο για τις τέσσερις συμβούλους του Προέδρου. Όπως μαθαίνει η στήλη, αυτό ήταν ένα μήνυμα του Μάριου Καρογιάν προς την κυβέρνηση να μην τον θεωρεί δεδομένο, ούτε εκείνον ούτε το κόμμα του. Το έκανε και στο παρελθόν και αναμένεται να το κάνει πολλάκις και στο μέλλον, καθώς στη ΔΗΠΑ δεν αρέσει η εντύπωση που έχει δημιουργηθεί σε πολλά μέλη της κυβέρνησης πως είναι δεδομένη η στήριξή της στο κυβερνητικό έργο. Αντιθέτως, ο Μάριος Καρογιάν αναμένεται να μιλήσει και με τον Στέφανο Στεφάνου το επόμενο διάστημα για τις προεδρικές εκλογές και θα αποφασίσει πολύ αργότερα, καθώς όπως λέει τα πράγματα ακόμη είναι πολύ ρευστά.

• • • • •

Περί απόλυσης

Σωρεία αντιδράσεων έχει προκαλέσει ο νόμος που κατέθεσε η Βουλή για τους τέσσερις προεδρικούς συνεργάτες. Ακόμα και από ΜΜΕ που μιλούσαν περί απόλυσης. Η αλήθεια είναι πως πολιτικός διορισμός ολοκληρώνεται με την ολοκλήρωση της θητείας του Προέδρου που του επιλέγει. Γιατί σε αυτή την περίπτωση θα έπρεπε να συμβαίνει κάτι διαφορετικό και να συνεχίσουν να πληρώνονται από το δημόσιο; Θέλουμε τελικά ή όχι αξιοκρατία και πάταξη της ημετεροκρατίας;

Γράφει ο **ΙΑΝΟΣ**

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Τα κάλαντα του Αβέρωφ από τον σκηνοθέτη-ινφλουένσερ

Η ανακοίνωση της υποψηφιότητας του Αβέρωφ ήταν αναμενόμενη, όσο κι αν ο ίδιος, όπως και ο Χριστοδουλίδης, επέμεναν πως δεν είναι η ώρα για τα προεκλογικά του 2023. Εξάλλου, σε λίγες ημέρες, η επίσημη διαδικασία επιλογής του ΔΗΣΥ θα ανακοινωθεί, βάσει των χρονοδιαγραμμάτων που το ίδιο το κόμμα έθεσε, υιοθετώντας τη δική του πρόταση. Αν και αναμενόμενη η υποψηφιότητα του ήρθε πιο σύντομα απ' ό,τι αναμενόταν και σίγουρα αποτελεί το κύριο θέμα συζήτησεων των φετινών Χριστουγέννων, η θέση που διατύπωσε στο φιλμάκι που γύρισε στην πλατεία Ελευθερίας ότι η Κύπρος ετοιμάζεται για το «άλμα στο μέλλον», ακούστηκε ως τα κάλαντα του Αβέρωφ για τη νέα χρονιά. Το βίντεο του Αβέρωφ ήταν σωστά δομημένο ως προς το περιεχόμενο εστιάζοντας στο αύριο και στις μεταρρυθμίσεις και με ξεκάθαρα μηνύματα προς τους Συναγερμικούς αλλά και στον Χριστοδουλίδη. «Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται με γνώση και όχι με δημόσιες σχέσεις», υπέδειξε περπατώντας συμβολικά στη νέα πλατεία Ελευθερίας.

Ντυμένος με «country chic» look, όπως απαιτεί στους καλεσμένους του στην Αργάκα, και με φόντο την απαστράπτουσα πλατεία της Ζάχια, ο μεγάλος αρχηγός κατέγραψε σε τέσσερα λεπτά και έντεκα δεύτερα την πολιτική του πλατφόρμα. Ευστόχως θα έλεγα. Εκεί όμως σταματούν τα καλά... Τον Ελλαδίτη σκηνοθέτη από πού τον βρήκε ο μεγάλος αρχηγός; Από τα Lidl; Έβαλε τον άνθρωπο να μιλάει και να περπατά στον ίδιο διάδρομο και να μένει ακίνητος λες και περπατούσε σε διάδρομο

«Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται με γνώση και όχι με δημόσιες σχέσεις».

γυμναστηρίου! Άσε και κάποια cuts που ούτε ερασιτέχνης ινφλουένσερ δεν θα τα έκανε τόσο άγαρμπα. Κόσμος και κοσμάκης περνούσε δίπλα του στο πλάνο και του γύριζε την πλάτη, ενώ ο ίδιος σε άλλα πλάνα συναντά κόσμο και δεν τους έκανε μια χειρονομία, μια χαιρετούρα, ένα thumbs up, μια πανδημιακή γροθιά; Παρά μόνο μια αμχανία στο βλέμμα. Στο δε τέλος ούτε ένα όνομα, ένα λογότυπο, ένα

back shot, όπως λένε και οι διαφημιστές. Απλά άσπρισε η εικόνα λες και μπήκε σύννεφο στο πλάνο. «Ωραίο case study για τα πανεπιστήμια πως να ΜΗΝ κάνουνε προεκλογικό φιλμάκι», μου έστειλε γνωστός διαφημιστής με πείρα σε προεκλογικές.

Πρόκειται όμως για την πρώτη ισχυρή υποψηφιότητα για το '23 που μπήκε στο ρινγκ ουσιαστικά ως

μονομάχος που ζητάει αντίπαλο. Δεν ξέρω πόσο θα περιμένει αλλά ο αξιόμαχος αντίπαλος ή αντίπαλοι δεν θα καθυστερήσουν να εμφανιστούν. Όχι βεβαίως οι εσωκομματικοί αλλά εκτός ΔΗΣΥ. Γιατί ο Χριστοδουλίδης φαίνεται πως δεν πρόκειται να ακολουθήσει τις κομματικές διαδικασίες, αλλά στο ρινγκ θα μπει φορώντας το καπέλο του ανεξάρτητου. Σενάριο που η Πινδάρου ούτε να το σκεφτεί δεν

ήθελε αρχικά. Στη συνέχεια όμως φαίνεται πως το σκέφτηκε και μάλλον βρήκε τρόπο να το χειριστεί. Σύντομα θα φανεί εάν οι χειρισμοί είναι όντως επιτυχείς.

Πολλοί είναι αυτοί που αναμένουν τις πρώτες δημοσκοπήσεις μετά την εξαγγελία Αβέρωφ για να καθορίσουν συνεργασίες, γραμμές, τακτικές και... συνθήματα. Για κάποιους το 2022 δεν πρόκειται να είναι καθόλου εύκολο.

Μεγάλη ένταση μεταξύ στελεχών του ΑΚΕΛ καταγράφηκε τις τελευταίες ημέρες. Όπως μου αποκάλυψε η αγαπημένη μου κυρία Γιαννούλλα, η οποία ως γνωστόν ακούει όλα όσα ψιθυρίζονται στους διαδρόμους του ΑΚΕΛ και ακόμα περισσότερο, τα στελέχη μιλούσαν για το ενδεχόμενο να στηρίξει το ΑΚΕΛ τον πρίγκιπα Νικόλαο για τις Προεδρικές του 2023. Το ένα στέλεχος υποστήριξε ότι εάν όντως το ΑΚΕΛ θέλει να βρίσκεται στην επόμενη κυβέρνηση μόνο μια επιλογή έχει αυτή τη στιγμή, τη συνεργασία με το ΔΗΚΟ και άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης. Ανέφερε δε πως εάν το ΔΗΚΟ επιμένει στην στήριξη του Νικόλαου το ΑΚΕΛ ίσως να μην έχει άλλη επιλογή από την συστράτευση μαζί του. Το άλλο στέλεχος σε έντονο ύφος υπέδειξε ότι η επιλογή του Νικόλαου είναι εξαρχής καμένο χαρτί για το ΑΚΕΛ. Επέμεινε ακόμα ότι η βάση του κόμματος δεν υπάρχει περίπτωση να ψηφίσει τον Νικόλαο γιατί θυμάται ακόμα την άγρια κριτική που είχε ασκήσει στο κόμμα τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον είναι πολλοί αυτοί που θεωρούν ότι το ΑΚΕΛ δεν μπορεί να υποστηρίξει για δεύτερη φορά μια κυβέρνηση ευρισκό-

μενο σε πλήρη αντίθεση με την πολιτική γραμμή που θα ακολουθεί ο Πρόεδρος στο Κυπριακό αλλά και στην οικονομία. «Θα είμαστε πιο έντομοι αν ξεκαθαρίσουμε εξ αρχής ότι συνεργαζόμαστε με το ΔΗΚΟ μόνο με υποψήφιο που θα υποστηρίξει τις θέσεις μας στο Κυπριακό και με ένα κοινό πρόγραμμα για την οικονομία», επέμεινε.

Η κυρία Γιαννούλλα μου ανέφερε ότι στη συνέχεια η συζήτηση έγινε ακόμη πιο έντονη. Προκλήθηκε μάλιστα ένταση όταν το ένα από τα δύο στελέχη υποστήριξε πως εάν ο Νικόλαος εξαγγείλει υποψηφιότητα χωρίς να προηγηθεί συμφωνία με το ΑΚΕΛ, οι επιλογές του κόμματος ουσιαστικά τελειώνουν. «Το κόμμα δεν αντέχει άλλη χαμένη εκλογική μάχη και πρέπει όσοι αποφασίζουν να δουν επιτέλους και λίγο πέρα από τη μύτη και την άνεσή τους», ανέφερε, προκαλώντας την... έκρηξη του συνομιλητή του. Η κυρία Γιαννούλλα επιμένει ότι παρόμοιες συζητήσεις γίνονται καθημερινά στη βάση του ΑΚΕΛ, με την ίδια ισώα και χειρότερη ένταση.

ΚΟΙΝΙΖ: Θα δούμε ξανά τον έμπειρο Ιωάννη Κασουλίδη στο ΥΠΕΣ τον Ιανουάριο; Θα συνδυαστεί η επιστροφή του και με συγκεκριμένη πολιτική κίνηση του Αναστασιάδη για το Κυπριακό και τη ΔΔΟ;

Αγαπητοί αναγνώστες και αναγνώστριες η στήλη σας εύχεται Χαρούμενα Χριστούγεννα. Το ίδιο και στους πρωταγωνιστές της στήλης, πολιτικούς και άλλους τους οποίους ενίοτε επικρίνουμε και αποκαλύπτουμε αλλά κακία δεν κρατάμε. Ελπίζουμε ούτε κι αυτοί!

Ποιός διαθέτει πολιτικό ήθος;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Η πολιτική όπως ασκείται εδώ αλλά και αλλού απέχει πολύ από την ηθική. Αυτό είναι σήμερα το προσώπιο της πολιτικής. Ανθρωποι διψασμένοι για εξουσία, δύναμη και χρήμα που προωθούν ή ασφαλίζουν τα δικά τους συμφέροντα και των συντρόφων τους. Και επειδή τα τελευταία χρόνια πάθαμε πολλά και είδαμε άλλα τόσα οφείλουμε να απαιτήσουμε την μείωση αυτής της απόστασης που χωρίζει την πολιτική από την ηθική. Μπορεί να ακούγεται ουτοπικό και ίσως και να είναι, αλλά στο τραγικό σημείο στο οποίο έχει περιέλθει το πολιτικό σύστημα στην χώρα μας, αν δεν επαναφέρουμε το ήθος ως πρώτιστο κριτήριο επιλογής προσώπων και κομματικών χώρων τότε δεν πρόκειται να μας συμβεί καμιά ουσιαστική αλλαγή. Προκειμένου όμως να είμαστε σε θέση να διεκδικήσουμε την πολιτική ηθική έχουμε καθήκον να διακρίνουμε τις ηθικοφανείς πράξεις από τις ηθικές. Για να μην πέφτουμε θύματα δημαγωγίας και ύπουλης πολιτικής χειραγώγησης αλλά και για να μην συνυπογράψουμε την προσπάθεια να ερμηνεύσει ο καθένας την ηθική όπως του συμφέρει. Ας γίνω όμως πιο συγκεκριμένη. Η διαφθορά δεν είναι η μόνη ένδειξη της πολιτικής ανηθικότητας που επικρατεί. Ή για να το θέσω αλλιώς: η διαφθορά η οποία επικρατεί σήμερα δεν περιορίζεται μόνο στα σκάνδαλα ή στις διαπλοκές μεταξύ πολιτικών με οικονομικούς και άλλους παράγοντες. Η διαφθορά έχει πολύ ευρύτερη ερμηνεία και αφορά κάθε πολιτική σκέψη και πράξη η οποία εκπορεύεται από ίδιον συμφέρον. Με πιο απλά λόγια διεφθαρμένη είναι κάθε πολιτική η οποία λειτουργεί εις βάρος του συμφέροντος της χώρας και η οποία δεν θέτει αυτό το συμφέρον πάνω από τα κομματικά ή άλλα προσωπικά συμφέροντα των πολιτικών. Και αυτό οφείλουμε να το εμπενδύσουμε διότι στο σημείο στο οποίο βρισκόμαστε σήμερα είναι πολύ εύκολο να αγκισφρωθούμε στην πρώτη ανάγνωση των γεγονότων και να περιορίσουμε την διεκδίκηση μας για πολιτικό ήθος στα προφανή. Τα προφανή ωστόσο δεν αρκούν για να υπάρξουν ριζικές αλλαγές στην πολιτική νοοτροπία η οποία είναι εμποτισμένη με έλλειψη ηθικής. Δεν αρκεί ένας πολιτικός να είναι καθαρός από διαπλεκόμενες δοσοληψίες και σκάνδαλα για να θεωρήσουμε πως έχει πολιτικό ήθος. Και δεν αρκεί να υπεραπλοχτείται την καταπολέμηση της διαφθοράς υποδεικνύοντας τους διεφθαρμένους αντιπάλους του, ούτε και να παίρνει θέση εναντίον της έκπτωσης αρχών και αξιών για να αποδείξει τις δικές του αρχές και αξίες. Απαιτούνται πολύ περισσότερα. Και εκείνο που απαιτείται πρωτίστως είναι το ήθος και η τόλμη να υπερβεί τα στεγανά κομματικά πλαίσια για να λειτουργήσει υπέρ του συμφέροντος της χώρας. Έλλειψη πολιτικού ήθους δεν διακρίνει μόνο ένας πολιτικό ο οποίος έχει το χέρι του λερωμένο από σκάνδαλα διαφθοράς. Έλλειψη πολιτικού ήθους διακρίνει και τον πολιτικό ο οποίος βάζει σε δεύτερη μοίρα και δη σήμερα το κυπριακό πρόβλημα επιδιώκοντας συμμαχίες με κομματικούς χώρους που δεν επιδίωκαν χρόνια τώρα την λύση του, μόνο και μόνο για να διώξει δήθεν τους διεφθαρμένους. Έλλειψη πολιτικού ήθους δεν διακρίνει μόνο τον πολιτικό ο οποίος παρασκηνιακά δυναμιτίζει την λύση του Κυπριακού αλλά και εκείνον που φλερτάρει με παρατάξεις οι οποίες δυναμιτίζουν εδώ και χρόνια αυτή την λύση. Έλλειψη πολιτικού ήθους διακρίνει τον πολιτικό ο οποίος δεν ιεραρχεί την πολιτική ενόττητα ως επείγουσα σε συνθήκες πανδημίας, αλλά χρησιμοποιεί την πανδημία για να δικάσει τον κόσμο προκειμένου να κερδίσει πόντους ο κομματικός του χώρος. Έλλειψη πολιτικού ήθους διακρίνει τον πολιτικό ο οποίος προκειμένου να αποδείξει πως είναι καθαρότερος από τους υπολοίπους επιλέγει να καλλιεργεί την τοξικότητα, επαναφέροντας στο προσκήνιο δικαστικές ορολογίες και γεγονότα για να συντηρήσει αυτό το δικασμό προς ίδιον όφελος. Με άλλα λόγια, έλλειψη πολιτικού ήθους διαθέτει σήμερα όποιος παραμένει εγκλωβισμένος στα κομματικά στεγανά του και στις χρεωκοπημένες κομματικές νοοτροπίες που οδήγησαν την χώρα στην σημερινή της κατάσταση, παριστάνοντας μάλιστα πως τις καταπολεμά ενώ στην πραγματικότητα τις ανακυκλώνει χρησιμοποιώντας την πολιτική ηθική ως πρόσχημα.

elenixenou11@gmail.com

EWANET CAMPBELL

Ανθρωποι απελευθερώνουν ένα φανάρι στο ηλιοβασιλέμα στο τέλος μιας γιορτής χειμερινού ηλιοστασίου στην παραλία Cape Cod's Skaket στην Ορλέαν, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ, στις 21 Δεκεμβρίου 2021. Το χειμερινό ηλιοστάσιο σηματοδοτεί τη συντομότερη περίοδο φωτός της ημέρας.

«Αν το ανεχτείς αυτό, τα παιδιά σου παίρνουν σειρά»*

Της **ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Δύο χρόνια μετά την πανδημία, πρέπει επιτέλους να κοιτάξουμε γύρω μας και να αναλογιστούμε τη δομή της δημόσιας σφαίρας, όπως την έχουμε χτίσει. Αναντίλεκτα, η εμπιστοσύνη στην επιστήμη και τα προτάγματα της είναι το μόνο που πρέπει να καθοδηγεί την όποια κοινωνία που επικαλείται τον ορθολογισμό. Την ίδια στιγμή, όμως, ο διαχωρισμός της επιστημονικής συμβουλής από τα πολιτικά κριτήρια και αποφάσεις είναι κάτι που μπορεί να μπει στη δημόσια σφαίρα και να γίνει αντικείμενο συζήτησης. Σήμερα, όμως, η πόλωση έχει ριζώσει, ο καθεὶς διαλέγει στρατόπεδο και υποστηρίζει την αντίστοιχη θέση, ενίοτε κοροϊδευοντας ή αφορίζοντας την αντίθετη άποψη. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι νηφάλιες φωνές που προσπαθούν να αγγίξουν κάποια θέματα πιο αναλυτικά είναι λίγες, ενώ συνηθίζουμε να διαβάζουμε απόλυτες τοποθετήσεις. Η μανιακότυχη αντίληψη που υπερισχύει, δεν αφήνει χώρο για το «γκριζό» στη δημόσια συζήτηση, αφού η κάθε τέτοια προσπάθεια βρσκει πάντα τη μία ή και τις δύο πλευρές θιγμένες, όπως έγινε με την τελευταία ανακοίνωση των «Ως Δαμέ».

Σε αυτή τη διαδικασία, οφείλουμε να αφήσουμε χώρο στον δημόσιο διάλογο να ακούγονται όλες οι θέσεις που εκφράζονται στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής εξέλιξης. Αλλιώς, κινδυνεύουμε να εγκλωβιστούμε στα δεσμά της απολυτότητας και της αδυναμίας επιχειρηματολογίας και συνδιαλλαγής. Το να προσάπτουμε αλλότρια κίνητρα ή να αφορίζουμε την κάθε άποψη που εκφράζεται σε σχέση με τη διαχείριση της πανδημίας, δεν μπορεί να μας βγάλει πουθενά πέρα από σε μια συντηρητική και ολοένα και πιο φασίζουσα κοινωνία.

Όσο μετείχαμε στο δημόσιο διάλογο για το θέμα του Κυπριακού προβλήματος έχουμε βιώσει τη σημαίνει πόλωση στην κοινωνία. Σήμερα όμως η κοινωνία βρσκεται μπροστά στην εξέλιξη αυτού του φαινομένου σε κάθε πτυχή της δημόσιας σφαίρας. Γιατί η στιγμή που με ευκολία ο οποίος εκστομίζει τέτοιες κατηγορίες, είναι η στιγμή που ο δημόσιος διάλογος έχει πλέον διαβρωθεί και η συζήτηση χάνει τις βάσεις του αλληλοσεβασμού και της επιχειρηματολογίας. Ήταν λοιπόν αναμενόμενο ότι τέτοιες προεγώσεις θα εξαπλωνόνταν και σε άλλες πτυχές της δημόσιας σφαίρας, όπως πλέον βλέπουμε.

Στ' αλήθεια, η πόλωση σε επίπεδο δημόσιας ρητορικής τους μόνους που μπορεί να ευνοήσει είναι όσους επιβιώνουν με βάση το μίσος, τον αφορισμό και την εναντίωση στον «άλλο», όπως και αν νοηματοδοτείται ανά πάσα στιγμή.

Ήδη, κάποιες ομάδες ανθρώπων έχουν ριζοσπαστικοποιηθεί και πράττουν ανάλογα, όπως είδαμε στην περίπτωση των εμπρησμών σε σχολεία, τους προπηλακισμούς εκπαιδευτικών και τις επιθέσεις σε συστημικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι σημαντικό να διαγνώσουμε τη συντηρητική, ακροδεξιά αντίληψη πίσω από τέτοιου είδους ενέργειες. Τούτα που βλέπουμε σήμερα, δεν είναι παρά αποτέλεσμα του δηλητηρίου που τόσα χρόνια επιτρέπουμε να χρησιμοποιείται απέναντι σε όποιαν άποψη εκφεύγει του συστημικού λόγου. Κάποια από τα μιντιακά συγκροτήματα που σήμερα δέχονται επιθέσεις, έχουν τα ίδια στοχοποιήσει άτομα και οντότητες με ανάλογη ρητορική. Δυστυχώς, όταν τρέφεις το φίδι του λαϊκισμού, των μυθευμάτων, του μίσους, και της συνωμοσιολογίας, είναι θέμα χρόνου να γυρίσει και πάνω σου.

Το θέμα για όλους μας, είναι πώς προχωρούμε από δω και πέρα. Μια κατάσταση όπως αυτή που βιώνουμε ήταν αναπόφευκτο να έχει κοινωνικές επιπτώσεις, όπως αυτές που συζητούμε στο κείμενο. Η κοινωνική κρίση και η πόλωση εν καιρώ πανδημίας, δεν είναι αποκλειστικό γνώρισμα της Κύπρου. Η πανδημία δεν προκάλεσε, απλώς έφερε στο προσκήνιο αυτές τις προκλήσεις, και ουσιαστικά έβαλε ένα καθρέφτη μπροστά μας. Θα ήταν λοιπόν αφελές να νομίζουμε ότι με το πέρας της πανδημίας, η εικόνα μας στον καθρέφτη θα αλλάξει. Για να αλλάξει η εικόνα μας, πρέπει όλοι μας, σε όποια πλευρά και αν έχουμε ταχθεί, να αντιληφθούμε την ανάγκη να διαφοροποιηθεί ο τρόπος που συνδιαλεγόμαστε και που λειτουργούμε στη δημόσια σφαίρα. Δεν έχουμε κάτι να αποδείξουμε, παρά μόνο να δουλέψουμε για μια κοινωνία ενάντια στην αποανθρωποποίηση αλλά και να δούμε ότι η πραγματική απειλή απέναντί μας είναι το φίδι της ακροδεξιάς που μόνο ενισχύεται στο σκηνικό που έχουμε στήσει.

*Στίχος των Manic Street Preachers

Η Ανδρομάχη Σοφοκλέους είναι πολιτική αναλύτρια.

Τραγωδία χωρίς όνομα

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Χριστούγεννα είναι και φαντάζομαι πως κανείς δεν έχει διάθεση για στενάχωρες σκέψεις. Απ' την άλλη, σκέφτομαι ότι ακριβώς επειδή είναι Χριστούγεννα έχουμε ένα λόγο παραπάνω για να μην κλείνουμε τα μάτια στις ανθρωπίνες τραγωδίες δίπλα μας. Διαβάζοντας τα ρεπορτάζ για το Πουρνάρα και μιλώντας με κάποιους που βρέθηκαν εκεί, ανάμεσα στους εξαθλιμένους πρόσφυγες, δεν μπορώ να διώξω από το μυαλό μου τους στίχους του Χριστιανόπουλου: «Εσείς που βρήκατε τον άνθρωπό σας κι έχετε ένα χέρι να σας σφίγγει τρυφερά, έναν ώμο ν' ακουμπάτε την πίκρα σας, ένα κορμί να υπερασπίζει την ξεαφή σας, κοκκινίσατε άραγε για την τόση ευτυχία σας, έστω και μια φορά; Είπατε να κρατήσετε ενός λεπτού σιγή για τους απεγνωσμένους;». Δεν προσπαθώ να εκβιάσω το συναίσθημα. Η υπόθεση αυτή άλλωστε είναι βαθιά πολιτική και η αντιμετώπιση της απαιτεί πολιτική θέση και δράση. Απ' την άλλη, τι σόι άνθρωποι θα είμαστε αν αφαιρέσουμε από την πολιτική την ενσυναίσθηση; Η ενός λεπτού σιγή χρειάζεται όχι για να ενεργοποιήσουμε τα φιλάνθρωπα μας αισθήματα, αλλά για να επανατοποθετήσουμε τον εαυτό μας απέναντι σε αυτή την ανοιχτή πληγή.

Την περασμένη Κυριακή, καθώς κατέβαινα στη Λευκωσία από το Τρόδος, είδα τον περιφραγμένο χώρο όπου ξεχειλίζει η απόγνωση. Συνολικά, 2.500 χιλιάδες ψυχές σε ένα μέρος που φτιάχτηκε για να χωράει 600. Από το δρόμο βλέπεις απλώς τα συρματοπλέγματα και μόνο όταν πλησιάσεις κοντά η εικόνα καθαρίζει κι αρχίζουν να ξεχωρίζουν τα πρόσωπα. Δεν είναι αριθμοί, είναι άνθρωποι. Με μια ζωή πριν και μια ζωή μετά την προσφυγιά. «Είμαι μακριά απ' το σπίτι μου την οικογένειά μου, το χωριό μου. Με ρωτάνε γιατί είμαι εδώ, πού θα πάω. Κάθε μέρα πρέπει να μειώσω όλα όσα είμαι και όλα θέλω να γίνω, για να χωρέσουν σ' ένα έντυπο. Να εξηγήσω τον εαυτό μου στον οποιονδήποτε με ρωτήσει. Τι να πω; Συνήθως πρέπει να απαντήσω, είμαι ξένη, αιτήτρια ασύλου, μεταναστρία, πρόσφυγας ή άλλο... Αυτό που θέλω πραγματικά να πω, είμαι αδελφή, γειτόνισσα, πιστή. Εγώ, όπως και όλοι μας, περιπλανιόμαστε και σκεφτόμαστε τι είμαστε. Είμαι πολλά πράγματα...». Αυτά είπε μια कराβοτσακισμένη γυναίκα στον Πάπα Φραγκίσκο. Και κάπως έτσι, από ένα στιγμιαίο φλας, η φωνή της ξεχώρισε μέσα στο πλήθος. «Εγώ είμαι κάποιος που αναγκάστηκα να φύγω από την χώρα μου λόγω πόνου και βίας και αναγκάστηκα να βρεθώ μέσα σε φορτηγά και σε βάρκες που έμπαιζαν νερά μέσα στην νύχτα», είπε ένας άλλος. Και ένας άλλος, πρωταγωνιστής κι αυτός της τραγωδίας χωρίς όνομα, είπε στον Ποντίφικα: «Αναγκάστηκα να κάνω αυτό το ταξίδι. Κάθε μέρα ταξιδεύω με την αγωνία να φτάσω σ' ένα μέρος με ασφάλεια, κάπου να επιτρέψει ελευθερία και επιλογές. Και να δίνει αγάπη. Ένα μέρος που θα μπορώ να ελπίζω».

Ένα μέρος που θα μπορούν να ελπίζουν. Να κάτι που ο ορθολογισμός του Νουρή δεν του επιτρέπει να αισθανθεί, πόσω μάλλον να καταλάβει. Για τον υπουργό όλα είναι τετραγώνια, όλα είναι αριθμοί, όλα εντέλει καταλήγουν σε προσθαφαίρεσεις. Τόσα μπορούμε, τόσα κάνουμε. Αρρώστησαν καμιά 65αριά με COVID, καλέσαμε τα στρατιωτικά καμινία, φορτώσαμε 600 άτομα και τα πήγαμε στις Λίμνες. Απλά, καθαρά, μαθηματικά. Υποθέτω ο υπουργός δεν έχει χρόνο για χάσιμο, να μας εξηγήσει γιατί τους είχαμε τοσουβαλιάσει σαν τα ζώα σε άθλιες συνθήκες που προσβάλλουν την ανθρωπινή αξιοπρέπεια. Γιατί δεν υπήρχαν αρκετές τουαλέτες και αρκετά μπάνια, γιατί τα παιδιά κοιμόντουσαν στο πάτωμα, γιατί επιτρέψαμε να συμβαίνει αυτή η ντροπή δίχως να κοκκινήσουμε έστω και μια φορά για τους απεγνωσμένους. Η βουλευτής του κυβερνώντος κόμματος Ρίτα Σούπερμαν χαρακτήρισε το Πουρνάρα «ωρολογιακή βόμβα που θα εκραγεί», το ότι οι 2.500 μετεωπημένοι κατά μερικές εκατοντάδες δεν αλλάζει την απειλή. Ο Νουρή αντί να καταφύγει σε διαπιστώσεις πιο χρήσιμο θα ήταν να δίνει λύσεις. Χωρίς να υποτιμούμε καθόλου το μεταναστευτικό, η εξαθλίωση είναι τέτοια που μας αναγκάζει να ανθρωπθούμε αν αυτός είναι ο καταλληλότερος γι' αυτή τη δουλειά. Το ερώτημα δεν τίθεται συναισθηματικά. Πολιτικά μιλάμε.

stavros.christodoulou@gmail.com

Η ευθύνη του Βερολίνου και το μπούμερανγκ της Λευκωσίας

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η εντύπωση ότι η Γερμανία έστισε μιλόκοι και φρέναρε κάθε σκέψη για ευρωπαϊκές κυρώσεις κατά της Τουρκίας, είναι ορθή. Το Βερολίνο έχει τεράστια ευθύνη και δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι οι γερμανικές κυβερνήσεις, η τέως και η νυν, δικαιούνται τίτλο τιμής από τον Ερντογάν για τις υπηρεσίες τους, καθώς δεν επέτρεψαν να υποστεί η Άγκυρα το παρακάτω κόστος για το «πλοτικό άνοιγμα» τμήματος της περιφέρειας Αμμοχώστου, ως επίσης και για τις έκνομες ενέργειες στην ΑΟΖ.

Την ίδια ώρα, όμως, οι πρόσφατες προσπάθειες της Λευκωσίας να εξασφαλίσει κυρώσεις κατά της Τουρκίας, στο ζήτημα της Αμμοχώστου, δημιουργούν αν μη τι άλλο, εύλογα ερωτηματικά. Αν και ήμουν και εξακολουθώ να είμαι υπέρ της επιβολής μέτρων κατά της Άγκυρας, προκειμένου η Ε.Ε να πειθαναγκάσει τον Ερντογάν να κάνει στροφή στο Κυπριακό, το μεταναστευτικό και στο ζήτημα της Αμμοχώστου,

θεωρώ ότι οι επιδιώξεις της Λευκωσίας, όπως αποτυπώθηκαν στο «έγγραφο επιλογών» Μπορέλ, έχουν τελικά καταστεί μπούμερανγκ, το οποίο επιφέρει κόστος στην Κύπρο, δημιουργώντας νέα δεδομένα εντός Ε.Ε. Και γι' αυτό έχει πολύ μεγάλη ευθύνη η Λευκωσία και ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίστηκε το ζήτημα.

Για να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι κανένα ευρωπαϊκό έγγραφο, το οποίο ζητάει συγκεκριμένο κράτος-μέλος δεν υποβάλλεται στο τραπέζι των 27 κρατών-μελών, εάν δεν έχει την έγκριση του ενδιαφερόμενου κράτους. Δηλαδή, το «έγγραφο επιλογών» για ενδεχόμενες κυρώσεις κατά της Τουρκίας σε σχέση με το Βαρώσι, μπήκε στο ευρωπαϊκό τραπέζι κατόπιν έγκρισης που δόθηκε από την κυπριακή Κυβέρνηση. Το δεύτερο που πρέπει να δούμε, είναι κατά πόσον το «έγγραφο επιλογών», ορθώς έγινε αποδεκτό από τη Λευκωσία. Δηλαδή, κατά πόσον τα θετικά του υπερισχύουν των αρνητικών του. Εκτιμώ πως όχι. Δυστυχώς, τα αρνητικά

στοιχεία του «εγγράφου επιλογών» υπερισχύουν των θετικών του. Ας δούμε γιατί:

Συν: Το «έγγραφο επιλογών» δεν ενσωμάτωσε την εισήγηση της Λευκωσίας για πάγωμα της θετικής ατζέντας της Τουρκίας. Αρκέστηκε σε αναφορές για περαιτέρω πάγωμα πιστώσεων που χορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων προς την Τουρκία και περαιτέρω πάγωμα προενταξιακών προγραμμάτων Ε.Ε. Η λέξη «περαιτέρω» αντανακλά το γεγονός ότι και στα δύο αυτά «ντοσιέ», η Τουρκία λαμβάνει εδώ και χρόνια το μίνιμουμ και συνεπώς, ενδεχόμενο «περαιτέρω κούρεμά» τους, θα είχε μόνο συμβολικό χαρακτήρα. Σε κάθε πάντως περίπτωση, το «περαιτέρω» πάγωμα απορρίφθηκε από μια σειρά κρατών (Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία, Σουηδία, Φινλανδία και Ισπανία), που έθεσαν, μεταξύ άλλων, θέμα «μελέτης επιπτώσεων». Κατά συνέπεια, το μόνο που μένει στο τραπέζι της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων COREPER, είναι η εγκαθίδρυση ενός νομικού πλαισίου κατά φυσικών και νομικών προ-

σώπων, που συμμετέχουν στις έκνομες ενέργειες, στο Βαρώσι. Άρα δεν τίθεται θέμα κυρώσεων εις βάρος της ίδιας της Άγκυρας που έχει αποφασίσει και δρομολογήσει τις έκνομες ενέργειες. Κι αυτό είναι πολιτικά τραγικό.

Πλνν: Το «έγγραφο επιλογών» καταρτίστηκε από την ΕΥΕΔ και από τη Κομισιόν με τη «συμβολή» (input) των Ηνωμένων Εθνών. Αν και το «έγγραφο επιλογών» θα έπρεπε να εξαντλείται στην επιβολή μέτρων κατά της Τουρκίας, για το Βαρώσι, δυστυχώς οι συγγραφείς του θέτουν θέμα ΜΟΕ για διακρίση υδρογονανθράκων, όπως ακριβώς ζητούν η Άγκυρα και το ψευδοκράτος. Και παραπέμπουν και στην «Πράσινη Συμφωνία». Με άλλα λόγια, το «έγγραφο επιλογών» που δέχθηκε η Λευκωσία και μπήκε στο τραπέζι της Ε.Ε, μας υποδεικνύει, είτε να προχωρήσουμε σε ΜΟΕ για διακρίση υδρογονανθράκων, είτε να καταργήσουμε το ενεργειακό πρόγραμμα και να κινηθούμε στο πλαίσιο της «Πράσινης Συμφωνίας», με εναλλακτικές μορφές ενέργειας. Σημει-

ώνεται ότι η Λευκωσία ζήτησε και εξακολουθεί να ζητάει διαγραφή της εν λόγω επίμαχης παραγράφου (υπ' αριθμόν 13 στο έγγραφο επιλογών).

Έχοντας λοιπόν υπόψη τις δύο αυτές όψεις του «εγγράφου επιλογών», γίνεται κατανοητό ότι η Λευκωσία έκανε τεράστιο σφάλμα που αποδέχθηκε να κυκλοφορήσει, στην υφιστάμενη του μορφή και χωρίς να εξασφαλίσει εκ των προτέρων διαγραφή της επίμαχης παραγράφου. Διότι, το να εξασφαλίσεις ένα δέντρο και να χάσεις ένα δάσος, δεν μπορεί να θεωρείται ως σοβαρή μορφή άσκησης διπλωματίας. Ένα δεύτερο σμπάρεσμα που προκύπτει αβίαστα, είναι ότι η Λευκωσία «δεν μέτρησε τα κουκιά της», πριν συναινέσει στην κυκλοφορία του «εγγράφου επιλογών». Και κυρίως δεν είχε διαβουλευθεί με τη νέα Κυβέρνηση της Γερμανίας, η οποία με βάση τα όσα διαδραματίστηκαν, θα είναι μάλλον χειρότερη από την προηγούμενη.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Τεστ επαφής με την πραγματικότητα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Οι Αγγλοσάξονες χρησιμοποιοούν έναν όρο που δεν μεταφράζεται εύκολα στα ελληνικά, το reality check. Θα μπορούσε κανείς να το ονομάσει «τεστ επαφής με την πραγματικότητα». Όλοι το χρειαζόμαστε, αλλά περισσότερο από όλους οι πολιτικοί και οι δημοσιογράφοι, και όσοι άνθρωποι ασχολούνται με τα κοινά. Χωρίς ένα τέτοιο τεστ κάθε λίγο δεν πας μακριά, γιατί είναι πολύ εύκολο, και σαγηνευτικό, να μπερδέψεις τη «γυάλα» με την πραγμα-

Μια νύχτα στα επείγοντα ενός δημόσιου νοσοκομείου που εφημερεύει είναι πραγματικά μια εμπειρία που ξεπερνάει κάθε φαντασία.

τικότητα. Δεν μπορώ, λοιπόν, να φανταστώ καλύτερο τεστ πραγματικότητας από μια νύχτα στα επείγοντα ενός δημόσιου νοσοκομείου που εφημερεύει. Είναι πραγματικά μια εμπειρία που ξεπερνάει κάθε φαντασία. Γιατροί, νοσηλεύτές, τραυματιοφορείς δίνουν μια πολύ σκληρή μάχη, που μοιάζει ότι δεν θα τελειώσει ποτέ. Είναι προφανώς λίγοι σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες. Προσπαθούν να βάλουν τάξη, με αρκετή χρήση της ελληνικής ευρηματικότητας, σε μια καώδη κατάσταση που θυμίζει περισσότερο χώρα της Μέσης Ανατολής. Οι πολίτες άλλοτε περιμένουν καρτερικά, άλλοτε βγαίνουν από τα ρούχα τους και φωνάζουν σε ανθρώπους που δεν φαίνε σε τίποτα. Μοιάζουν απελπισμένοι, θυμωμένοι, αλλά ταυτόχρονα και συμβιβασμένοι με την ίδια πως αυτό που βιώνουν δεν πρόκειται να αλλάξει όσο θα ζουν οι ίδιοι και τα παιδιά τους.

Πρέπει όμως να αλλάξει. Τώρα πια δεν έχουμε δικαιολογίες, άλλωστε. Ήταν εύκολο για την κακομα-

θημένη ιθύνουσα τάξη της χώρας να ξεχνάει τη σημασία του δημόσιου συστήματος υγείας στα εύκολα και να μπερδεύει την άνεση της ξενοδοχειακής υποδομής με το σύστημα που δίνει την πραγματική μάχη της πρώτης γραμμής στα πολύ δύσκολα. Ειδικοί υπάρχουν, μελέτες πολλές. Όλοι ξέρουν τι πρέπει να γίνει, αλλά κανείς δεν τολμάει. Εδώ χρειάζονται το μεταρρυθμιστικό (και όχι χωρίς κόστος) πείσμα της υπουργού Παιδείας και η οργανωτική ικανότητα του υπουργού Ψηφιακής Μεταρρύθμισης. Και προφανώς, η απόλυτη βούληση του πρωθυπουργού να εδραιώσει το μεταρρυθμιστικό του προφίλ σε κάτι που αφορά και πονάει όλους τους Έλληνες.

Μάθαμε πολλά από την πανδημία. Όπως λέει ένας φίλος, ξεγύμνωσε πολλές από τις αδυναμίες των δυτικών κοινωνιών και μας έκανε όλους πιο ταπεινούς.

Για πολλά χρόνια έγραφα και μιλούσα για τον ζωτικό πυρήνα του ελληνικού κράτους και την ανάγκη να στηριχθεί. Για τους ανθρώπους που ρισκάρουν τη ζωή τους, που αποτελούν τους μαχητές της πρώτης γραμμής, που όσα και να πληρώνονται είναι λίγα. Είχα τότε στο μυαλό μου τους πιλότους που φυλάνε Θερμοπύλες στο Αιγαίο κάθε μέρα και άλλους σε αντίστοιχες θέσεις και αποστολές. Συνειδητοποιήσα, όμως, ότι υπάρχουν και άλλοι που φυλάνε Θερμοπύλες, που ίσως να μην ανταμείβονται όπως θα έπρεπε, που πρέπει όλοι να διασφαλίσουμε ότι έχουν όσα πρέπει για να μπορούν να δίνουν σε εμάς όσα πρέπει και μπορούν να δώσουν. Και δεν είναι μόνο θέμα χρημάτων, αλλά και οργανώσης και μεγάλων μεταρρυθμίσεων.

Για όποιον δεν το καταλαβαίνει, συστήνω ένα τεστ πραγματικότητας ένα βράδυ στα επείγοντα μεγάλου νοσοκομείου. Δεν εννοώ μια παράσταση του τύπου «μια βραδιά στα επείγοντα με κάμερα» αλλά μια βραδιά σε μια γωνία να παρακολουθείς πώς παλεύουν λίγοι και πώς υποφέρουν πολλοί.

«Παιδίον νέον και θαυμαστόν»

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Η Γέννηση του Ιησού Χριστού είναι απεριβόλητο μυστήριο ακόμη και για έναν Χριστιανό. Αλλά η βάσανος πολύ μεγαλύτερα για έναν αγωνιστικιστή. Διότι αδυνατεί να ερμηνεύσει πώς ένας άνθρωπος –και όχι κατ’ αυτών Υιός Θεού– που δίδαξε για ένα ελάχιστο διάστημα –ένα με τρία χρόνια κατά τους Ευαγγελιστές– διαμόρφωσε εδώ και δύο χιλιετίες με τρόπο καθοριστικό τη φυσιογνωμία, τον πολιτισμό, την τέχνη της ανθρωπότητας, όπως τουλάχιστον την εννοεί ο πολίτης της Δύσης.

«Η φύσις αλλοιούται ή θεός πάσχει», είπε θαυμάζων ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης, όταν ευρισκόμενος στην Ηλιούπολη της Αιγύπτου παρακολούθησε ένα μεσημέρι την ολική έκλειψη του ηλίου. «Η φύση και η κοινωνία αλλοιώθηκαν, διότι Υιός Θεού κατέβη εις την γη» θα αντιτάξει ίσως ένας Χριστιανός για να χαρακτηρίσει τη μεγαλύτερη ανατροπή στην ιστορία του ανθρώπου. Δύο ήταν τα στοιχεία που κυριαρχούσαν στην καθ’ ημάς Ανατολή κατά την εποχή της διελύσεως του Ιησού από τη γη έως τη Σταύρωση και την Ανάστασή του. Η ελληνική γλώσσα και παιδεία, η βαριά κληρονομία της κλασικής αρχαιότητας. Και αα’ επέτρεψε η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία – αυτό το θαυμαστό διοικητικό επίτευγμα, το κωλυνητήρι εθνών, γλωσσών, πολιτισμών και ιδεών.

Αντί των φιλοσόφων όμως στην επί του Ορους Ομήλου του ο Ιησούς μακάριζε «τους πτωχούς του πνεύματι». Στο σύστημα των Ρωμαίων δεν αντετάχθη, διότι δεν ήταν κοινωνικός επαναστάτης ούτε φυλε-

τικός ηγέτης των Ιουδαίων.

Την υποκρισία του ιουδαϊκού Ιερατείου σπλίτευσε ο Ιησούς, και την εμπορευματοποίηση της θρησκείας, όταν εσάρωσε τις προθήκες των εμπορών στον Ναό του Σολομώντος. Την επίδειξη ευσέβειας καταδικάζει. «Συ δε, όταν προσεύχαι εισέλθε εις το ταμείον σου και κλείσας την θύραν σου πρόσευξαι τω πατρί», κήρυττε ο Ιησούς κατά τον Ευαγγελιστή Ματθαίο.

Όταν μετά την Ανάσταση του Χριστού άρχισε η ανέγερση του επισκοπομéhματος από τους οπαδούς του Ιησού τότε αξιοποιήθηκαν και το υπόβαθρο της ελληνικής παιδείας και οι τεχνικές της ρητορείας των κλασικών χρόνων της ελληνικής αρχαιότητας για να διατυπωθούν τα εκκλησιαστικά δόγματα, αλλά και οι αιρέσεις.

Και όταν ήδην κατά τον 1ο μ.Χ. αιώνα ο αριθμός των Χριστιανών αυξήθηκε τόσο πολύ, ώστε κατέστη αδύνατος ανάγκη να μπουν τα πράγματα σε τάξη, ο Επίσκοπος Ρώμης Κλήμης Α΄ προέβαλε ως πρότυπο την οργάνωση του Ρωμαϊκού Στρατού. Άξιο μνείας πως Αποστόλους είχε επιλέξει ο Ιησούς. Δεν δημιούργησε Ιερατείο ούτε παρέδωσε τυπικό λατρείας.

Το εποικοδόμημα υφίσταται ρωγμές – και ο αγωνιστικιστής γνωρίζει άριστα ότι πολλά από όσα ανέγειρε ο άνθρωπος κατέρρευσαν στο παρελθόν. Είναι η όμως άεανα προσπάθεια «μιμήσεως Χριστού» κάποιων πιστών που διασώζει το εποικοδόμημα. Από το σημείο, όμως, αυτό εισέρχεται ο άνθρωπος στην περιοχή του μυστηρίου. Ως εκ τούτου λοιπόν, Καλά Χριστούγεννα, απλώς, όπως και εάν τα αντιλαμβάνεται ο καθένας μας.

Ακόμη θυμάμαι την έκπληξη του φίλου Μισέλ Γκερέν, όταν έμαθε ότι στο ελληνικό σχολείο Ιστορία διδάσκουν οι φιλόλογοι. Ήταν τότε, αρχές δεκαετίας του ενενήντα, μορφωτικός σύμβουλος της γαλλικής πρεσβείας και διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου. Φιλόσοφος με κλασική παιδεία. Αναφέρω το έργο του: «Νίτσε, ο ηρωικός Σωκράτης». Αγαπούσε τον ελληνικό πολιτισμό, όπως όλοι οι σοβαροί Ευρωπαίοι φιλόσοφοι, και χάρη στη θητεία του στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών γνώρισε και εκτίμησε την Ελλάδα του καιρού μας. Δεν μπορούσε να καταλάβει πώς είναι δυνατόν μια χώρα που η Ιστορία είναι το βασικό πολιτισμικό της κεφάλαιο να μην έχει προβλέψει ώστε η μέση εκπαίδευση να έχει το «ανθρώπινο δυναμικό» για να τη διδάξει στα παιδιά της.

Αυτά τη δεκαετία του ενενήντα. Σχεδόν μισόν αιώνα αργότερα η κατάσταση δεν έχει αλλάξει. Σήμερα, στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, Ιστορία εξακολουθούν να διδάσκουν οι φιλόλογοι. Όμως, φιλόλογος είναι και ο καθηγητής Γαλλικής ή Αγγλικής. Και το ευφύες «σύστημα» –ο Θεός να το κάνει σύστημα– της ελληνικής πολιτείας

Γιατί δεν μαθαίνουμε Ιστορία

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

θεωρεί ότι αν κάποιος είναι καθηγητής Γαλλικής και του περισσεύουν ώρες διδασκαλίας, για να τις συμπληρώσει μπορεί να διδάσκει Ιστορία. Δεν μπορεί να διδάσκει Φυσική ή Μαθηματικά εννοείται. Γιατί; Μα είναι φιλόλογος.

Κατηγορούμε τη νέα γενιά για δύο αμαρτήματα. Το πρώτο είναι η αδυναμία κατανόησης κειμένου. Εγγραφα γι’ αυτό πριν από δύο Κυριακές και θα επανέλθω. Το δεύτερο είναι η αδυναμία κατανόησης της Ιστορίας. Είναι αλληλένδετα. Η Ιστορία είναι κείμενο. Αν δεν έχεις τον εξοπλισμό για να κατανοήσεις ένα κείμενο, δεν μπορείς να κατανοήσεις και την Ιστορία.

Η αυτοψία μου περιορίστηκε στο βιβλίο με τα «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας» που διδάσκεται στη Γ΄ τάξη Γενικού Λυκείου. Αν δεν κάνω λάθος, είναι στην εξεταστέα ύλη των Πανελληνίων Εξετάσεων. Δεν είμαι ιστορικός, δεν είμαι εκπαιδευτικός, όμως είμαι αναγνώστης. Και θα μιλήσω ως αναγνώστης που απολαμβάνει την ανάγνωση κειμένων Ιστορίας, όσο απολαμβάνει και την ανάγνωση της λογοτεχνίας. Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι το ύφος. Όσες αλήθειες κι αν μεταφέρει ένα κείμενο, αν του λείπει το «ύφος»

δεν μπορεί να αγγίξει τη σκέψη σου. Και τα κείμενα του βιβλίου που διδάσκει την Ιστορία των διακοσίων ετών στους εφήβους είναι κείμενα χωρίς ύφος. Μια μηχανική καταγραφή γεγονότων και προσώπων. Ο μόνος τρόπος για να τα προσεγγίσεις είναι να τα αποστηθίσεις. Πόσα ονόματα κομμάτων, πόσα ονόματα ιερών πρέπει να αποστηθίσει ο δεκαεφτάχρονος για να αποδείξει ότι ξέρει Ιστορία; Μπουκτίζει και μόλις περάσει τις εξετάσεις τα ξεχνάει. Και μετά λέμε εμείς ότι οι νέοι μας δεν μαθαίνουν Ιστορία. Και πού να τη μάθουν, αφού δεν τους τη διδάσκουμε;

Διάβασα το κεφάλαιο περί αυτοκθόνων και ετεροκθόνων. Θάυμασα την ταύτιση των ετεροκθόνων με τους πρόσφυγες. Οι «ετεροκθόνες», που τους ονομάζει η ξέρε Ιστορία; Το βιβλίο, ήταν οι εκπρόσωποι του μορφωμένου ελληνισμού που αποκλείστηκε από τους «αυτόκθονες» αγωνιστές. Ο συγγραφέας του καταγράφει τη σύγκρουση, χωρίς να βοηθήσει τον αναγνώστη του, έφηβο μαθητή, να αντιληφθεί τις συνέπειές της. Όμως, σύμφωνα με το βιβλίο της Ιστορίας, το σημαντικότερο στο σύγχρονο έθνος είναι το προσφυγικό. Απ’ τους ετεροκθόνες, που τους βαφτίζει πρόσφυ-

γες, περνάει στους Μικρασιάτες, που είναι πρόσφυγες. Ο,τι μένει στο μυαλό του εφήβου είναι ότι η Ελλάδα είναι χώρα προσφύγων. Ο πρόσφυγας λειτουργεί σαν πλατωνική ιδέα. Οι ετεροκθόνες, όπως ο Παπαρρηγόπουλος, δεν είχαν σχέση με τους πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής, τον Βενέζην για παράδειγμα. Όμως οι πρόσφυγες είναι της μόδας.

Μια ιστορική αφήγηση κατακερματισμένη. Αυτή είναι η εντύπωση του βιβλίου της Γ΄ Λυκείου. Όπου ο μαθητής δεν μπορεί να σχηματίσει μια ενιαία αντίληψη για τη «Νεοελληνική Ιστορία». Σωστή ή λάθος ποιος θα το κρίνει; Σημασία έχει να αποκτήσει μια ενιαία αντίληψη για να μπορεί να την κρίνει όταν βρεθεί αντιμέτωπος με την αναιρέσή της. Προς το παρόν οφείλει να αρκестεί στη συλλογή κειμένων που του προσφέρει το εγχειρίδιο. Κοινώς, σε μια συλλογή αποσπλήθισης ονομάτων κομματαρχών και μητροπολιτών από όπου λείπει το συνεκτικό νήμα, αυτό που λέμε Ιστορία. Ας γραφούν καινούργια βιβλία. Βιβλία που στοχεύουν στον έφηβο αναγνώστη τους και όχι στον πανεπιστημιακό, που γράφει για να αποδείξει ότι είναι συγγραφέας.

«Σωτηριώδες σημείον»

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Γιορτή είναι η χαρά μιας ανάμνησης ευφραντικής, χρονολογημένης. Βιωματική μνήμη γεγονότος που συνοδεύει τον άνθρωπο στην ατομική ή και στη συλλογική του βιοτή. Γιορτάζουμε ο καθένας τη μέρα της γέννησής του, όχι βέβαια ως ανάμνηση, αλλά ως ευγνώμονη βεβαίωση χαράς για την ύπαρξη που μας χάριστηκε και τη λογαριάζουμε δώρο. Γιορτάζουμε και τα «ονομαστήρια» μας: τη μέρα που η κοινότητα - συλλογικότητα, που μέσα της γεννηθήκαμε, μας χαρίζει ένα από τα ονόματα των προπατόρων μας και μας εντάσσει με αυτό στους κόλπους της, στις σχέσεις κοινωνίας που τη συνιστούν. Παύουμε με την ονοματοθεσία να είμαστε μια ανώνυμη, αδιαφοροποιήτη αριθμητική μονάδα (αριθμός Δελτίου Ταυτότητας, αριθμός Φορολογικού Μητρώου κ.λπ.) – χάρη στο όνομα, κάθε άτομο κοινωνεί τη μοναδικότητα του με τα άλλα άτομα, συγκροτεί τη ζωή ως συνύπαρξη, ως σόμα αλληλοπερικυρωμένων αναγκών και ονείρων.

Το πιο δύσκολο (σχεδόν αδύνατο) είναι να παραμείνει αμετάλαχτη η επίγνωση (βιωματική - εμπειρική) των γενεσιουργών αιτιών της γιορτής. Οι άνθρωποι έχουμε ευκολία μεγάλη και ανεπίσκεπτη να διολισθαίνουμε από το επίπεδο

της αυτοσυνειδητής πράξης στην ευκολία των ορμεψυτών αντανακλαστικών, από το άθλημα της σκέψης στην ευκολία της χρήσης. Βολεύει (έχει πολλά χρηστικά πλεονεκτήματα) να είσαι ένας απρόσωπος αριθμός, και είναι δύσκολο πολύ να έχεις ενεργούμενη ετερότητα, έντιμη, υπεύθυνα γνώμη, βασανισμένη άποψη, αδιαπραμάτευτη στόχευση.

Παράδειγμα η σημερινή Γιορτή, που γιορτάζεται σε παγκόσμια κλίμακα, από τις λαμπρές μεγαλοπόλεις ως το κάθε έσχατο χωριουδάκι – οι εκφάνσεις του εορτασμού παντού φανταχτερές και ποικιλόμορφες, όμως το «γιατί» του εορτασμού μοιάζει χαμένο στη διαδρομή των αιώνων, συγκεχυμένο έως ανύπαρκτο: Ένα βρέφος γεννιέται από μητέρα παρθένο, το βρέφος είναι ο Θεός, βρεφουργείται ο άκτιστος και αναίτιος από «παραφοράν ερωτικής (αγαπητικής) αγαθότητας».

Σε ένα πρώτο και επιπόλαιο άκουσμα, το αφήγημα πχει απλώς σαν παραμύθι, ρομαντική εικονοποιία, φαντασιώδης. Είμαστε σήμερα μάλλον ο πρώτος πολιτισμός (τρόπος του βίου) στην Ιστορία, θεμελιωμένος στη βεβαιότητα ότι το ανθρώπινο είδος είναι ανεξήγητα ή συμπτωματικά νοήμον, το άπειρο (δίχως πέρατα) σύμπαν,

γαλαξιών και αστρικών σωμάτων, ανεμψνεντι τυχαϊότητα. Και ξορκίζουμε το βασανιστικό κενό της αγνώστιας μας με φαντασιώδεις γραφικότητες, επινοήματα ρομαντικής, παιδαριώδους αφέλειας – μιλάμε για τον Θεό ως το «ανώτατο ον» και επουράνιο χωροφύλακα, λογαριάζουμε σαν πίστη το ψυχολογικό γάντζωμα στην αυθυποβολή και μεταφράζουμε την εόρτια χαρά της Εκκλησίας σε χαζοχαρούμενες φολκλορικές γραφικότητες.

Τέτοιες διαστροφές δεν διορθώνονται με τη λογική που τις γέννησε, τη λογική της ατομοκεντρικής θωράκισης, της αλάθητης ιδεολογίας, της άψογης ορθοπραξίας. Όταν μιλάμε για μετα-φυσική, για το «νόημα» (αιτία και σκοπό) της φύσης (των δεδομένων της εμπειρικής πραγματικότητας) αναφερόμαστε στη γνώση που κερδίζεται όταν παρατηθείς από το εγώ, όπως σε κάθε αληθινό έρωτα. Αυτή τη γνώση που βλασταίνει από την ερωτική αυτοπαράταση, μοιάζει να την έχει επίσημα καταργήσει ή αποκλείσει η, κατά το Σύνταγμα, «επικρατούσα εν Ελλάδα θρησκεία». Αρκεσαν δύο αιώνες μμηπτικού ευρωπαϊσμού για να συντελεστεί αυτός ο αποκλεισμός, η στρέβλωση της κοινωνούμενης γνώσης σε ατομική κατανόηση.

Σήμερα «εκκλησία» δεν σημαί-

νει σώμα κοινωνούμενης εμπειρίας, αλλά οργανισμό θρησκευτικής προπαγάνδας. Όλα είναι διδαχή, προφορική και έντυπη ηθολογία, προπαγανδιστικά συνθήματα, προτροπές ορθοπραξίας. Διαφέρουμε από Ρωμαιοκαθολικούς και Προτεστάντες όσο και όπως διαφέρουν μεταξύ τους τα μαρξιστικά «γκρουπούσκουλα». Ο ατομοκεντρισμός (ατομική - εγωτική ορθοδοξία - ορθοπραξία) μοιάζει να έχει υποκαταστήσει, επίσημα, αυτονόητα, ζηλωτικά το άθλημα μετοχής στο εκκλησιαστικό γεγονός και σώμα.

Μοιάζει αίτημα αυτή η παρακαμή: γιατί οι πιο πολύτιμες παρακαθήκες να γίνονται τόσο εύκολα αναλώσιμες από την ιδιοτέλεια ή και την πανουργία; Ίσως επειδή μόνο έτσι μπορούν να διασωθούν από την ειδωλοποίηση, τον αυταρχισμό, την οίηση του φαρμασμού και την αναλγησία των επιτυχημένων. Η Εκκλησία είναι μια ιστορική αποτυχία που ανακατίζει την ωραιοποιημένη «αποτελεσματικότητα» κάθε οίηματικής αγερωχίας.

Ενα βρέφος που κλαυθμυρίζει στη φάτη των αλόγων είναι η πρόκληση της διαφοράς: του Θεού από τον άνθρωπο, του μεγαλήτο από την εξουσιαστική ισχύ, της διακονίας από την επιβολή. Σωτηριώδες «σημείον».

Χριστουγεννιάτικη ιστορία

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Αναλογιστείτε τον αγαπημένο σας εν δυνάμει υποψήφιο για τις προεδρικές εκλογές του 2023 σαν τον κεντρικό ήρωα της Χριστουγεννιάτικης Ιστορίας, του Καρόλου Ντίκενς, Εμπνίζερ Σκρουτζ. Το φάντασμα του πολιτικού του μέντορα (διαλέξετε έναν πολιτικό από τον Μακάριο έως τον Χριστόφια) τον επισκέπτεται και λίγο αφού το ρολόι σηπνάνει 12, τον επισκέπτονται τα τρία Πνεύματα των Χριστουγέννων. Το 2021, του 2022 και του 2023.

Το 2021 τον ταξιδεύει στις πρόσφατες εξελίξεις: Χρονιά πανδημίας με ανεμβολίαστους και σειρά διεθνών αποκαλύψεων σε σχέση με την διαφθορά. Εγγύτερα από ποτέ στην δικτοτόμηση, πρώιμες προεκλογικές ζυμώσεις όπου όλοι δέχονται πιέσεις, όλοι θέλουν να αφουγκραστούν και να πορευθούν με τους πολίτες και όλοι προβληματίζονται για τις εξελίξεις. Η διετία (μαζί με το 2020) περνάει αστραπή από μπροστά τους και το σοκ από το πρώτο πνεύμα τους κάνει να στριφογυρίζουν στην κάμαρή τους και να σκεπάζονται λίγο πιο προσεκτικά. Στο δεύτερο χτύπο του ρολογιού, το πνεύμα του 2022 τους δείχνει, με πιο διασκεδαστική διάθεση, το τι απασχολεί, πραγματικά, τον κόσμο: Το προς τα πού η κοινωνία κοιτάζει, πώς σκέφτεται και τι την απασχολεί. Από μπροστά τους περνάει ολόκληρη η προεκλογική—όπως αυτή διαμορφώθηκε—και τι πραγματικά πιστεύουν ή λένε για αυτούς πολίτες και έτεροι πολιτικοί, με τους τελευταίους να μιλάνε ειλικρινά κι όχι στα πλαίσια του πολιτικού πάρε-δώσε. Το σοκ του δεύτερου πνεύματος είναι πιο αποκαλυπτικό και η αγωνία κορυφώνεται για το τρίτο.

Η άφιξη του τρίτου πνεύματος είναι λίγο πιο μουντά και σκοτεινή σε διάθεση. Τους ταξιδεύει στις εξελίξεις μετά την πενταετία 2023-2028 αφού πρώτα τους δείξει όλα εκείνα τα ψυχαναλυτικά που συνδιαμόρφωσαν την πολιτική τους σταδιοδρομία. Σε ορισμένους δείχνει πως τελείωσαν πολιτικά ή πως απέτυχαν στο τέλος του δρόμου προς την εξουσία—εντός ή εκτός αυτής. Επιπλέον δείχνει πως όσα φιλοδοξία και δίψα για εξουσία κι αν υφίσταται ενώπιον των όσων αρνητικών συμβαίνουν για τον τόπο λυγίζει και ο μεγαλύτερος λαϊκιστής και ο πιο ανειλικρινής ως προς τις προθέσεις του και ο λιγότερο έντιμος και ο λιγότερο ικανός. Όπως ακριβώς ο Σκρουτζ συνειδητοποίησε πως η ηθική, συναισθηματική και ιδεολογική του μεταστροφή μπορεί να τον κάνει λιγότερο τοιγκούνι, καλύτερο σαν αφεντικό και λιγότερο κακό άνθρωπο σε σχέση με τις στρεβλώσεις του. Και το συνειδητοποίησε βλέποντας, επί

της ουσίας, πως το τέλος του πλησιάζει και πως η ολοκλήρωση της προσωπικής του διαδρομής δεν θα φέρει πίσω τα όσα υπέφερε—στα πρώτα βιωματικά χρόνια της ύπαρξής του.

Οι Κύπριοι πολιτικοί συμπεριφέρονται συχνά σαν τον Εμπνίζερ Σκρουτζ. Και μεγάλο μέρος απτών τους της συμπεριφοράς πηγάζει από το τεράστιο βαθμό ανασφάλειας που τους διακατέχει. Ορισμένοι είναι προφανώς ανέντιμοι. Άλλοι είναι καλοί δημοσιοσχετίστες. Μερικοί είναι ατάλαντοι παντελώς αλλά με τόνους δουλειάς και κάμποσο μηχανισμό προχωρούν μπροστά. Υπάρχουν και περιπτώσεις γνωσιακών νάνων ή ξεκάθαρα ανίκανων. Κι όλοι αυτοί επιδίδονται σε κλισέ για πάταξη της διαφθοράς, αξιοκρατία, τσιτάτα για την πολιτική ως μαραθώνιο και φυσικά δέχονται πιέσεις. Όλοι στον προεκλογικό του 2023 δέχονται πιέσεις. Είναι η νέα, αναμφίβολα, ατάκα με πέραση στην φάση που διανύουμε. Φυσικά υπάρχουν και περιπτώσεις ανθρώπων που προσπαθούν για κάτι καλύτερο και είναι τίμιοι αλλά ή δεν θα είναι πολιτικοί ή ο πολιτικός τους προσανατολισμός δεν θα τους επιτρέπει να επιβιώνουν στον πυρήνα του ισχύοντος πολιτικού συστήματος—μετακινώντας τους στις παρυφές του.

Η Χριστουγεννιάτικη Ιστορία προσαρμοσμένη στο κυπριακό πολιτικό συγκείμενο πρέπει να μας υπενθυμίσει πως τα πράγματα δύσκολα θα αλλάξουν στο σκηνικό που διανύουμε στην Κύπρο τα επόμενα χρόνια. Και πώς μόνο μια σειρά από ισχυρά σοκ όπως οι επισκέψεις των πνευμάτων θα μας σώσουν. Φυσικά όχι σε κάποιο υπερφυσικό επίπεδο—αυτά δεν υφίστανται εκεί έξω στον αληθινό κόσμο—αλλά στο επίπεδο της σκέψης επί του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος. Το πρώτο προϋποθέτει το να διδάχεται από τα λάθη σου. Το δεύτερο απαιτεί να αφουγκραστείς πραγματικά τον κόσμο γύρω σου και το τρίτο ισοδυναμεί με το να έχεις πλάνο προκειμένου να κάνεις τον κόσμο να προκοψεί. Ο Κάρολος Ντίκενς όταν έγραφε την νουβέλα του δεν τα κατάφερε και τόσο σε εμπορικό επίπεδο. Το βιβλίο πήγε άπατο. Ωστόσο, 178 χρόνια μετά δεν είναι μόνον ένα από τα πιο επιτυχημένα έργα παγκοσμίως αλλά ίσως και το διασημότερο, στον κόσμο, χριστουγεννιάτικο δώρημα. Ακριβώς γιατί το μήνυμά του είναι πως ακόμη κι ένας τύπος σαν τον Σκρουτζ μπορεί να αλλάξει προς το καλύτερο.

Αυτό ας είναι λοιπόν το μήνυμά μας για τους Κύπριους πολιτικούς και δη τους εν δυνάμει υποψήφιους για τις προεδρικές του 2023. Και Καλά Χριστούγεννα.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Παιδιά από το σχολείο Sanll de fonso συμμετέχουν στη σκηνή κατά την παραδοσιακή ισπανική χριστουγεννιάτικη λαχειοφόρο αγορά El Gordo που πραγματοποιήθηκε στο Βασιλικό Θέατρο στη Μαδρίτη στις 22 Δεκεμβρίου. Η παραδοσιακή Ισπανική Χριστουγεννιάτικη Λοταρία θα μοιράσει συνολικά 2,38 δισ. ευρώ.

Δημοσκόπηση με βλέμμα στο 2023

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η δημοσκόπηση που δημοσιεύτηκε στην «Καθημερινή» στις 19/12 περιείχε σημαντικά στοιχεία για τις τάσεις ανάμεσα στους Ε/Κ σχετικά με την επιδιωκόμενη λύση στο κυπριακό. Με τίτλο «Αυτοκριτική και επιστροφή σε Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία (ΔΔΟ) από Ε/Κ», η διευθύντρια της εφημερίδας Μ. Οικονομίδου σημειώνει «πως για πρώτη φορά επιρρίπτεται ευθύνη στην ε/κ πλευρά για τη μη λύση, ενώ χαμηλές είναι οι προσδοκίες για το φυσικό αέριο».

Ειδικότερα:

1. Το 51% στηρίζει την ΔΔΟ ως τη λύση του «έντιμου συμβιβασμού». Πρόσθεση «με ισχυρή κεντρική κυβέρνηση».
2. Το 17% βλέπει «να μείνουμε όπως είμαστε σήμερα».
3. Το 11% προτιμά «καλαρή ομοσπονδία με σημαντική αυτονομία των δύο κρατιδίων», το 9% «ενιαίο κράτος», και το 8% «δύο ξεχωριστά κράτη».

Ασφαλώς οι αριθμοί με την πιο ισχυρή βαρύτητα αφορούν το 51 και το 17%. Τον Απρίλιο του 2021 η στήριξη στην ΔΔΟ έπαιρνε 38%, σήμερα 51%. Η στήριξη στην ερώτηση «να μείνουν τα πράγματα όπως είναι σήμερα» το 25%, σήμερα το 17%».

Προσθέτει η Μ. Οικονομίδου πως «το ποσοστό που στηρίζει ΔΔΟ, είναι το μεγαλύτερο ποσοστό που καταγράφεται, σε σύγκριση με τρεις άλλες έρευνες που διενήργησε η «Κ» τα τελευταία έξι χρόνια. Τη ΔΔΟ στηρίζει το 46% των συναγερμικών ψηφοφόρων και το 76% των ΑΚΕΛικών. Αποτελεί επίσης την επικρατέστερη

τάση στο ΔΗΚΟ, στη ΔΗΠΑ αλλά και στην ΕΔΕΚ, έστω κι αν υπάρχει σημαντική τάση προς το ενιαίο κράτος και την παραμονή του στάτους κββο».

Εδώ και τέσσερα χρόνια η κοινή γνώμη βομβαρδίζεται με όλα τα απίστευτα που επέβαλε ως δημόσια ατζέντα ο Ν. Αναστασιάδης. Με τη σειρά:

- Χάθηκαν τα πρακτικά στις συνομιλίες με τον ΟΗΕ για την ΔΔΟ.
- «Δύο κράτη» σε συναντήσεις με Τσαβούσογλου και με επιβεβαίωση αρχιεπισκόπου.
- «Αποκεντρωμένη» χωρίς προσδιορισμένο περιεχόμενο.
- Αλλαγή από προεδρικό σε κοινοβουλευτικό σύστημα.
- Επιστροφή στο σύνταγμα του 1960
- Μετά την ήττα Ακιντζι, «στήριξη» στο ΔΔΟ!

Επιπρόσθετα στις 20 Δεκεμβρίου ο Ν. Αναστασιάδης ανέφερε στο συνέδριο της Ένωσης Δήμων Κύπρου το εξής: «Να προχωρήσουμε σε κάποια σημαντικά βήματα μέσω των οικοδόμησής εμπιστοσύνης που θα αρχίσουν να αποκαθιστούν το κλίμα δυσπιστίας, και αυτά δεν είναι άλλα από το να ανατεθεί δικτοκνη ή η προστασία του καθεστώτος της περιλειστικής πόλης της Αμμοχώστου υπό τα Ηνωμένα Έθνη σε αντάλλαγμα, ναι, το αεροδρόμιο της Τύμπου να τεθεί υπό διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών, αρκεί να τηρούνται οι διεθνείς κανονισμοί της ICAO». Η εισήγηση αυτή (Αμμόχωστος έναντι Τύμπου) είναι σαν να μην έγινε, ουδείς ασχολήθηκε μαζί της. Ο ΔΗΣΥ τήρησε εμφανή στάση σιωπής, ίσως στα πλαίσια της ψυχρότητας Προεδρι-

κού-Πινδάρου, εξαιτίας της κάλυψης που παρέχει ο Αναστασιάδης στην προεδρική ατζέντα Ν. Χριστοδουλίδη. Κανένας πλέον δεν τον παίρνει στα σοβαρά, καθώς κέρδισε το «παράσημο» της ανυποληψίας με τις εννιαχρονες επιδόσεις του.

Η πολιτική αρίθμηση του 51% κινείται ανάμεσα στην αλλοπρόσκληση πολιτική Αναστασιάδη (2017-2020) και την καταγιστική παραπληροφόρηση από μερίδα των ΜΜΕ. Παρά ταύτα, το εκλογικό μας σώμα προβληματίζεται σοβαρά για το μέλλον. Αντισταβάνεται τους κινδύνους από την παράταση του αδιεξόδου. Το 51% κατανοεί πως η διάσπαση του χρόνου αποκτά μια πιο επείγουσα σημασία.

Ως εκ τούτου, οι προεδρικές εκλογές στη νήσο το 2023 έχουν τα δικά τους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

Πρώτο, το στρατηγικό τέλμα στο Κυπριακό. Απαιτείται σθένος για να κινήσει μια διαδικασία με ΟΗΕ-ΕΕ σε συνάρτηση με τις ευρωτουρκικές σχέσεις το δεύτερο μισό του 2023- σχεδόν ταυτόχρονα προεδρικές στην Κύπρο, Φεβρουάριο 2023, προεδρικές στην Τουρκία, Ιούνιος, 2023.

Δεύτερο, η εκτεταμένη διαφθορά/διαπλοκή. Η κοινωνία μας βλέπει το σύστημα που κτίστηκε γύρω από τα «χρυσά διαβατήρια» και θέτει ερωτήματα: Ποιος υποψήφιος μπορεί να κτίσει μια άλλη σελίδα με ισχυρές εποπτικές αρχές και διαφάνεια;

Τρίτο, τα ζητήματα της ανάπτυξης (πράσινη οικονομία, εκπαίδευση, ψηφιακός μετασχηματισμός) συνιστούν επίσης τρεις άξονες που η προώθησή τους συναντά τον εκ-

συγχρονισμό της κυπριακής κοινωνίας.

Κυκλοφορούν διάφορα ονόματα που επιδιώκουν να γίνουν υποψήφιοι το 2023 και είναι να διερωτάσαι: Μερικοί δεν υπέγραψαν μαζί με τον Αναστασιάδη στο «χρυσά διαβατήρια» στο ίδιο Υπουργικό Συμβούλιο; Δεν ήταν μαζί με τον Αναστασιάδη στο Κραν Μοντάνα; Η συγκάλυψη της πορείας προς τη δικτοτόμηση και της εκτεταμένης διαφθοράς ήταν βολική για να εμφανίζονται σήμερα ως παράγοντες και να λένε στην κούρσα για το 2023 ότι «εγώ εντζίαι»!

Το 2023 έχει μία ουσιαστική συνάρτηση με το διακύβευμα μιας κορυφαίας συγκυρίας: Ή την διαβάσουμε με την εκφράζουμε με σύγχρονους τρόπους ή πάμε στην ανακύκλωση με λάθος ιστορικό σημείο». Γιατί όμως το αυτονόητο απαιτεί σθένος για να γίνει πραγματικότητα; Κανονικά δεν θα έπρεπε. Ωστόσο, ένα καλά οργανωμένο δίκτυο που προτιμά την ακινησία, χρησιμοποιεί μια ακραία ρητορική χαρακτηρίζοντας, με το ένα ή το άλλο επίθετο, κάθε σοβαρή προσπάθεια για να ξεκολλήσουμε από το τέλμα. Σκιαχτρα σε κάθε γωνία. Επί της ουσίας, εκτιμώ πως η επιδιωγή λύσης ΔΔΟ, δεν έχει απέναντί της κάποιον συγκροτημένο, πολιτικό «αντίπαλο»—έχει μόνο συνθήματα ατάκτας ερριμένα. Ο υποψήφιος στις προεδρικές εκλογές του 2023 που θα μιλήσει στην κοινή γνώμη με τη γλώσσα του ορθολογισμού, θα πάρει και την εντολή να κάνει την μέγιστη προσπάθεια το καλοκαίρι το 2023.

www.larkoslarkou.org.cy

Η κορωνο-μοναξιά των Χριστουγέννων

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Η ευλογημένη περίοδος των Χριστουγέννων, της σκόλης και της χαράς, του ποτού και του φαγητού, του γλεντιού και των δώρων, κατάνησε και φέτος μια διαβολική μίζερν ιστορία, ελέω κορωνοϊού. Σε αυτό το μαύρο σκηνικό, ξεπροβάλλουν οι ουράνιες εκκλησιαστικές ψαλμοδίες, τα θεσπέσια Χριστουγεννιάτικα τραγούδια, αλλά και τα λόγια του καλού, παρά τα σκαμπανεβάσματα, του υπουργού Υγείας Μιχάλη Χατζηπαντέλα. Πριν από μερικές μέρες, ανέφερε στην εκπομπή του ΡΙΚ «Προκλήσεις» με τον Αντρέα Κημήτρη, ότι βλέπει φως στην άκρη της σύρηντας, για το τέλος της πανδημίας στο νησί. Αποκάλυψε ότι μέχρι το τέλος του χρόνου θα φθάσουν και στην Κύπρο, τα θαυματουργά χάπια, τα οποία θα θεραπεύουν τους ασθενείς με τον κορωνοϊό. Ο «λαϊκός» Υπουργός, ήταν ο μόνος ο οποίος έδωσε ελπίδα, στους φοβισμένους πολίτες, οι οποίοι από πρωίας μέχρι νυκτός, βομβαρδίζονται από τρομολάγνους δημοσιογράφους και αγχωμένους τηλε-γιατρούς, οι οποίοι δεν έχουν καν την ειδικότητα του επιδημιολόγου, όπως αποκαλύφθηκε στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής. Στην Κύπρο υπάρχουν μόνο δύο επιδημιολόγοι γιατροί, από τους οποίους η μία είναι Ιταλίδα και δεν μιλά καν ελληνικά.

Και «πριν αλέκτορα λαλήσαι, τρις...» ο Μιχάλης Χατζηπαντέλα, ανακοίνωσε τα αυστηρότερα μέτρα στην Ευρώπη, ίσως και στον κόσμο, κατά των ανεμβολίαστων. Αλήθεια ή ψέματα, δεν έχει τόση σημασία ότι άλλες ήταν οι εισηγήσεις των ειδικών και άλλες αποφάσεις έλαβε το Υπουργικό Συμβούλιο. Με άλλες προτάσεις πήγε ο Χατζηπαντέλα στο Υπουργικό και άλλες προτάσεις «πέρασαν» οι άλλοι Υπουργοί και

ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Όπως φωνάζουν οι γιατροί, η κυβέρνηση έλαβε αποφάσεις κατά των ανεμβολίαστων και όχι κατά της διασποράς της πανδημίας. Και διαρρέουν ότι έγνοια των κυβερνώντων είναι τα χρήματα και όχι η υγεία του κοσμάκη. Το μόνο σίγουρο είναι ότι ο «νέος» Υπουργός πήρε την «βράστη» του καυτού Υπουργείου.

Ο «καταραμένος» κορωνοϊός δεν ταλαιπωρεί μόνο το σώμα, αλλά βασανίζει κυρίως την ψυχή των θυμάτων του, είτε είναι ασθενείς, είτε είναι συγγενείς και φίλοι, αφού στο τέλος της ημέρας, όλοι υποφέρουν από τον αόρατο εχθρό. Λίγο καλύτερη είναι φέτος η κατάσταση στα τηλεοράσεις, τα «χαζοχαρούμενα» ραδιόφωνα και τα «μοναξιασμένα» μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αποτελέσματα τραγικά. Εκτόξευση της ενδο-οικογενειακής και άλλης βίας, εκτόξευση των ψυχολογικών και άλλων σωματικών ασθενειών

εμβολιασμένων από τους ανεμβολίαστους, των «ψεκασμένων» από τους «υποταγμένους», για μια ασθένεια η οποία σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, έτσι τουλάχιστον συνεχίζει να γράφει στην ιστοσελίδα του, δεν είναι και τόσο σοβαρά ασθένεια.

Στην παραζάλη της τρέλας του κορωνοϊού και το περίφημο πνεύμα των Χριστουγέννων, το οποίο είναι φέτος πολύ «παγωμένο» και διαλύει πρώτα και κύρια τους μοναξιασμένους ανθρώπους, οι οποίοι θα παραμείνουν κλεισμένοι στα σπίτια τους, στα λεγόμενα καταφύγια τους. Άνθρωποι φοβισμένοι, οι οποίοι ζουν παρά με τις «νερόβραστες» τηλεοράσεις, τα «χαζοχαρούμενα» ραδιόφωνα και τα «μοναξιασμένα» μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αποτελέσματα τραγικά. Εκτόξευση της ενδο-οικογενειακής και άλλης βίας, εκτόξευση των ψυχολογικών και άλλων σωματικών ασθενειών

και το χειρότερο ο «ψυχολογικός εκφοβισμός» των νέων, οι οποίοι πολλαπλασιάζει τα προβλήματα στην κοινωνία. Τραγικές καταστάσεις εξελίσσονται και στους περιφημούς οίκους ευγηρίας, στα γηροκομεία, οι οποίοι έκλεισαν για συγγενείς και φίλους και άφησαν τους πρεσβύτερους ανθρώπους μόνους, μέσα σε αδιόρατες φυλακές.

Στον αστερισμό της πανδημίας, πλούσιοι και φτωχοί ταπεινώνονται και συνειδητοποιούν ότι η υγεία δεν αγοράζεται και ότι η χαρά δεν πουλιέται. Στο πνεύμα ή καλύτερα στην σκιά των Χριστουγέννων το μοναξιασμένο πλήθος κράζει για έναν λόγο παρηγοριάς, αναζητεί ένα χάδι, ψάχνει για ένα άγγιγμα ψυχής και εκλιπαρεί για λίγα ψιχουλά αγάπης. Και επανέρχονται στο προσκήνιο τα αιώνια λόγια του Κύρ Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη: «Σαν να 'χαν ποτέ τελειωμό τα πάθη κ' οι καμποί του κόσμου...» Και του

αγίου γέροντα Γαβριήλ, ηγουμένου του Αποστόλου Βαρνάβα: «στύλον στύλον άνεση...»

Το αντίδοτο στον πόνο και τη μοναξιά, στον φόβο και την αγωνία, είναι σίγουρα η αγάπη. «Ουαί σ' αυτούς που δεν ηγάπησαν πολύ, γιατί δεν θα τους αφεθούν οι αμαρτίες...» Ο δρόμος προς την αγάπη, διέρχεται από την ταπείνωση, πέρα από την αυταπάτηση και γεννιέται μέσα από την κίνηση για συνάντηση του συνανθρώπου. Σε αυτή την πορεία, καθοριστική καθίσταται και η συνάντηση με τον Θεό, ο οποίος προσφέρει την αληθινή χαρά, η οποία γεννιέται σήμερα στην Φάνη των Ζώων. Ο μέγας μνηνογράφος Ρωμανός ο Μελωδός, διαλαλεί ότι «δι' ημάς γαρ εγεννήθη παιδίον νέον, ο προ αιώνων Θεός... εύρομεν την αλήθειαν και γαρ εκ της Παρθένου ετέχθη ο Κύριος».

kaparispan@yahoo.gr

Η αειφορία της γαστρονομίας

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Η πανδημία του κορωνοϊού, η κλιματική αλλαγή και οι νέες διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών επιβάλλουν την μετάβαση σε νέα γαστρονομική τέχνη και στην επιλογή κατάλληλων, τοπικών και υγιεινών υλικών για την παρασκευή εδεσμάτων. Τόσο για τους κύπριους όσο και για τους ξένους επισκέπτες, το φαγητό αποτελεί μια βασική ανάγκη αφού η απόλαυση καλού φαγητού αυξάνει την πελατεία των επιχειρήσεων και βελτιώνει τη διάθεση των επισκεπτών.

Τα εστιατόρια μπορούν να επωφεληθούν από την αειφορία, βελτιώνοντας και αναβαθμίζοντας το προσφερόμενο προϊόν τους. Η Εθνική Στρατηγική Τουρισμού 2020-2030 που ετοιμάστηκε για το Υφυπουργείο Τουρισμού από ιοπανούς συμβούλους είναι ενδεικτική, αφού θέτει την αειφορία στους χώρους εστίασης ψηλά στις προτεραιότητες.

Το προσωπικό των εστιατορίων θα πρέπει να εκπαιδεύεται και να επιμορφώνεται στις νέες προκλήσεις της γαστρονομίας και της αειφορίας. Τα τοπικά προϊόντα δεν πρέπει να λείπουν από τους καταλόγους φαγητού των εστιατορίων, αφού οι επισκέπτες ζητούν παραδοσιακά προϊόντα, όπως φρούτα, λαχανικά, ψάρια, κρέας, κρασιά τα οποία προμηθεύονται από τοπικούς παραγωγούς.

Η προετοιμασία του φαγητού αλλά και η καθαριότητα του τραπέζιού θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος. Η μείωση της χρήσης πλαστικού, όπως πιάτα, μαχαίρια, πηρούνια, σκεύη για μεταφορά φαγητού θα πρέπει να αποφεύγεται και να προωθείται η ανακύκλωση τους. Οι ηλεκτρικές συσκευές, τόσο στην κουζίνα, όσο και εκτός του χώρου εστίασης θα πρέπει να είναι οικονομικές στην κατανάλωση ενέργειας και νερού. Η σπατάλη φαγητού θα πρέπει επίσης να περιοριστεί μέσω της κομποστοποίησης ή της διάθεσης φαγητού σε ιδρύματα ή στις τοπικές αρχές για βοήθεια άπορων οικογενειών.

Η νέα μόδα στη γαστρονομία επιβάλλει τη χρήση τροφίμων και συστατικών τοπικής προέλευσης, φρέσκων, ποιοτικών και θρεπτικών τροφίμων απευθείας από τις λαϊκές αγορές, τα παντοπωλεία και τους παραγωγούς. Η προτίμηση των τοπικών προϊόντων συμβάλλει επίσης στον περιορισμό των μεταφορικών εξόδων και μειώνει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Μέσα από τις νέες μορφές τουρισμού, όπως ο γαστρονομικός, οι πελάτες γίνονται πλέον πιο απαιτητικοί όσον αφορά τις διατροφικές τους προτιμήσεις και ο κάθε εστιατορας θα πρέπει να συμβαδίζει με τις νέες προτιμήσεις της πελατείας του. Από το μενού δεν πρέπει να λείπουν πιάτα για χορτοφάγους, όπως και νέες συνταγές που βασίζονται σε τοπικά θρεπτικά συστατικά.

Για να αντέξει όμως, μια επιχείρηση στον χρόνο θα πρέπει να κατανοεί τις νέες διατροφικές απαιτήσεις των πελατών. Η αειφορία, όπως αναφέρθηκε σε σεμινάριο που διοργάνωσε η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου, σε συνεργασία με ιδιωτικό Κολλέγιο στη Δερύνεια, βασίζεται σε τρεις πυλώνες, τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς. Για να πετύχει τους πιο πάνω τρεις στόχους μια επιχείρηση θα πρέπει να προωθεί την εξοικονόμηση πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της τοπικής κληρίδας, πανίδας και άγριας ζωής. Σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές θα ήταν σωστό να εργοδοτούνται άτομα από την τοπική κοινωνία για εξάλειψη και περιορισμό της φτώχειας, της ανεργίας αλλά και για διασφάλιση της ισότητας των φύλων.

Μια επιχείρηση, η οποία είναι βιώσιμη, συμβάλλει αισθητά στη βελτίωση του προσφερόμενου προϊόντος, στην εργοδότηση τοπικού προσωπικού, στην άδειξη της τοπικής κοινωνίας και στην αύξηση της πελατείας μέσα από την εξασφάλιση βραβείων αναγνώρισης για την αειφορία.

Η Κύπρος για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στις νέες απαιτήσεις της τουριστικής βιομηχανίας και να ανταγωνισθεί τις γειτονικές τουριστικές χώρες θα πρέπει να δώσει έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα και στην αειφορία. Αρχίζοντας λοιπόν από τη βάση, την κοινωνία των πολιτών και των τοπικών επιχειρήσεων, θα πρέπει να εμπλουτίσουμε τη διατροφή των πελατών μας με περισσότερα τοπικά προϊόντα. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι ο άνθρωπος χαλαρώνει πιο εύκολα όταν βρίσκεται στοτραπέζι με καλή παρέα και εύγευστο φαγητό. Οι πιο πολλές διαφορές και διαφωνίες επιλύονται, εξάλλου, στο τραπέζι του φαγητού και όχι πάντα στο τραπέζι των συνομιλιών.

Ο κ. Αντρός Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

Συνεχίζουμε την προσπάθεια χωρίς ευρωπαϊκές ψευδαισθήσεις

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΖΑΡΟΥΝΑ**

Ακόμα μία φορά η ΕΕ αρνήθηκε να προχωρήσει σε επιβολή κυρώσεων κατά της Τουρκίας. Αυτή τη φορά για τις παραβιάσεις των ψηφισμάτων του ΟΗΕ στην Αμμόχωστο. Επέλεξε να υιοθετεί κυρώσεις κατά χωρών όπως η Ρωσία χάριν της Ουκρανίας και η Λευκορωσία χάριν της Πολωνίας, αλλά αρνήθηκε να το πράξει προς όφελος ενός κράτους – μέλους της, όπως η Κυπριακή Δημοκρατία. Πίσω από την ευρωπαϊκή άρνηση βρίσκονται τα οικονομικά και άλλα συμφέροντα σημαντικών χωρών, όπως η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία. Καμία έκπληξη σε όσους κατανοούν το τι κινεί την ιστορία και δεν είναι άλλο από τα εθνικά συμφέροντα. Πέρα όμως από τα οικονομικά και εμπορικά συμφέροντα κάποιων εταίρων, υπάρχει ακόμα ένα πολύ σημαντικό στοιχείο. Αυτό δεν είναι άλλο από την γεωπολιτική τους εκτίμηση ότι η σημερινή αναθεωρητική Τουρκία, όπως και ο προκατόχος της, δηλαδή η Οθωμανική Αυτοκρατορία, έχουν αντικειμενικά τον πρώτο ρόλο στην Ανατολική Με-

σόγειο. Να θυμίσω ότι το 1570 ο συνδυασμένος Χριστιανικός στόλος από 200 σκάφη διατάχθηκε να επιστρέψει πίσω ενώ κατευθυνόταν προς την αμυνόμενη στους Οθωμανούς Κύπρο μόλις έγινε γνωστή η πτώση της Λευκωσίας. Ακόμα και όταν ο ίδιος στόλος κατέστρεψε τον Οθωμανικό στη ναυμαχία της Ναυπάκτου, ένα μήνα μετά την κατάληψη και της Αμμοχώστου το 1571, οι Ενετοί επέλεξαν να κάνουν ειρήνη με τους Οθωμανούς αντί να ανακαταλάβουν την Κύπρο. Θεωρούσαν ότι βρισκόταν πολύ μακριά για να μπορούν να την υπερασπιστούν στο μέλλον. Έτσι, και το 1974, οι Ευρωπαίοι δεν αντέδρασαν στην κατάληψη της μισής Κύπρου από τη Τουρκία. Συμμετείχαν μάλιστα την περίοδο 2001-2004 με την ομάδα του Δεσπόλντ Μάουρερ στην διαμόρφωση του σχεδίου Ανάν. Το σχέδιο αυτό απέδιδε στην Τουρκία σημαντικό λόγο στα γεωπολιτικά πράγματα της Κύπρου, κάτι που φαίνεται πως ήταν αποδεκτό από τους μελλοντικούς μας εταίρους. Έτσι και σήμερα οι εταίροι μας, για τους δικούς τους

στρατηγικούς λόγους, επιλέγουν να θυσιάζουν μέρος των δικών μας εθνικών συμφερόντων και εκείνων της Ελλάδας χάριν της διατήρησης και βελτίωσης των σχέσεών τους με την Τουρκία. Αυτό παρά τις συστηματικές παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου στην Κύπρο, το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Δεν έχω καμία ψευδαίσθηση ότι η ΕΕ θα υιοθετήσει κάποτε σκληρά μέτρα και κυρώσεις σε βάρος της Τουρκίας. Εκτιμώ ότι αρκετοί εταίροι θα συνεχίσουν να το αρνούνται και θα μας συμβουλεύουν ή και πιέζουν να βρούμε λύσεις στην ΑΟΖ, στο Κυπριακό και στο Αιγαίο που να ικανοποιούν σε σημαντικό μάλιστα βαθμό τα τουρκικά συμφέροντα. Αντίθετα, η ΕΕ θα συνεχίσει να επιδιώκει στον άλφα ή βήτα βαθμό την υιοθέτηση μίας θετικής ατζέντας με την Τουρκία. Γράφοντας όλα τα πιο πάνω δεν σημαίνει ότι μηδενίζω τον ρόλο της ΕΕ ή το δικό μας ως κράτος μέλος της ΕΕ. Η ΕΕ είναι χρήσιμη γιατί είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Τουρκία και ο κύριος ξένος επενδυτής στη χώρα αυτή.

Ο κ. Πέτρος Ζαρούνας είναι διεθνολόγος

ΣΚΙΖΙΤΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Τι είναι η πολιτική φιλοσοφία

«Η κουκουβάγια της Αθηνάς πετάει μόνο όταν σουρουνώνει». Αυτή η εικόνα ολοκληρώνει τον Πρόλογο στις «Αρχές της Πολιτικής του Δικαίου» (1820) του Χέγκελ. Το πουλί της γνώσης και της σοφίας, έγραφε σκωπτικά ο Γερμανός φιλόσοφος, έπεται των γεγονότων, δεν τα κατευθύνει. Αυτό ισχύει κατά κύριο λόγο για την αρχαία πολιτική φιλοσοφία. Η μεγάλη πολιτική σκέψη του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη έρχονται τον 4ο π. Χ. αι., σε μια εποχή κατά την οποία η πολιτική μορφή της αρχαίας πόλης κράτους και το θεσμικό της πλαίσιο έχουν ήδη φτάσει στο απόγειό τους και αρχίζουν να παρακμάζουν. Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης έρχονται στην ουσία να καταγράψουν το ιστορικό πολιτικό πλαίσιο της πόλης και να ασκήσουν κριτική στους θεσμούς που αυτή δημιούργησε. Στο πλαίσιο της κριτικής, προτάθηκαν μοντέλα μάλλον ως κριτικά εργαλεία αποτίμησης της πραγματικότητας παρά ως ρεαλιστικές προτάσεις πραγμάτωσης μιας πραγματικής

πολιτείας. Τέτοιο μοντέλο ήταν και η περίφημη «Καλλιπολις» στην Πολιτεία του Πλάτωνα. Επομένως, παρότι παρήγαγε το πρώτο έλλογο φιλοσοφικό σύστημα πολιτικής κριτικής, η αρχαία πολιτική φιλοσοφία ήταν πράγματι πίσω από την εποχή της.

Στον αντίποδά της θα βρεθεί η νεότερη πολιτική φιλοσοφία, αρχής γενομένης από τον Φλωρεντίνο στοχαστή Niccol Machiavelli. Η νεότερη πολιτική σκέψη δεν αρκέστηκε στην κριτική, αλλά είχε ως προβλεβημένο σκοπό τη θεσμοθέτηση μιας σταθερής έννομης τάξης, την παραγωγή δηλαδή πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών θεσμών, με κυριότερο το κράτος. Υπό αυτό το πρίσμα, το πρόσφατα δημοσιευμένο έργο του Κυριάκου Δημητρίου «Νεότερη Πολιτική Φιλοσοφία: Από τον Μακιαβέλλι στον Ρουσσώ» είναι μια ανάγνωση της κοινωνικο-πολιτικής μας ταυτότητας, του εαυτού μας δηλαδή ως αναπόσπαστου μέρους της σύγχρονης πολιτικής κοινότητας. Στην παραπάνω ανάλυση, οι τέσσερις πολιτικοί στοχαστές αποτελούν τον γενεσιουργό κώδικα του σύγ-

χρονου φιλελεύθερου ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου. Ο Machiavelli έδωσε έμφαση στην αξία της εξουσίας, η οποία έπρεπε να κατακτηθεί από ικανούς ηγέτες και να διατηρηθεί με οποιοδήποτε κόστος. Θεωρούσε δεδομένο ότι χωρίς ισχυρή κεντρική εξουσία δεν θα μπορούσε να ενοποιηθεί η Ιταλία. Γι' αυτό άλλωστε αποφάσισε να γράψει τον «Πρίγκιπα» (1532). Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά τη διάρκεια του γαλιλικού 17ου αι. ο «μακιαβελισμός» ήταν συνώνυμος με τον ιακωβινισμό και χτυπήθηκε ανελέητα από τους ευγενείς που αντιστέκονταν στα σχέδια του Λουδοβίκου XIV να δημιουργήσει ένα ισχυρό και ενιαίο συγκεντρωτικό σύγχρονο κράτος, καταστρέφοντας στην ουσία τις ρίζες της φεουδαρχίας και τη μεσαιωνική οριζόντια κοινωνία.

Αν και η έννοια της «κρατικής σκοπιμότητας» (raison d'État) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Βενετσιάνο Ινσουίτη Giovanni Botero (1589), μελετητή και κρυφού ακόλουθό του Machiavelli, αυτός που εφνύρε και ανέλυσε τον «θνητό θεό» που διαφεντεύει τη μοίρα μας, όπως χαρακτηριστικά έγραφε

στον «Λεβιάθαν» (1651), είναι ο Thomas Hobbes. Στον Hobbes οφείλουμε το νέο πολιτικό λεξιλόγιο, όπως προέκυψε από τον διαχωρισμό ανάμεσα στο κράτος και στα «άτομα» που συναποτελούν την κοινωνία των πολιτών και επιδίδονται σε οικονομικές δραστηριότητες. Μέσω της οικονομίας, τα άτομα, υπό την προστασία του φιλελεύθερου κράτους, αφηρούνται στην «απόλαυση της ζωής και της ελευθερίας, με τα μέσα απόκτησης και κατοχής περιουσίας, καθώς και επιδίωξης και κατάκτησης ευτυχίας και ασφάλειας», όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί ο John Locke στο «Δοκίμιο για την ανθρώπινη νόηση» (1689) (2, 21, 51). Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο Montesquieu. «Για να ανακαλύψει κανείς πώς εντάσσεται η πολιτική ελευθερία στο Σύνταγμα δεν χρειάζεται να κοιτάσει. Αν μπορεί κανείς να τη δει εκεί που υπάρχει, αν την έχει βρει, γιατί να την αναζητήσει». Η φράση αυτή εισάγει το κεφάλαιο «Περί του συντάγματος της Αγγλίας» (Το πνεύμα των νόμων, XI, VI), στο οποίο ο Γάλλος διαφωτιστής αναλύει την αρχή στην οποία στη-

ρίζεται η πολιτική ελευθερία, τη διάκριση των εξουσιών: «Για να μη μπορεί κανείς να καταχραστεί την εξουσία, πρέπει τα πράγματα να έχουν διευθετηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε η εξουσία να σταματάει την εξουσία».

Ο τελευταίος των μεγάλων στοχαστών της νεωτερικής φιλελεύθερης τάξης αλλά και ο λιγότερο αναμενόμενος είναι ο Jean-Jacques Rousseau. Ήταν ο πρώτος που άσκησε κριτική στον ευτελή βίο του μουρζουά, που μοναδικό του μέλημα ήταν ο πλουτισμός, και αυτός που ανέλυσε το υπαρξιακό αδιέξοδο του ατομισμού. Ωστόσο, η επιστροφή στη φύση, στην οποία ο άνθρωπος ζούσε χωρίς κακία αλλά και χωρίς αρετή, ήταν αδύνατη. Τα δυο σημαντικότερα έργα του, το «Κοινωνικό συμβόλαιο» και ο «Αιμίλιος», αμφότερα δημοσιευμένα το 1762, αποτελούν μια προσπάθεια επιστροφής του ανθρώπου από την εξορία, για την οποία ο ίδιος ευθύνεται. Η προαγωγή των κοινωνικών θεσμών της πολιτικής συλλογικότητας και η παιδεία του δημοκρατικού ανθρώπου, παρότι δεν εξαλείφουν,

διορθώνουν όμως έως έναν βαθμό τις στρεβλώσεις της νεωτερικής πολιτικής συνύπαρξης. Παρόλα αυτά, ακόμη και για τον Rousseau, η ανθρώπινη κοινωνία παραμένει μηχανική κατασκευή, επιινόηση του ανθρώπου. Βρισκόμαστε πολύ μακριά από τον Αριστοτέλη, για τον οποίο η πολιτική κοινότητα ήταν ένα φυσικό, βιολογικό θα λέγαμε σήμερα, χαρακτηριστικό του ανθρώπου. Για εμάς τους νεότερους, ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ον, όχι επειδή είναι προκαθορισμένος από τη φύση του να συνυπάρχει με άλλους ανθρώπους, αλλά επειδή παράγει ο ίδιος την κοινωνία μέσα στην οποία ζει. Αυτό άλλωστε είναι και το νόημα του «συμβολαίου». Στην εποχή που ο άνθρωπος κατασκευάζει τον εαυτό του, η πολιτική φιλοσοφία μόνο ως μάθημα αυτογνωσίας και εγχειρίδιο αυτοπραγμάτωσης μπορεί να κατανοηθεί.

*Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Ανεξεταστέο το σύστημα δικαιοσύνης

Τι διαπιστώνεται από τους δικηγόρους
στη δεύτερη έκθεση αξιολόγησης

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Τα σοβαρά προβλήματα του κυπριακού συστήματος απονομής δικαιοσύνης λόγω της κατακόρυφης αύξησης των καθυστερήσεων στην εκδίκαση υποθέσεων σε συνδυασμό με τις βασικές ελλείψεις που ήλθαν στο παρασκήνιο λόγω της πανδημίας, αναδεικνύει η εμπειρική έρευνα της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα, αν ληφθεί υπόψη ότι η αξιολόγηση του εγχώριου συστήματος δικαιοσύνης πραγματοποιείται από τους άμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή τους δικηγόρους. Η έρευνα απαντά σε καυτά ζητήματα, όπως οι επιδόσεις του δικαστικού συστήματος, των δικαστών, των ιδίων των δικηγόρων. Επίσης, καταπίνεται και με τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες όπως είναι η ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Στην έρευνα συμμετείχαν 228 δικηγόροι (53,1% άνδρες, 45,2% γυναίκες) με άδεια ασκήσεως επαγγέλματος στην Κυπριακή Δημοκρατία, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε 274 ερωτήσεις υποβάλλοντας παράλληλα σχόλια για την βελτίωση διαφόρων πτυχών του συστήματος.

Η γκριζα εικόνα της κοινωνίας για το σύστημα δικαιοσύνης, συνάδει και με την αξιολόγηση που

γίνεται από τους δικηγόρους που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Περισσότεροι από τους μισούς δικηγόρους της έρευνας δεν είναι απόλυτα ευχαριστημένοι με την εκτίμηση που λαμβάνουν από την κοινωνία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση τους όσον αφορά στο μερίδιο ευθύνης των δικηγόρων σε σχέση με την κατά καιρούς απαξίωση του συστήματος δικαιοσύνης από τους πολίτες. Το 55,7% απαντά ότι ευθύνονται οι ίδιοι οι δικηγόροι, το 38,6% θεωρεί ότι ευθύνονται «μετρίως», ενώ ελάχιστοι θεωρούν ότι οι δικηγόροι δεν έχουν συμβάλει με οποιονδήποτε τρόπο στην αρνητική εικόνα της κοινωνίας για την απονομή της δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, «καθόλου» απάντησε το 4,8% των ερωτηθέντων και μόνο ποσοστό 0,9% πιστεύει πως δεν υφίσταται καν απαξίωση του συστήματος από τους πολίτες.

Δικαστές

Ανησυχητικά είναι τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά την κατάρτιση των δικαστικών λειτουργιών, οι οποίοι σαφέστατα επηρεάζουν το βαθμό εμπιστοσύνης στην δικαστική εξουσία. Στα σχόλια της έκθεσης σημειώνεται χαρακτηριστικά: «Εύλογα μπορεί να διερωτηθεί κανείς πώς μπορεί η κοινωνία να εμπιστευτεί το σύστημα δικαιοσύνης, όταν οι δικηγόροι πιστεύουν

Ενδιαφέροντα είναι τα αποτελέσματα της έρευνας για την απαξίωση της δικαιοσύνης και για τον επιμερισμό ευθυνών.

ότι οι δικαστές, μέλη της δικαστικής υπηρεσίας, δεν έχουν καν τις απαραίτητες γνώσεις για να ασκούν το λειτουργήμα αυτό». Όπως φαίνεται από τα στοιχεία της έρευνας, η εμπιστοσύνη προς τη δικαστική εξουσία είναι κλονισμένη. «Περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες δήλωσαν πως θεωρούν ότι οι δικαστές δεν έχουν τις απαραίτητες νομικές γνώσεις. Η πλειοψηφία θεωρεί ότι μεγαλύτερη ομοιομορφία στην εφαρμογή των διαδικαστικών κανόνων θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την λήψη μέτρων, όπως η διενέργεια διαλέξεων και η συχνότερη έκδοση κανόνων πρακτικής όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων διαδικασίας σε θέματα τα οποία δεν έχουν επιλυθεί νομολογικά. Συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησαν πως θεωρούν χρήσιμη την εξειδίκευση των δικαστών. Περίπου ίδιο ήταν το ποσοστό μεταξύ των δικηγόρων που δήλωσαν ότι οι δικαστές είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τις νέες εξελίξεις στο Κυπριακό Δίκαιο, και όσων διαφωνούν σε αντίθεση με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο που μόνο το 13,2% απάντησε θετικά. Μόνο ένας δικηγόρος από τους 228 συμμετέχοντες θεωρεί ότι οι δικαστές δεν χρειάζονται διαρκή επιμόρφωση.

Το 91,2% των συμμετεχόντων τάσσεται υπέρ της ίδρυσης σχολής δικαστών».

Αμερόληπτα

Ανησυχία αφήνουν πίσω τους τα αποτελέσματα της έρευνας στο κατά πόσο οι δικαστές είναι αμερόληπτοι στην εκδίκαση αποφάσεων. Περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες δικηγόρους θεωρούν ότι οι δικαστές στην Κύπρο δεν είναι αμερόληπτοι. Ιδιαίτερα υψηλά είναι τα ποσοστά όσων θεωρούν ότι γίνονται παρεμβάσεις, αλλά και τι επηρεάζει την κρίση των δικαστών. «Τα 7/10 των συμμετεχόντων πιστεύουν ότι υπάρχουν περιπτώσεις παρεμβάσεων από πολιτικά κόμματα στο διορισμό των δικαστών, ώστε είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχει αποδοκιμασία της υφιστάμενης διαδικασίας πρόσληψης δικαστών. Σχεδόν το 80% των συμμετεχόντων πιστεύει ότι υπάρχουν δικαστές που επηρεάζονται από τις προσωπικές ιδεολογικές τους αντιλήψεις».

Η έρευνα ακτινογραφεί και την ποιότητα των δικαστικών αποφάσεων, σε σχέση με την εξέταση όλων των πτυχών των υποθέσεων, την αιτιολόγηση και την αξιολόγηση μαρτυρίας, με μόνο ένα ποσοστό 15,8% να δηλώνει απόλυτα ικανο-

ποιημένο. Το μεγαλύτερο ποσοστό (57% - 58%) δήλωσε μέτρια ικανοποιημένο, ενώ καθόλου ικανοποιημένο δήλωσε ένα ποσοστό 21,5% - 25,4%. Επίσης ποσοστό άνω του 80% πιστεύει πως υπάρχουν αντιφατικές αποφάσεις από τα πρωτοβάθμια δικαστήρια (συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών και των διοικητικών και ειδικών δικαστηρίων) σε υποθέσεις με μη ουσιωδώς διαφοροποιημένα γεγονότα.

Καθυστερήσεις

Με βάση στοιχεία και από άλλες έρευνες το κυπριακό σύστημα απονομής δικαιοσύνης εξακολουθεί να βρίσκεται στις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών, στις οποίες απαιτείται ο μεγαλύτερος χρόνος προκειμένου μια υπόθεση να τελεσιδικήσει. Ως βασικές αιτίες των «αχρείαστων ή αβάσιμων καταχωρίσεων» διαδικασιών ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου (εφέσεις, προνομιακά εντάλματα) προσδιορίζονται:

- Η ποιότητα των πρωτόδικων αποφάσεων.
- Η πίεση ή η επιθυμία των πελατών.
- Η επιδίωξη οικονομικού συμφέροντος από τους δικηγόρους.
- Η λανθασμένη αξιολόγηση από τους δικηγόρους.

Αρνητική αξιολόγηση Ανώτατου Δικαστηρίου

Χαμηλές επιδόσεις καταγράφει η έρευνα και για το Ανώτατο Δικαστήριο, σε σχέση με την εξέταση όλων των πτυχών των υποθέσεων, την αιτιολόγηση και το σχολιασμό γεγονότων/μαρτυριών για την έκδοση αποφάσεων. Το μικρότερο ποσοστό είναι αυτό όσων δήλωσαν απόλυτα ικανοποιημένοι (13,6% - 18,4%). Στον αντίποδα βρίσκονται όσοι δήλωσαν μέτρια ικανοποιημένοι (41,2% - 43%), ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό που απάντησαν αρνητικά (29,4% - 32,5%). Επίσης, ποσοστό 68,4% πιστεύει πως υπάρχουν αντιφατικές αποφάσεις από τα πρωτοβάθμια δικαστήρια (συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών και ειδικών δικαστηρίων), σε υποθέσεις με μη ουσιωδώς διαφοροποιημένα γεγονότα, ενώ στα ίδια επίπεδα (68,9%) κινούνται οι απόψεις των δικηγόρων που θεωρούν πως κάποιες φορές το Ανώτατο Δικαστήριο ενεργεί καταχρηστικά σε σχέση με το εύρος των εξουσιών του. Η πλειοψηφία αυτών πιστεύει ότι θα βοηθήσει ο τρίτος βαθμός δικαιοσύνης σε αυτό το ζήτημα. Μη ικανοποιημένο από τις κτιριακές εγκαταστάσεις των δικαστηρίων δήλωσε το 80%, το οποίο θεωρεί πως δεν υπάρχουν τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, αλλά ούτε και η απαραίτητη φύλαξη εγγράφων και τεκμηρίων στο δικαστήριο όπου εργάζονται. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό (96,9%) συμφωνίας καταγράφεται στον τρόπο λειτουργίας των Πρωτοκολλητών, τα οποία χρήζουν εκσυγχρονισμού.

HELLENIC BANK

παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

26/11/2021 – 09/01/2022

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

cyta

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΡΗΓΟΡΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΙΝΗΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οι κάλπες στην πολιτική σκακιέρα

Οι κινήσεις Νέας Δημοκρατίας, ΣΥΡΙΖΑ και ΚΙΝΑΛ

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Εκτός οπτικού ορίζοντα του Κυριάκου Μητσοτάκη είναι τα σενάρια των πρόωρων εκλογών την άνοιξη, τα οποία πυροδότησαν η δημοσκοπική άνοδος του ΚΙΝΑΛ μετά την εκλογή του Νίκου Ανδρουλάκη, αλλά και το αίτημα-πρόκληση του Αλέξη Τσίπρα για άμεση προσφυγή στις κάλπες, το οποίο κατ' ορισμένους ο πρωθυπουργός ενδεχομένως θα έκανε αποδεκτό προκειμένου να αξιοποιήσει τη μεγάλη δημοσκοπική διαφορά της Ν.Δ. από τον ΣΥΡΙΖΑ.

Ο κ. Μητσοτάκης είναι προφανές πως δεν θα κατέληγε στην πολλαπλά προβληματική, αλλά και επικίνδυνη απόφαση να οδηγήσει τη χώρα σε διπλή –με δεδομένο ότι μεσολαβούν οι εκλογές με απλή αναλογική– αναμέτρηση υπό την σκιά της μετάλλαξης «Οмикρον». Εξάλλου είχε απορρίψει το σενάριο του εκλογικού αμφιγνισμού ακόμη και πριν από την εφιαλτική προοπτική του πέμπτου κύματος της πανδημίας για μια σειρά από λόγους:

- Είναι σταθερή η άποψή του ότι η κυβέρνηση πρέπει να ολοκληρώσει το έργο της και να κριθεί συνολικά η δική της θητεία έναντι των πεπραγμένων του ΣΥΡΙΖΑ.
- Δεν διαθέτει νομιμοποιητική βάση προκειμένου να ζητήσει την ανανέωση της λαϊκής εντολής, καθώς ούτε σχεδιάζει μείζονες αλλαγές στην εφαρμοζόμενη πολιτική, ούτε έχει –το αντίθετο– πρόβλημα κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας.
- Οι πολίτες, με την οικονομία να ανακάμπτει, επιθυμούν πολιτική σταθερότητα και αποκρούουν τις εκλογικές περιπέτειες.

Το ανωτέρω σκεπτικό απόρριψης ενδεχομένων εκλογών την άνοιξη ενισχύεται από τα νέα δεδομένα που προκαλούν οι εξελί-

ξεις στο ΚΙΝΑΛ και στον ΣΥΡΙΖΑ. Το Μέγαρο Μαξίμου δεν επιθυμεί η χώρα να οδηγηθεί σε εκλογές με τα ποσοστά του ΚΙΝΑΛ ιδιαίτερα υψηλά: Και τούτο, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση και με δεδομένο ότι στις πρώτες κάλπες θα ισχύσει η απλή αναλογική που ενισχύει τη «καλαρή ψήφο», μπορεί να τεθεί σε διακινδύνευση η αυτοδυναμία της Ν.Δ. στις δεύτερες εκλογές – για την οποία με βάση τον δικό της εκλογικό νόμο απαιτείται ποσοστό περί το 38%.

Επίσης, τυχόν κάλπες την άνοιξη θα μπορούσαν να εκληφθούν ως ικανοποίηση του εκλογικού αιτήματος που διατύπωσε ο Αλέξης Τσίπρας. Όμως στο κυβερνητικό επιτελείο δεν θέλουν σε καμία περίπτωση να δημιουργηθεί η αίσθηση ότι η Ν.Δ. σύρεται από την Κουμουνδούρου, παρότι ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ είναι σαφές ότι ζητήσε τις εκλογές προκειμένου να αποσυμφορήσει την «πίεση» που υφίσταται το κόμμα του και να μεταδώσει το μήνυμα ότι παραμένει ισχυρός διεκδικητής της εξουσίας παρά τη δημοσκοπική άθνηση του ΚΙΝΑΛ.

Πάντως, στο Μέγαρο Μαξίμου εκτιμούν πως το ΚΙΝΑΛ τελικώς θα εδραιωθεί στις δημοσκοπήσεις σε «καθαρά» διψήφια ποσοστά. Όπως αναφέρουν, ο Νίκος Ανδρουλάκης είναι πιθανόν να εισπράξει ένα μικρό μέρος από τη φυσιολογική φθορά της Ν.Δ. Κυρίως όμως θα επαναπατρίσει ψηφοφόρους από τον ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος θα δεχθεί και το ισχυρότερο πλήγμα. Κατά τις ίδιες πηγές, η συγκεκριμένη ροή ψηφοφόρων θα γίνεται εντονότερη όσο στην κοινή γνώμη εδραιώνεται η πεποίθηση ότι δεν είναι ορατή η επιστροφή του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία.

Σημειώνεται ότι τις τελευταίες ημέρες διακινείται με ένταση η

Είναι σταθερή η άποψη του Κυριάκου Μητσοτάκη ότι η κυβέρνηση πρέπει να ολοκληρώσει το έργο της και να κριθεί συνολικά η δική της θητεία έναντι των πεπραγμένων του ΣΥΡΙΖΑ.

Γιατί ο κ. Τσίπρας ζήτησε πρόωρες εκλογές και γιατί τις απορρίπτει ο κ. Μητσοτάκης – Το 2021 δεν είναι 2017, λένε στη Χαρ. Τρικούπη με αφορμή τις δημοσκοπήσεις.

άποψη ότι και το 2017, μετά την εκλογή της Φώφης Γεννηματά, το ΚΙΝΑΛ κατέγραφε στις δημοσκοπήσεις ποσοστά που προσέγγιζαν το 15%, αλλά τελικά στις εθνικές εκλογές του 2019 περιορίστηκε στο 8%. Ο ισχυρός αντίλογος είναι πως το 2021 δεν είναι 2017:

- Πρώτον, τότε στο ΚΙΝΑΛ είχαν προσδώσει δυναμική και άλλες δυνάμεις, μεταξύ των οποίων το Ποτάμι, που στη συνέχεια το εγκατέλειψαν. Τώρα επί της ουσίας το ΚΙΝΑΛ επανασυνειπνώνεται δικές του «εφεδρείες», καθώς και οι τρεις διεκδικητές της ηγεσίας, δηλαδή οι Νίκος Ανδρουλάκης, Γιώργος Παπανδρέου και Ανδρέας Λοβέρδος, είναι στελέχη του ΠΑΣΟΚ.
- Δεύτερον, το ΚΙΝΑΛ μετά και τη σαρωτική επικράτηση του κ. Ανδρουλάκη δεν απειλείται με

αποχωρήσεις και διασπάσεις, φαινόμενα με τα οποία βρέθηκε αντιμέτωπη η Φώφη Γεννηματά.

- Τρίτον, ο Νίκος Ανδρουλάκης ευνοείται από το γεγονός ότι οι πρώτες εκλογές θα διεξαχθούν με απλή αναλογική και δεν θα κυριαρχήσει ένα άκρως πολωτικό κλίμα που θα ενίσχυε εις βάρος του τη Ν.Δ. και τον ΣΥΡΙΖΑ, ως τα δύο μεγαλύτερα κόμματα.
- Τέταρτον, το δίκτυο στελεχών που διαθέτει σε όλη την Ελλάδα ο νέος πρόεδρος του ΚΙΝΑΛ του επιτρέπει να δημιουργήσει μια κρίσιμη οργανωτική δομή που απουσίαζε όλα τα τελευταία χρόνια από το κόμμα.

Εκλογικά ορόσημα

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα είναι προφανές πως στο τραπέζι ως εκλογικά ορόσημα παραμένουν το φθινόπωρο του 2022 ή η άνοιξη του 2023, όταν και επί της ουσίας η κυβέρνηση θα ολοκληρώνει την τετραετία. Μάλιστα, η συγκεκριμένη προοπτική πυροδοτεί σενάρια σύμφωνα με τα οποία ο κ. Μητσοτάκης ήδη επεξεργάζεται την αρχιτεκτονική ενός ανασχηματισμού την άνοιξη που θα είναι επί της ουσίας και εκλογικός, καθώς με το υπουργικό σχήμα που θα επιλέξει θα δώσει και τη μάχη στις επόμενες κάλπες.

Η άνοιξη θα φέρει την πρόταση δυσπιστίας

Η στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

«Ένα ταξίδι χιλίων χιλιομέτρων αρχίζει με ένα βήμα», έλεγε ένας Κινέζος φιλόσοφος και ίσως πολλά στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ μετά το αίτημα του Αλέξη Τσίπρα για εκλογές να ένωσαν κάπως έτσι. Ο δρόμος για την επιστροφή στην εξουσία φαντάζει μακρύς, καθώς στην Κουμουνδούρου εδώ και σχεδόν έξι χρόνια κοιτούν την πλάτη της Ν.Δ. και η δημοσκοπική άνοιξη δεν έχει έρθει ούτε στην αντιπολίτευση. Πλέον έχουν αρχίσει να νιώθουν και την ανάσα του ΚΙΝΑΛ.

Οι πρόωρες κάλπες που ζήτησε ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ αποτελούν πλέον το βασικό του αφήγημα με το οποίο θα επιχειρήσει να πετύχει δύο πράγματα: να συσπειρώσει το κόμμα σε συνδυασμό με το συνέδριο που θα πραγματοποιηθεί στα τέλη Φεβρουαρίου, αλλά και να δείξει πως δεν φοβάται τις δημοσκοπήσεις. Μπορεί να ανακατέψει ακόμα πιο πολύ την τράπουλα: Υπάρχει πάντα η πρόταση δυσπιστίας. Στην προυπολογισμό δεν προκρίθηκε, καθώς είναι μια κορυφαία διαδικασία που έχει έτσι κι αλλιώς τον χαρακτήρα ψήφου εμπιστοσύνης. Θα σπαταλούσε απλώς ένα εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιήσει μόνο μία φορά το εξάμνο και αυτό επισημάνθηκε στις κλειστές συσκέψεις που πραγματοποιήθηκαν. Από εδώ και πέρα, όμως, όλα είναι πιθανά. Υψηλόβαθμο κοινοβουλευτικό στέλεχος, που μίλησε στην «Κ», δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο την άνοιξη –και αναλόγως των εξελίξεων– ο Αλέξης Τσίπρας να πατήσει και αυτό το κουμπί.

Η κατάλληλη στιγμή

Υπέρμαχοι αυτής της απόψης στην αξιωματική αντιπολίτευση είναι όσοι πιστεύουν πως το φθινόπωρο του 2022 –και έπειτα από ένα καλοκαίρι με υψηλές επιδόσεις στον τουρισμό– ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα αποφασίσει να οδηγήσει τη χώρα στις εκλογές. Σε αυτή την περίπτωση, η πρόταση δυσπιστίας θα έχει κατατεθεί την κατάλληλη στιγμή, με ζητούμενο τα κόμματα της κεντροαριστεράς αντιπολίτευσης να κάνουν μια «πρόβα προοδευτικής διακυβέρνησης» και να συμπλεύσουν με τον ΣΥΡΙΖΑ. Δεν πέρασε απαρατήρητο στην Κουμουνδούρου πως ο Γιάννης Βαρουφάκης ζήτησε την περασμένη εβδομάδα από τον Αλέξη Τσίπρα να πάρει τη σχετική πρωτοβουλία. Η πλειοψηφία στην Κουμουνδούρου εκτιμά επίσης πως ο Κυριάκος Μητσοτάκης δεν μπορεί να βαδίσει πέραν της άνοιξης του 2023. Υποστηρίζουν ότι δεν θα διακινδυνεύσει να στήσει διπλές κάλπες μέσα στην καρδιά του καλοκαιριού. Οι πολίτες θα δυ-

σανασχετήσουν και την ίδια ώρα η απειλή των πυρκαγιών μπορεί να καταστρέψει τα πάντα. Με αυτά τα δεδομένα, στον ΣΥΡΙΖΑ κάνουν τους σχεδιασμούς τους εξετάζοντας τα πλην και τα συν του κάθε σεναρίου, αφού η μπάλα των εκλογών δεν είναι στο δικό τους γήπεδο.

Ένα θεωρούν σίγουρο. Πως η χώρα έχει μπει σε προεκλογική περίοδο και εγκλωβισμένη σε αυτό το σκηνικό, ακόμα κι αν σφυρίξει αδιάφορα, είναι η Ν.Δ. Ο Αλέξης Τσίπρας πρόσλαβε τον Νίκο Ανδρουλάκη σε αυτό το πεδίο, γιατί, όσο και αν δεν θέλουν να το παραδε-

Στην Κουμουνδούρου δεν θα είχαν «αντίρρηση» ακόμα και να διπλασιάσει το ΚΙΝΑΛ τα ποσοστά του σε σχέση με το 2019, αρκεί τη ζημιά να την υποστεί η Ν.Δ.

χθούν στην Κουμουνδούρου, αν ο νέος πρόεδρος του ΚΙΝΑΛ με τη δημοσκοπική φόρα που έχει ζητούσε και παραίτηση της κυβέρνησης, όλοι θα έσπευδαν να πουν πως «τόλμησε να πει αυτό που δεν ξεστόμιζε ο Τσίπρας». Το ΚΙΝΑΛ έχει αυτή τη στιγμή τη μεγάλη ευκαιρία του και αυτό το γνωρίζουν στην αξιωματική αντιπολίτευση. Και είναι ο λόγος που οι κινήσεις του προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ θα είναι αρχικά προσεκτικές και στην πορεία θα αναβαθμιστούν σε πειστικές. Η αρχή έγινε με τον Αλέξη Τσίπρα να δηλώνει πως «ροναδικός αντίπαλός του είναι ο Κυριάκος Μητσοτάκης». Ρίχνει με αυτόν τον τρόπο «νερό και αλάτι» στις παλιές, βαριές κουβέντες που έχουν ανταλλάξει οι δύο χώροι και επιδιώκει μια νέα αρχή με τον Νίκο Ανδρουλάκη. Με απλά λόγια, αν ο λαός θέλει το ΚΙΝΑΛ ακόμα και να διπλασιάσει τα ποσοστά του σε σχέση με το 2019, στην Κουμουνδούρου δεν έχουν καμία αντίρρηση, αρκεί τη ζημιά να την πάθει η Ν.Δ. και ο ΣΥΡΙΖΑ να μη δυσκολευθεί να φτάσει ή και να ξεπεράσει το προηγούμενο εκλογικό ποσοστό του.

Προκειμένου να υποστηρίξουν το αίτημα για πρόωρες εκλογές, το «μότο» που θα προτάξουν το επόμενο διάστημα είναι η πολιτική απονομιμοποίηση της κυβέρνησης. Όπως υποστηρίζουν, αυτή έχει έρθει με τον τρόπο που χειρίστηκε ο πρωθυπουργός την πανδημική κρίση. Η «σφραγίδα» μπήκε με την άρνησή του να παραδεχθεί πως γνώριζε τη μελέτη των καθηγντών Τσιόδρα - Λύτρα, ως αποτέλεσμα της πολιτικής του επιλογής να μη στήριζε το δημοσίο σύστημα υγείας.

Με το αίτημα για πρόωρες εκλογές ο Αλέξης Τσίπρας θα επιχειρήσει να συσπειρώσει το κόμμα και να δείξει πως δεν φοβάται τις δημοσκοπήσεις.

ΑΠΟΨΗ

Οι συνταγματικές συνέπειες παραίτησης πρωθυπουργού ή κυβέρνησης

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΡΑΠΕΤΡΙΤΗ***

Την τελευταία ημέρα της συζήτησης του προυπολογισμού, ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ και αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης ζήτησε την παραίτηση του πρωθυπουργού και την προκήρυξη εκλογών. Το αίτημα αυτό διατυπώθηκε με όρους πολιτικούς, τεχνικά νομικά όμως έχει σοβαρά σφάλματα.

Πρώτον, η παραίτηση του πρωθυπουργού δεν σημαίνει παραίτηση της κυβέρνησης. Αν ο πρωθυπουργός σήμερα παραιτηθεί, δεδομένου ότι ηγείται απόλυτης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, η Κοινοβουλευτική Ομάδα της Νέας Δημοκρατίας θα πρέπει εντός τριών ημερών να προτείνει τον νέο (άρθρο 38 παρ. 2 του Συντάγματος). Συνεπώς, παραίτηση του πρωθυπουργού δεν σημαίνει αυτοδικαίως και παραίτηση της κυβέρνησης, πολλώ δε μάλλον προσφυγή σε εκλογές, ανεξαρτήτως των ευρύτερων πολιτικών εξελίξεων που μπορεί να υπάρξουν στην περίπτωση αυτή.

Δεύτερον, παραίτηση της κυβέρνησης δεν προκαλεί τη διάλυση της Βουλής και εκλογές. Ακόμη

Άμεση προκήρυξη εκλογών έχουμε μόνο έπειτα από δύο παραιτήσεις της κυβέρνησης (ή καταψηφίσεις, ή μία παραίτηση και μία καταψήφιση καθ' ερμηνείαν).

και αν θεωρηθεί ότι ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης ζήτησε την παραίτηση συνολικά της κυβέρνησης, δεν υπάρχει άμεση προσφυγή σε εκλογές. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα καλούσε τους αρχηγούς των κοινοβουλευτικών κομμάτων σε σύσκεψη με βασικό σκοπό να διερευνηθεί η δυνατότητα να υπάρξει πολιτική κυβέρνηση για το υπόλοιπο της κοινοβουλευτικής θητείας. Είναι αυτονόητο ότι εξακολουθούν οι πολιτικοί συσχετισμοί της Βουλής, άρα εφόσον διατηρούνται αραγάις οι κοινοβουλευτικές ομάδες θα έχουμε εκ νέου κυβέρνηση Νέας Δημοκρατίας, αφού η κοινοβουλευτική της ομάδα είναι ακόμη η απόλυτως πλει-

οψηφούσα. Μόνο στην περίπτωση που δεν προκύψει δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης, θα διαλυθεί η Βουλή και θα διενεργηθούν εκλογές από υπηρεσιακή πολιτική κυβέρνηση όλων των κομμάτων της Βουλής ή, ως τελευταίο καταφύγιο, από υπηρεσιακή κυβέρνηση με πρωθυπουργό έναν εκ των προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων (άρθρο 38 παρ. 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 37 παράγραφος 3 εδάφιο γ' του Συντάγματος).

Τρίτον, άμεση προκήρυξη εκλογών έχουμε μόνο έπειτα από δύο παραιτήσεις της κυβέρνησης (ή καταψηφίσεις, ή μία παραίτηση και μία καταψήφιση καθ' ερμηνείαν). Τέτοια συνθήκη δεν υπάρχει εν προκειμένω. Ακόμη όμως και σε αυτή την περίπτωση, η διάλυση της Βουλής και η προκήρυξη εκλογών δεν είναι δεσμευτική αλλά θα αναγόταν στη διακριτική ευχέρεια της Προέδρου της Δημοκρατίας, εφόσον κατά την κρίση της η σύνθεσή της δεν εξασφάλιζε κυβερνητική σταθερότητα. Στην περίπτωση αυτή μάλιστα, οι εκλογές ενεργούνται από την κυβέρνηση που έχει την εμπιστοσύνη της διαλυόμενης Βουλής και όχι από μια υπηρεσιακή κυβέρνηση (άρθρο

41 παρ. 1 του Συντάγματος). Επιπλέον, άμεση προσφυγή σε κάλπες έχουμε και στην περίπτωση κατά την οποία μια κυβέρνηση που έχει λάβει ψήφο εμπιστοσύνης ζητήσει ανανέωση της λαϊκής εντολής προκειμένου να αντιμετωπίσει εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας (άρθρο 41 παρ. 2 του Συντάγματος).

Απλά και καθαρά, λοιπόν: Υπό τις παρούσες κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες, παραίτηση του πρωθυπουργού ή της κυβέρνησης δεν σημαίνει εκλογές. Εκλογές, άλλωστε, δεν είχαμε ούτε το 2011, όταν η παραίτηση του τότε πρωθυπουργού Γιώργου Παπανδρέου οδήγησε στον σχηματισμό της (πολιτικής) κυβέρνησης Παπαδήμου. Προφανώς δεν γνωρίζουμε όλοι τα πάντα. Και όταν δεν γνωρίζουμε, ενημερωνόμαστε και συζητούμε. Ιδιαίτερα σε θέματα κομβικά για το πολίτευμα και τους θεσμούς. Όσοι δοκνίσσοφοι ερμηνεύουν από πολιτική ιδιοτέλεια το Σύνταγμα εκ του προχείρου και a la carte, as αναλογισθούν τι σημαίνουν πολιτικές εκπτώσεις στον θεμελιώδη νόμο του κράτους.

* Ο κ. Γιώργος Γεραπετρίτης είναι υπουργός Επικρατείας.

Αντίδοτο στη «διπλωματία των drones» αναζητεί η Αθήνα

Η Τουρκία διεισδύει σε μια σειρά χωρών, ακόμη και στη χριστιανική Αιθιοπία

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Πριν από λίγες ημέρες, στο υπουργείο Εξωτερικών έγινε μια μάλλον ασυνήθιστη σύσκεψη, με τη συμμετοχή στρατιωτικών. Αντικείμενό της ήταν ο τρόπος με τον οποίο η Αγκυρα αξιοποιεί τα UAV (μη επανδρωμένα αεροσκάφη) προκειμένου να διευρύνει το διπλωματικό αποτύπωμά της ακόμα και σε περιοχές όπου παραδοσιακά είχε περιορισμένη ή και ελάχιστη επίδραση. Δεν ήταν η πρώτη φορά. Το επιτελείο του υπουργού Εξωτερικών Νίκου Δένδια έχει ασχοληθεί βεβαίως και στο παρελθόν με το φαινόμενο των τουρκικών UAV, ωστόσο η εξαγωγική αύξηση των τελευταίων μηνών, ιδιαίτερα του τύπου «Bayraktar TB2», «εισάγει» την Αγκυρα βαθύτερα σε μια σειρά από περιφερειακά πεδία συγκρούσεων και ενισχύει το ειδικό βάρος της.

Μετά τη Συρία, τη Λιβύη, το Ναγκόρνο-Καραμπάχ και το Ντόνμπας στην Ουκρανία, τα τουρκικά UAV χρησιμοποιούνται και από την αιθιοπική κυβέρνηση κατά του αποσπαστικού κινήματος στην επαρχία Τιγκράι. Η διείσδυση της Αγκυρας στην Αιθιοπία, μια χώρα κατά κύριο λόγο χριστιανική, με την οποία η Ελλάδα θεωρούσε ότι είχε φυσικούς δεσμούς, είναι ενδεικτική της αποτελεσματικότητας της «διπλωματίας των drones». Πριν από λίγες ημέρες (18/12) η τουρκική προεδρία διοργάνωσε μια συνάντηση «Τουρκίας - Αφρικής», όπου ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ισχυρίστηκε ότι η Αγκυρα επιθυμεί να βοηθήσει για την επούλωση των «πληγών της αποικιοκρατίας». Σε αυτή την εκδήλωση εκφράστηκε ενδιαφέρον για την «τουρκική τεχνολογία» και από τη Νιγηρία. Σε περίπτωση υλοποίησης και αυτών των συμφωνιών, η Τουρκία θα έχει αρχίσει να προχωρεί και στην υποσχάρια Αφρική, μετά τις επιτυχίες στο Μάρκο και στην Τυνυσία.

Πέρα από το αφρικανικό και κεντροασιατικό (Τουρκμενιστάν, Κιργιστάν) ενδιαφέρον για τα τουρκικά UAV, αλλά και τις παραδοσιακά φιλικές προς την Τουρκία χώρες (Αλβανία), την Αθήνα απασχολεί βεβαίως η απόφαση της Πολωνίας να αγοράσει «Bayraktar TB2», καθώς και η πιθανότητα προμήθειας από τη Λετονία και την Ουγγαρία. Προ-

MURAT CETIN/MURAT / POOL PHOTO VIA AP

Ο Ταγίπ Ερντογάν ποζάρει μπροστά σε τουρκικό UAV. Η εξαγωγική αύξηση των τελευταίων μηνών «εισάγει» την Αγκυρα βαθύτερα σε μια σειρά από περιφερειακά πεδία συγκρούσεων και ενισχύει το ειδικό βάρος της.

Στις αρχές του χρόνου ο κ. Δένδιας έχει προγραμματίσει να ταξιδέψει ξανά στην Αφρική, αυτή τη φορά στη Νιγηρία και στην Αγκόλα.

φανώς η Αθήνα δεν μπορεί να παρέμβει στις εξοπλιστικές επιλογές των συμμάχων της στην Ε.Ε. Ως αποτέλεσμα, η Αγκυρα αποκτά σταδιακά μια πολύ στενή σχέση με κράτη-μέλη της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ, ιδιαίτερα εκείνα που βρίσκονται εκτεθειμένα στη ρωσική επιθετικότητα. Δεν είναι τυχαίο ότι η Αγκυρα αξιοποίησε δρόντως την παρουσία των τουρκικών UAV στο ουκρανικό μέτωπο και στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, όπου ήλθαν αντιμέτωπα με ρωσικής κατασκευής συστήματα. Βέβαια, εκείνο που έχει αποσιωπηθεί τεχνιέντως ως προς το μέτωπο του Ναγκόρνο-Καραμπάχ είναι ότι οι αρμενικές ένοπλες δυνάμεις δεν υπολείπονταν μόνο σε τεχνολογία, αλλά είχαν τεράστια τακτική αδυναμία.

Ο κ. Δένδιας ευθύς εξαρχής υπήρξε ιδιαίτερα ενεργός στην προσπάθεια της ελληνικής διπλωματίας να αναδείξει τους πραγματικούς κινδύνους που οφείλονται στην επιθετικότητα της Τουρκίας, η οποία δεν περιορίζεται σε ρητορικές απειλές, αλλά εκτείνεται στην παρέμβαση σε μέτωπα, όπου επιλέγει αντιμαχόμενη πλευρά και την εξοπλίζει. Υπό αυτή την έννοια, η παρέμβαση της Τουρκίας στην Αφρική δεν έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με την κινεζική –με βάση έναν κυρίως δυτικό παραλληλισμό–, που είναι αποκλειστικά οικονομικού χαρακτήρα. Στις αρχές του νέου χρόνου ο κ. Δένδιας έχει προγραμματίσει να ταξιδέψει ξανά στην Αφρική, αυτή τη φορά στην Νιγηρία και στην Αγκόλα, και είναι βέβαιο ότι, πέρα από την ελληνική διπλωματία των εμβολίων, θα εκφράσει και τις απόψεις του για την τουρκική όχι και τόσο αθώα «διπλωματία των UAV». Το αφρικανικό άνοιγμα δεν είναι ευκαιριακό για την Αθήνα και όπως όλα δείχνουν θα συνεχιστεί εντατικά, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες λόγω των περιορισμών της πανδημίας.

Οπως η «Κ» έχει εγκαίρως ενημερώσει τους αναγνώστες της, η δράση των τουρκικών UAV στο Αιγαίο έχει πλέον ενταχθεί στην καθημερινότητα των σταθερών ανησυχιών των Ενόπλων Δυνάμεων. Η δράση έχει ορισμένα κλιμακωτά χαρακτηριστικά, όπως αυτά παρατηρήθηκαν τα τελευταία περίπου δύο χρόνια. Αρχικά τα UAV χρησιμοποιούνταν από τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις προκειμένου να μεταδώσουν εικόνα της κατάστασης στο Ανατολικό Αιγαίο και η δράση τους αξιολογήθηκε δρόντως από το Πολεμικό Ναυτικό, την Πολεμική Αεροπορία και το ΓΕΕΘΑ κατά την κρίση του «Ορούτς Ρέις» (Αύγουστος - Νοέμβριος 2020), αλλά και στον Εβρο. Πλέον τα τουρκικά UAV χρησιμοποιούνται σχεδόν επί καθημερινής βάσεως για παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου. Παράλληλα, ως μη επανδρωμένα αεροσκάφη, πολλές φορές φθάνουν να πετούν σε διεθνή εναέριο χώρο, ακόμη και στο κέντρο του Αιγαίου, όπου επιχειρούν κανονικά, πάντα υπό τη στενή παρακολούθηση της Π.Α., η οποία βεβαίως παρακολουθεί πλέον την... παρακολούθηση μέσω των δίκων της συστημάτων και δη των ισραηλινών HERON που σταθμεύουν στη Σκύρο. Κατά πάγια τακτική πλέον, οι χειριστές των UAV ζητούν από την Αθήνα άδεια διέλευσης από τον εθνικό εναέριο χώρο, αυτή απορρίπτεται με τυπικές διαδικασίες (τα «Bayraktar» είναι πολεμικά UAV και όχι εμπορικής χρήσης) και εν συνεχεία προχωρούν στην τυπική παραβίαση.

Συστήματα αντιμετώπισης

Η αυξημένη επιχειρησιακή αξιοποίηση των «Bayraktar» αλλά και η σταδιακή ένταξη στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις και πολύ πιο φονικών συστημάτων, όπως τα «Aksungur» και τα «Akinci», είναι και ο βασικός λόγος που έχει υπαγορεύσει την απόφαση της Αθήνας να προχωρήσει στην προμήθεια συστημάτων αντιμετώπισης των UAV, μάλιστα με μια διαδικασία αυξημένης μυστικότητας, καθώς στις συζητήσεις αυτές περιλαμβάνεται και η ανάγκη για μεταφορά τεχνονγνωσίας.

Η υιοθέτηση της αποτροπής διά τιμωρίας είναι η ενδεδειγμένη επιλογή για την ελληνική πλευρά.

Ναγκόρνο Καραμπάχ. Χάρη στην υποστήριξη της Μόσχας και της Αγκυρας, αλλά και τις μεθοδεύσεις της αζερικής προπαγάνδας, το Μπακού δεν βρέθηκε απολογούμενο για τις ενέργειές του εναντίον αμάχων.

Οι νέοι εξοπλισμοί θα δώσουν προτάγματα δυνατότητας στις Ένοπλες Δυνάμεις. Σε λίγα χρόνια, τίποτα δεν θα είναι το ίδιο στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Τα μαχητικά της Πολεμικής Αεροπορίας, με τα υπερσύγχρονα ραντάρ και τα οπλικά τους συστήματα, θα κυριαρχούν στους αιθέρες. Με την πανίσχυρη αντιαεροπορική τους άμυνα, οι φρεγάτες του Πολεμικού Ναυτικού θα μπορούν να

Οι κατασκευαστικές στην Τουρκία κοιτάζουν προς την αντιπολίτευση

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

«Εισισμό» στην τουρκική πρωτεύουσα προκάλεσε η είδηση πως σε μια ιδιαίτερα δυσμενή συγκυρία για την οικονομία της Τουρκίας, κάποιοι από τους 5 μεγάλους κατασκευαστές δημοσίων έργων ζήτησαν ραντεβού από τον πρόεδρο του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου και την πρόεδρο του Καλού Κόμματος, Μεράλ Ακσενέρ. Οι 5 μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες είναι οι Kalyon, Cengiz, Makyol, Limak, Kolin, που η αντιπολίτευση τις χαρακτήριζε «η συμμορία των 5», οι οποίες έχουν αναλάβει τα μεγαλύτερα κατασκευαστικά έργα της κυβέρνησης Ερντογάν. «Έχουν μπει στην ουρά και ζητούν ραντεβού από την αντιπολίτευση», αποκάλυψε το τηλεοπτικό δίκτυο Fox Haber. Σύμφωνα με πληροφορίες, κάποιοι από τους κατασκευαστές, εκτός από προτάσεις συνεργασίας έχουν προτείνει και κάποιες δωρεές.

Η προσπάθεια επικοινωνίας των πιο στενών «συνεργατών» της κυβέρνησης ερμηνεύεται από τους κύκλους της αντιπολίτευσης ως προετοιμασία για την «επόμενη μέρα». Υπάρχουν αναλυτές που υποστηρίζουν πως η τουρκική κυβέρνηση δεν θα αντέξει λόγω οικονομικών αδυναμιών και θα αναγκαστεί να οδηγήσει τη χώρα σε πρόωρες εκλογές. Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, όμως, υποστηρίζει πως οι εκλογές θα γίνουν τον Ιούνιο του 2023 και αποκλείει ξεκάθαρα τις πρόωπες κάλπες.

Στον οικονομικό τομέα, ο κ. Ερντογάν αρχικά προκάλεσε πανικό στους Τούρκους πολίτες, καθώς σε ομιλία του την περασμένη Κυριακή δήλωσε ξεκάθαρα πως δεν τον ενδιαφέρουν οι κανόνες της οικονομικής θεωρίας, αλλά οι κανόνες του Ισλάμ. «Μας κατηγορούν πως μειώνουμε τα επιτόκια. Από μένα μην περιμένετε κάτι διαφορετικό. Ως μουσουλμάνος θα συνεχίσω να κάνω αυτά που ορίζουν οι κανόνες της θρησκείας μας. Αυτό είναι οριστικό», δήλωσε.

Την επόμενη μέρα η λίρα υποτιμήθηκε 11% και η ισοτιμία ευρώ/λίρας ξεπέρασε το 20,5, ενώ ο Τούρκος πρόεδρος αναγκάστηκε να ανακοινώσει έκτακτα μέτρα για να καθησυχάσει τις αγορές και τους πολίτες. Η

ταχεία ανάκαμψη της λίρας υποδοτήθηκε από την υπόσχεση εγγύησης των καταθέσεων που ανέφερε ο κ. Ερντογάν για να αποτρέψει τους Τούρκους από τη μετατροπή των αποταμιεύσεων σε σκληρά νομίσματα. Ο ίδιος υποσχέθηκε ότι στις προθεσμιακές καταθέσεις σε λίρες, η τουρκική κυβέρνηση θα πληρώνει τη διαφορά απόδοσης σε

Ξενοδοχείο του ομίλου Kalyon στον Δήμο Φατίχ της Κωνσταντινούπολης.

Οι πέντε κορυφαίες, που έχουν αναλάβει έργα της κυβέρνησης Ερντογάν, ζήτησαν ραντεβού από τον Κιλιτσντάρογλου και την Ακσενέρ.

περίπτωση που το δολάριο ή το ευρώ έχουν μεγαλύτερη αύξηση από το επιτόκιο καταθέσεων. Τούρκοι αναλυτές αναφέρουν πως η κυβέρνηση έμμεσα «κλείδωσε την ισοτιμία λίρας/δολαρίου και αύξησε τα επιτόκια δίχως να το ανακοινώσει». Άλλοι μιλούν για το «τουρκικό δολάριο», όμως όλες αυτές οι δεσμεύσεις του προέδρου της Τουρκίας θα πρέπει να καταβληθούν από τον προϋπολογισμό της χώρας και μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν τέτοια κονδύλια. Η αντιπολίτευση εκφράζει υποψίες πως θα τυπωθούν χρήματα, γεγονός που εκτιμάται πως θα αυξήσει τις πληθωριστικές πιέσεις.

ΑΠΟΨΗ

Οι νέοι εξοπλισμοί χρειάζονται νέο δόγμα

Του **ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ***

Στην Ελλάδα βρίσκεται σε εξέλιξη ένα μεγάλο εξοπλιστικό πρόγραμμα που θα ήταν ευκαίριο να οδηγήσει σε αλλαγή στρατιωτικού δόγματος. Η επικείμενη άφιξη των μαχητικών Rafale, η πρόσφατη αγορά νέων πολεμικών πλοίων, η προμήθεια ισραηλινών συστημάτων και η αναβάθμιση των ειδικών δυνάμεων ανατρέπουν το ισοζύγιο στρατιωτικής ισχύος υπέρ της ελληνικής πλευράς.

Η προμήθεια υπερσύγχρονου αμυντικού εξοπλισμού είναι απαραίτητη, αλλά όχι η μοναδική, συνθήκη για την επιτυχημένη χρήση στρατιωτικής ισχύος. Κλασικό παράδειγμα είναι η κατάσταση που επικρατούσε στην Ανατολική Μεσόγειο το καλοκαίρι του 1974. Παρά την ελληνική υπεροπλία στον αέρα με τα Φάντομ F-4E και τη θάλασσα με τα γερμανικά υποβρύχια, η Αθήνα απέτυχε οικτρά να προστατεύσει την Κυπριακή Δημοκρατία. Χωρίς δόγμα και πηικό, τα ελληνικά όπλα

από μόνα τους δεν απέτρεψαν την τουρκική εισβολή.

Το τραύμα της Κύπρου έχει διαμορφώσει μια ξεπερασμένη αμυντικογενή αντίληψη για τη στρατιωτική στρατηγική. Έχουμε περάσει σε μια φάση όπου οι Ένοπλες Δυνάμεις επιχειρούν καθημερινά. Υπάρχει μια γκριζά ζώνη τουρκικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται πάνω από το κατώφλι της ειρήνης και κάτω από το κατώφλι του πολέμου. Οι συνεχείς παρενοχλήσεις ελληνικών μαχητικών, οι επαναλαμβανόμενες υπερπτήσεις πάνω από νησιά, οι επιθετικές επιχειρήσεις συλλογής πληροφοριών και η εργαλειοποίηση των μεταναστευτικών ροών συνιστούν μια αντικανονική «κανονικότητα», που μπορεί να κλιμακωθεί και να εξελιχθεί σε συμβατικό πόλεμο.

Στα υφιστάμενα θεσμικά κείμενα, το στρατιωτικό δόγμα της χώρας ορίζεται ως αποτρεπτικό και αμυντικό, ώστε να αποφευχθεί η απώλεια εθνικού εδάφους. Το δόγμα μας δεν αντανakλά, όμως, τις μεγάλες αλλαγές που έχουν

συντελεστεί στο σύγχρονο πεδίο μάχης. Οι νέες τεχνολογικές εφαρμογές ευνοούν την πλευρά που παίρνει την πρωτοβουλία. Η χρήση των μη επανδρωμένων οπλισμένων αεροσκαφών, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της τεχνικής νοσησύνης και της ρομποτικής, φέρνει μια νέα επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις (Revolution in Military Affairs). Μπαινουμε σε μια νέα εποχή όπου η διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων βασίζεται στη μεγάλη ταχύτητα, στην ακρίβεια στόχευσης και κυρίως στον αιφνιδιασμό.

Ετσι κι αλλιώς, δεν είναι τόσο ξεκάθαρο πλέον ποιος είναι αμυνόμενος και ποιος επιτιθέμενος. Δυστυχώς, η αλήθεια έχει καταλήξει να είναι μια υποκειμενική πραγματικότητα που διαμορφώνεται από την συνειδητή της γεωπολιτικής και τους μηχανισμούς επηρεασμού της κοινής γνώμης. Αρχίζουν να πυκνώνουν τα παραδείγματα γύρω μας. Τον Σεπτέμβριο του 2020 το Αζερμπαϊτζάν ξεκίνησε τις εκθροπράξεις στον αρμενικό θύλακα του

δημιουργούν ζώνες άρνησης πρόσβασης περιοχής (A2/AD) για την αντίπαλη αεροπορία. Επιπρόσθετα, οι ειδικές δυνάμεις και ορισμένες μονάδες του Στρατού Ξηράς θα μπορούν να αναπτηχθούν ταχύτατα σε οποιοδήποτε σημείο της επικρατείας.

Το στρατιωτικό μας δόγμα δεν μπορεί να παραμένει στατικό και αμετάβλητο. Η υιοθέτηση της αποτροπής διά τιμωρίας είναι η ενδεδειγμένη επιλογή για την ελληνική πλευρά. Τώρα χρειάζεται μια νέα στρατιωτική φιλοσοφία, που δεν θα εγκλωβίζεται από παρωχημένες απόψεις περί άμυνας και επίθεσης. Ιδανικά, το νέο δόγμα θα προκρίνει την επιθετική άμυνα και την ανάληψη πρωτοβουλιών σε στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο για την πιθανή καταρράκωση του αντιπάλου. Σενάρια ασκήσεων που εστιάζουν στην ανακατάληψη εδαφους στέλνουν λάθος μηνύματα προς έναν πολύ έμπειρο αντίπαλο, που ξέρει να κερδίζει πολέμους. Είναι φανερό ότι η κρίση των Ιμίων μάς στοιχειώνει ακόμα. Οι Ένοπλες

Δυνάμεις πρέπει να μπορούν να ενεργήσουν με τρόπο που θα αυξήσει κατακόρυφα το κόστος για την άλλη πλευρά. Πρακτικά αυτό σημαίνει μεγαλύτερη έμφαση στα πλήγματα μεγάλου βάθους, έστω σε επίπεδο εκπαίδευσης και ασκήσεων.

Αυτή τη στιγμή η Τουρκία βιώνει μια πρωτοφανή νομισματική κρίση, που πιθανόν να μετατραπεί σε πολιτική αποσταθεροποίηση. Μακάρι η γειτονική χώρα να βρει τον δρόμο προς τη δημοκρατία και την ευημερία. Να γίνει ένας ειρηνικός και καλός πωτος γείτονας που θα επιδιώκει τη συνεργασία. Μέχρι τότε, το χειρότερο σενάριο βρίσκεται μπροστά μας. Οι εξοπλισμοί πρέπει να συνοδεύονται από αλλαγή στρατιωτικού δόγματος. Για να μην τολμήσει κανείς ποτέ να απειλήσει ξανά τη χώρα μας.

* Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Αμυντικών Σπουδών του King's College London και στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Το χάπι αντιμετωπίζει και την «Οмикρον»

Η διευθύνουσα σύμβουλος της Merck - MSD, Αγκατα Γιάκονσιτς, μιλάει για την πρώτη θεραπεία από το στόμα κατά της COVID-19

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Η μολνουπιραβίρη, το χάπι κατά της COVID-19, θα απευθύνεται σε ασθενείς που κινδυνεύουν με εισαγωγή στο νοσοκομείο, αναμένεται στην Ελλάδα στις αρχές του 2022, θα χορηγείται δωρεάν από δημόσιες δομές υγείας και είναι σε θέση να μειώνει κατά 1/3 τις νοσηλίες και κατά 9 φορές τους θανάτους, τονίζει σε αποκλειστική συνέντευξη στην «Κ» η Αγκατα Γιάκονσιτς, διευθύνουσα σύμβουλος της Merck - MSD για την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Μάλτα. Η ίδια υπογραμμίζει ότι η τήρηση των μέσων προστασίας, ο εμβολιασμός και η εφαρμογή των οδηγιών των ειδικών συνιστούν την ασφαλέστερη γραμμή προστασίας – και άλλωστε οι παραγόμενες ποσότητες του φαρμάκου πιθανώς δεν θα επαρκούν για όλους. «Σίγουρα βρισκόμαστε σε πολύ καλύτερο σημείο από πλευράς διαχείρισης της πανδημίας, ειδικά αν συγκριθούμε με την πρώτη φάση της που πλέαμε σε ακαρτογράφητα νερά», εκτιμά η κ. Γιάκονσιτς, σημειώνοντας ότι η πολυεθνική φαρμακευτική εταιρεία θα «δώσει» 10 εκατ. θεραπείες έως το τέλος του έτους και ακόμη 20 εκατ. θεραπείες τον επόμενο χρόνο.

– Τι είναι το χάπι της μολνουπιραβίρης και πώς λειτουργεί; Ποια είναι η τεχνολογία του;

– Η αντιική θεραπεία μολνουπιραβίρη, που αναπτύχθηκε από την MSD σε συνεργασία με τη Ridgeback Biotherapeutics, συνιστά την πρώτη παγκοσμίως εγκεκριμένη αντιική θεραπεία από το στόμα κατά της COVID-19, που δίνει οικουμενική ελπίδα στη διαχείριση της πανδημίας.

Η Αγγλία είναι η πρώτη χώρα στην οποία εγκρίθηκε η θεραπεία της μολνουπιραβίρης. Στις μελέτες έχει φανεί ότι η θεραπεία μειώνει την πιθανότητα νοσηλείας κατά ένα τρίτο εάν ληφθεί έγκαιρα, ενώ μειώνει κατά εννέα φορές τους θανάτους.

Η μολνουπιραβίρη είναι ένα προφάρμακο ριβονουκλεοτιδικού αναλόγου που χορηγείται από το στόμα και αναστέλλει την αναπαραγωγή πολλαπλών ιών RNA, συμπεριλαμβανομένου του SARS-CoV-2, του αιτιολογικού παράγοντα της COVID-19.

Αξίζει να γνωρίζουμε ότι η κάθαρσή του από τον οργανισμό ακολουθεί τη φυσική οδό του μεταβολισμού των ριβονουκλεοτιδίων και δεν αναμένεται να επηρεάζεται η φαρμακοκινητική της από τη νεφρική ή ηπατική δυσλειτουργία, άρα μπορεί να δοθεί με σχετική ασφάλεια σε ασθενείς με αυτές τις δυσλειτουργίες. Δεν αναμένεται να αλληλεπιδρά με άλλα φάρμακα, άρα ο ασθενής μπορεί να συνεχίσει να λαμβάνει κανονικά τα υπόλοιπα φάρ-

Αγκατα Γιάκονσιτς, διευθύνουσα σύμβουλος της Merck - MSD για την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Μάλτα.

“

Το φάρμακο απευθύνεται σε ασθενείς που έχουν έναν τουλάχιστον παράγοντα κινδύνου ώστε να νοσήσουν βαριά από τη νόσο COVID-19 και να χρειαστούν εισαγωγή στο νοσοκομείο.

μακά του κατά τη διάρκεια της θεραπείας με μολνουπιραβίρη. – Σε ποιες κατηγορίες ασθενών απευθύνεται το χάπι και τι πετυχαίνει; Έχει αποκλειστικά τον χαρακτήρα της θεραπείας ή θα μπορεί να αξιοποιηθεί και προληπτικά σε ανθρώπους που δεν έχουν νοσήσει;

– Το φάρμακο απευθύνεται σε ασθενείς που έχουν έναν τουλάχιστον παράγοντα κινδύνου ώστε να νοσήσουν βαριά από τη νόσο COVID-19 και να χρειαστούν εισαγωγή στο νοσοκομείο. Στη μελέτη MOVe OUT της μολνουπιραβίρης, οι ομάδες που συμμετείχαν ήταν ασθενείς με έναν τουλάχιστον από τους παρακάτω παράγοντες: ηλικία >60 ετών, ενεργή κακοήθεια, χρόνια νεφρική νόσο, Χρόνια Αποφρακτική Πνευμονοπάθεια (ΧΑΠ), σοβαρά καρδιολογικά προβλήματα, σακχαρώδη διαβήτη ή υπέρβαροι ασθενείς (BMI >30).

Τα ιολογικά δεδομένα που αναλύθηκαν από τη φάση 2 της μελέτης MOVe OUT έδειξαν ότι το ικό φορτίο μειώθηκε σημαντικά στους ασθενείς που έλαβαν μολνουπιραβίρη στη δόση των 800mg. Σχετικά με το ερώτημά

Πώς λειτουργεί το χάπι της Merck

- Θεραπεία στο σπίτι 5 μέρες έπειτα από θετικό τεστ
- Τέσσερα χάπι το πρωί και τέσσερα το βράδυ για 5 μέρες
- Κονές οι όποιες παρενέργειες: διάρροια, ναυτία και ζάλη
- Δεν αναμένεται να αλληλεπιδρά με άλλα φάρμακα
- Μειώνει 1/3 τις νοσηλίες και 9 φορές τους θανάτους

Οι πιο συνήθεις παράγοντες που οδηγούν έναν ασθενή COVID-19 στο νοσοκομείο. Μπορεί να αρκεί ένας από αυτούς. ✓ Ηλικία άνω των 60 ετών	✓ Ενεργή κακοήθεια
✓ Χρόνια νεφρική νόσος	✓ Χρόνια Αποφρακτική Πνευμονοπάθεια (ΧΑΠ)
✓ Σοβαρά καρδιολογικά προβλήματα	✓ Σακχαρώδης διαβήτης ή παχυσαρκία (BMI >30)

σας για την προληπτική χρήση της μολνουπιραβίρης, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη η κλινική μελέτη φάσης 3 MOVE AHEAD η οποία αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της ως προς την αποφυγή εκδήλωσης νόσησης μετά την επαφή με θετικό ασθενή στο οικείο περιβάλλον.

– Ποια είναι τα τελευταία δεδομένα ως προς τον βαθμό αποτελεσματικότητας του φαρμάκου;

– Η μολνουπιραβίρη μείωσε τον σχετικό κίνδυνο νοσηλείας ή και θανάτου σε ασθενείς υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση από COVID-19 την 29η ημέρα της μελέτης MOVe OUT κατά 30%. Συγκεκριμένα, το 9,7% στην ομάδα του εικονικού φαρμάκου νοσηλεύτηκε ή και κατέληξε έναντι του 6,8% στην ομάδα της μολνουπιραβίρης. Επίσης, στην ομάδα του εικονικού φαρμάκου καταγράφηκαν εννέα θάνατοι έναντι ενός στην ομάδα της μολνουπιραβίρης. Τα στοιχεία των κλινικών μελετών δείξαν επίσης ότι μέσω του τρόπου δράσης της η μολνουπιραβίρη είναι αποτελεσματική έναντι των μεταλλάξεων του ιού.

Στο πλαίσιο του προγράμματος ανάπτυξης για τη μολνουπιραβίρη βρίσκεται σε εξέλιξη μια σειρά μελετών σχετικά με την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα του φαρμάκου. Μάλιστα μια νέα μελέτη ξεκίνησε μόλις να υλοποιείται στην Αγγλία από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, η οποία θα ελεγχθεί σε ασθενείς σε κάθε ομάδα της μελέτης με ήπια - μέτρια συμπτώματα COVID-19. Οι

μισοί ασθενείς τυχαίοποιημένα θα λαμβάνουν αγωγή με το φάρμακο από το στόμα της MSD μολνουπιραβίρη και οι υπόλοιποι εικονικό φάρμακο για συγκριτική αξιολόγηση του οφέλους του φαρμάκου. Στη μελέτη οι ασθενείς θα λαμβάνουν τη μολνουπιραβίρη ως θεραπεία στο σπίτι κατόπιν θετικού τεστ PCR για SARS-CoV-2, με την προϋπόθεση ότι δεν έχουν εκδηλώσει συμπτώματα για περισσότερο από πέντε ημέρες από την έναρξη της αγωγής.

– Έχουμε εικόνα για το πώς στέκεται το φάρμακο απέναντι στη μετάλλαξη της «Οмикρον»; – Με βάση τον μηχανισμό δράσης του φαρμάκου, αναμένεται να είναι αποτελεσματικό και έναντι της μετάλλαξης «Οмикρον», ωστόσο αυτό μένει να αποδειχθεί με τα αποτελέσματα μελετών που βρίσκονται σε εξέλιξη.

– Το φάρμακο έχει ήδη εγκριθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πότε αναμένεται –εφόσον δοθεί– η έγκριση για την Ευρωπαϊκή Ένωση;

– Η MSD κινείται ταχύτατα παγκοσμίως για να διασφαλιστεί η πρόσβαση των ασθενών στη μολνουπιραβίρη το συντομότερο δυνατό. Συνολικά 21 χώρες έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες για την πρώιμη πρόσβαση των ασθενών στο προϊόν και ήδη χρησιμοποιείται σε προγράμματα πρώιμης πρόσβασης σε διάφορες χώρες. Αυτή τη στιγμή αξιολογούνται τα δεδομένα από τον EMA.

ρίαρχος τρόπος αντιμετώπισης της πανδημίας.

Η πρόληψη είναι πάντοτε αποτελεσματικότερη της θεραπείας. Τα εμβόλια προάγουν την επίτευξη ανοσίας στον γενικό πληθυσμό και την πρόληψη έκθεσης στον ιό και συνεπακόλουθς νόσους.

Τα φάρμακα αποτελούν θεραπεία για τη νόσο, δεν προάγουν την κυτταρική και χημική ανοσία και δεν αποτλούν υποκατάστατα του εμβολιασμού. Ωστόσο, αν χρησιμοποιηθούν στους κατάλληλους πληθυσμούς σε ευρεία κλίμακα μπορούν να οδηγήσουν σε ταχύτερη ανάρρωση, χωρίς ανάγκη νοσηλείας και ταχύτερη επιστροφή στην καθημερινότητα.

– Πώς θα συνοψίζατε τις διαφορές της μολνουπιραβίρης από τα μονοκλωνικά αντισώματα; – Η μολνουπιραβίρη είναι μία

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Διαθέσιμο στην Ελλάδα στις αρχές του 2022

– Πότε να περιμένουμε το φάρμακο στην ελληνική αγορά και σε τι ποσότητες;

– Είμαστε αισιόδοξοι ότι το φάρμακο θα είναι διαθέσιμο στη χώρα σας αρχές του 2022. Η MSD κινείται ταχύτατα παγκοσμίως για να διασφαλιστεί η πρόσβαση των ασθενών στη μολνουπιραβίρη το συντομότε-

Θα χορηγείται από δημόσιες δομές υγείας δωρεάν στους ασθενείς, σύμφωνα με το ιατρικό πρωτόκολλο και τη διαδικασία έγκρισης που θα διαμορφώσει η ελληνική πολιτεία.

ρο δυνατό. Στην Ελλάδα, η MSD συνεργάζεται με την ελληνική πολιτεία για την εξασφάλιση της πρόσβασης των Ελλήνων ασθενών στο φάρμακο και οι ποσότητες που έχει παραγγείλει η ελληνική κυβέρνηση είναι διαθεσίμες, αναμένοντας τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μολνουπιραβίρη θα χορηγείται από δημόσιες δομές υγείας δωρεάν στους ασθενείς, σύμφωνα με το ιατρικό πρωτόκολλο και τη διαδικασία έγκρισης που θα διαμορφώσει η ελληνική πολιτεία.

– Ευρύτερα, μιλάμε για ένα φάρμακο το οποίο θα καταστεί κάποια στιγμή ευρέως διαθέσιμο ή όχι; Ποιες είναι οι δυνατότητες στις γραμμές παραγωγής;

– Η MSD έχει ανακοινώσει ότι θα προωθήσει έως το τέλος του χρόνου 10 εκατομμύρια θεραπείες και τουλάχιστον άλλα 20 εκατομμύρια θεραπείες τον επόμενο χρόνο.

Οι θεραπείες θα χορηγούνται σε όσους ασθενείς έχουν κάποιο παράγοντα κινδύνου για σοβαρή νόσηση, σύμφωνα με πρωτόκολλο και διαδικασία που έχει καθοριστεί από την ελληνική πολιτεία. Επίσης, αρχικά οι ποσότητες πιθανόν να μην επαρκούν για όλους, συνεπώς η τήρηση των μέσων προστασίας, ο εμβολιασμός και η εφαρμογή των οδηγιών των ειδικών είναι η ασφαλέστερη γραμμή προστασίας.

Είναι πολύ σημαντικό να τονισθεί ότι η MSD έχει παραχωρήσει τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και σε ανεξάρτητους κατασκευαστές γενοσήμων, οι οποίοι έχουν την άδεια να παράγουν και να διανέμουν τη θεραπεία σε 108 χώρες χαμηλού εισοδήματος παγκοσμίως, εξασφαλίζοντας έτσι ισότιμη πρόσβαση στη θεραπεία για όλους τους πληθυσμούς στον πλανήτη.

– Σίγουρα βρισκόμαστε σε πολύ καλύτερο σημείο από πλευράς διαχείρισης της πανδημίας, ιδίως αν συγκριθούμε με την πρώτη φάση της, που πλέαμε σε ακαρτογράφητα νερά.

Σε αυτήν την οικουμενική προσπάθεια διαχείρισης της πανδημίας, η επιστήμη και η καινοτομία της φαρμακευτικής βιομηχανίας έδωσαν σημαντικές λύσεις και θα συνεχίσουν να δίνουν ώστε λιγότεροι άνθρωποι να νοσήσουν στο μέλλον.

Η δική μου εκτίμηση είναι ότι χρειάζεται διαρκής και συνεχής προσπάθεια μεταξύ φαρμακευτικού κλάδου, πολιτείας, γενικού πληθυσμού και ασθενών, ώστε οι προτεινόμενες λύσεις να εφαρμόζονται και να βγούμε όλοι νικητές πιο σύντομα. Από πλευράς μας ως MSD θα συνεχίσουμε να στηρίζουμε την καινοτομία και τις κορυφαίες προσπάθειες επιστημόνων και ερευνητών.

Η χρονιά των γυναικών

Συντάκτριες της «Κ» γράφουν για τα πρόσωπα που άφησαν το αποτύπωμά τους το 2021

Το 2021 ήταν η χρονιά της γυναικείας αφύπνισης. Το κίνημα #MeToo έφτασε, έστω καθυστερημένα, στην Ελλάδα με τη συγκλονιστική μαρτυρία της Σοφίας Μπεκατώρου. Ακολούθησαν δεκάδες ακόμη γυναίκες, που άρχισαν να θυμούνται και να καταγγέλλουν. Τα τραύματα ήρθαν στην επιφάνεια,

κάπως ατακτοποιητά και άναρχα, αλλά τουλάχιστον ξεκίνησε μια μεγάλη συζήτηση. Για τη βία σε βάρος των γυναικών, τη θέση τους στην κοινωνία, τον τρόπο που μεγαλώνει η οικογένεια τα αγόρια στη χώρα μας, το εκδικητικό πορνό, τις μισθολογικές ανισότητες, τις παρενοχλήσεις, την υποεκπροσώπη-

ση των γυναικών σε θέσεις ευθύνων. Την ίδια στιγμή που κάποιες γυναίκες αγανακτούσαν για πρώτη φορά μεγαλόφωνα, άλλες έμεναν χωρίς ζωή - χωρίς φωνή, στην πλειονότητά τους θύματα συντρόφων. Κάθε είκοσι μέρες του 2021 δολοφονούνταν μια γυναίκα στη χώρα μας. Οι θύτες επικαλέστηκαν

την απιστία, τα νεύρα, το γεγονός ότι «χάλασε η φάση» για να νομιμοποιηθούν την ιδιοκτησιακή τους σχέση με το γυναικείο σώμα, το δικαίωμα στη ζωή και στον θάνατο των γυναικών. Ακόμη και όσοι αμφισβητούν τον όρο «γυναικοκτονία» έχουν πλέον συνειδητοποιήσει ότι βρισκόμαστε αντιμέτω-

ποι με ένα επαναλαμβανόμενο σχήμα. Σε αυτό το αφιέρωμα, που ετοιμάσαμε οι συντάκτριες της «Κ», θυμόμαστε τις ζωές που έζησαν όσες δολοφονήθηκαν τη χρονιά που πέρασε. Ποιες ήταν; Τι πρόλαβαν να ζήσουν; Ποιους άφησαν πίσω τους; Παράλληλα γράφουμε για τις γυναίκες που με τη δράση και τη

ζωή τους αποτελούν πηγή έμπνευσης για τα νεότερα κορίτσια, στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο. Από την Αγκελα Μέρκελ και την Κάμαλα Χάρις έως την Μπρίννεϊ Σπίαρς. Και από την Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου έως την Ιωάννα Παλιοσπύρου.

1 Ιωάννα Παλιοσπύρου Δήλωση πίστης στη ζωή

Όταν μιλάει η Ιωάννα Παλιοσπύρου, με φωνή ψυχραιμιάς, που αφήνει μόλις να φανεί ό,τι μέσα της κοχλάζει, αγγίζει σχεδόν με τρυφερότητα τις μάσκες της, τη σκληρή, που χρησιμοποιοεί στις δημόσιες εμφανίσεις, τη μαλακή που φοράει στο σπίτι, την υφασμάτινη για τις ώρες του ύπνου· η μάσκα δεν είναι ένα απλό κάλυμμα της τρομακτικής βλάβης που της προξένησε η επίθεση με βιτριόλι στις 20 Μαΐου 2020, αλλά μέσο προστασίας· το σφιχτό δέσιμο του προσώπου αποτρέπει την εμφάνιση υπερτροφικών ουλών. Αβάσταχτο σοκ, απροσμέτρητος πόνος, μήνες νοσηλείας, εννέα χειρουργήσεις – και έπονται αρκετές ακόμη... Η Ιωάννα γονάτισε πολλές φορές, όμως τελικά αποδέχθηκε πως αυτό που της συνέβη θα την ακολουθεί για πάντα, και μέσα στο 2021 σηκώθηκε, ξεδιπλώνοντας ένα αναπάντεχο ανάστημα. Η ψυχραιμία έκθεση –εντός κι εκτός δικαστηρίου– της σχολαστικά κεκαλυμμένης κεφαλής, που δεν άφηνε κανένα ίχνος τραύματος, κανένα σπασμό πόνου σε κοινή θέα, ήταν άθλος για μια νέα, ωραία γυναίκα που μέσα σε δευτερόλεπτα έχασε ό,τι διακρίνει τον ένα άνθρωπο από τον άλλο, τη γέφυρα επικοινωνίας με τον κόσμο, ό,τι πρώτο ανατέλλει μέσα στη μνήμη των άλλων – το πρόσωπο. Σε ορισμένους πολιτισμούς η αλλοίωση του προσώπου ισοδυναμεί με φόνο. Αν το καταστρέψεις, σβάνεις τον φανό του σώματος, την εικόνα και την ταυτότητα της ύπαρξης. Στις ημέρες μας της αυτόβουλης υπερέκθεσης, είναι η εγκυρότερη υπογραφή, το ισχυρότερο διαβατήριο συμμετοχής στ’ ανθρώπινα. Μπορεί να πορευτεί κανείς χωρίς αυτό; Η Ιωάννα Παλιοσπύρου, με τη στάση της είπε ναι, μπορεί. Μια εξαιρετική δύσκολη δήλωση πίστης στη ζωή. Μετά την καταδίκη της Εφης Κακαράντζουλα στις 27 Οκτωβρίου 2021 έθεσε και πάλι στόχους, με κύριο εκείνον της στήριξης θυμάτων βίας. Ενώ εξακολουθεί να μάχεται για την επουλωση των δικών της απτών και άυλων τραυμάτων, να αγωνίζεται για την απόκτηση μιας νέας κάθε φορά ισορροπίας. Χαρακτηριστικό «γυναίκα-σύμβολο». Για τις υψηλές αντοχές, τη δύναμη της – εκείνης που νίκησε θερμά βγαλμένα από τα σπλάχνα του τρόμου, από τις αγρύπνιες του πόνου.

ΤΑΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

2 Η σερβιτόρα της Ηλιούπολης Εκείνη που δεν προσπέρασε τη βία

Φαντάζομαι το βάθος για την Ελληνίδα της χρονιάς φτιαγμένο από δικόγραφο, άδεια φλιτζάνια καφέ και ευγνωμοσύνη. Και πάνω του τη «σερβιτόρα της Ηλιούπολης». Για τις δύσκολες ερωτήσεις που έκανε στο κορίτσι με το πρηνόμενο πρόσωπο που βρέθηκε μπροστά της το καλοκαίρι – αυτές που τόσες και τόσες από εμάς διατάζουμε να κάνουμε. Για να μη φυτρώνουμε εκεί που δεν μας σπέρνουν. Για να μην προσβάλλουμε κανέναν. Για να μην

ακούσουμε κάτι που θα μας κάνει να νιώσουμε άβολα και θα μας φέρει αντιμέτωπους με την πραγματική ή υποτιθέμενη ανεπάρκειά μας. «Τι κάνεις;» και «Σε χτύπησε;» Για την αυθόρμητη ανταπόκρισή της, που κάλυψε, σ’ εκείνη τη μία τραγική περίπτωση σωματοτεμπορίας, τα κενά της εμπιστοσύνης, της αξιοπιστίας και της διαφάνειας που αφήνουν οι επίσημοι μηχανισμοί να χάσκουν. Για την έκπληξη που ασυνείδητα εκφράζουμε κάθε φορά που αναφερόμαστε σ’ εκείνη ως «η σερβιτόρα της Ηλιούπολης» – γιατί δεν περιμέναμε από μια δικηγόρο, μια γιατρό, μια πολιτικό να «σώσει» μια επιζήσασα βίας, αλλά η τόσο καίρια αντίδραση από μια «απλή» σερβιτόρα μάς αιφνidiάζει. Γιατί στη δουλειά της εννέα στις δέκα γυναίκες έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία* – και δεν ξέρουμε αν το γεγονός ότι η ίδια γύρισε την πλάτη της στον κυνισμό και στην κανονικοποίηση της βίας οφείλεται σε αυτό το ποσοστό ή το αψηφά. Γιατί άνοιξε, μέσα σε μια ιστορία απόλυτης απόγνωσης, μια χαράμια ελπίδας. Και έτσι αποτύπωσε την τεράστια μετάβαση που συμβαίνει γύρω μας και μέσα μας, από το στερεότυπο της γυναικείας αντιπαλότητας, της παθητικότητας, του ανταγωνισμού, της εκδικητικότητας, στην εμπειρία της φροντίδας, της πρωτοβουλίας, του θάρρους και της αλληλεγγύης. Γιατί είναι κάποια γυναίκα δίπλα μας. Σερβιτόρα ή θύμη. Γιατί ποια ξέρει –και ποια νοιάζεται τελικά– αν είναι όντως Ελληνίδα;

* Από την έρευνα της ActionAid Hellas «Δεν είναι αυτή η δουλειά μας», Νοέμβριος 2020.

ΣΤΕΛΛΑ ΚΑΣΔΑΓΛΗ

3 Βερόνικα Αντετοκούνμπο Το φυλαχτό, το ήθος και τα παιδιά της

Η Βερόνικα Αντετοκούνμπο δεν αποχωρίζεται ποτέ το λευκό περικάρπιο που γράφει «Ο Θεός είναι εδώ». Είναι το φυλαχτό της. Το φορούσε όταν εγκατέλειψε το Λάγος της Νιγηρίας μαζί με τον σύζυγό της Τοαράς και ήρθε στην Ελλάδα αναζητώντας μια καλύτερη ζωή. Το φορούσε τα δύσκολα βράδια στα Σεπόλια, όταν δεν υπήρχε φαγητό στο τραπέζι για τ’ αγόρια της και όταν έβγαине στους δρόμους της Αθήνας να πουλήσει μπικλμπιμπίδα· το φοράει σήμερα στη χιλίων τετραγωνικών έπαυλη στο πλούσιο προάστιο Ρίβερ Χιλ του Μίλγουοκι, όπου ζει με τον Γιάννη, τη σύντροφό του Μαράια Ριντλσπρίγκερ και τα δυο τους παιδιά· τα εγγόνια της. Η Βερόνικα Αντετοκούνμπο γεννήθηκε με τον τίτλο «Γυναίκα της Χρονιάς». Αναμετρήθηκε για πολλά χρόνια με τον φόβο και τις στερήσεις, με το άγχος και την αγωνία, με την απώλεια. Πάλεψε, άντεξε, στέκεται βράχος για τα αγόρια της. Το έχει πει άλλωστε καθαρά η ίδια: «Το να είμαι μητέρα γι’ αυτά τα παιδιά είναι ό,τι αγαπώ περισσότερο στη ζωή μου. Να τα μεγαλώνω, να τα φροντίζω, να τα βοηθώ». Το 2021 είναι μια ξεχωριστή χρονιά για εκείνη. Εγινε για δεύτερη φορά γιαγιά, πανηγύρισε τον πρώτο τίτλο του Γιάννη στο NBA –ποιος ξεχνάει, τη στιγμή της λήξης, τον MVP των τελικών που τρέχει για να πέσει στην αγκαλιά της–, πολιτογραφήθηκε Ελληνίδα, όπως επίσης ο Γιάννης και ο μικρότερος της οικογένειας, Αλεξ. Στο Φύλλο της Εφημερίδας

της Κυβερνήσεως με ημερομηνία 9/9 γράφει, μεταξύ άλλων, «είναι μια σπουδαία οικογένεια μεταναστών η οποία αποτελεί θετικό πρότυπο σεμνότητας, ήθους και σκληρής δουλειάς». Η απίστευτη πορεία αυτής της οικογένειας συνεχίζεται και η Βερόνικα Αντετοκούνμπο παραμένει η «καρδιά» της.

ΓΙΟΥΛΙΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

4 Κατερίνα Σακελλαροπούλου Λόγω και έργω απέναντι στις διακρίσεις

«Να δίνεις μάχες για τα πράγματα που είναι σημαντικά για εσένα αλλά να το κάνεις με έναν τρόπο που θα ωθεί τους άλλους να ενωθούν μαζί σου» ήταν το αγαπημένο ρητό της Ρουθ Μπέιντερ Γκίνσμπεργκ, της δικαστινας που άφησε τη σφραγίδα της ως υπέρμαχος των φιλελεύθερων αξιών στις ΗΠΑ. Είναι το πρότυπο της Κατερίνας Σακελλαροπούλου, η οποία και προλόγισε την ελληνική έκδοση του βιβλίου της Αμερικανίδας. Στα περίπου δύο χρόνια της στον προεδρικό θώκο ακολουθεί πλήρως αυτή την αρχή. Εκπροσωπεί την ανάγκη για μια πιο συμπεριληπτική κοινωνία στην Ελλάδα, σκύβοντας πάνω από τους ανθρώπους με αναπηρία, υποδεχόμενη γυναίκες από το Αφγανιστάν στο Προεδρικό Μέγαρο, στέλνοντας μηνύματα για την καταπολέμηση διακρίσεων κατά της κοινότητας των ΛΟΑΤΚΙ, τρώγοντας με τους αστέγους στο Σκεδία Home, μιλώντας για τα δικαιώματα των ζώων στη «δική» μας Τασούλα Επτακοίλη και στα «Πλάνα με ουρά». Και παλαιότερα είχαμε δει Προέδρους

της Ελληνικής Δημοκρατίας να επισκέπτονται τους ακρίτες, να επιθεωρούν φυλακία στη μεθόριο, να κόβουν κορδέλες σε εγκαίνια. Η διαφορά με τη Σακελλαροπούλου δεν έγκειται στο ότι είναι γυναίκα, αλλά στην ίδια την προσωπικότητά της και στον τρόπο που κάνει τα πράγματα. Τη θυμάμαι πέρυσι τέτοιες ημέρες να αγκαλιάζεται τρυφερά στα κατσάβραχα της Κινάρου με την κυρα-Ρηνιώ, τη μόνη κάτοικο του νησιού, ή το μητρικό της βλέμμα όταν πέρασε το κατώφλι του Μεγάρου η 12χρονη Αρεζού από το Αφγανιστάν, που έφυγε από τη Λέσβο με υποτροφία για τη Βοστώνη. Ίσως βέβαια το ότι είναι γυναίκα να τη βάζει στο στόχαστρο για το αν θα φορέσει αθλητικά παπούτσια σε μια επίσκεψη, όταν κανέναν δεν θα διανοείτο να κάνει το ίδιο με έναν άρρενα Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Όπως έλεγε και η Γκίνσμπεργκ: «Στο δικαστήριο και στον γάμο μου είμαι καμιά φορά κουφή. Βοηθάει αυτό...».

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

5 Ζυράννα Ζατέλη Γράφει για να βεβαιωθεί ότι ζει

Ο τίτλος του τελευταίου της βιβλίου, «Ορατή σαν αόρατη», θα μπορούσε να περιγράψει και την ίδια τη συγγραφέα. Η Ζυράννα Ζατέλη είναι ένα ζωτικό, ένα φάντασμα πέραν του κόσμου τούτου. Η θεατρική της φιγούρα (κόκκινα μαλλιά, έντονο μακιγιάζ, ρούχα βγαλμένα από τη δεκαετία του ’20) αποτελεί μια διαρκή αυτοσκηνοθεσία. Τα βιβλία της, επίσης. Είναι λιγότερο ή

περισσότερο αυτοβιογραφικά, μιλούν για τη σχέση της με τη φύση και τα ζώα, ειδικά τις γάτες, ανοίγουν καταπακτές στη ζωή της, άλλοτε συνάδουν κι άλλοτε συγκρούονται με την προσωπικότητά της, το χιούμορ της, την ανεπιτήδευτη απλότητά της. «Ο,τι γράφουμε συνέβη, τίποτα δεν συνέβη όπως το γράφουμε», είναι η αγαπημένη της ρήση του Γκαίτε. Η Ζυράννα Ζατέλη γράφει για να βεβαιωθεί ότι ζει. Γράφει μαγικά και ρεαλιστικά ταυτόχρονα. Αντλεί υλικό από τα όνειρά της, τις αναμνήσεις της ή τις διηγήσεις που άκουσε. Παράγει υψηλή λογοτεχνία ανά επταετία, της παίρνει δεκαετίες να συμπληρώσει μια τριλογία και το κοινό περιμένει υπομονετικά, συντονίζεται με τη βραδύτητά της, αποδέχεται την τελειομανία της. Η συγκίνησή μου είναι πάντα ίδια: από το «Και με το φως του λύκου επανέρχονται», που σημάδεψε τα μετεφηβικά μου χρόνια, ή όταν εξηγεί τις βέργες του αδελφού της, ακόμη και πως θυμάται την απώλεια ενός εραστή για κάποιο σύντομο άρθρο της σε free press: «Κλείνουν φέτος τέσσερα καλοκαίρια που δεν έγινε τρόπος να ξανάρθει ούτε να ξαναφύγει και κρατώ περί πολλού την πιο σπουδαία κουβέντα που άκουσα από στόμα εραστή: “Αν δεν μου λες ψέματα, δεν σε πιστεύω”. Ούτε και ’γω εκείνον. Και μετά ήρθαν οι γάτες».

ΞΕΝΙΑ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

6 Καρολάιν Κράουτς Η συλλαβή «μα» έμεινε μετέωρη

Η κόρη της θα μεγαλώσει στο δωμάτιο όπου και εκείνη είχε περάσει τα παιδικά και εφηβικά της χρόνια. Οι τοίχοι του είναι καλυμμένοι με αφίσες των One Direction, που τόσο αγαπούσε, και με φωτογραφίες της από χαρούμενες στιγμές: παραστάσεις παραδοσιακών χορών, αγώνες δρόμου και kick boxing, καταδύσεις, σχολικές εκδρομές, οικογενειακά γλέντια. Θα βλέπει η Λυδία το όμορφο κορίτσι με τα μάτια-κάρβουνα, τα μακριά μαλλιά και το φωτεινό χαμόγελο και θα περάσουν αρκετά χρόνια μέχρι να συνειδητοποιήσει ποια ήταν – και κυρίως εξαιτίας ποιου τη στερείται, ποιος ευθύνεται για το απλήρωτο κενό που προκλήθηκε στη ζωή της πριν γίνει ενός έτους. Πολύ νωρίς κόππεκε το νήμα της σχέσης τους. Μετέωρη έμεινε η συλλαβή «μα», ίσως η 20χρονη Καρολάιν Κράουτς δεν πρόλαβε καν να ακούσει την κόρη της να τη φωνάζει «μαμά». Η δολοφονία της από τον σύζυγό της Μπάμπη Αναγνωστόπουλο –μία από τις γυναικοκτονίες στη χώρα μας το 2021– δεν μας συγκλόνισε ούτε μας θύμωσε μόνο. Πολλοί τη βιάσαμε μέχρι το μεδούλι. «Είδαμε» την Καρολάιν να περνάει τις τελευταίες ώρες της αγκαλιά με το μωρό της, να καίδευι τρυφερά το κουτάβι της (που έμελλε να την ακολουθήσει στον θάνατο) κι έπειτα να παλεύει μάταια να πάρει ανάσα, την ώρα που ο άνδρας τον οποίο είχε κάποτε λατρεύει και εμπιστευτεί πιεζε το μαξιλάρι στο πρόσωπό της. Νιώσαμε την απελπισία, την αγωνία και τον τρόμο της – μέχρι την ύστατη στιγμή. «Ακούσαμε» το γοερό κλάμα του βρέφους δίπλα στο άψυχο σώμα της. Συνειδητοποιήσαμε για μια ακόμα φορά πόσο ρωγμές και πόση βία μπορούν να κρύβονται κάτω από μια φαινομενικά αψεγάδιαστη επιφάνεια, πόσο σκοτάδι μπο-

ρεί να παραμονεύει ακόμα κι εκεί που υποτίθεται πως ρίχνει το φως της μια μεγάλη αγάπη. Στο σπίτι της γιαγιάς και του παππού της, στην Αλόννησο, η Λυδία θα μελωδώνει με τη θέα της θάλασσας. Θα την αγαπήσει, άραγε, όσο η μητέρα της; Ο τάφος της Καρολάιν στο νεκροταφείο του νησιού, στην ίδια πλαγιά, αντικρίζει κι αυτός το πέλαγος...

ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

7 Φώφη Γεννηματά Μέχρι το τέλος έλεγε «όλα καλά»

Βράδυ 11ης Οκτωβρίου. Στο νοσοκομείο η Φώφη Γεννηματά. «Υποτροπή της βασικής νόσου». Θυμάμαι να διαβάζω τις λέξεις μία μία αλλά όλες μαζί να μη βγαίνουν νόημα. Είχε επιστρέψει ο καρκίνος; Όχι, αποκλείεται. Μία από τις τελευταίες δημόσιες εμφανίσεις της ήταν στη δεξίωση στο Προεδρικό Μέγαρο, πριν από μόλις δύο μήνες. Μαυρισμένη, με ένα κομψό αρκαδιοελληνικό σκούφο μπλε φόρεμα, χρυσά πέδιλα και κρυμμένη πίσω από τη μάσκα της, μου είχε φανεί όμορφη και κάπως μυστηριώδης. Γκούγκλαρα ξανά το όνομά της και «δεξίωση» και έψαξα για κάποιο σημάδι, κάτι που να δείχνει τι υποβόσκει. Τίποτα. Τα μάτια της γελούσαν όπως πάντα. Δύο εβδομάδες αργότερα ήρθε ο θάνατός της. Κάτι που οι περισσότεροι μάθαμε μέσα από τις μαρτυρίες, τις άγνωστες ψηφίδες της ζωής και της προσωπικότητάς της που άρχισαν να φτάνουν κατά ριπίς στο φως ήταν το πόσο καλά η Φώφη Γεννηματά έκρυβε τις μάχες που έδινε σε προσωπικό επίπεδο. Λίγες ημέρες πριν από την εισαγωγή της στο νοσοκομείο είχε μιλήσει σε εκδήλωση με 500 άτομα. «Σαν τελειώνει και μόλις έχει βγει έξω, έρχεται κοντά μου ένας καλός φίλος, ο Ανδρέας, και μου λέει ότι η πρόεδρος έχει λιποθυμήσει έξω από την εισόδο», έγραψε σε ένα συγκινητικό σημείωμα ο Στέφανος Παροστατίδης. «Ανεβαίνω πάνω, την ψάχνω, έχει ήδη μπει στο αμβύ και έχει φύγει. Της τηλεφωνώ: “Όλα καλά;” “Όλα μια χαρά”. “Μου είπαν για ένα λιποθυμικό επεισόδιο. Ισχύει;” “Χαζοράρες. Ένα απλό υποτασικό ήταν. (Και αλλάζει αμέσως θέμα.) Πήγαν όλα πάρα πολύ καλά. Να μην συγκαρπνιθώ σε όλα τα παιδιά”». Να γιατί δεν είχε ποτέ απαντήσει στη σκληρή κριτική για την απουσία της κατά την ψηφοφορία για το σύμφωνο συμβίωσης για τα ομόφυλα ζευγάρια τον Δεκέμβριο του ’15. Ήταν λόγιοι υγείας που την είχαν κρατήσει μακριά, αλλά για εκείνη η ασθένειά της δεν ήταν ούτε δικαιολογία ούτε και μέσο να προκαλεί τη συμπάθεια. Πόσοι από εμάς θα είχαμε το στομάχι να αντέξουμε μια τέτοια επίθεση αδιαμαρτυρία; Και άραγε πόσο πιο άδικο υπήρξαμε μαζί της επειδή ήταν γυναίκα; Ήταν φοβερό αυτό που συνέβη με τη Φώφη Γεννηματά μετά τον θάνατό της. Καθετί που μαθαίναμε, καθετί που διαβάζαμε ήταν σαν να συμπληρώνει το παζλ ενός άγνωστου ανθρώπου. Κι όμως, η εικόνα που προέκυψε τελικά ήταν το γνώριμο, χαμογελαστό πρόσωπό της, οικείο, κοντινό, ίσως τόσο κοντινό που δεν μπορούσαμε να το δούμε. Προσωπικά, η θλίψη μου για το πρόωρο τέλος της Φώφης Γεννηματά είχε σχέση με με αυτή την ανεπάρκεια, την αδυναμία να δω τη φιλοσοφία ζωής, την αξιοπρέπεια πίσω από τα γελαστά μάτια.

ΛΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ

Το τελευταίο αντίο στην 26χρονη Γαρυφαλλιά Ψαρράκου, στο Βέλο Κορινθίας, στις 19 Ιουλίου 2021. Άλλες 16 γυναίκες δολοφονήθηκαν τη χρονιά που φεύγει. Κάποιες άφησαν πίσω ορφανά παιδιά.

«Αν δεν ήταν γυναίκες, θα ζούσαν»

Δεκαεπτά έπεσαν νεκρές από το χέρι του συντρόφου τους – Συγγενείς μιλούν στην «Κ» για τις μάνες, κόρες αδελφές που έχασαν

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Για 17 οικογένειες οι φετινές γιορτές θα είναι αβασταχτες. Μια γυναίκα θα λείπει σε κάθε μία. Κάθε μία μετράει κι από μια γυναικοκτονία. «Το 17 είναι πολύ μικρό, πολύ πλασματικό νούμερο», λέει στην «Κ» η Αλέκα Ψαρράκου, μητέρα της 26χρονης Γαρυφαλλιάς την οποία δολοφόνησε ο σύντροφός της στις 16 Ιουλίου κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στη Φολέγανδρο. «Ο αριθμός είναι πολύ μεγαλύτερος όταν πολλαπλασιαστεί», δηλώνει, όσον αφορά τα θύματα των γυναικοκτονιών, «γιατί πίσω από τις 17 αυτές γυναίκες βρίσκονται οικογένειες, φίλοι, συγγενείς, κοινωνίες». Η Γαρυφαλλιά, λέει η μητέρα της, δολοφονήθηκε επειδή ήταν γυναίκα. «Για αυτό δεν ζει η Γαρυφαλλιά, λόγω του φύλου της», τονίζει, «της αφαίρεσε τη ζωή επειδή η Γαρυφαλλιά του είπε “όχι” και του “χάλασε τη φάση”», όπως ο ίδιος ο δολοφόνος είπε στην ομολογία του στους αστυνομικούς. «Κι αυτός, επειδή ήταν γυναίκα τη σκότωσε, αν ήταν με έναν φίλο του εκεί φυσικά δεν θα έκανε κάτι τέτοιο».

Η Γαρυφαλλιά ήταν η έκτη γυναίκα που δολοφονήθηκε το 2021 από νυν ή πρώην σύντροφο, η έκτη από τις 17 που δολοφονήθηκαν το 2021 στην Ελλάδα λόγω του φύλου τους. Πρώτη ήταν η 54χρονη Βασιλική Ζ., την οποία μαχαίρωσε μέχρι θανάτου ο Νορβηγός σύντροφός της στο σπίτι της στα Μεσκλά, ένα χωριό στα Χανιά, στις 17 Ιανουαρίου.

Τον Φεβρουάριο δολοφονήθηκε η 42χρονη Μόνικα Γκιους, το πτώμα της οποίας ανακαλύφθηκε τσιμεντωμένο στην αυλή του σπιτιού της στην Κυπαρισσία, την τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Μεσσηνίας, τον Σεπτέμβριο. Βασικός ύποπτος θεωρήθηκε ο 39χρονος σύντροφός της, ο οποίος λίγες μέρες αργότερα παραδόθηκε στην αστυνομία και τον Δεκέμβριο αυτοκτόνησε στο κελί του. Παρ' όλο που η Μόνικα εξαφανίστηκε τον Φεβρουάριο, η ξαδέρφη της, Τάνια, δήλωσε την εξαφάνισή της τον Μάιο – τότε το έμαθε. Τη Μόνικα είχε χρόνια να τη δει. «Τα τελευταία χρόνια η Μόνικα δεν είχε καν κινητό, δεν την άφηνε ο σύντροφός της, ήθελε να έχει απόλυτο έλεγχο πάνω της», λέει στην «Κ» η Τάνια. «Πήγαινε σε έναν γνωστό και έπαιρνε τηλε-

φώνο για να μιλήσει με τα παιδιά της». «Ούτε περίμενε ότι θα την ψάξει κανείς», τονίζει για τον 39χρονο. Η Μόνικα, λέει η Τάνια, είχε χαθεί από όλους, από την αδερφή της, από τη μητέρα της, ενώ ακόμα και ο μικρότερος από τους τρεις γιους της, ο οποίος είναι 10 χρονών, δεν την έβλεπε τελευταία, αφού ύστερα από έναν ξυλοδαρμό του από τον 39χρονο, τα παιδιά –που μέχρι πρότινος τα είχε η Μόνικα– τα μεγάλωνε ο πατέρας τους στην Αθήνα.

Γειτόνισσες της ξαδέρφης της της είπαν πως τη συναντούσαν χτυπημένη, ότι ο σύντροφός της τη ζήλευε πάρα πολύ, πως απειλούσε να τη σκοτώσει, ότι είχε απειλήσει πως αν τον άφηνε θα σκότωνε τα παιδιά της. «Για αυτό δεν έφυγε η Μόνικα», αναφέρει η Τάνια. «Ήταν ένα απλό κορίτσι, πολύ καλό και ήσυχο, από ένα χωριό της Ρουμανίας», δηλώνει. Στην Ελλάδα ζούσε τα τελευταία 20 χρόνια. «Δούλευε στα χωράφια, κοιτούσε ηλικιωμένους, δουλειές που κάνουν οι

30χρονο αδερφό της, Γιώργο, ενώ αποπειράθηκε να δολοφονήσει και τη μητέρα τους. «Τι να σας πω;», λέει στην «Κ» ο Απόστολος Τσάπας, πατέρας των δολοφονημένων, «ότι μας λείπουν και τα δύο τα παιδιά».

Η Κωνσταντίνα φοβόταν πάρα πολύ τον 32χρονο, με τον οποίο ήταν μαζί για περίπου επτά χρόνια, λέει ο κ. Τσάπας. «Και ένα σφάλμα της ρίχνω μόνο», δηλώνει, «που δεν μας έλεγε τίποτα, δεν ήθελε να μας στενοχωρήσει, δεν ξέρω». Κάποια στιγμή είχαν χωρίσει. «Μακάρι να είχε μείνει εκεί», συμπληρώνει, «αλλά τα ξαναβρήκαν, ήρθε στον ορίζοντα το παιδάκι και παντρεύτηκαν μετά, κι έγινε αυτό που έγινε».

«Πάμε;», μια παιδική φωνή ακούγεται να ρωτάει, όσο ο κ. Τσάπας μιλάει τηλεφωνικά στην «Κ». «Οι γονείς του είμαστε εμείς πλέον», λέει για το 4χρονο παιδί, δηλώνοντας πως έχει πάρει τώρα

το δικό τους επώνυμο. Κι όσο κι αν θέλει, ούτε ο κ. Τσάπας ούτε η γυναίκα του μπορούν να ξεχάσουν την ημέρα των φόνων. «Πάμε να σκεφτούμε τις ευχαρίστες στιγμές που ζήσαμε με τα παιδιά μας», δηλώνει, «και έρχονται πάλι στη μνήμη μας τα γεγονότα». Ήταν κι ο ίδιος μέσα στο σπίτι στις 5 Απριλίου. «Μπορούσε να με είχε καθαρίσει κι εμένα αν ανέβαινε τη σκάλα», αναφέρει, αλλά ο 32χρονος δεν κατάφερε να παραβιάσει την πόρτα πίσω από την οποία βρισκόταν ο γιος του με τον κ. Τσάπα. «Προφύλαξα τον εγγονό μου», λέει στην «Κ», «αυτό ήταν το ζήτημα – δεν προφύλαξα τα παιδιά μου και προφύλαξα τον εγγονό μου».

Ακολούθησε η γυναικοκτονία της 20χρονης Καρολάιν Κράουτς στις 11 Μαΐου από τον Μπάμπη Αναγνωστόπουλο, σύζυγό της και πατέρα της κόρης τους Λυδίας, ενώ ούτε έναν μήνα μετά ο εν

διαστάσει σύζυγος της 64χρονης Ελένης Καρασακινίδου τη δολοφόνησε έξω από το σπίτι της στην Αγία Βαρβάρα. Το δικαστήριο για το διαζυγίο τους θα γινόταν λίγες μέρες μετά, λέει στην «Κ» η Σοφία Καρασακινίδου, μία από τις δύο κόρες της Ελένης και του δολοφόνου της. «Ήταν πολύ κοινωνική η μητέρα μου, χαρούμενος άνθρωπος, με αισιοδοξία, κοίταγε την οικογένειά της, τα παιδιά της, τα εγγόνια της, το καθαριστήριο το δούλευε μόνη της και μετά μας βοηθούσε γιατί εμείς τώρα μαθαίναμε τη δουλειά», λέει στην «Κ» η Σοφία. «Της άρεσε η χειμερινή κολύμβηση, ήταν όλο ενέργεια», δηλώνει.

Φοβόταν

Ο εν διαστάσει σύζυγός της την απειλούσε εδώ και καιρό. «Εγώ της έλεγα να υπογράψουμε να τον κλείσουν μέσα», λέει η Σοφία, αλλά εκείνη φοβόταν πως μετά θα έβγαине και θα έπρεπε να «ψάσουν μέρος να κρυφτούν». «Ήμασταν μαζί εκείνη την ημέ-

σοκομείο ήταν ήδη νεκρή. «Αυτός ο άνθρωπος μες στην κοινωνία ήταν ο καλύτερος, να βοηθήσει, να δώσει δανεικά και στο σπίτι του μέσα ήταν ο χειρότερος», δηλώνει η Σοφία. «Αυτό το έχω ακούσει και από άλλου, δεν είμαστε οι μόνοι».

Μετά, ήταν η Γαρυφαλλιά. «Ήταν και είναι ευλογία για μένα που την είχα στη ζωή μου έστω και για αυτά τα 26 χρόνια», λέει στην «Κ» η μητέρα της, περιγράφοντας την ως «ένα πολύ φωτεινό παιδί, με στόχους, με όνειρα, πολλά όνειρα». Τελευταίως μάθαινε ισπανικά, σκεφτόταν μήπως πήγαινε στην Ισπανία, της άρεσαν πολύ τα ταξίδια, αγαπημένο μέρος της ήταν το χωριό του πατέρα της, το Περιθώρι Αχαΐας. Στις 16 Ιουλίου μίλησε με τη μητέρα της γιατί είχε ξεχάσει να πληρώσει τον λογαριασμό του κινητού της. Λίγο αργότερα της είπε, «θα είμαι κάπου που δεν θα έχει σήμα, μην ανησυχήσεις». Δεν ξαναμίλησαν ποτέ.

«Πόσο τραγικό είναι να φύγει ένα παιδί για διακοπές και να μη γυρίσει πίσω», λέει η κ. Ψαρράκου. «Δεν είχες μια δεύτερη ευκαιρία με το παιδί σου, έχει φύγει έτσι, χωρίς προειδοποίηση». Αυτό που λείπει από την κοινωνία, τονίζει, είναι ενσωμάτωση – «να καταλάβει ο κόσμος μέσα από τον πόνο τον δικό μου, ότι μπορεί να ήταν στη θέση μου».

«Σίγουρα η ανθρώπινη ζωή δεν μετρίεται», συμπληρώνει, «απλά όταν ένα τέτοιο πλάσμα με τόσο φως φεύγει από τη ζωή, και μένει ένα κατακάθι, ένα απόβρασμα, πρέπει τα ισόβια να είναι ισόβια. Αν είναι να γίνει κάτι πρέπει να γίνει τώρα, ο νόμος πρέπει να γίνει αποτρεπτικός και κατασταλτικός».

Από τότε και μέχρι την ώρα γραφής του κειμένου, άλλοι 11 άντρες δολοφόνησαν τις νυν ή τέως συντρόφους τους. Κάποιοι τις πυροβόλησαν, άλλοι τις μαχαίρωσαν, τις στραγγάλισαν, τις έδειραν μέχρι θανάτου. Κάποιοι άφησαν τα ίδια τα παιδιά τους ορφανά από μητέρα, άλλοι άφησαν γονείς χωρίς παιδιά. Κάποιοι ομολόγησαν, κάποιοι αυτοκτόνησαν. Οι συγγενείς, οι φίλοι και οι γονείς των 17 δολοφονημένων γυναικών, όμως, ορισμένων εκ των οποίων τα ονόματα δεν γνωστοποιήθηκαν δημόσια, ζουν ακόμα. Και για όσο ζουν, θα θυμούνται. Όπως κι εμείς.

Γαρυφαλλιά Ψαρράκου, ετών 26.

Μόνικα Γκιους, ετών 42.

Κωνσταντίνα Τσάπα, ετών 28.

Ελένη Καρασακινίδου, ετών 64.

Αυτές που μας ενέπνευσαν

Δέκα γυναίκες της πολιτικής, των τεχνών, του θεάματος, του αθλητισμού και του επιχειρείν που κυριάρχησαν στην ειδησεογραφία

1. Εμιλι Ρατακόφσκι

Βιβλίο-καταπέλτη κατά της πατρι-αρχικής κοινωνίας και της «ανδρικής ματιάς» εξέδωσε φέτος η Εμιλι Ρατακόφσκι, παγκοσμίως γνωστή ως μοντέλο και ηθοποιός. Η Ρατακόφσκι διηγείται στις σελίδες του πώς σε κάθε στάδιο της ήδη μακράς σταδιοδρομίας της άνδρες εκμεταλλεύθηκαν το σώμα της για να πλουτίσουν. Οι διηγήσεις διαρκούς παρενόχλησης και εργαλειοποίησης του σώματός της αποδεικνύουν ότι η εμπειρία ενός παγκοσμίως γνωστού σούπερ μόντελ δεν απέχει και τόσο από εκείνες καθημερινών γυναικών, για να συμπεράνει ότι το πρόβλημα δεν εντοπίζεται τόσο στην άκομψη και ενίοτε κυδαία έκφραση ερωτικού πόθου, αλλά σε παιχνίδι εξουσίας με στόχο την ποδηγέτηση κάθε γυναίκας. «Η επιρροή και η ισχύς που απέκτησα ύστερα από δεκαετίες σκληρής δουλειάς οφείλεται μόνο και μόνο στην έλξη που ασκώ στους άνδρες. Το σώμα μου έχει αξία μόνο εφόσον λειτουργεί σαν αγαθό. Το σώμα μου έχει πάψει να μου ανήκει», γράφει η 30χρονη Ρατακόφσκι.

2. Αγγελα Μέρκελ

Σε διαφήμιση του IKEA σωσίας της πρώην καγκελαρίου εμφανίζεται αραχτή σε μια πολυθρόνα του σκανδιναβικού κολοσσού επίπλων με τη λεζάντα «Επιτέλους σπίτι». Επειτα από δεκαέξι χρόνια στα νήια της γερμανικής κυβέρνησης, η κόρη του πάστορα, που τόσο υποτιμητικά αποκαλούσαν «Μούτι» φίλοι και αντίπαλοι, αποσύρθηκε από την πολιτική σκηνή. Αποχώρησε στο απόγειο της δόξας της μετά την αποτελεσματική διαχείριση τριών συναπτών κρίσεων, της οικονομικής, της προσφυγικής και της υγειονομικής. Επί πολλές εβδομάδες η γερμανική και η διεθνής κοινή γνώμη απέτιαν φόρο τιμής στη γυναίκα που κράτησε όρθια την Ευρώπη, ενώ η ίδια κάλεσε τη στρατιωτική μπάντα να παιάνει το τραγούδι της Νίνα Χάγκεν «Ξέχασε την έγχρωμη ταινία», έναν ανατολικογερμανικό πανκ ύμνο, κατά την αποχαιρετιστήρια τελετή προς τιμήν της. Η επόμενη κίνησή της είναι να συγγράψει την πολιτική της αυτοβιογραφία από κοινού με την Μπεάτε Μπάουμαν, μία από τις στενότερες συνεργάτιδές της.

3. Μακένζι Σκοτ

Δωρεές 8 δισ. δολαρίων έχει κάνει ήδη η πρώην σύζυγος του πλουσιότερου ανθρώπου στον κόσμο Τζεφ Μπέζος, ιδρυτή της εταιρείας ηλεκτρονικού εμπορίου Amazon. Η Σκοτ έγινε μετά το διαζύγιο της ένας από τους πλέον γενναιοδωρούς δωρητές στον κόσμο. Αίσθηση έχει προκαλέσει η απόφαση της Σκοτ να μην ακολουθήσει το παράδειγμα άλλων φιλάνθρωπων μεγιστάνων, όπως του Μπιλ και της Μελίνα Γκέιτς, οι οποίοι διοχετεύουν τις δωρεές τους μέσω ιδρύματος, επιλέγοντας, αντίθετα, να συστήσει ομάδα συμβούλων, την ταυτότητα των οποίων κρατάει μυστική. Σε πρόσφατη δημοσίευσή της η Σκοτ εξήγησε ότι θα πάψει να κοινωνοποιεί τα ποσά και τους αποδέκτες των δωρεών της, αφήνοντας τους αποδέκτες αυτών των κεφαλαίων να το ανακοινώσουν οι ίδιοι εάν το επιθυμούν. Η Σκοτ βρίσκεται πίσω από το πρόσφατο κύμα δωρεών εκ μέρους δισεκατομμυριούχων, οι οποίοι βρίσκονται σε άτυπο ανταγωνισμό για το ποιος θα προσφέρει τα πιο πολλά.

4. Κάμαλα Χάρις

Η πρώτη εισαγγελέας και γερουσιαστής της Καλιφόρνιας ορκίστηκε τον Ιανουάριο η πρώτη γυναίκα και η πρώτη Αφροαμερικανίδα αντιπρόεδρος των ΗΠΑ. Παρά τη δημοτικότητα της, όμως, η Χάρις έχει γίνει στόχος λυσσαλέων επι-

θέσεων από τους Ρεπουμπλικανούς αλλά και από συντηρητικά στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος. Τελευταίο τέτοιο κρούσμα η κριτική που της ασκήθηκε από μερίδα του Τύπου για επίσκεψή της σε κατάσταση με είδη μαγειρικής κατά τη διάρκεια του επίσημου ταξιδιού της στο Παρίσι για να συναντηθεί με τον πρόεδρο Μακρόν. Η αντιπρόεδρος συγκεντρώνει έτσι τα πυρά της αντιπολίτευσης, εξαιτίας της απόφασης του προέδρου Μπάιντεν να της παραδώσει τη διαχείριση των ευαίσθητων φακέλων του μεταναστευτικού και της πρόσβασης των πολιτών στις κάλπες. Η αντιπρόεδρος εκτιμά ότι πίσω από τις επικρίσεις αυτές κρύβεται το ρατσιστικό μένος ακραίων συντηρητικών κύκλων απέναντί της.

5. Σάλι Ρούνι

Η 30χρονη Ιρλανδή λογοτέχνι-

δα Σάλι Ρούνι, γνωστή από το παγκόσμιο μπεστ σέλερ Normal People που έγινε με εξίσου μεγάλη επιτυχία μίνι τηλεοπτική σειρά, βρέθηκε φέτος εκ νέου στο προσκήνιο για μια πολιτική της απόφαση: αρνήθηκε να παραχωρήσει τα δικαιώματα μετάφρασης του τελευταίου βιβλίου της σε Ισραηλινό εκδότη. Η συγγραφέας ανακοίνωσε μάλιστα τον Νοέμβριο ότι υποστηρίζει το κίνημα «Μποϊκοτάζ, Απο-επένδυση, Κυρώσεις» (BDS), που επιδιώκει την απομάκρυνση ξένων επενδυτών από το Ισραήλ εξαιτίας του καθεστώτος διακρίσεων κατά των Παλαιστινίων στα Κατεχόμενα. «Δεν θα ήταν σωστό να συνεχίσω τη συνεργασία μου με ισραηλινή επιχείρηση, η οποία δεν αποστασιοποιείται δημόσια από το apartheid που υφίσταται ο παλαιστινιακός λαός», είπε η Ρούνι. Την πρωτοβουλία της Ιρλανδής λογοτέχνιδας υποστηρίζουν 70 συγγραφείς και εκδότες. Την απόφασή της στηρίζει η Ρούνι

σε έκθεση της ανθρωπιστικής οργάνωσης Παρατηρητήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, η οποία χαρακτηρίζει την πολιτική του Ισραήλ εγκληματική, καλώντας σε άμεση παύση της βίας του ισραηλινού κράτους κατά των Παλαιστινίων.

6. Πενγκ Σουάι

Αντιμέτωπη με την οργή του κινεζικού καθεστώτος βρίσκεται η επαγγελματίας τενίστρια Πενγκ Σουάι, η οποία κατήγγειλε σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης τον βιασμό της, με δράστη ανώτατο κυβερνητικό στέλεχος. Η καταγγελία οδήγησε στην «εξαφάνιση» της Πενγκ για διάστημα τριών εβδομάδων, με την τενίστρια να εμφανίζεται εκ νέου σε σύντομο κυβερνητικό στέλεχος. Η καταγγελία οδήγησε στην «εξαφάνιση» της Πενγκ για διάστημα τριών εβδομάδων, με την τενίστρια να εμφανίζεται εκ νέου σε σύντομο κυβερνητικό στέλεχος. Η καταγγελία οδήγησε στην «εξαφάνιση» της Πενγκ για διάστημα τριών εβδομάδων, με την τενίστρια να εμφανίζεται εκ νέου σε σύντομο κυβερνητικό στέλεχος. Η καταγγελία οδήγησε στην «εξαφάνιση» της Πενγκ για διάστημα τριών εβδομάδων, με την τενίστρια να εμφανίζεται εκ νέου σε σύντομο κυβερνητικό στέλεχος.

φως στα γεγονότα που οδήγησαν στην καταγγελία υποχρέωσαν την παγκόσμια ομοσπονδία τένις να αναστείλει όλα τα προγραμματισμένα τουρνουά της στην Κίνα.

7. Σιμόν Μπάιλς

Η βραχύσωμη αθλήτρια της ενόργανης гимнаστικής είναι η πιο πολυβραβευμένη Αμερικανίδα αθλήτρια, με επτά χρυσά μετάλλια σε Ολυμπιακούς Αγώνες και 25 χρυσά σε παγκόσμια πρωταθλήματα. Η λαμπρή σταδιοδρομία της, όμως, την έφερε αντιμέτωπη με τον κατά συρροή βιαστή Λάρι Νάσαρ, γιατρό της εθνικής ομάδας ενόργανης гимнаστικής γυναικών των ΗΠΑ. Η Μπάιλς αρνήθηκε να παραστεί στη δίκη του Νάσαρ, καταγγέλλοντας την ομοσπονδία ενόργανης гимнаστικής των ΗΠΑ για συγκάλυψη των εγκλημάτων του δράστη. Τον Σεπτέμβριο η Μπάιλς κατέθεσε

ενώπιον επιτροπής της Γερουσίας, αποκαλύπτοντας συστηματική συγκάλυψη της εγκληματικής συμπεριφοράς του Νάσαρ και χαρακτηρίζοντας «αποτυχημένη» τη διοίκηση της ομοσπονδίας. Η Μπάιλς ανακοίνωσε νωρίτερα φέτος την απόσυρσή της από τον αθλητισμό, υπογραμμίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι οι πολυνίκες αθλητές δεν οφείλουν να αποκρύπτουν τα ψυχολογικά τους προβλήματα, ιδίως όταν αυτά προέρχονται από τραυματικές εμπειρίες όπως η σεξουαλική κακοποίηση.

8. Φράνσις Χάουγκεν

Αίσθηση προκάλεσε με τις καταθέσεις της ενώπιον του Ευρωκοινοβουλίου και της Γερουσίας των ΗΠΑ η Φράνσις Χάουγκεν, μηχανολόγος δικτύων υπολογιστών, αποκαλύπτοντας τα σχέδια του Μαρκ Ζούκερμπεργκ, ο οποίος «έχει ήδη υπό τον απόλυτο έλεγχό του περισσότερα από τρία δισεκατομμύρια κατοίκους του πλανήτη». Η Χάουγκεν, που υπήρξε στέλεχος του Facebook, δημοσιοποίησε μεγάλο όγκο εμπιστευτικών εσωτερικών εγγράφων της εταιρείας του Ζούκερμπεργκ, στα οποία ο ιδρυτής του Facebook εμφανίζεται να αδιαφορεί για τις αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις των εφαρμογών του στους νέους, εστιάζοντας μόνο στην κερδοφορία και την επέκταση του αριθμού νέων χρηστών. Μιλώντας πρόσφατα για το νέο δημιουργήμα του Ζούκερμπεργκ, το Metaverse (μετεξέλιξη του Facebook για τη νέα εποχή), η Χάουγκεν αποκάλυψε τους φόβους της για τη δυνατότητα της εταιρείας καθολικής παρακολούθησης των χρηστών και καταγραφή των συνθημάτων τους.

9. Μπρίτνεϊ Σπίαρς

Το ενδιαφέρον του κοινού όξυνε και πάλι η τραγουδίστρια Μπρίτνεϊ Σπίαρς, η οποία εξασφάλισε φέτος την άρση της υποχρεωτικής κηδεμονίας της από τον πατέρα της, που την καθιστούσε ουσιαστικά αιχμάλωτη, προσφέροντας στον αμφίβολης ηθικής υπόστασης πατέρα της τον απόλυτο έλεγχο της σημαντικής περιουσίας της. Δικαστήριο του Λος Άντζελες αποφάσισε έτσι ότι η Σπίαρς είναι ικανή να διαχειρίζεται τις υποθέσεις της, ακυρώνοντας την προηγούμενη δικαστική απόφαση κηδεμονίας. Η 40χρονη star είχε χαρακτηριστεί ανίκανη να φροντίσει τον εαυτό της πριν από δέκα και πλέον χρόνια, ύστερα από αμφίβολη διάγνωσή της με ψυχικό νόσημα. Την απόφαση είχε εκμεταλλευθεί ο πατέρας της, δεσμεύοντας την περιουσία της προς όφελός του και χειραγωγώντας ακόμη και την ερωτική της ζωή. Πριν από λίγες εβδομάδες η Σπίαρς άφησε υπονοούμενα ότι είναι έγκυος, άλλη μία ένδειξη ανάκτησης του ελέγχου πάνω στο σώμα της.

10. Σβεtlάνα Τιχανόφσκαγια

Σε ηγετική φυσιογνωμία του αντιπολιτευτικού κινήματος της Λευκορωσίας αναδείχθηκε η 43χρονη Σβεtlάνα Τιχανόφσκαγια, που ανέλαβε αυτόν τον άτυπο θώκο ύστερα από τη σύλληψη του συζύγου της. Ο δημοφιλής μπλόγκερ σύζυγός της καταδικάσθηκε σε 18 χρόνια κάθειρξη από το καθεστώς του προέδρου Λουκασένκο, ενώ η Τιχανόφσκαγια διέφυγε στο εξωτερικό. Τους τελευταίους μήνες, το καθεστώς προσπαθεί να καταπνίξει κάθε αντιπολιτευόμενη φωνή, με συλλήψεις δημοσιογράφων, ακτιβιστών και αντιφρονούντων και απέλαση στελεχών διεθνών οργανώσεων. Μιλώντας στον απόηχο της καταδίκης του συζύγου της, η Σβεtlάνα Τιχανόφσκαγια είπε: «Δεν θα διακόψω τον αγώνα μου κατά της δικτατορίας, γιατί δεν έχω δικαίωμα να παραδεχθώ μια τέτοια ήττα στα παιδιά μας».

Ο Μπόριτς (δεξιά, με το μικρόφωνο) αναδείχθηκε στο πολιτικό προσκήνιο σε νεαρή ηλικία ως ηγετικό στέλεχος των μαθητικών διαδηλώσεων το 2011.

Ο αριστερός εν αναμονή νέος πρόεδρος της Χιλής

Ο 35χρονος Γκάμπριελ Μπόριτς επικράτησε του υπερσυντηρητικού Αντόνιο Καστ

Ιστορική μπορεί να χαρακτηριστεί η εκλογή του αριστερού υποψηφίου Γκάμπριελ Μπόριτς στην προεδρία της Χιλής, με τον 35χρονο εν αναμονή πρόεδρο να γίνεται ο νεότερος ένοικος του ανακτόρου Μονέδα. Ο πρώην ακτιβιστής του αντικυβερνητικού μαθητικού κινήματος της δεκαετίας του 2010 κατήγαγε αποφασιστική νίκη με ποσοστό 56% έναντι του υπερσυντηρητικού καθολικού και θαυμαστή της δικτατορίας του Πινοσέτ αντιπάλου του, Αντόνιο Καστ, στον δεύτερο γύρο των εκλογών.

Πνδώντας πάνω από τα προστατευτικά κιγκλιδώματα τα ξημερώματα της Δευτέρας, αμέσως μετά την ανακοίνωση του αποτελέσματος, ο καταγόμενος από την Παταγονία Μπόριτς ανέβηκε στη σκηνή σε κεντρική πλατεία του Σαντιάγο. Ο Μπόριτς επέλεξε να ξεκινήσει την ομιλία του στη γλώσσα των αυτοχθόνων Μαπούτσε της Χιλής, υπογραμμίζοντας τον ενωτικό χαρακτήρα της νίκης του και ευχαριστώντας ονομαστικά τους αντιπάλους του, συμπεριλαμβανομένου και του Καστ. Ο πτηνθείς ακροδεξιός υποψήφιος αποδέχθηκε αμέσως το αποτέλεσμα, όπως ανέφερε ο ανταποκριτής της εφημερίδας Washington Post στο Σαντιάγο.

Ο Μπόριτς αναδείχθηκε στο πολιτικό προσκήνιο σε νεαρή ηλικία ως ηγετικό στέλεχος των μαθητικών διαδηλώσεων για δωρεάν κρατική παιδεία υψηλού επιπέδου το

Το φιλόδοξο πρόγραμμά του εστιάζεται, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία κρατών πρόνοιας και στην προστασία του περιβάλλοντος.

2011. Υστερα από δύο θητείες στο Κογκρέσο έθεσε υποψηφιότητα για την προεδρία, στρατολογώντας στην προεκλογική ομάδα του πολλούς πρώην συντρόφους του από το αντιπολιτευτικό κίνημα. «Η κυβέρνησή μας θα είναι κυβέρνηση ενότητας και ανοικοδόμησης», είπε ο Ισκία Σίκες, πρόεδρος του ιατρικού συλλόγου της χώρας, ο οποίος ανέλαβε επικεφαλής της προεκλογικής εκστρατείας του Μπόριτς μετά την ήττα του στον πρώτο γύρο. Το φιλόδοξο πρόγραμμα του Μπόριτς, που συγκίνησε μεγάλη μερίδα των νέων ψηφοφόρων, εστιάζεται στην κοινωνική δικαιοσύνη, στην αντιμετώπιση της χρόνιας ανισότητας, στη δημιουργία κρατών πρόνοιας, στην προστασία του περιβάλλοντος και στον φεμινισμό. Εχοντας επικρατήσει του κομμουνιστή αντιπάλου του στις προκριματικές εκλογές του Ιουλίου, ο Μπόριτς ανακοίνωσε την

Η αντίδραση στη Λατινική Αμερική

Τη νίκη του υπερήφανα φεμινιστή και οικολόγου Μπόριτς χαιρέτισαν πολλοί προοδευτικοί πολιτικοί στην αμερικανική ήπειρο. Ο πρώην πρόεδρος της Βραζιλίας Ινάσιο Λούλα ντα Σίλβα, ο οποίος θεωρείται ο επικρατέστερος διάδοχος του ακροδεξιού προέδρου Μπολσονάρου, δημοσίευσε σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης φωτογραφία του με πλατύ χαμόγελο και καπέλο της εκστρατείας Μπόριτς. Ο πρώην αριστερός αντάρτης και πρώτος στις δημοσκοπήσεις για τις προεδρικές εκλογές του Μαΐου στην Κολομβία, Γκουστάβο Πέτρο, επαινέσε τον Μπόριτς για τη μετριοπάθειά του, υπενθυμίζοντας ότι ο Γερμανός πατέρας του Καστ ήταν μέλος του ναζιστικού κόμματος. Στο Περού, ο αριστερός πρώην δάσκαλος και σημερινός πρόεδρος Πέδρο Καστίγιο εξέφρασε τη χαρά του για το αποτέλεσμα στη Χιλή, ενώ καμία έκπληξη δεν προκάλεσε η σιωπή του ηγέτη της Νικαράγουας, Ντανιέλ Ορτέγα, μετά τις δηλώσεις του Μπόριτς, ο οποίος είχε πει ότι η Νικαράγουα χρειάζεται αληθινή δημοκρατία και όχι πολιτικές διώξεις.

REUTERS

πρόθεσή του να δώσει τέλος στην νεοφιλελεύθερη οικονομική και κοινωνική πολιτική, κληρονομιά της δικτατορίας του στρατηγού Αουγκούστο Πινοσέτ, ο οποίος διατηρήθηκε στην εξουσία από το 1973 μέχρι και το 1990.

Το κουντικό σύνταγμα

Παρά τον κατακερματισμό της, η πλειοψηφούσα στο Κοινοβούλιο Αριστερά στη Χιλή εργάζεται ήδη για την αναθεώρηση του κουντικού συντάγματος, μετά τις γιγαντιές διαδηλώσεις κατά της ανισότητας στη χώρα τον Οκτώβριο του 2019. Τον Οκτώβριο του 2020, 78% των Χιλιανών ζήτησε σε δημοψήφισμα την αναθεώρηση του συντάγματος. Το εύρος της νίκης του Μπόριτς προκάλεσε έκπληξη ακόμη και στο επιτελείο του. «Ορισμένες δημοσκοπήσεις εμφάνιζαν τους δύο υποψηφίους να έχουν πολύ μικρή διαφορά, ενώ για πρώτη

φορά μετά το 1990 ο νικητής του πρώτου γύρου —ο Καστ— δεν εξελέγη πρόεδρος στον δεύτερο. Κρίνοντας από τη μεγάλη προσέλευση ψηφοφόρων στο Σαντιάγο και στην περιφέρειά του, μπορούμε να πούμε ότι οι νέοι και η εργατική τάξη κινητοποιήθηκαν δυναμικά υπέρ του Μπόριτς», λέει στην εφημερίδα Le Monde η Μαρσέλα Ρίος, αναλύτρια του Προγράμματος του ΟΗΕ για την Ανάπτυξη στη Χιλή. Τα σχέδια του Μπόριτς πρέπει τώρα να λάβουν υπόψη τους την περίπλοκη σύνθεση που κατά πλειοψηφία αριστερού Κοινοβουλίου, όπου όμως η συμμαχία του νεοεκλεγέντος προέδρου δεν διαθέτει ξεκάθαρη πλειοψηφία. «Ο διάλογος με την Κεντροαριστερά, αλλά και με τη δεξιά αντιπάλειυσή, είναι αναπόφευκτος. Δεν είναι δυνατόν η νέα κυβέρνηση να προωθήσει ταυτόχρονα όλες τις μεταρρυθμίσεις», υπογραμμίζει η Ρίος.

Ο Μπόριτς αντιμετώπισε έντονη κριτική για τις φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις που ανακοίνωσε, με τη Δεξιά να τις χαρακτηρίζει ανέφικτες και οικονομικά επικίνδυνες. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, ο Καστ κατηγορησε τον Μπόριτς για ανευθυνότητα και υποταγή στις απαιτήσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος. Ο νικητής των εκλογών είχε δεσμευθεί προεκλογικά σε επιβολή νέων φόρων στις μεγάλες περιουσίες, όπως επίσης και αναλογικά σε όλα τα βαλάντια, με στόχο να φορολογικά έσοδα να φθάσουν το 5% του ΑΕΠ μέχρι το τέλος της τετραετούς θητείας του. Ο Μπόριτς, ο οποίος θα αναλάβει τα καθήκοντά του στις 11 Μαρτίου, προσπάθησε να καθησυχάσει τους ανήσυχους κατά τη διάρκεια της ομιλίας του το βράδυ της νίκης, υποσχόμενος ότι θα ακολουθήσει «δημοσιονομικά υπεύθυνη πολιτική». «Συνειδητοποιώ ότι δεν θα είναι εύκολο, αλλά θα είμαι υπομονετική. Ξέρω τουλάχιστον ότι η χώρα μπαίνει σε διαδικασία που θα ενισχύσει την ισότητα, οι μεγάλες αλλαγές θα έλθουν αργότερα, με το νέο σύνταγμα», λέει η 36χρονη ζαχαροπλάστρια Πάμελα Σαλαζάρ, μιλώντας στην ανταποκρίτρια της Le Monde.

Μήνυμα μέσω βίντεο γεμάτο υπονοούμενα έστειλε στον Μπόριτς ο απερχόμενος συντηρητικός πρόεδρος της χώρας, Σεμπαστιάν Πινέρα, λέγοντας: «Είμαι βέβαιος ότι θα δώσετε τον καλύτερο εαυτό σας. Πρέπει όμως πάντα να γνωρίζουμε πώς να συνδυάσουμε τη νεανική ισχύ και τον ιδεαλισμό με την πείρα των άσπρων μαλλιών».

ASSOCIATED PRESS

Η ώρα της αλήθειας για τη Χολμς που... θα άλλαζε τον κόσμο

Στα χέρια των ενόρκων η υπόθεση

Της **ERIN GRIFFITH**
THE NEW YORK TIMES

Επί τρεις μήνες, η κατηγορουμένη φορούσε τη μάσκα της, έπιανε από το χέρι τη μητέρα της και έμπαινε στο δικαστήριο όπου στελέχη επιχειρήσεων, επιστήμονες και επενδυτές κατέθεταν για τις απάτες για τις οποίες εκείνη αντιμετώπιζε μέγιστη ποινή κάθειρξης 20 ετών. Τώρα η υπόθεση έχει περάσει στα χέρια των ενόρκων. Η Ελίζαμπεθ Χολμς, ιδρύτρια της νεοφουούς επιχείρησης διαγνωστικών εξετάσεων Theranos, «πίστευε ότι η τεχνολογία που ανέπτυξε θα άλλαζε τον κόσμο», είπε ο συνήγορός της στην καταληκτική του τοποθέτηση. «Δεν είναι πραγματικά ζητήματα όλα όσα μοιάζουν με ζητήματα», προσέθεσε στρεφόμενος προς τους ενόρκους. Η δίκη ήταν ένα μιντιακό θέαμα αλλά και μία διδακτική ιστορία για φοιτητές σχολών διοίκησης επιχειρήσεων. Ήταν, κατά κάποιο τρόπο, η στιγμή της αλήθειας για τη Σίλικον Βάλεϊ, τα στελέχη της οποίας σπανίως αντιμετώπιζουν συνέπειες για τους παραφουσκωμένους ισχυρισμούς τους. Αν η Χολμς κριθεί ένοχη, οι εισαγγελείς μπορεί να αρχίσουν να κοιτάζουν με μεγαλύτερη καχυποψία τους υπεραισιόδοξους ισχυρισμούς και άλλων νεοφυών επιχειρήσεων περί μετεωρικής ανόδου.

Κίνδυνος για «φούσκες»

Αλλά και αν αθωωθεί, μπορεί κάποια στελέχη να γίνουν πιο προσεκτικά όταν διαλαλούν τις δυνατότητες της εταιρείας τους. Εδώ και πάνω από δέκα

χρόνια, οι νεοφυείς επιχειρήσεις αντιμετωπίζονται με επενδυτικό ενθουσιασμό, παρά τις επανειλημμένες προειδοποιήσεις για «φούσκες» που μπορεί να οδηγήσουν σε άλλες καταστροφές τύπου Theranos. Σύμφωνα με τους εισαγγελείς, η Χολμς έλεγε ότι είχε συμβόλαια με τον στρατό ενώ δεν είχε, ότι η τεχνολογία της ήταν «εξ ολοκλήρου εγκεκριμένη» από φαρμακευτικές εταιρείες χωρίς να είναι, και ότι τα μηχανήματά της μπορούσαν να πραγματοποιήσουν εκατοντάδες ελέγχους, ενώ μετά βίας έκαναν δέκα. Όταν η εταιρεία ξέμεινε από χρήματα, η Χολμς θα μπορούσε να την αφήσει να πτωχεύσει. Αντί γι' αυτό, οι εισαγγελείς λένε ότι επέλεξε την απάτη. Οι συνήγοροι της Χολμς ισχυρίστηκαν πως οι συνεργάτες της είχαν πει ότι η τεχνολογία λειτουργεί, ότι όταν εκείνη έμαθε για τα προβλήματα προσπάθησε να τα λύσει και ότι η υπόθεση είναι πολύ πιο πολύπλοκη από αυτό που παρουσίασε η εισαγγελία. Στην απολογία της, που διάρκεσε επτά ημέρες, η Χολμς παρουσίασε τον εαυτό της ως σκληρά εργαζόμενη, φιλόδοξη επιχειρηματία, που πίστευε στις δυνατότητες της εταιρείας της. Αν υπήρξαν υπερβολές ή παραπλανητικές δηλώσεις, ήταν απλά «προβολές στο μέλλον». Η συνήγορός της περιέγραψε μια κατεπάνισσα που «έμεινε στο καράβι μέχρι που βούλιαξε».

«Η ασθένεια που έπληξε την Theranos δεν ήταν η έλλειψη προσπάθειας», απάντησε ο εισαγγελέας Μπόστινς. «Ήταν η έλλειψη τιμιότητας».

Η Ελίζαμπεθ Χολμς (με το μπλε φόρεμα) ενώ προσέρχεται στο δικαστήριο αγκαλιά με τη μητέρα της και κρατώντας το χέρι του συζύγου της. Η τύχη της βρίσκεται στα χέρια των ενόρκων.

Αναβλήθηκαν οι προεδρικές εκλογές στη Λιβύη

«Ανέφικτη» χαρακτήρισε η λιβυκή κοινοβουλευτική επιτροπή, που έχει επιφορτιστεί με τη διοργάνωση των προεδρικών εκλογών στη χώρα, τη διενέργεια της εκλογικής αναμέτρησης δυναμιτίζοντας —για άλλη μία φορά— τις προσπάθειες των διεθνών δυνάμεων να βάλουν οριστικό τέλος στο χάος που επικρατεί στη Λιβύη.

Ο Αλ Χαντί αλ Σγκαγιέρ, επικεφαλής της ανώτατης εκλογικής επιτροπής, σε επιστολή του προς τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου, Αγκίλα Σαλέχ, αναφέρει ότι «είναι αδύνατη η διεξαγωγή της προγραμματισμένης εκλογικής αναμέτρησης» και προτείνει ως πιθανή ημερομηνία διεξαγωγής τους την 24η Ιανουαρίου. Η εκλογική επιτροπή, άλλωστε, ουδέποτε καθόρισε την οριστική λίστα των υποψηφίων. Σύμφωνα με πληροφορίες, περισσότερα από εκατό άτομα είχαν εκφράσει την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν, μεταξύ των οποίων και ο γιος του Μουαμάρ Καντάφι.

Ο Αλ Σγκαγιέρ επικαλείται ως αιτία της αναβολής της εκλογικής αναμέτρησης την αξιολόγηση εκθέσεων σχετικά με διάφορα οικονομικά θέματα, την

ασφάλεια και άλλα τεχνικά προβλήματα. Ταυτόχρονα, κάλεσε τον Αλ Σαλέχ, ο οποίος είχε παραιτηθεί από την προεδρία της Βουλής προκειμένου να συμμετάσχει στις εκλογές, να επιστρέψει στα καθήκοντά του, ώστε να συμβάλει στη «νέα χάραξη του οδικού χάρτη» για την επανεκκίνηση της πολιτικής διαδικασίας. Ο δρόμος προς τις εκλογές ήταν σταματημένος με πολλά εμπόδια, ανάμεσα στα οποία οι αντιπαραθέσεις σχετικά με τους ισχύοντες εκλογικούς νόμους, ενώ καταγράφηκαν περιστατικά βίαιων συγκρούσεων και αψιμαχιών μεταξύ των αντίπαλων ομάδων.

Δυσಾರೆσκεια ΗΠΑ

Τη μεγάλη απογοήτευσή του για τη ματαιώση της εκλογικής διαδικασίας εξέφρασε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χθες ο πρέσβης των ΗΠΑ στη Λιβύη, τονίζοντας ότι αυτές πρέπει να συνιστούν την απόλυτη προτεραιότητα. Επίσης, κάλεσε τους ηγέτες όλων των πλευρών να συνεργασθούν για την επίλυση των νομικών και πολιτικών προβλημάτων και την οριστικοποίηση της λίστας των υποψηφίων.

Το ποδόσφαιρο γίνεται πιο προβλέψιμο

Μελέτη δείχνει ότι το άνοιγμα της «ψαλίδας» μεταξύ ισχυρών και αδυνάμων ομάδων αλλάζει τη φύση του αθλήματος

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ**

Αθλημα που γιγαντώνεται με την πάροδο των χρόνων, τρώγοντας τις ίδιες του τις σάρκες, χαρακτηρίζει εν ολίγοις το ποδόσφαιρο έρευνα με επίκεντρο τις πιθανότητες πρόβλεψης των αποτελεσμάτων των αγώνων. Η έρευνα ξεκίνησε με αφορμή τη δήλωση του Μάνουελ Νόιερ, ότι «μπορείς να προγραμματίσεις, αλλά ό,τι συμβαίνει σε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου δεν μπορεί να προβλεφθεί». Με τη σκέψη ότι αυτός ο απρόβλεπτος χαρακτήρας του καθιστά το ποδόσφαιρο τόσο δημοφιλές παγκο-

Στο μικροσκόπιο μπήκαν 88.000 αγώνες από έντεκα κορυφαία ευρωπαϊκά πρωταθλήματα από το 1993 έως το 2019.

σμίως, αναλύθηκαν χιλιάδες παιχνίδια των τελευταίων 26 χρόνων για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει πιο ασφαλής τρόπος πρόβλεψης των αποτελεσμάτων στη σύγχρονη εποχή σε σχέση με παλαιότερα χρόνια.

Στο μικροσκόπιο μπήκαν 88.000 αγώνες από 11 κορυφαία ευρωπαϊκά πρωταθλήματα από το 1993 έως το 2019, με ένα πρόγραμμα ανάλυσης όχι τόσο πολύπλοκο όσο τα υπερσύγχρονα προγνωστικά μοντέλα που χρησιμοποιούν οι μεγάλες στοιχηματικές εταιρείες για να καθορίσουν τις αποδόσεις των αγώνων. Και ακριβώς επειδή δεν χρειάζεται τροφοδοσία από τόσο λεπτομερή στοιχεία που είναι αδυ-

Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε μπορούσε να προβλέψει σωστά κατά 60% τα αποτελέσματα παιχνιδιών της δεκαετίας του '90, ενώ στα σύγχρονα, η επιτυχία του ξεπέρασε το 80%!

νατον να βρεθούν για παιχνίδια περασμένων δεκαετιών, ήταν εφικτό να συμπεριληφθεί στην έρευνα ένας τόσο μεγάλος αριθμός αγώνων.

Παρότι η απλότητα του προγνωστικού μοντέλου δεν το καθιστά τόσο ακριβές όσο τα υπερσύγχρονα σημερινά, το ποσοστό επι-

τυχίας του ήταν εντυπωσιακό: με ανάλυση όλων των εντός και εκτός έδρας αγώνων για διάστημα 26 χρόνων, η επιτυχία του ξεπέρασε το 75%, με χαρακτηριστικό ότι στην Μπουντεσλίγκα, π.χ., το μοντέλο μπορούσε να προβλέψει σωστά κατά 60% τα αποτελέσματα παιχνιδιών της δεκαετίας του '90,

ενώ στα σύγχρονα η επιτυχία του ξεπερνάει το 80%!

Η μελέτη αποδίδει την πιο εύκολη πρόβλεψη σε δύο κομβικά στοιχεία. Το πρώτο είναι η διαπίσωση ότι η οικονομική γιγάντωση καθιστά τις πλούσιες ομάδες πλουσιότερες, διευρύνοντας κατά 70% το χάσμα με τους ασθενέστερους

οικονομικά συλλόγους. Η ανισότητα αντανakλάται και στα αποτελέσματα, καθώς όταν κερδίζεις περισσότερα χρήματα, επενδύεις πιο εύκολα και πιο συχνά στην αγορά καλύτερων παικτών που δημιουργούν ισχυρότερες ομάδες.

Το δεύτερο κομβικό στοιχείο είναι η αποδυνάμωση της έδρας,

που ήταν παλαιότερα το ανάχωμα των μικρότερων ομάδων. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι γηπεδούχοι είχαν 30% μεγαλύτερες πιθανότητες νίκης ακόμη και κόντρα σε πιο ισχυρούς αντιπάλους. Στο σύγχρονο ποδόσφαιρο, το πλεονέκτημα αυτό έχει μειωθεί στο 15%, καθώς η ποιότητα των πιο ακριβών ομάδων τις θωρακίζει περισσότερο στην πίεση που δημιουργεί η έδρα του αντιπάλου.

Το συμπέρασμα της έρευνας προειδοποιεί ότι το ποδόσφαιρο κινδυνεύει να πληγωθεί ανεπανόρθωτα απ' αυτό που μοιάζει να το γιγαντώνει, δηλαδή το χρήμα.

Η οικονομική γιγάντωση καθιστά τις πλούσιες ομάδες πλουσιότερες, διευρύνοντας κατά 70% το χάσμα με τις ασθενέστερες οικονομικά.

Οσο αυξάνονται οι αποστάσεις μεταξύ των πιο πλούσιων ομάδων με τις υπόλοιπες, τόσο πιο προβλέψιμα θα γίνονται τα αποτελέσματα. Και όταν εκλείψει το στοιχείο της εκπληξης, που θρέφει διαχρονικά το ποδόσφαιρο παγκοσμίως, μοιραία θα ξεφτίσει η λάμψη του και θα περιορισθεί το ενδιαφέρον του κόσμου.

Σύμφωνα με την έρευνα, για να μη γίνει η επιτυχία του αθλήματος η αιτία της παρακμής του, βασικό ανάχωμα είναι η θέσπιση αυστηρότερων κανονισμών σχετικά με τα έσοδα, τις δαπάνες και τους μισθούς των παικτών, όπως και η πιο ορθολογική διαχείριση των κεφαλαίων.

Ο τεχνικός της Τσέλσι, Τόμας Τούχελ, δήλωσε: «Δεν νοιάζομαι τόσο για τα προσεχή ματς, αλλά για τα προσεχή τεστ και την υγεία των παικτών».

Οι ομάδες αποφασίζουν για την υγεία;

Ανασάτωση έχει προκληθεί στο αγγλικό ποδόσφαιρο από την απόφαση των ποδοσφαιρικών αρχών, και πρωτίστως των συλλόγων της Πρέμιερ Λιγκ, να συνεχιστεί κανονικά το πρωτάθλημα παρά την αύξηση των κρουσμάτων κορωνοϊού, με το κράτος να παρακολουθεί τις εξελίξεις.

Ήδη τις τελευταίες ημέρες έχουν αναβληθεί 10 αγώνες της Πρέμιερ Λιγκ, ενώ μόνο την τελευταία εβδομάδα έχουν καταγραφεί τουλάχιστον 90 κρούσματα μεταξύ ποδοσφαιριστών και τεχνικών επιτελείων των ομάδων. Παρά ταύτα, οι σύλλογοι αποφάσισαν να συνεχίσουν και θα εφαρμόσουν κανονικά το ασφυκτικό πρόγραμμα που προβλέπει τρεις αγωνιστικές από τις 26 Δεκεμ-

Οι σύλλογοι της Πρέμιερ Λιγκ αποφάσισαν να εφαρμόσουν κανονικά το ασφυκτικό πρόγραμμα που προβλέπει τρεις αγωνιστικές από τις 26 Δεκεμβρίου έως και τις 3 Ιανουαρίου.

βρίου έως και τις 3 Ιανουαρίου.

Ο βοηθός προπονητή της Λίβερπουλ (μιας από τις ομάδες που είχαν υποστηρίξει τη χαλάρωση του προγράμματος), Πέπαϊν Λάιντερς, δήλωσε ότι «είναι γελοίο να παίζουμε ξανά μέσα σε 48 ώρες»,

εννοώντας στις 26 και 28 Δεκεμβρίου, και προειδοποίησε ότι αυτό θα αυξήσει τον κίνδυνο για την υγεία των παικτών. Και ο τεχνικός της Τσέλσι, Τόμας Τούχελ, συμπλήρωσε: «Δεν νοιάζομαι τόσο για τα προσεχή ματς, αλλά για τα προσεχή τεστ και την υγεία των παικτών». Στην Αγγλία σχολιάζεται έντονα ότι δίνεται το δικαίωμα σε ποδοσφαιρικούς συλλόγους να αποφασίζουν για τη δημόσια υγεία, πράγμα που κανονικά θα έπρεπε να το ορίζει το κράτος. Η Πρέμιερ Λιγκ ανακοίνωσε ότι σχεδόν ένας στους τέσσερις ποδοσφαιριστές της Πρέμιερ Λιγκ (23%) δεν έχει εμβολιαστεί πλήρως και κάλεσε όλους τους παίκτες να εμβολιαστούν άμεσα, αν δεν το έχουν κάνει.

Η κίνηση της διοίκησης της ΑΕΚ είχε ξεκάθαρο στόχο στήριξης του Αργύρη Γιαννίκη, προς το πρόσωπο του οποίου υπάρχει απόλυτη εμπιστοσύνη.

Ανανέωση-μήνυμα στον Γιαννίκη

Με νκηρό, ξεκάθαρο και άκρως συμβολικό τρόπο απάντησε η διοίκηση της ΑΕΚ στην εσωστρέφεια που γέννησε η ήττα από τον ΟΦΗ στο ΟΑΚΑ και το άνοιγμα της διαφοράς από τον πρωτοπόρο Ολυμπιακό στους 11 βαθμούς.

Λίγες ώρες μετά τις έντονες αποδοκιμασίες που ακούστηκαν για πρώτη φορά φέτος έπειτα από μια αποτυχία, αρκετές εκ των οποίων στράφηκαν κατά του Αργύρη Γιαννίκη με το σκεπτικό ότι δεν γνωρίζει από πρωταθλητισμό και είναι άπειρος για να διαχειριστεί μια ομάδα με 14 νέους παίκτες που δεν τους διάλεξε ο ίδιος, η ΑΕΚ ανακοίνωσε ότι ενεργοποίησε από τώρα την οψιόν επέκτασης του συμβολαίου του μέχρι το καλοκαίρι του 2024, χωρίς να περι-

Η ΑΕΚ ανακοίνωσε ότι ενεργοποίησε από τώρα την οψιόν επέκτασης του συμβολαίου του μέχρι το καλοκαίρι του 2024, χωρίς να περιμένει να κρίνει το έργο του στο τέλος της περιόδου.

μένει να κρίνει το έργο του στο τέλος της περιόδου, όπως είχε το δικαίωμα με βάση την αρχική συμφωνία.

«Η ΠΙΑΕ ΑΕΚ ανακοινώνει την ενεργοποίηση της οψιόν που υπήρχε στο συμβόλαιο του προπονητή

της ομάδας μας, Αργύρη Γιαννίκη, το οποίο αυτομάτως επεκτείνεται για τα δύο επόμενα χρόνια, έως το καλοκαίρι του 2024. Κόουτς, καλή συνέχεια στο έργο που έχεις ήδη αναλάβει, με επιτυχίες στον κιτρινόμαυρο πάγκο!» τονίζει η σχετική ανακοίνωση, με ξεκάθαρο στόχο στήριξης του προπονητή, προς το πρόσωπο του οποίου υπάρχει απόλυτη εμπιστοσύνη.

Με άλλη ανακοίνωση η ΑΕΚ αποχαιρέτισε τον Βαγγέλη Γιαννίση, επί σειράν ετών επιμελητή του ποδοσφαιρικού τμήματος και ανθρώπου που υπηρέτησε την ομάδα από διάφορα πόστα, ο οποίος περισσότερο από μια 25ετία, ο οποίος έφυγε από τη ζωή έπειτα από μεγάλη μάχη που έδωσε τα τελευταία τρία χρόνια.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,01%Χ.Α.
0,32%Dow Jones
-0,71%Nasdaq
-0,91%Nikkei
0,36%Dax
-0,04%FTSE 100
1,09%ΤΟ 2021
Επενδύσεις
16 δισ. δολ.
από Έλληνες
εφοπλιστές
Σελ. 10Πετρέλαιο
0,49%€/ \$
0,19%

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 2021

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Αύξηση εμβολιασμών
και οικονομική ώθηση

Το 2021 έφερε τα εμβόλια στις ζωές μας και με την αύξηση των ποσοστών εμβολιασμού αυξήθηκε συνάμα και η οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, τα προβλήματα στην αγορά είναι ακόμα υπαρκτά. Μια οικονομική ανασκόπηση των γεγονότων που σημάδεψαν τη χρονιά που φεύγει παρουσιάζει σήμερα η «Κ». Σελ. 3

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Ερχεται ανάπτυξη
υπό προϋποθέσεις

Την επόμενη μέρα για το επικειρείν σκιαγραφούν στην «Κ» μέσα από τη δική τους σκοπιά επικριρηματικοί και εργοδοτικοί σύνδεσμοι : ΟΕΒ, ΚΕΒΕ, Σύνδεσμος Λιανικού Εμπορίου και Σύνδεσμος Κέντρων Αναψυχής. Εκφράζουν αισιοδοξία ότι έρχονται καλύτερες ημέρες με μεγαλύτερη ανάπτυξη και επενδύσεις. Σελ. 8-9

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Χρονιά θετικών
αλλαγών το 2022

Το 2022 θα είναι έτος θετικών αλλαγών τονίζει ο CEO της ΕΥ Κύπρου, Ronald Attard. Επισημαίνει ότι η Κύπρος τα κατάφερε πολύ καλύτερα από ότι ανέμεναν πολλοί. Εξάλλου ο CEO της Ελληνικής Τράπεζας, Oliver Gatzke, τονίζει ότι η ψηφιακή μεταμόρφωση ορίζει το νέο τραπεζικό μοντέλο. Σελ. 4-7

ΕΛΛΑΔΑ

Με νέο πρόσωπο
η κτηματαγορά

Την Πρωτοχρονιά ενεργοποιούνται οι νέες αντικειμενικές αξίες των ακινήτων στην Ελλάδα, τέλη Ιανουαρίου αναμένονται τα «αποκαλυπτήρια» του φόρου ακινήτων και τέλη Μαρτίου θα φθάσει ο λογαριασμός του νέου ΕΝΦΙΑ σε εκατομμύρια ιδιοκτήτες. Το τοπίο στην κτηματαγορά αλλάζει. Σελ. 12

Απόδοση δεκαετών
ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,62%	0,01%
Γερμανία	-0,31%	-0,05%
Γαλλία	0,07%	0,09%
Ιταλία	1,00%	0,03%
Ισπανία	0,44%	0,06%
Ιρλανδία	0,13%	0,11%
Ελλάδα	1,25%	0,08%
Ην. Βασίλειο	0,87%	0,13%

Βαθμολογία
από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba1	NP
S&P	BBB-	A-3

Οι τέσσερις προκλήσεις των τραπεζών

Νέος δανεισμός, μείωση κόκκινων δανείων, επιτακτικά άλματα σε τεχνολογία και συμμόρφωση

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι τράπεζες κατάφεραν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που έφερε η πανδημική κρίση, έβαλαν και βάζουν το δικό τους λιθαράκι στην ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας μετά το «σοκ» που υπέστη από τον Covid-19. Κοιτάζοντας τις ευκαιρίες που διανοίγονται από το Ταμείο Ανάκαμψης, το οποίο παρέχει χρηματοδότηση που πριν δεν υπήρχε, είναι προφανές πως θα δώσει ώθηση και σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες τις οποίες θα κληθούν οι τράπεζες να χρηματοδοτήσουν. Οι κυπριακές τράπεζες έχουν επαρκή κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα ικανή να χρηματοδοτήσει την κυπριακή οικονομία, τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Η οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο προβλέπεται να ανακάμψει ακόμα πιο έντονα το 2022 σε σχέση με το -ομολογούμενως- «καλό» 2021. Η αβεβαιότητα εξακολουθεί να είναι αυξημένη και οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για την ανάπτυξη είναι υπαρκτοί όσο συνεχίζουν να βγαίνουν νέες μεταλλάξεις του Covid-19. Τέσσερις είναι οι βασικές προκλήσεις των τραπεζών σήμερα. Πρώτον να δώσουν νέα δάνεια στην αγορά, δεύτερον να μειώσουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνειά τους, τρίτον να είναι ευθυγραμμισμένες με την τεχνολογία και τέταρτον να βρουν το ισοζύγιο μεταξύ άμεσων και ασφαλούς τραπεζικής εν μέσω κανονιστικών απαιτήσεων (compliance). Όλα τα παραπάνω δε, με την προϋπόθεση πως οι τράπεζες θα εξέλθουν από την πανδημία σε υγιή κατάσταση. Ο νέος δανεισμός είναι κομβικής σημασίας και για την οικονομία εν γένει, αλλά και για τις ίδιες. Η πιστωτική επέκταση υποβοηθείται από τη βελτιωμένη ρευστότητα των τραπεζών μέσω της αντίληψης

Η οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο προβλέπεται να ανακάμψει ακόμα πιο έντονα το 2022 σε σχέση με το -ομολογούμενως- «καλό» 2021.

ρευστότητας από το Ευρωσύστημα με ευνοϊκούς όρους, την αύξηση των καταθέσεων, αλλά και από τα προγράμματα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων από το κυπριακό κράτος εδώ και δυο χρόνια, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας. Την ίδια ώρα, μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης θα ανοίξουν νέες ευκαιρίες δανειοδότησης της πράσινης και της ψηφιακής οικονομίας, ευκαιρίες που θα πρέπει να «αρπάξουν» οι τράπεζες.

Το πρόβλημα των ΜΕΔ

Τα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα έχουν κάνει τεράστια πρόοδο στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έχουν στους ισολογισμούς τους, ωστόσο τα ΜΕΔ στο «σύστημα» παραμένουν στο 15% ή στα 4 - 4,5 δισ. ευρώ. Για το 2022 έχει τεθεί ένας μεγάλος στό-

Η πανδημία επέσπευσε τις προσπάθειες των τραπεζών να ψηφιοποιηθούν και τις ώθησε να αναπτυχθούν τεχνολογικά.

χος μείωσής τους, να μπουν σε μονοψήφια ποσοστά και βλέπουν να κυπριακές τράπεζες είτε να έχουν ήδη οδηγηθεί προς αυτή την κατεύθυνση μείωσής τους, είτε οσονούπω να προχωρούν προς αυτή την κατεύθυνση. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ταλαιπωρούν τις τράπεζες από την αρχή της κρίσης και 10 χρόνια αργότερα δεν έχουν καταφέρει να τα μπενίσουν παρόλες τις προσπάθειες και τους πόρους

που χρησιμοποίησαν προς αυτό το σκοπό.

Δρόμος για ψηφιοποίηση

Η πανδημία επέσπευσε τις προσπάθειες των τραπεζών να ψηφιοποιηθούν και τις ώθησε να αναπτυχθούν τεχνολογικά. Δεν μπορούσαν και αλλιώς να συνεχίσουν τις εργασίες τους υπό τις πρωτόγνωρες συνθήκες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν. Οι ψηφιακές τεχνολογίες αυξάνουν τη συνδεσιμότητα της τράπεζας με όλους τους φορείς και για να επιβιώσουν τα τραπεζικά ιδρύματα σε αυτή τη νέα εποχή της τεχνολογικής εξέλιξης οφείλουν να γίνουν ψηφιακά ανταγωνιστικά. Δυστυχώς, η μείωση του δικτύου των καταστημάτων είναι μονόδρομος για τα τραπεζικά ιδρύματα, με την ψηφιοποίηση να υπόσχεται και μείωση παράλληλα των υψηλών λειτουργικών

εξόδων που αναπόφευκτα μειώνουν με τη σειρά τους τα έσοδα των τραπεζών.

Κοινό σταυροδρόμι

Σε κοινό σταυροδρόμι βρίσκονται τράπεζες και τεχνολογία. Τεχνολογία και τράπεζες τρέχουν παράλληλα και στο άμεσο μέλλον δεν είναι γνωστό αν θα συναντηθούν ως ανταγωνιστές ή ως εταίροι, και αυτή είναι η νέα πραγματικότητα. Το δεδομένο είναι πως περιορίζεται η χρήση του χρήματος, αυξάνονται οι ψηφιακές συναλλαγές, αλλά συγχρόνως το έγκλημα και οι κίνδυνοι που ενδεχομένως να αφήνουν ανοικτά τα τεχνολογικά «παραθυράκια». Η κανονιστική και νομική συμμόρφωση των τραπεζών είναι αυστηρή, αλλά οι εποπτικές απαιτήσεις απαραίτητες για να υπάρχει ένα ασφαλές περιβάλλον που κινείται το χρήμα.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των HOLGER SCHMIEDING, KALLUM PICKERING και SALOMON FIEDLER*

Επιστροφή στην αβεβαιότητα λόγω «Ομικρον»

Το ενδεχόμενο
πίεσεων στα συστήματα υγείας και νέων lockdowns διαμορφώνει νέα δεδομένα στις προοπτικές της οικονομίας.

οι οποίες θα πιέσουν επαχθώς τα συστήματα υγείας επί εβδομάδες ή και μήνες. Εν μέσω μαζικής αύξησης των εμβολιασμών τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και στην Ευρωζώνη, οι ασκούντες πολιτική δεν δείχνουν τόσο διατεθειμένοι να καταφύγουν σε κα-

θολικό εγκλεισμό όσο στα προηγούμενα κύματα. Οι πλήρως εμβολιασμένοι καταναλωτές πιθανώς να μην τροποποιήσουν πολύ τη συμπεριφορά τους. Παρά ταύτα, η νέα μετάλλαξη συνιστά μείζονα κίνδυνο για την οικονομική δραστηριότητα στις αρχές της νέας χρονιάς, κάτι το οποίο μπορεί να σημάνει μια πτώση 1% σε τριμηνιαία βάση κατά το πρώτο τρίμηνο εάν εκτραχυνθεί η κατάσταση.

Μέχρι στιγμής, κάθε κύμα πανδημίας προξενεί πιο περιορισμένη οικονομική βλάβη από το προηγούμενο. Εν μέσω αύξησης μολύνσεων στην Ευρωζώνη και στο Ηνωμένο Βασίλειο και εντεινόμενων ανησυχιών για την καιτεθειμένοι να καταφύγουν σε κα-

κτικοί δείκτες των διευθυντών προμηθειών στον κλάδο της παροχής υπηρεσιών σε Ευρωζώνη και Βρετανία είχαν δραστική πτώση τον Δεκέμβριο. Αλλά η ένδειξη 53,3 μονάδες στην Ευρωζώνη και 53,2 μονάδες στη Βρετανία εξακολουθεί να φανερώνει ότι η αύξηση της δραστηριότητας εναρμονίζεται με τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο της. Πέρυσι, στο αντίστοιχο κύμα του κορωνοϊού, ο δείκτης διευθυντών προμηθειών στον κλάδο παροχής υπηρεσιών είχε υποχωρήσει αρκετά κάτω από τα επίπεδα των 50 μονάδων, δείχνοντας περιστολή.

* Ο κ. Holger Schmieding, Kallum Pickering και Salomon Fiedler είναι οικονομολόγοι της Berenberg Bank.

Σας ευχόμαστε καλές γιορτές
και ευτυχισμένος ο νέος χρόνος!

#μένουμεασφαλείς

www.pwc.com.cy

2022

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των CLARA DENINA, HELEN REID ΚΑΙ ERNEST SCHEYDER / REUTERS

Ελλείψεις στελεχών
στον κλάδο των ορυχείων

Ο **Τζόνθαν** Λιτλ, φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Κεντάκι, είναι ανάμεσα στη χορεία των φοιτητών σε όλο τον κόσμο που ο κλάδος των εξορυκτικών ομίλων δεν έχει την πολυτέλεια να χάσει, αλλά ήδη το έχει κάνει. Ο 20χρονος νέος, ο οποίος ενδιαφερόταν να σταδιοδρομήσει στην εξόρυξη, αποφάσισε να ακολουθήσει κλάδο της μηχανικής, ο οποίος θα τον προετοιμάσει να σκεδιάζει κινήτρους φορτηγών. Αλλωστε του φάνηκε ελκυστικότερος από το να εργάζεται σε ορυχείο, κάτι το οποίο συμβαίνει και με πολλούς συμφοιτητές του, αφότου λάβουν πτυχίο. Οι επιλογές τους αυτές προαναγγέλλουν τις ελλείψεις σε κατρητισμένους ανθρώπους, που θα αντιμετωπίσει ο κλάδος, ενόσω επίκειται ένα κύμα συνταξιοδοτημένων από μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένους. Μερικά χρόνια αργότερα θα είναι λιγότεροι οι πτυχιούχοι οι οποίοι θα διαδέχονται αναγκαία προσόντα για να κατασκευάσουν και να διοικήσουν ορυχεία, τα οποία θα παράγουν λίθιο, νικέλιο, χαλκό και άλλα μέταλλα. Τα μέταλλα αυτά είναι αναγκαία για να τροφοδοτήσουν τις εταιρείες που κατασκευάζουν ηλεκτρικά αυτοκίνητα, φωτοβολταϊκά συστήματα και άλλες τεχνολογίας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Αξίζει να αναφερθεί πως η εγγραφή σε προγράμματα μηχανικής της εξόρυξης στις Ηνωμένες Πολιτείες εμφανίσε μια πτώση της τάξεως του 46% από το 2015 έως το 2020, σύμφωνα με έρευνα της Κοινωνίας Εξόρυξης, Μεταλλουργίας και Ανιχνεύσης. Ανάλογο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και χώρες με τεράστια ορυχεία, όπως είναι ο Καναδάς, η Νότια Αφρική και η Αυστραλία. «Θα καταλήξουμε να έχουμε μη εξειδικευμένους ανθρώπους να διοικούν ορυχεία, σε μια περίοδο κατά την οποία χρειάζεται πραγματικά να κάνουμε εξορύξεις για τη μετάβαση στην εποχή της ηλεκτροκίνησης», επισημαίνει ο Μάικ Αρμιτάτζ, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της εξορυκτικής εταιρείας αργυραδαμάντων Tertiary Minerals. Η έλλειψη κατρητισμένων επαγγελματιών πλήττει τον κλάδο, ακριβώς τώρα που οι αυτοκινητοβιομηχανίες αναπτύσσουν υψηλές

ταχύτητες με στόχο να κατασκευάσουν εκατομμύρια ηλεκτρικά αυτοκίνητα. Πολλές εξ αυτών σχεδιάζουν να έχουν πλήρως ηλεκτροκίνητους στόλους έως το 2030. Οι μπαταρίες και η συνδεσμολογία και η καλωδίωση όλων των αντιστοιχων κινήτρων απαιτούν τεράστια αύξηση στην παραγωγή μετάλλων.

Πολλοί φοιτητές έχουν τρομοκρατηθεί, όπως επισημαίνουν καθηγητές και στελέχη του κλάδου, διότι σε όλο το διάβα της Ιστορίας τα ορυχεία ήταν διαβόητα λόγω επικινδυνότητας και ρυπανσης. Αυτή η στερεοτυπική αντίληψη ενισχύθηκε έτι περαιτέρω μόλις πριν από τρία χρόνια, όταν 270 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους σε κατάρρευση εγκατάστασης ενός ορυχείου σιδηρομεταλλεύματος στη Βραζιλία. Περισσότεροι από τους μισούς που εργάζονται σε ορυχεία είναι άνω των 45 ετών και 20% έχουν παράσει τα 60, πλησιάζοντας την ηλικία της συνταξιοδότησης, σύμφωνα με μελέτη της Mercer. Η αμερικανική κυβέρνηση συγκροτεί ειδική επιτροπή για να διαχειριστεί «τη νοοτροπία η οποία επικρατεί μεταξύ των πολιτών σχετικά με τη φύση της εξορυκτικής εργασίας, καθώς και το πρόβλημα της γήρανσης των εργαζομένων στον κλάδο».

Εν τω μεταξύ, το Πανεπιστήμιο Εξόρυξης και Τεχνολογίας της Κίνας, το οποίο λογίζεται ως το καλύτερο στη χώρα για το συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο, έχει στις τάξεις του ως πρωτοετείς φοιτητές για το 2020 πολύ περισσότερους από όσους στις αντίστοιχες σχολές όλων των Ηνωμένων Πολιτειών. Και αυτό σε μεγάλο βαθμό αποδίδεται στο ότι ο κλάδος γαϊάνθηρακα στην Κίνα βγαίνει διογκούμενος, σύμφωνα με μελέτη της Κοινωνίας Εξόρυξης, Μεταλλουργίας και Ανιχνεύσης.

Τώρα στη Δύση τα πανεπιστήμια, τα εμπορικά επιμελητήρια και οι επιχειρήσεις σπεύδουν να στρατολογήσουν νέους φοιτητές, ενόσω οι τελειόφοιτοι των λυκείων ολοκληρώνουν τις αιτήσεις τους στις ανώτατες σχολές και οι πρωτοετείς επιλέγουν κατεύθυνση σπουδών.

Θερμοκρασία-ρεκόρ
38° C στην Αρκτική

ΑΡΚΤΙΚΗ. Μία ακόμη ένδειξη ότι ο χρόνος για να αντιμετωπίσουμε την κλιματική κρίση τελειώνει, είναι η θερμοκρασία των 38° C που καταγράφηκε στη ρωσική πόλη Βερκογιάνσκ, στις 20 Ιουνίου 2020, και αναγνωρίστηκε ως νέο ρεκόρ θερμοκρασίας στην Αρκτική από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (WMO). Οι μέσες θερμοκρασίες στην αρκτική Σιβηρία έφτασαν έως και 10° C πάνω από τις φυσιολογικές για μεγάλο μέρος του περυσινού καλοκαιριού, προκαλώντας καταστροφικές πυρκαγιές και οδηγώντας σε απώλειες τεράστιων κομματιών θαλάσσιου πάγου, επιβεβαιώνει ο WMO. «Αυτό το νέο ρεκόρ στην Αρκτική προέρχεται από σειρά παρατηρήσεων που αναφέρθηκαν στο αρχείο του WMO και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για το μεταβαλλόμενο κλίμα μας», δήλωσε ο γενικός γραμματέας του οργανισμού, καθηγητής Πίτερι Ταάλας.

Παράλληλα, στην άλλη άκρη του πλανήτη, η κατάρρευση του παγετώνα Θουέιτς αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για την άμεση άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Η παγονησίδα που συγκρατεί τον παγετώνα από τη θάλασσα θα μπορούσε να καταρρεύσει μέσα σε τρία έως πέντε χρόνια, ανέφεραν επιστήμονες στη διάρκεια των εργασιών της αμερικανικής Γεωφυσικής Ενωσης στη Νέα Ορλεάνη. Εκτεινόμενος σε πλάτος 120 χιλιομέτρων, ο παγετώνας της Ανταρκτικής έχει περίπου το μέγεθος της Φλόριδα και αν βυθιστεί στον ωκεανό, θα ανεβάσει τη στάθμη της θάλασσας κατά 65 εκατοστά. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν την τελευταία διετία από ερευ-

Η μέση θερμοκρασία στην αρκτική Σιβηρία ανέβηκε πέρσι το καλοκαίρι έως και 10° C πάνω από το φυσιολογικό, προκαλώντας καταστροφικές πυρκαγιές στη Γιακουτία.

νητές κάτω και γύρω από την παγονησίδα που συγκρατεί τον παγετώνα, δείχνουν ότι τα ζεστά νερά των ωκεανών διαλύουν τον πάγο από κάτω. Παράλληλα, σπασίματα και σχισμές, που διευρύνονται από τα ζεστά νερά, διαπερνούν γρήγορα τον πάγο σαν ρωγμές στο παμπίριζ ενός αυτοκινήτου, αποδυναμώνοντάς τον. Ο συνδυασμός αυτών των διεργασιών θα οδηγήσει την παγονησίδα σε κατάρρευση το πολύ σε πέντε χρόνια, δήλωσε η Έριν Πέτιτ, παγετωνολόγος στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Ορεγκον. «Η κατάρρευση της παγονησίδας θα οδηγήσει ταχύτατα σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Είναι μια πολύ ανησυχητική εξέλιξη».

SCIENCE NEWS

ΔΗΚΤΗΣ

Επιστροφή στο μέλλον

Επιστροφή στην εποχή των προγραμμάτων κρατικής επιδότησης επιβάλει η μετάλλαξη «Όμικρον», η οποία σαρώνει την Ευρώπη. Σε μια αιφνιδιαστική κίνηση, η αγγλική κυβέρνηση ανακοίνωσε βοήθεια ύψους 1 δισ. στερλίνες για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εστίαση και την ψυχαγωγία, οι οποίες επηρεάζονται δυσμενώς σε μια ευαίσθητη περίοδο όπου παραδοσιακά η ζήτηση και η κατανάλωση είναι αυξημένες. Σύμφωνα με το βρετανικό σχέδιο, συνολικά 200.000 επιχειρήσεις θα επιδοτηθούν με £6.000 έκαστη.

Μεταβατική περίοδος

Τους στόχους για τον μετασχηματισμό της τράπεζας ανακοίνωσε η διοίκηση της Ελληνικής Τράπεζας θέτοντας ψηλά στις προτεραιότητες για την περαιτέρω διεύθυνση στην επιχειρηματική αγορά, έχοντας προφανώς κερδίσει το στόχημα στην αγορά λιανικής. Για την ενίσχυση της κερδοφορίας η τράπεζα προδιορίζει ως προτεραιότητες: α. τη μεγέθυνση του δανειακού χαρτοφυλακίου, β. τη συγκράτηση των εξόδων και γ. τον περιορισμό των αναγκών για νέες προβλέψεις, λόγω ζημιών από μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις. Για την τρέχουσα οικονομική κρίση σημειώνουμε την ανακοίνωση για ετήσιες ζημιές, ως αποτέλεσμα της ανάγκης αναγνώρισης μεγαλύτερων απομειώσεων στο προς πώληση χαρτοφυλάκιο MEX εντός του 2022, γνωστό και ως έργο Starlight. Στα ενδιαφέροντα της ανακοίνωσης ήταν και η αναφορά για μηδενικά μερίσματα εντός της επόμενης τριετίας.

Χρυσός κανόνας

Ταξίδι με υψηλούς συμβολισμούς πραγματοποιήσε ο νέος Γερμανός καγκελάριος στη Ρώμη. Η επίσκεψη σηματοδοτεί την αλλαγή στάσης της Γερμανίας έναντι των Ιταλών, καθώς ο Μάριο Ντράγκι φαίνεται να κερδίζει το στόχημα της αξιοπιστίας για λογαριασμό του λαού του. Βασικό εμπόδιο όλα αυτά τα χρόνια για την επίτευξη συνεννόησης μεταξύ των δύο χωρών υπήρξε το υψηλό επίπεδο χρέους της Ιταλίας και η αδυναμία των κυβερνήσεων να εφαρμόσουν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Αν και η συνάντηση κύλησε ομαλά και σε φιλικό κλίμα, προκύπτουν σαιφεις διαφωνίες μεταξύ των δύο ηγετών για τον τρόπο που θα πρέπει να εφαρμοστούν στο μέλλον οι κανόνες για το δημόσιο χρέος και τα ελλείματα. Ως γνωστόν, η πρόταση που προωθεί η Ιταλία μαζί με τη Γαλλία αφορά την εξαιρέση συγκεκριμένων δαπανών από τον υπολογισμό του «χρυσού κανόνα» όπως αποκαλείται, πρόταση που από γερμανικής πλευράς δεν βρίσκει προς το παρόν ανταπόκριση.

Νέα δεδομένα

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΚΤ υπάρχει ισχυρή

Χριστούγεννα με τη μετάλλαξη “Όμικρον” να στοιχειώνει την Ευρώπη, εν μέσω δραματικών προειδοποιήσεων για επερχόμενη πανδημική καταιγίδα.

σύνδεση μεταξύ της πιστοληπτικής αξιολόγησης των εταιρειών και της συμμόρφωσης στις περιβαλλοντικές τους υποχρεώσεις, όπου φυσικά εφαρμόζεται. Στη μελέτη έχουν ερευνηθεί 560 επιχειρήσεις του μη χρηματοοικονομικού κλάδου της Ευρώπης και της Αμερικής για μια

Η ΛΕΞΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τραπεζικά τεστ αντοχής

Τα τραπεζικά τεστ αντοχής (stress tests) αποτελούν ασκήσεις προσομοίωσης στις οποίες λαμβάνουμε υπόψη πιθανά μελλοντικά οικονομικά φαινόμενα και γεγονότα, αναλύοντας μέχρι και το χειρότερο αλλά ρεαλιστικό οικονομικό σενάριο, έτσι ώστε να αξιολογήσουμε την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας προς αντιμετώπιση αρνητικών οικονομικών εξελίξεων και ακραίων οικονομικών φαινομένων, να εντοπίσουμε προβλήματα και κινδύνους, καθώς και να καθορίσουμε πλάνο δράσης και διαχείρισης κινδύνων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

περίοδο 10 ετών. Προκύπτει, λοιπόν, ότι η συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή έχει δημιουργήσει νέα δεδομένα, για όσες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε σχέση με τη συμμόρφωσή τους στις νέες περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Προκλήσεις που, σύμφωνα με τους οίκους αξιολόγησης, μεταφράζονται σε αυξημένο κίνδυνο αθέτησης των μελλοντικών υποχρεώσεων. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η πίεση για συμμόρφωση στα νέα περιβαλλοντικά δεδομένα είναι σαφώς μεγαλύτερη στην Ευρώπη σε σχέση με την Αμερική.

Λαγός από το καπέλο

Με μια κίνηση, που χαρακτηρίστηκε από τους αναλυτές σαν να βγάδι κάποιος έναν λαγό από το καπέλο του, ο Τούρκος πρωθυπουργός κατάφερε να καθουσύασει τους Τούρκους συμπολίτες του και να ανακόψει τον κατήφορο της τουρκικής λίρας. Σύμφωνα με την προεξοική εξαγγελία, η κυβέρνηση θα καλύψει όλες τις ζημιές που θα υποστούν οι καταθέτες της τουρκικής λίρας από πιθανή υποτίμηση του νομίσματος έναντι των ξένων νομισμάτων, εφόσον είναι μεγαλύτερη από τα καταθετικά επιτόκια. Με την κίνηση αυτή οι Τούρκοι πολίτες δεν έχουν πλέον κίνητρο να μετατρέπουν το εθνικό νόμισμα σε δολάρια προκειμένου να διαφυλάξουν την αξία των καταθέσεών τους. Μια εξέλιξη που ως αποτέλεσμα είχε να ανακτηθούν σε μια μέρα οι απώλειες του τελευταίου μήνα.

Κλιματική ταυτότητα των μνημείων

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Η κλιματική αλλαγή φέρνει επαναξιολόγηση στα όρια των αρχαιολογικών ζωνών προστασίας και στις παραμέτρους των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα του ΥΠΠΟΑ, ώστε να θωρακιστούν θεσμικά τα μνημεία απέναντι στις νέες απειλές. Μια τέτοια αναθεώρηση, εξήγησε η υπουργός Λίνα Μενδώνη, θα πρέπει να γίνει γύρω από το ιερό των μεγάλων θεών στη Σαμοθράκη, που αντιμετωπίζει προβλήματα από τα παρακείμενα ρέματα και τις έντονες βροχοπτώσεις. Οι θεσμικές αλλαγές θα ενταχθούν στον κλιματικό νόμο του υπουργείου Περιβάλλοντος που είναι σε διαβούλευση μέχρι τα Χριστούγεννα. Τι συμβαίνει όμως με τα ίδια τα μνημεία; Μια πρώτη απάντηση έδωσε χθες η αρμόδια ομάδα εργασίας που συστάθηκε από το ΥΠΠΟΑ, με επικεφαλής τον καθηγητή Φυσικής Περιβάλλοντος του ΕΚΠΑ Κωνσταντίνο Καρτάλη, η οποία κατέληξε πως αυτή τη στιγμή δεν καταγράφεται συστηματικός κίνδυνος για μνημείο που να αποδίδεται στην κλιματική κρίση.

Η ομάδα εντόπισε συστηματικές αδυναμίες, όπως η απουσία μέτρων για τα μνημεία από τα διαχειριστικά σχέδια των περιφερειών και η ανάγκη εκπόνησης ειδικών χωρικών σχεδίων για τρωτές, κλιματικά, περιοχές. Τα μνημεία μπορεί να μην κινδυνεύουν άμεσα, αλλά απειλούνται από τα επιμέρους ακραία φαινόμενα, δηλαδή πυρκαγιές και πλημμύρες ή την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, όπως συνέβη μετά τον πρόσφατο σεισμό της Σάμου. «Τα σχέδια αυτά θα πρέπει να διακρίνονται ανάλογα με τον κίνδυνο και την περιοχή, με άλλα λόγια δεν υπάρχει ένα σχέδιο φασόν που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις περιοχές», σημείωσε ο κ. Καρτάλης.

Οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία θα αποκτιέσουν μελλοντικά ένα διαχειριστικό σχέδιο ανάλογα με τις ανάγκες τους, σύνθετο

Σύστημα πυροπροστασίας και πυρόσβεσης θα αποκτήσει ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων.

ή πιο «ταπεινό», όπως την κατασκευή σκιάστρων και χώρων κλιματισμού –π.χ. στην Αρχαία Ολυμπία–, ενώ οι εφορείες αρχαιοτήτων θα καταγράφουν σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα τις παρατηρήσεις τους. Το σχέδιο του ΥΠΠΟΑ έχει ορίζοντα το 2050 με ενδιάμεσους σταθμούς ανά πενταετία. «Εμείς μπορούμε να θέσουμε κριτήρια, μπορούμε να πούμε τι χρειάζεται για την αντιμετώπιση, για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Όμως, το υπουργείο Πολιτισμού δεν έχει κατασταλτικό μηχανισμό», σημείωσε η κ. Μενδώνη και γι' αυτό χρειάζεται τη συνεργασία των συναρμόδιων υπουργείων, όπως του ΥΠΕΝ και του υπουργείου Κλιματικής Κρίσης.

Νωρίτερα (2023) θα έχουν ολοκληρωθεί τα σχέδια αντιμετώπισης κινδύνων σε 15 μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους που προστατεύονται από την UNESCO (με πόρους ΕΣΠΑ) από τη Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του υπουργείου. Πιο

ώριμα είναι τα σχέδια για τις Μυκίνες, την Ακρόπολη και τη Μονή Δαφνίου. Στην Ακρόπολη, για παράδειγμα, εκπονείται η β' φάση των υδραυλικών έργων και η σύνδεσή τους με τον αποχετευτικό αγωγό της Αποστόλου Παύλου, η δεύτερη μελέτη αντικεραυνικής προστασίας και ένα σχέδιο διαχειρίσις κινδύνων σε συνεργασία με το Αστεροσκοπείο και το Πολυτεχνείο. Μέχρι το 2030 θα γίνουν σχέδια και για άλλους αρχαιολογικούς χώρους.

Για μια περισσότερο λεπτομερή καταγραφή των κινδύνων και της τρωτότητας των περιοχών θα πρέπει να περιμένουμε το Ταμείο Ανάκαμψης και το σχέδιο της εθνικής στρατηγικής για την προσαρμογή της πολιτιστικής κληρονομιάς στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (ψηφιακοί χάρτες ανά γεωγραφική περιοχή, κλιματικοί δείκτες κ.ά). Με πόρους του Ταμείου θα γίνουν επίσης έργα (αντιπλημμυρικά, πυροπροστασίας, βραχοπτώσεων) στα Μινωικά Ανάκτορα, στον Μυστρά, στους Φίλιππους, στο Διον και τους Δελφούς.

Ελπίδες για καλύτερο 2022 μετά το καλό 2021

Η αύξηση των ποσοστών εμβολιασμού τη χρονιά που φεύγει, έδωσε ώθηση και στην οικονομική δραστηριότητα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Δύο χρόνια πέρασαν από το ξέσπασμα της πανδημίας και ακόμα ενώπιον κυβερνήσεων και πολιτών οι προκλήσεις παραμένουν. Οικονομίες έκλεισαν και άνοιξαν αρκετές φορές, αλλά δεν χωρά καμία αμφιβολία πως τα μέτρα περιορισμού βελτίωσαν την κατάσταση της υγείας που στην προκειμένη περίπτωση ήταν προτεραιότητα. Το 2021 έφερε τα εμβόλια στις ζωές μας και με την αύξηση των ποσοστών εμβολιασμού αυξήθηκε συνάμα και η οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, τα προβλήματα στην αγορά είναι ακόμα υπαρκτά. Βέβαια, το γεγονός ότι η οικονομική δραστηριότητα φάνηκε ν' ανακάμπτει ήταν αποτέλεσμα συντονισμένων δράσεων που έγιναν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ αποδείχτηκε πως το κάθε κράτος έχει διαφορετικά αποτελέσματα από τη διαχείριση της κρίσης. Για την Κύπρο, το 2020 η συρρίκνωση του ΑΕΠ ήταν της τάξης του -5,1%, μικρότερη συγκριτικά με το σύνολο της Ευρώζωνς (-6,8 %) αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (-6,4%). Επίσης, οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κάνουν λόγο για ρυθμό ανάπτυξης της Κύπρου για το 2021 να φτάνει το 5,4%, με τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ της Κύπρου να είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο τόσο της Ευρώζωνς όσο και της Ε.Ε., που υπολογίζεται στο 5%.

Η Κύπρος οφείλει να προχωρήσει στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και να απορροφήσει όσα περισσότερα χρήματα μπορεί μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης.

Η πανδημία έφερε στην επιφάνεια όμως και το φαινόμενο του πληθωρισμού. Οι αυξήσεις των τιμών των πρώτων υλών έφεραν συνεπακόλουθα και αυξήσεις στο γενικό επίπεδο των τιμών, λόγω αδυναμίας της εφοδιαστικής αλυσίδας να καλύψει τις ανάγκες όλων των οικονομιών που άνοιξαν σχεδόν ταυτόχρονα. Τα κράτη δλάνουν πως ο πληθωρισμός είναι παροδικό φαινόμενο, ενώ γίνεται μεγάλη συζήτηση μεταξύ οικονομολόγων αναφορικά με το πώς εισήχθη. Μερικά οικονομολόγων θεωρεί πως η αύξηση του πληθωρισμού που βιώνουμε είναι αποτέλεσμα της αύξησης της συνολικής ποσότητας του χρήματος που έδωσαν σε κυκλοφορία τα κράτη μέσω των οικονομικών δράσεων για μετριασμό της πανδημίας.

Αν και το 2022 παραμένει αβέβαιο, η πανδημική κρίση δημιούργησε και ευκαιρίες. Ο Μπχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με 672,5 δισ. ευρώ σε διαθέσιμα δάνεια και επιχορηγήσεις για τη στήριξη μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, που θα υλοποιήσουν τα κράτη μέλη της Ε.Ε., στόχο έχει να μετριάσουν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας αλλά και να καταστούν οι ευρωπαϊκές οικονομίες και κοινωνίες περισσότερο βιώσιμες, ανθεκτικές και καλύτερα προετοιμασμένες σε μελλοντικές προκλήσεις.

Η Κύπρος οφείλει να προχωρήσει στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και να απορροφήσει όσα περισσότερα χρήματα μπορεί, ώστε να διαχειριστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις προκλήσεις του αύριο.

Μπήκε με lockdown η χρονιά

Με «lockdown» μπήκε το 2021. Από το Νοέμβριο του 2020 εφαρμόζονταν ολόένα και περισσότεροι περιορισμοί, σε κάποιες επαρχίες περισσότεροι, σε άλλες λιγότεροι, ενώ από το τέλος Νοεμβρίου επιβλήθηκε παγκύπριο «κέρφου». Ωστόσο, το 2021 βρήκε την Κύπρο με περιοριστικά μέτρα και κατα-

Αν και το 2022 παραμένει αβέβαιο, η πανδημική κρίση δημιούργησε και ευκαιρίες.

στήματα κλειστά. Εκείνο που αξίζει αναφοράς, είναι ότι ήδη 4 ημέρες πριν μπει το 2021 άρχισε να εφαρμόζεται το εμβολιαστικό πλάνο της Κύπρου. Τα πρώτα εμβόλια κατά του κορωνοϊού έφτασαν στην Κύπρο πριν εκπνεύσει το 2020 και το πακέτο περιλάμβανε 1950 φιαλίδια του εμβολίου. Μαζί με τα εμβόλια και οι ελπίδες για επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας. Από τομεακή άποψη, σημειώθηκε αρνητική ανάπτυξη στους περισσότερους τομείς, με τη μεγαλύτερη απώλεια να καταγράφεται στους τομείς των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, των μεταφορών και της αποθήκευσης, των κατασκευών, της μεταποίησης και του χονδρικού και λιανικού εμπορίου. Θετική ανάπτυξη πραγματοποιήθηκε κατά τους μήνες που υπήρχαν περιορισμοί μετακίνησης και κάθε τύπου από τους τομείς των δραστηριοτήτων στον τομέα των ακινήτων, της δημόσιας διοίκησης, της ενημέρωσης και επικοινωνίας και της υγείας.

Ενα - ένα βήμα

Από την 1η Φεβρουαρίου άρχισε δειλά - δειλά η οικονομική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, επανέλειτούργησαν κουρεία, κομμωτήρια, ινστιτούτα αισθητικής, αυξήθηκε από 25% σε 50% το ποσοστό του προσωπικού που μπορούσε να έχει φυσική παρουσία στις ιδιωτικές επιχειρήσεις υπηρεσιών, χωρίς ελάχιστο και μέγιστο αριθμό ατόμων, ενώ συνεχίστηκε η απαγόρευση συναθροίσεων σε οικίες, με εξαίρεση την επίσκεψη μέχρι δύο ατόμων, νοσημένου ότι ήταν συγγενείς 1ου και 2ου βαθμού. Η κυπριακή οικονομία άντλησε 1 δισεκατομμύριο ευρώ από τις διεθνείς αγορές με επιτόκιο κοντά στο μηδέν, με το πιο φθινό επιτόκιο που έχει λάβει ποτέ από 5ετές ομόλογο, όμως το χρέος έφτασε στο 119,5% του ΑΕΠ. Σκοπός, ήταν να αποπληρώσει στις εγχώριες τράπεζες το λεγόμενο «t-bill» του 1,25 δισ. ευρώ που είχε δανειστεί τον Απρίλιο του 2020 για ανάγκες ρευστότητας και άνετης διαχείρισης της πανδημικής κρίσης.

Η αρχή της άρσης

Από την Τρίτη 16 Μαρτίου επανήλθε το 25% σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, επαναλειτούργησαν μόνο οι εξωτερικοί χώροι των χώρων εστίασης και μετακινήθηκε η ώρα ισχύος της απαγόρευσης κυκλοφορίας του «κέρφου» από τις 9 το βράδυ στις 11 το βράδυ.

Επίσης, το Μάρτιο το Υπουργικό απόφαση να επεκτείνει, στο πλαίσιο των μέτρων στήριξης για ενίσχυση της οικονομίας λόγω των επιπτώσεων από την εξάπλωση της πανδημίας, την παράταση αλλά και τη σημαντική ενίσχυση των δύο σχεδίων επιδόσεων του επιτοκίου για στεγαστικά αλλά και επιχειρηματικά δάνεια.

Το πισωγύρισμα

Η άρση των «lockdown» δεν κράτησε για σεβαστό χρονικό διάστημα,

Βρέθηκε πλειοψηφία για τον προϋπολογισμό

Ο Δεκέμβριος του 2021 δεν θυμισε καθόλου τον Δεκέμβριο του 2020, καθώς σε επίπεδο ψήφισης προϋπολογισμού βρέθηκε από νωρίς η απαιτούμενη πλειοψηφία και υπερψηφίστηκε. Υπενθυμίζεται πως το Δεκέμβριο του 2020 δεν βρέθηκε η πλειοψηφία για να ψηφιστεί ο προϋπολογισμός του 2021 και το κράτος λειτούργησε με δωδεκατημώρια μέχρι και τον Ιανουάριο του 2021 όπου τελικά ψηφίστηκε. Τέλος, την αύξηση του εταιρικού φόρου στην Κύ-

αφού στις 26 Απριλίου εφαρμόστηκε νέα απαγόρευση κυκλοφορίας. Τα νέα περιοριστικά μέτρα προέβλεπαν μεταξύ άλλων απαγόρευση κυκλοφορίας, η οποία ίσχυε από τις εννέα το βράδυ, καθώς και μετακινήσεις μόνο με sms και έως ένα την ημέρα ανά άτομο. Η οικονομική δραστηριότητα πλάνηκε για ακόμα μια φορά εντός της χρονιάς, που στην ουσία δεν κατάφερε να «ορθοποδήσει». Βέβαια, ανεστάνη και η λειτουργία των χώρων εστίασης (εστιατόρια, ταβέρνες, καφετέριες, μπαράκια, σνακ-μπαρ και μπαρ, καφενεία και χώροι εστίασης εντός εμπορικών κέντρων, κυλικίων ή/και αθλητικών ομίλων, πολιτιστικών ομίλων, σωματείων, συλλόγων, κλπ), με εξαίρεση τις υπηρεσίες τους που αφορούσαν σε κατ' οίκον διανομή και take away.

Τον Απρίλιο επίσης η Τράπεζα Κύπρου ολοκλήρωσε την έκδοση και την τιμολόγηση Ομολόγου Δευτεροβάθμιου Κεφαλαίου μειωμένων εξασφάλισης (Tier 2) ύψους 300 εκατ. εντός των Ευρωπαϊκού Προγράμματος Έκδοσης Μεσοπρόθεσμων Ομολογιακών Δανείων (EMTN Programme) της. Το Ομόλογο εκδόθηκε στην ονομαστική αξία και έφερε επιτόκιο ύψους 6,625%.

Το τέλος των «lockdown»

Το άνοιγμα της Κύπρου από την Δευτέρα 10 Μαΐου σε διάφορα στάδια ανακοίνωσε η Κυβέρνηση. Καταργήθηκαν τα sms για τις μετα-

πτες που δεν είχαν ήδη μπει στο πρώτο πρόγραμμα που εφαρμόστηκε από το Μάρτιο του 2020 και είχε διάρκεια μέχρι τον Δεκέμβριο του 2020.

Τράπεζα μπήκε σε τράπεζα

Μετά από πολλά χρόνια που έχουμε να δούμε τράπεζα «να μπαίνει» σε άλλη τράπεζα, τον Ιούλιο ανακοινώθηκε η απόκτηση ποσοστού 12,6% στην Ελληνική Τράπεζα από την Eurobank, αποκτώντας το μερίδιο του ταμείου Third Point Hellenic Recovery Fund.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε στις 8 Ιουλίου το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου, συνολικού ύψους 1,2 δισ. ευρώ που αποτελείται από επιχορηγήσεις και δάνεια. Η χρηματοδότηση, από το Μνημονικό Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (RRF), των επενδυτικών και μεταρρυθμιστικών μέτρων που περιγράφονται στο σχέδιο ανάκαμψης της Κύπρου θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο ώστε να μπορέσει η Κύπρος να εξέλθει ισχυρότερη από την πανδημία και να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις μέχρι το 2026.

Τον Ιούλιο επίσης παρουσιάστηκε το «Οραμα 2035», η Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας. Το πρόγραμμα ώστε η Κύπρος να καταστεί από τα καλύτερα μέρη του κόσμου για να ζει κάποιος, στο επίκεντρο της οποίας είναι η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της οικονομίας και είναι σε παράλληλη μορφή με το Σχέδιο του Ταμείου και Ανθεκτικότητας της Κύπρου.

Κινήσεις από Ελληνική

Το Σεπτέμβριο η Ελληνική Τράπεζα ανακοίνωσε πως έχει προχωρήσει σε διαδικασίες για να πωλήσει –με ευτυχία κατάληξη- μέχρι το τέλος του 2021 δάνεια 700 εκατομμυρίων ευρώ, με την ονομασία «Project Starlight». Την ίδια ώρα, η Ελληνική ανακοίνωσε πως προχωρά στο «πακέτο» και την διάθεση της εταιρείας που διαχειρίζεται αυτά τα δάνεια, την APS Cyprus, διαδικασία που δεν είχε γίνει ξανά στην Κύπρο.

Παράλληλα, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κα Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν ανακοίνωσε την εκταμίευση της 1ης δόσης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύψους 157 εκατ. ευρώ τα οποία παραχωρήθηκαν με τη μορφή προχρηματοδότησης. Το ποσό αντιπροσωπεύει το 13 % της συνιστώσας επιχορηγήσεων και δανείων της συνολικής χρηματοδότησης που αναλογεί στη χώρα από το Σχέδιο Ανάκαμψης.

«Χτύπησε» η ακρίβεια

Από αρχές Σεπτεμβρίου άρχισε το φαινόμενο του πληθωρισμού να φτάνει και στην Κύπρο και αγαθά να έχουν αυξημένες τιμές, όμως τον Οκτώβριο «φούσκωσε» το ζή-

τημα. Η διόρθωση της πληθωριστικής τάσης στη διάρκεια των επομένων μηνών και η αναμονή φαίνεται το μοναδικό «φάρμακο» για την ακρίβεια που υπάρχει παγκοσμίως και που φυσικά έχει χτυπήσει και την Κύπρο. Η κρίση της προσφοράς (supply) που έχει δημιουργηθεί λόγω της απότομης ζή-

Η κυπριακή οικονομία άντλησε 1 δισ. ευρώ από τις διεθνείς αγορές με επιτόκιο κοντά στο μηδέν, με το πιο φθινό επιτόκιο που έχει λάβει ποτέ από 5ετές ομόλογο.

τησης μετά τα ταυτόχρονα ανοίγματα των οικονομιών και της άρσης των περιορισμών δημιούργησε μεγάλο πρόβλημα στην εφοδιαστική αλυσίδα και ανέβασε τις τιμές προϊόντων και καυσίμων.

Με περισσότερους από 34 πρώην και νυν ηγέτες και δεδομένα από 29.000 λογαριασμούς offshore από 100 χώρες, η διαρροή των Pandora Papers αποτέλεσε τον Οκτώβριο τεράστια αποκάλυψη -καταγραφή σε επίπεδο διερευνητικής δημοσιογραφίας φοροδιαφυγής σε διεθνές επίπεδο που εμπλεκόταν και το όνομα της Κύπρου.

Νέα στρατηγική

Παρουσιάστηκε το Νοέμβριο η νέα στρατηγική για προσέλκυση επιχειρήσεων στην Κύπρο στους ξένους επενδυτές. Δόθηκε το στίγμα της στρατηγικής αυτής, με έμφαση να δίνεται στους τομείς που σχετίζονται με την Υψηλή Τεχνολογία, τη Ναυτιλία, την Καινοτομία, την Έρευνα και την Ανάπτυξη, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται οποιεσδήποτε εταιρείες ή επιχειρήσεις που επιλέγουν την Κύπρο ως χώρα των δραστηριοτήτων τους. Η νέα στρατηγική περιλαμβάνει 12 στοχευμένες δράσεις σε πέντε πυλώνες με τη φιλοδοξία να μετατραπεί η Κύπρος σε ένα βιώσιμο επιχειρηματικό και εμπορικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή και στην Ευρώπη. Θα τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2022, με την παροχή νέων κινήτρων είτε για τις ήδη εγκατεστημένες εταιρείες που επιθυμούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους είτε για νέες εταιρείες που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην Κύπρο.

Το Νοέμβριο ανακοινώθηκε και η υπογραφή της συμφωνίας Helix 3, με την οποία η Τράπεζα Κύπρου πέτυχε μονοψήφιο δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων (MEL). Η συμφωνία πώλησης του Helix 3 περιλαμβάνει την πώληση MEL μεικτής λογιστικής αξίας 577 εκατ. και ακινήτων ύψους 121 εκατ. ευρώ.

Η ψηφιακή μεταμόρφωση ορίζει το νέο τραπεζικό μοντέλο

Η Ελληνική Τράπεζα κάνει άλματα προόδου όσον αφορά την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών της

Σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον οι τράπεζες θέτουν στο επίκεντρο τις ανάγκες των πελατών τους, προσπαθώντας να απομακρυνθούν από τη γραφειοκρατία, απλοποιώντας και αναβαθμίζοντας τις υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρουν. Πλέον, η ψηφιοποίηση στον τραπεζικό τομέα δεν αποτελεί επιλογή, αλλά επιτακτική ανάγκη και η στροφή στην τεχνολογία μπορεί να βγάλει όλους κερδοσύνους. Τα τελευταία χρόνια, η Ελληνική Τράπεζα, επενδύοντας συνειδητά στα εναλλακτικά κανάλια εξυπηρέτησης, κάνει άλματα προόδου όσον αφορά την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών της, δημιουργώντας την απαραίτητη υποδομή για να καλύψει κάθε νέα απαίτηση.

Το 2021 ήταν ακόμα μια χρονιά γεμάτη προκλήσεις, κατά την οποία η Ελληνική Τράπεζα κατάφερε να βρεθεί ακόμα πιο κοντά στους πελάτες της με εναλλακτικούς και πιο εύκολους τρόπους εξυπηρέτησης, αλλά και με έμπρακτη οικονομική στήριξη. Με την πανδημία του COVID-19 να παραμένει, καθορίζοντας τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις παγκοσμίως, η Κύπρος κατέφερε να σημειώσει μια ισχυρή οικονομική ανάκαμψη. Σε αυτή τη δύσκολη περίοδο, η Ελληνική Τράπεζα στήριξε την ανάπτυξη της οικονομίας παραχωρώντας €628 εκατ. σε νέα δάνεια, μέσα στους εννέα πρώτους μήνες του έτους, ενώ ανακοίνωσε κέρδη ύψους €21 εκατ. Με ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια στο 22,3% και πλεονάζουσα ρευστότητα (Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας 473%) η Τράπεζα παραμένει προσηλωμένη στην υποστήριξη των πελατών της, επενδύοντας σε τομείς που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα της οικονομίας, όπως είναι η υγεία, η εκπαίδευση, οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, η τεχνολογία, η φιλοξενία, οι μεταφορές και η ναυτιλία, δίνοντας έμφαση στο τρίπτυχο ESG (Περιβάλλον, Κοινωνία, Διακυβέρνηση).

Προτεραιότητα σε αυτή τη δύσκολη περίοδο ήταν και παραμένει η επίτευξη του μετασχηματισμού της Τράπεζας, ώστε να μετεξελιχθεί σε έναν οργανισμό φιλικό προς τον πελάτη, βελτιώνοντας την εμπειρία των πελατών μέσα από την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, την απλοποίηση των διαδικασιών και την ενίσχυση των προϊόντων της.

Με στόχο την καλύτερη και γρηγορότερη εξυπηρέτηση των πελατών της η Ελληνική Τράπεζα προσφέρει απλές και πιο οικονομικές επιλογές δίνοντας πρώτη τη δυνατότητα στους πελάτες της να εγγραφούν διαδικτυακά στα ψηφιακά της κανάλια χωρίς να επισκεφθούν κάποιο κατάστημα, αλλά και να εκδώσουν χρεωστική κάρτα με ένα τηλεφώνημα στο Κέντρο Επικοινωνίας Πελατών. Οι προσπάθειες εκπαίδευσης και μεταφοράς των πελατών στα εναλλακτικά κανάλια εξυπηρέτησης εντατικοποιήθηκαν και πλέον πέραν του 87% των συνολικών συναλλαγών

πραγματοποιούνται μέσω των εναλλακτικών της καναλιών.

CONTACT PAY

Ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία στη διάθεση των πελατών είναι το Contact Pay στο αναβαθμισμένο Hellenic Bank Mobile App, το οποίο κάνει τις καθημερινές συναλλαγές με το κινητό τόσο απλές όσο η αποστολή ενός μηνύματος. Πλέον, ο χρήστης μπορεί να αποστείλει ή να λάβει χρήματα από και προς τις αποθηκευμένες επαφές του κινητού του, από και προς λογαριασμούς της Ελληνικής Τράπεζας. Με νέο φιλικό και ξεκάθαρο σχεδιασμό και ενσωματωμένα βιομετρικά χαρακτηριστικά το νέο Mobile App της Ελληνικής Τράπεζας προσφέρει μια πραγματικά εύκολη τραπεζική εμπειρία. Σε λίγα δευτερόλεπτα ο χρήστης έχει πρόσβαση στους λογαριασμούς του, στις κάρτες και στις συναλλαγές του, ενώ με απλά βήματα μπορεί να μεταφέρει χρήματα, να πραγματοποιήσει τις πληρωμές που επιθυμεί και να εξοφλήσει λογαριασμούς κοινής ωφελείας. Η απήχηση της εφαρμογής άλλαξε ριζικά τον τρόπο που συναλλάσσονται οι πελάτες της Τράπεζας. Συγκεκριμένα, περισσότεροι από 156.000 πελάτες κατέβασαν το Hellenic Bank Mobile App, ενώ τον Οκτώβριο η χρήση της εφαρμογής αυξήθηκε κατά 58% σε ετήσια βάση. Επιπλέον, η χρήση του Contact Pay τους τελευταίους έξι μήνες σημείωσε αύξηση της τάξης του 74%, καθώς όλο και περισσότεροι επιλέγουν να κάνουν τις καθημερινές τους τραπεζικές συναλλαγές ακόμα πιο εύκολες.

CONNECT με την ευκολία

Επενδύοντας συνεχώς στον ψηφιακό της μετασχηματισμό η Ελληνική Τράπεζα δεν θα μπορούσε να μην μεριμνήσει και για την ψηφιακή εξοικείωση και επιμόρφωση των πελατών της.

Τα Connect Corners εντός των καταστημάτων «ενώνουν» τους πελάτες με την τεχνολογία, περιορίζοντας στο ελάχιστο την

Με στόχο την καλύτερη και γρηγορότερη εξυπηρέτηση των πελατών της η Τράπεζα, προσφέρει απλές και πιο οικονομικές επιλογές.

Oliver Gatzke:
Στόχος της Ελληνικής Τράπεζας είναι να αποτελέσει τη βασική τραπεζική επιλογή των πελατών της.

ανάγκη για επίσκεψη σε κάποιο κατάστημα. Σε αυτούς τους πρωτοποριακούς και ειδικά σχεδιασμένους χώρους οι πελάτες εκπαιδεύονται ώστε να κάνουν τις συναλλαγές τους εύκολα και γρήγορα, χωρίς να περιμένουν στην ουρά του ταμείου. Οι πελάτες με μια απλή διαδικασία συνδέονται

ηλεκτρονικά με την Τράπεζα, και εκπαιδεύονται στη χρήση των ψηφιακών καναλιών απολαμβάνοντας ταχύτερη εξυπηρέτηση, αλλά και την ευελιξία να εξυπηρετούνται οποτεδήποτε και από όπου κι αν βρίσκονται. Με τη συμπλήρωση μιας απλής αίτησης αποκτούν χρεωστική κάρτα για να κάνουν τις συναλλαγές τους μέσω των αναβαθμισμένων ATM και να έχουν πλέον πρόσβαση στα ηλεκτρονικά κανάλια, του Hellenic Bank Web Banking και του Mobile App. Στα Connect Corners εντός των καταστημάτων οι πελάτες μπορούν να εκπαιδευτούν από τους Meeters Greeters στη χρήση των ψηφιακών καναλιών για τη δική

τους ταχύτερη και ασφαλέστερη εξυπηρέτηση, ελαχιστοποιώντας την ανάγκη να επισκεφθούν κάποιο κατάστημα.

Μέσω του Online Banking οι πελάτες της Ελληνικής Τράπεζας μπορούν, μεταξύ άλλων, να ελέγχουν τους λογαριασμούς τους, να εκτυπώσουν και να μάθουν σημαντικές πληροφορίες όπως είναι το IBAN τους, να δουν το ιστορικό των συναλλαγών τους, να κάνουν μεταφορές χρημάτων ή πληρωμές σε λογαριασμούς κοινής ωφελείας, να ανακτήσουν το PIN τους ή να παγοποιήσουν προσωρινά την κάρτα τους, να παραγγείλουν βιβλιάρια επιταγών, να αιτηθούν τη δημιουργία λογαριασμών, δανείων και ασφαλιστικών προϊόντων. Επίσης, μπορούν να μεταφέρουν έως €1.000 δωρεάν σε άλλες τράπεζες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (SEPA) και πολλά άλλα.

Επιπρόσθετα, σε μια εποχή όπου όλοι αποφεύγουν να έρθουν σε επαφή με μετρητά και τερματικά καρτών οι κάτοχοι καρτών Visa και Mastercard της Ελληνικής Τράπεζας, μπορούν να πραγματοποιούν πληρωμές τοποθετώντας το κινητό τους πάνω από ένα τερματικό, μέσω της εφαρμογής Apple Pay (για iPhone) και Hellenic Bank Wallet (για Android).

Στόχος είναι η συνεχής βελτίωση της εξυπηρέτησης, η αυτοματοποίηση των διαδικασιών και ο εκσυγχρονισμός των λειτουργιών σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών και των προϊόντων της Τράπεζας. Εργαλεία, όπως η ψηφιακή υπογραφή, βοηθούν προς αυτή την κατεύθυνση και επιτρέπουν στην Ελληνική Τράπεζα να προσφέρει όλο και περισσότερες υπηρεσίες από τα εναλλακτικά της κανάλια. Η ηλεκτρονική υπογραφή επιτρέπει στον πελάτη να υπογράψει ηλεκτρονικά τα προσωπικά του έγγραφα, τις συμβάσεις, τις συμφωνίες, τις παραγγελίες και τα έντυπα του, αντικαθιστώντας τη χειρόγραφη υπογραφή του.

Παράλληλα, οι πελάτες μπορούν να αξιοποιήσουν την υπηρεσία «Book a meeting» και να ορίσουν διαδικτυακά ένα ραν-

τεβού με λειτουργό της Τράπεζας, είτε σε κατάσταση είτε διαδικτυακά, για να εξυπηρετηθούν καλύτερα και γρηγορότερα.

24/7 ATM και εξοικείωση

Το ευρύ δίκτυο ATM νέας γενιάς της Ελληνικής Τράπεζας καλύπτει πέραν του 83% των χρηματικών συναλλαγών (καταθέσεις, αναλήψεις, μεταφορές, πληρωμές), παρέχοντας εξυπηρέτηση 24/7. Επιπλέον, το 94% των αναλήψεων και το 52% των καταθέσεων πραγματοποιούνται μέσω ATM.

Οι ATM της Τράπεζας διαθέτουν δυνατότητες όπως η ανέπαφη ανάγνωση καρτών (contactless), οι δωρεάν αναλήψεις μετρητών, οι «έξυπνες» οθόνες αφής που λειτουργούν ακόμα και όταν οι πελάτες φορούν προστατευτικά γάντια, η πολλαπλή κατάθεση επιταγών, ο καθορισμός αγαπημένων συναλλαγών για γρήγορη ανάληψη μετρητών και η κατάθεση μετρητών με άμεση πίστωση των συσχεδισμένων λογαριασμών ή της πιστωτικής κάρτας.

Δίπλα στους επιχειρηματίες

Την ίδια στιγμή, δίνεται ιδιαίτερα έμφαση στους επιχειρηματικούς πελάτες, με τις ATM να αποκτούν πρωταγωνιστικό ρόλο για την άρτια, εύκολη και γρήγορη εξυπηρέτησή τους. Ειδικότερα, για τις μεγάλες καταθέσεις μετρητών έχουν τοποθετηθεί «in lobby ATM» εντός των καταστημάτων. Οι συγκεκριμένες μηχανές δέχονται μεγαλύτερο αριθμό χαρτονομισμάτων για πιο γρήγορη και ασφαλή εξυπηρέτηση εντός του καταστήματος, χωρίς και πάλι να χρειάζεται ο πελάτης να περιμένει στην ουρά του ταμείου. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει η ευχέρεια έκδοσης χρεωστικής κάρτας μόνο για καταθέσεις, η οποία μπορεί να χρησιμοποιείται από τους υπαλλήλους ή συνεργάτες των εταιρειών.

Επιπρόσθετα, έχοντας κατά νου τη διευκόλυνση των επιχειρήσεων και την άρτια εξυπηρέτησή τους, η Ελληνική Τράπεζα προσφέρει δωρεάν υπηρεσία συλλογής επιταγών από τα γραφεία των πελατών.

Παράλληλα, οι μηχανές Cash 360 coin σε επιλεγμένα καταστήματα προσφέρουν τη δυνατότητα κατάθεσης χαρτονομισμάτων και κερμάτων με τη χρήση ειδικού κώδικα ο οποίος καταχωρείται στη μηχανή. Η διαδικασία είναι απλή καθώς η ενδιαφερόμενη επιχείρηση υπογράφει ειδική συμφωνία με την Τράπεζα ζητώντας να της παραχωρηθούν οι σχετικοί κωδικοί. Αφού καταχωρηθούν οι κωδικοί, ο επιχειρηματίας καλείται να τοποθετήσει τα χαρτονομίσματα/κέρματα σε ειδική εσοχή στη μηχανή. Η μηχανή καταμετρά σε πραγματικό χρόνο την κατάθεση, επιστρέφει το συνολικό ποσό της κατάθεσης, και ολοκληρώνεται η κατάθεση με τη συμφωνία της επιχείρησης για το συνολικό ποσό. Η Τράπεζα ενημερώνει τακτικά τον λογαριασμό του πελάτη και έτσι η κατάθεση πραγματοποιείται σχεδόν σε πραγματικό χρόνο.

Επένδυση στην τεχνολογία

Σύμφωνα με τον Ανώτατο Εκτελεστικό Διευθυντή της Ελληνικής Τράπεζας, Oliver Gatzke, στόχος της Ελληνικής Τράπεζας είναι να αποτελέσει τη βασική τραπεζική επιλογή των πελατών της και για να το πετύχει αυτό πρέπει να διαφοροποιηθεί από την αγορά και να προσφέρει απρόσκοπτη εξυπηρέτηση, ανταγωνιστικά προϊόντα και εξατομικευμένες υπηρεσίες. «Εργαζόμαστε ώστε να απλοποιήσουμε τις διαδικασίες μας, να επιταχύνουμε τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να γίνουμε όσο πιο αποτελεσματικοί και οικονομικοί γίνεται. Στόχος μας είναι να ενσωματώσουμε την τεχνολογία στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων,

συνεχίζοντας τη μετάβαση των πελατών στα ψηφιακά κανάλια για τη δική τους ταχύτερη και ευκολότερη εξυπηρέτηση», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Την ίδια στιγμή, οι εταιρείες Fintech αυξάνουν τον ανταγωνισμό σε διεθνές επίπεδο, ανεβάζοντας τα στάνταρ και τις απαιτήσεις των πελατών. Σε

αυτό το εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον οι τράπεζες πρέπει να παραμείνουν ανταγωνιστικές, φροντίζοντας τις ανάγκες των πελατών τους. «Βλέπουμε μια τεράστια στροφή στα ψηφιακά και εναλλακτικά κανάλια παγκοσμίως. Αυτό είναι σημαντικό να γίνει και στην Κύπρο όπου έχουμε τα περισσότερα καταστήματα σε αναλογία πληθυσμού σε όλη την Ευρώπη. Πρέπει να μειώσουμε το δίκτυο των καταστημάτων μας, να περιορίσουμε τη γραφειοκρατία και να βελτιώσουμε τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για δανειοδοτήσεις και τα προϊόντα μας χρησιμοποιώντας την τεχνολογία», κατέληξε.

CONNECT

🌐 WEB | 📱 MOBILE APP | 💳 CONTACT PAY | 💰 MOBILE WALLETS | 🏧 ATM

Συναλλαγές στη στιγμή; Yes!

**Connect με την Ελληνική Τράπεζα
για να κάνεις τις συναλλαγές σου
απλά και γρήγορα, οποιαδήποτε στιγμή.**

www.hellenicbank.com/connect

 HELLENIC BANK

Ronald Attard: Έτος θετικών αλλαγών το 2022

Η Κύπρος τα κατάφερε πολύ καλύτερα από ότι πολλοί περίμεναν τονίζει ο CEO της EY Κύπρου

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Σύμφωνα με την έρευνα της EY Κύπρου, EY Attractiveness Survey Cyprus που κυκλοφόρησε το 2020, δύο στους τρεις ερωτηθέντες (67%) είχαν θετική άποψη για τον χειρισμό της υγειονομικής κρίσης. Ο Διευθύνων Σύμβουλος της EY Κύπρου, Ronald Attard δηλώνει βέβαιος ότι θα υπάρχουν παρόμοια ευρήματα στη φετινή έκδοση της έρευνας, ενώ την ίδια ώρα προκρίνει πως το 2022 θα είναι έτος θετικών αλλαγών. Σε συνέντευξή του στην «Κ» ο ισχυρός άνδρας της EY Κύπρου υπογραμμίζει ότι το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα αποδειχθεί ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την Κύπρο, καθώς θα στηρίξει και θα χρηματοδοτήσει τη μετάβασή της σε μια πιο ανταγωνιστική και πράσινη οικονομία.

- Η πανδημία έδειξε τα δόντια της και κατά το 2021. Θεωρείτε πως η διαδικασία προσαρμογής ήταν ευκολότερη κατά την χρονιά που φεύγει;

- Κανείς από εμάς δεν ήταν προετοιμασμένος για να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις αυτής της πρωτόγνωρης κρίσης, ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την έκτασή της αλλά και τις αρχικές μας προσδοκίες, θα έλεγα ότι η Κύπρος τα κατάφερε πολύ καλύτερα από ό,τι πολλοί περίμεναν. Στο υγειονομικό μέτωπο, καταφέραμε να περιορίσουμε τον αριθμό των θανάτων σε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη και σήμερα έχουμε εμβολιάσει πλήρως πάνω από το 70% του πληθυσμού, επομένως είμαστε όσο το δυνατόν καλύτερα προετοιμασμένοι για ό,τι μας επιφυλάσσει το μέλλον. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την έρευνα μας, EY Attractiveness Survey Cyprus, που κυκλοφόρησε το 2020, δύο στους τρεις ερωτηθέντες (67%) είχαν θετική άποψη για τον χειρισμό της υγειονομικής κρίσης και είμαι βέβαιος ότι θα έχουμε παρόμοια ευρήματα στη φετινή έκδοση της έρευνας. Όπως ήταν φυσικό, η προσαρμογή σε έναν νέο τρόπο ζωής και ένα νέο μοντέλο εργασίας ήταν δύσκολη, όπως συμβαίνει πάντα με τις απότομες, σαρωτικές αλλαγές. Οι εταιρείες, που είχαν ήδη κάνει σημαντικά βήματα στον ψηφιακό τους μετασχηματισμό, ήταν, προφανώς, καλύτερα προετοιμασμένες. Ωστόσο, στη διάρκεια αυτών των δύο ετών, είδαμε τους περισσότερους πελάτες μας να εφαρμόζουν τις απαραίτητες αλλαγές και να προσαρμόζονται με επιτυχία. Το ηλεκτρονικό εμπόριο, το οποίο είχε περιορισμένη διείσδυση μέχρι πρόσφατα, αναπτύχθηκε σημαντικά, καθώς οι λιανοπωλητές προσαρμόστηκαν σύντομα στις νέες συνθήκες των καταναλωτών. Συνολικά, πιστεύω ότι η Κύπρος έδειξε αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα για άλλη μια φορά, κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσης.

- Παρά την συνέχιση της πανδημίας, οι ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας ήταν θετικοί. Η εικόνα στο επιχειρείν ήταν αντίστοιχη;

- Πράγματι, η Κύπρος κατάφερε να προστατεύσει την οικονομία της από τις χειρότερες συνέπειες της πανδημίας. Η οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 5,4% το 2021, με το πραγματικό ΑΕΠ να φτάνει τα προ πανδημίας επίπεδα μέχρι το τέλος του έτους, ενώ για το 2022 αναμένεται ανάπτυξη γύρω στο 4%. Με τη βοήθεια των κρατικών μέτρων στήριξης, η ανεργία παρέμεινε επίσης σε πτωτική τροχιά. Είναι σαφές ότι ορισμένοι κλάδοι υπέστησαν δυσανάλογη ζημιά. Ο τομέας της φιλοξενίας, υπέστη ισχυρό πλήγμα, καθώς τα διεθνή ταξίδια ουσιαστικά σταμάτησαν το 2020, όπως επίσης και οι τομείς των κατασκευών και του real estate, αλλά είδαμε μια ισχυρή ανάκαμψη το 2021, με τις διεθνείς αφίξεις να αυξάνονται απότομα το τρίτο τρίμηνο. Νομίζω ότι μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι, εκτός αν υπάρξει μια ξαφνική έξαρση του COVID-19 παγκοσμίως, ο τουρισμός θα ανακάμψει στα προ της πανδημίας επίπεδα πολύ νωρίτερα από ό,τι περιμέναμε αρχικά. Ο τραπεζικός τομέας τα πήγε επίσης καλά, με τον δείκτη M&A να πέφτει στο 17,4% τον Ιούλιο, από 22,3% τον Ιούνιο του 2020. Το EY Business Leaders' Confidence Barometer, που παρουσιάσαμε στα τέλη του καλοκαιριού, δείχνει ότι οι ερωτηθέντες είναι επιφυλακτικά θετικοί για τις προοπτικές της εγχώριας οικονομίας, καθώς και για τον κλάδο τους, αλλά και τις προοπτικές απασχόλησης. Είναι ενδιαφέρον ότι οι επικεφαλής των επιχειρήσεων από τους τομείς της Φιλοξενίας, του Real Estate και των Κατασκευών ήταν από τους πιο αισιόδοξους, καθώς επίσης κι από τους τομείς των Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών, της Τεχνολογίας και των Τηλεπικοινωνιών. Αντιθέτως, οι ερωτηθέντες από τον τομέα του λιανεμπορίου εκτός τροφίμων ήταν πιο συγκρατημένοι. Συνολικά, το 43% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι αύξησαν το εργατικό τους δυναμικό το περασμένο έτος, σε σύγκριση με λιγότερους από έναν στους δέκα που δήλωσαν ότι το είχαν μειώσει, ενώ το 57% δήλωσαν ότι προχώρησαν σε περισσότερες επενδύσεις από ό,τι πριν από την πανδημία.

Διαφορετική κανονικότητα

- Στη δική σας περίπτωση ισχύει ότι η πανδημία έδωσε ώθηση στην χρήση και αξιοποίηση της τεχνολογίας;

- Μπορώ να πω ότι, ως ένας οργανισμός που στηρίζεται στην τεχνολογία, ήμασταν καλά προετοιμασμένοι για την μετάβαση στην εξ αποστάσεως εργασία με την εκδήλωση της πανδημίας. Καταβάλαμε επίσης μεγάλη προσπάθεια για να βοηθήσουμε τους ανθρώπους μας να προσαρμοστούν στο νέο μοντέλο εργασίας, το οποίο, όπως γνωρίζετε, δεν ήταν εύκολο για όλους, και να διατηρήσουμε τη συνεκτικότητα, την αίσθηση ασφάλειας και τον ενθουσιασμό των ομάδων μας καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης. Λειτουργήσαμε αποτελεσματικά αυτό το διάστημα, αλλά πρέπει να πω ότι όλοι αναπομονώσαμε επιστρέψουμε σε κάποια μορ-

Πρέπει να διαφοροποιήσουμε την οικονομία μας και να μειώσουμε την εξάρτησή μας από τον τουρισμό, το real estate και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και να επεκταθούμε σε νέους τομείς.

Η EY, ως ένας οργανισμός που στηρίζεται στην τεχνολογία, αποδείχτηκε καλά προετοιμασμένος για την μετάβαση στην εξ αποστάσεως εργασία με την εκδήλωση της πανδημίας.

φή κανονικότητας και να αποκτήσουμε ξανά πρόσωπο με πρόσωπο επαφή με τους συναδέλφους μας και τους πελάτες μας, διατηρώντας πάντα τη νέα ευελιξία που κατακτήσαμε στη διάρκεια της πανδημίας. Αυτό δεν ισχύει μόνο για την EY, αλλά για ολόκληρη την οικονομία. Ωστόσο, η κανονικότητα στην οποία θα επιστρέψουμε θα είναι αρκετά διαφορετική από αυτή που είχαμε συνηθίσει πριν από την κρίση. Η ψηφιακή τεχνολογία βρίσκεται στο επίκεντρο των περισσότερων αλλαγών που επιφέρει η πανδημία. Το ηλεκτρονικό εμπόριο αναδεικνύεται σε ισχυρή δύναμη ενώ τα ψηφιακά κανάλια επικοινωνίας αναδιαμορφώνουν σήμερα τον τρόπο που οι εταιρείες αλληλεπιδρούν με τους καταναλωτές. Ακόμη και ο δημόσιος τομέας, ο οποίος παραδοσιακά ανταποκρίνεται πιο αργά, αναγκάστηκε να ψηφιοποιήσει διαδικασίες και υπηρεσίες μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Στην EY, ένα μεγάλο μέρος της δουλειάς που κάνουμε τα τελευταία δύο χρόνια, ήταν η υποστήριξη των οργανισμών στον ψηφιακό μετασχηματισμό τους, ώστε να παραμείνουν ικανοί να ανταγωνιστούν και να αναπτυχθούν στο νέο περιβάλλον. Μια από τις συνέπειες αυτής της αυξημένης εξάρτησης από την ψηφιακή συνδεσιμότητα είναι ότι η Κύπρος, μια νησιωτική κοινότητα όπως και η πατρίδα μου, η Μάλτα, έχει βγει από την κρίση πολύ λιγότερο απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο, καθώς έχουμε συνειδητοποιήσει πλέον ότι

η απόσταση δεν είναι ανάγκη να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

- Σας προβληματίζει η αύξηση του κόστους ενέργειας και των πρώτων υλών; Σε ποιο βαθμό σας επηρεάζει;

- Οι δραστικές αυξήσεις στις τιμές της ενέργειας, σε συνδυασμό με τις ανατιμήσεις και τις ελλείψεις που παρουσιάζονται σε πρώτες ύλες και κρίσιμα εξαρτήματα, εξαιτίας των διαταραχών στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, προκαλούν ισχυρές ανησυχίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Υπάρχει μια έντονη συζήτηση για το αν η άνοδος του πληθωρισμού θα είναι βραχύβια ή πιο μόνιμη. Σήμερα, η άνοδος των τιμών προκαλείται από παράγοντες που σχετίζονται τόσο με την πλευρά της ζήτησης όσο και της προσφοράς: περιορισμένες εξαγωγές φυσικού αερίου από τη Ρωσία και διαταραχές της παραγωγής και υψηλές τιμές LNG λόγω της ισχυρής οικονομικής ανάκαμψης της Ασίας, σε συνδυασμό με χαμηλά ευρωπαϊκά αποθέματα φυσικού αερίου λόγω του κρύου χειμώνα και των υψηλών θερμοκρασιών κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, η ανάκαμψη της βιομηχανικής παραγωγής, η αύξηση της τηλεργασίας, όλα δείχνουν ένα έκτακτο σοκ και μια γρήγορη επιστροφή στις κανονικές τιμές. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η αγορά ενέργειας βρίσκεται επίσης σε μια φάση μετασχηματισμού ενώ οι κυβερνήσεις δεν έχουν ακόμη δεσμευτεί πλήρως για ένα μέλλον χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Αυτή η κατάσταση δεν μας επηρεάζει άμεσα στην EY, όπως πολλούς από τους πελάτες μας. Ωστόσο, όλοι πρέπει να δράσουμε τώρα. Στην EY, παγκοσμίως, εξετάζουμε συνεχώς τα κλιματικά δεδομένα και έχουμε αποφασίσει ότι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε περισσότερα. Ήμασταν ένας από τους πρώτους οργανισμούς παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών που πετύχαμε αρνητικό αποτύπωμα άνθρακα φέτος και θέσαμε ως στόχο να φτάσουμε στο καθαρό μηδενικό αποτύπωμα

άνθρακα μέχρι το 2025. Συγχρόνως, υποστηρίζουμε τους πελάτες μας καθώς επιδιώκουν επίσης να μειώσουν τις εκπομπές άνθρακα και τους βοηθούμε να εντοπίσουν και να αξιοποιήσουν τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που δημιουργεί η στροφή προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και την απεξάρτηση από τον άνθρακα.

Ανεκτίμητο εργαλείο

- Θεωρείτε ότι το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα σας εκπρέσει θετικά; Με ποιον τρόπο;

- Πιστεύω ότι το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα αποδειχθεί ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την Κύπρο καθώς θα στηρίξει και θα χρηματοδοτήσει τη μετάβασή της σε μια πιο ανταγωνιστική και πράσινη οικονομία. Είναι ένα ευρύτατο και φιλόδοξο σχέδιο που θα τονώσει την ανταγωνιστικότητα, θα οδηγήσει στη βιώσιμη ανάπτυξη, στον ψηφιακό μετασχηματισμό και στον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος και θα ενισχύσει το σύστημα υγείας μας και το κράτος πρόνοιας. Θα βοηθήσει επίσης την Κύπρο να προσαρμοστεί στις σωρωτικές αλλαγές που έχουν επηρεάσει την παγκόσμια οικονομία τα τελευταία χρόνια. Για όλους

εμάς στην EY, αυτό αντιπροσωπεύει μια νέα ευκαιρία να υποστηρίξουμε τους πελάτες μας στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα για να μεταμορφώσουν τους οργανισμούς τους. Έχουμε να διαδραματίσουμε σημαντικό ρόλο σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, είτε πρόκειται για τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τη βιωσιμότητα, την ενίσχυση των αλυσίδων εφοδιασμού, την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες των καταναλωτών, την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης, τη συμμόρφωση και τη δημοσιοποίηση ουσιαστικών αναφορών τόσο για τις οικονομικές όσο και για μη χρηματοοικονομικές επιδόσεις. Πιστεύω ακράδαντα ότι, σε πέντε χρόνια, η Κύπρος θα είναι μια πολύ διαφορετική χώρα, πιο ανταγωνιστική και σε πολύ καλύτερη θέση για να εκμεταλλευτεί τις αναδυόμενες ευκαιρίες που παρακολουθούμε.

- Εισερχόμαστε σε έτος προελογικών περιόδου. Ανησυχείτε ότι θα μειώσουν πίσω μεταρρυθμίσεις ουσίας;

- Πιστεύω ότι αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι, σήμερα, όλοι συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι πρέπει να πραγματοποιηθούν ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου η Κύπρος να διατηρήσει και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της. Όπως σημείωσα προηγουμένως, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία να προχωρήσουμε με τέτοιες μεταρρυθμίσεις, και αυτό θα δώσει ώθηση στη δυναμική υπέρ των αλλαγών. Στην Έρευνα EY Attractiveness Survey Cyprus, που προανέφερα, είχαμε εντοπίσει τους βασικούς τομείς στους οποίους η Κύπρος πρέπει να επικεντρώσει τις μεταρρυθμιστικές της προσπάθειες.

Σημειώναμε, μεταξύ άλλων, ότι πρέπει να διαφοροποιήσουμε την οικονομία μας και να μειώσουμε την εξάρτησή μας από τον τουρισμό, το real estate και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και να επεκταθούμε σε νέους τομείς, ειδικά σε αυτούς όπου μπορεί να αξιοποιηθεί το καλά εκπαιδευμένο και επιδέξιο ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας. Πρέπει επίσης να υποστηρίξουμε τους κλάδους υψηλής τεχνολογίας και την καινοτομία, να επενδύσουμε σε υποδομές, ειδικά τις ψηφιακές, να επιταχύνουμε τη μετάβασή μας σε μια πράσινη οικονομία, να αναπτύξουμε το ανθρώπινο δυναμικό μας, να ψηφιοποιήσουμε τον δημόσιο τομέα για να περιορίσουμε τη γραφειοκρατία, να αντιμετωπίσουμε τις καθυστερήσεις στο νομικό σύστημα και να ενισχύσουμε τον τραπεζικό τομέα και τη χρηματιστηριακή αγορά. Πρέπει επίσης να μεταρρυθμίσουμε το φορολογικό μας σύστημα, σύμφωνα με τις παγκόσμιες εξελίξεις, διασφαλίζοντας παράλληλα τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς του.

Σκληρός αντίπαλος

- Πως προβλέπετε πως θα κινηθεί το 2022; Ποιες οι προκλήσεις και ποιες οι ευκαιρίες;

- Όπως θα έχετε καταλάβει, είμαι από τη φύση μου αισιόδοξος, επομένως, έχοντας δει την ανθεκτικότητα της Κύπρου κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσης, είμαι βέβαιος ότι το 2022 θα είναι έτος θετικών αλλαγών. Φυσικά, υπάρχουν προκλήσεις μπροστά μας. Ο COVID-19 είναι ένας σκληρός αντίπαλος και όλοι μας ανησυχούμε για τις μεταλλάξεις του, αλλά είμαι βέβαιος ότι η επιστήμη θα μας δώσει και πάλι τις απαντήσεις. Ο κίνδυνος του πληθωρισμού είναι επίσης ανησυχητικός, καθώς είναι πιθανό να οδηγήσει σε μια πιο περιοριστική νομισματική πολιτική από τις κεντρικές τράπεζες νωρίτερα από το αναμενόμενο, γεγονός που θα μπορούσε να επηρεάσει το κόστος δανεισμού της Κύπρου. Αλλά εκεί που οι άλλοι βλέπουν προκλήσεις, προτιμώ να βλέπω ευκαιρίες. Και αυτό στο οποίο πρέπει να εστιάσουμε το 2022 είναι η ευκαιρία να αξιοποιήσουμε τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την πανδημία και να μεταρρυθμίσουμε τις επιχειρήσεις και την οικονομία μας. Για παράδειγμα, είδαμε το κόστος της μεγάλης εξάρτησής μας από τον τουρισμό. Ο τομέας υπήρξε ένας από τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης για δεκαετίες, αλλά είναι καιρός να διαφοροποιήσουμε το οικονομικό μας μοντέλο και να υποστηρίξουμε επίσης τομείς, όπως η τεχνολογία και η καινοτομία, όπου σήμερα κατευθύνεται η μερίδα του λέοντος των επενδύσεων παγκοσμίως. Συγχρόνως, η τουριστική μας βιομηχανία πρέπει να γίνει πιο φιλική προς το περιβάλλον, να αξιοποιήσει πιο αποτελεσματικά την ψηφιακή τεχνολογία και τα δεδομένα, και να μειώσει την εποχικότητα και να διευρύνει τον αριθμό των χωρών προέλευσης των επισκεπτών για να μπορέσει να αποδειχθεί πιο ανθεκτική στο μέλλον.

Climate change: when governments reach out, how should business step in?

It will take business and government working together to reverse climate change.
Find out how EY can help you reframe the future to create a better, more sustainable working world.

#ReframeTheFuture #COP26

The better the question.
The better the answer.
The better the world works.

Ερχεται ανάπτυξη υπό προϋποθέσεις το 2022

Τα ατού και οι προκλήσεις που καθορίζουν τη νέα χρονιά και η προίκα του 2021 στο επιχειρείν

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Το 2021 ήταν σαφώς μια δύσκολη χρονιά για τις επιχειρήσεις σχεδόν όλων των κλάδων. Εστίαση και λιανικό εμπόριο ήταν οι πρώτοι τομείς που απορροφούσαν τους άμεσους ή έμμεσους κραδασμούς της υγειονομικής κρίσης, ωστόσο, σαφώς η πανδημία, οι μεταλλάξεις της και τα μέτρα διαχείρισης, προ-

κάλεσαν σοβαρές και αλυσιδωτές παρενέργειες, λιγότερο ή περισσότερο, σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Την επόμενη μέρα για το επιχειρείν σκιαγραφούν στην «Κ» μέσα από τη δική τους σκοπιά επιχειρηματικοί και εργοδοτικοί σύνδεσμοι: ΟΕΒ, ΚΕΒΕ, Σύνδεσμος Λιανικού Εμπορίου και Σύνδεσμος Κέντρων Αναψυχής. Σε αυτή την επόμενη μέρα κυρίαρχο ρόλο έχει

«**Το θέμα των μεταρρυθμίσεων παραμένει η πιο μεγάλη πρόκληση για την οικονομία».**

η ικανότητα προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριοποίησης. Αυτό εντοπίζεται στις αναφορές και των τεσσάρων εκπροσώπων. Μάλιστα, από πλευράς ΟΕΒ, αναφέρεται ότι η προσαρμοστική ικανότητα του κυπριακού επιχειρείν είναι από τα πιο ισχυρά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας. Από πλευράς ΚΕΒΕ, εκφράζεται η

εκτίμηση ότι το β' εξάμηνο του 2022 θα κινηθεί πολύ πιο θετικά σε σχέση με τους πρώτους μήνες του έτους. Φυσικά, προκειμένου αυτές οι εκτιμήσεις να επαληθευτούν, χρειάζεται να γίνουν πολλά. Εξομάλυνση των τιμών πρώτων υλών και των μεταφορικών, βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων, να δοθούν λύσεις στο μείζον ζήτημα εξεύρεσης προσω-

πικού. Από την άλλη, υπογραμμίζεται ότι οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν υπό το βάρος σκληρών περιοριστικών μέτρων.

Σημαντικός παράγοντας για όλα αυτά είναι όπως επίσης επισημαίνεται και η προώθηση των μεταρρυθμίσεων της δημόσιας υπηρεσίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της δικαιοσύνης.

Μιχάλης Αντωνίου - Γενικός Διευθυντής ΟΕΒ

Αναμένουμε ισχυρή ανάπτυξη

- Τι προικοδοτεί το 2021 στο επιχειρείν;

-Ο μεγαλύτερος εκθρόνος του επιχειρείν είναι η αβεβαιότητα, η ρευστότητα, η διαρκής μεταβλητότητα των δεδομένων. Και δυστυχώς αυτό είναι το βασικό χαρακτηριστικό της χρονιάς που τελειώνει αλλά και της χρονιάς που χαράζει. Η ρευστότητα δυσχεραίνει την αξιόπιστη πρόβλεψη, την διαμόρφωση προϋπολογισμών, τον προγραμματισμό επενδύσεων, την πρόσληψη προσωπικού, την ανάληψη κινδύνου. Από την άλλη, το 2021 έχει υπερβεί σε αποτελέσματα και απόδοση όλες τις ασκήσεις προσομοίωσης της ΟΕΒ, ακόμα και αυτές με τις πιο αισιόδοξες παραδοχές. Στοιχείο που επιβεβαιώνει αυτό που τα στελέχη μας καθημερινά ανικνεύουν στις επαφές τους με την πραγματική οικονομία: ότι στη χώρα υπάρχει μια ισχυρή και υγιής επιχειρηματική δυναμική που είναι ικανή να κλείσει σε χρόνο ρεκόρ τις οικονομικές πληγές της πανδημίας.

- Πώς μπορεί το επιχειρείν να διαχειριστεί ένα νέο χρόνο υπό την σκιά του κορωνοϊού;

-Η προσαρμοστική ικανότητα του κυπριακού επιχειρείν, είναι ένα από τα ισχυρότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας. Ο αγώνας δρόμου ανάμεσα στις μεταλλάξεις του κορωνοϊού και την επισημονική αντίδραση, καθορίζει εδώ και δύο σχεδόν χρόνια την έκταση και την ένταση των μέτρων που περιορίζουν την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα. Το αποτέλεσμα αυτής της εξίσωσης, όσο κυλά ο χρόνος τόσο θα γέρνει υπέρ της επιστήμης. Έχω δε κάθε λόγο να εμπιστευόμαι το οικονομικό επιτελείο της ΟΕΒ το οποίο προβλέπει ισχυρή ανάπτυξη κατά το 2022, υπό την αίρεση ότι θα συντρέξουν τέσσερις βασικές παραδοχές: ήπια περιοριστικά μέτρα, επίλυση του οξέτατου προβλήματος έλλειψης εργατικού δυναμικού, μετριασμός των κόστους ενέργειας και εξομάλυνση των προβλημάτων της εφοδιαστικής αλυσίδας.

- Ποιες είναι γενικότερα οι σημαντικότερες προκλήσεις για την οικονομία και τις επιχειρήσεις γενικότερα για το 2022;

-Ο επενδυτικός προγραμματισμός από τις επιχειρήσεις στην προσέλευση των οποίων η χώρα μας στοχεύει, προϋποθέτει σταθερό περιβάλλον και σχετικά προβλέψιμες

Οι επιχειρήσεις αλλά και η χώρα ολόκληρη θα βγει σε ξέφωτο αφήνοντας πίσω το μακρύ τούνελ, στο οποίο καλό είναι να θυμόμαστε ότι η Κύπρος μπήκε από το 2011, αναφέρει ο Μιχάλης Αντωνίου.

Στη χώρα υπάρχει μια ισχυρή και υγιής επιχειρηματική δυναμική που είναι ικανή να κλείσει σε χρόνο ρεκόρ τις οικονομικές πληγές της πανδημίας.

εξελίξεις. Ο κορωνοϊός λειτουργεί υπονομευτικά για τις επενδύσεις, αλλά είναι παράμετρος προσωρινή και αφορά το σύνολο των διεθνών επενδυτικών προορισμών, άρα η Κύπρος δεν έχει ένεκα τούτου ανταγωνιστικό μειονέκτημα. Ωστόσο, διαβρωτικά των δυνατοτήτων μας για προσέλκυση επενδύσεων, λειτουργούν θεμελιώδεις μεταβλητές για την βελτίωση των οποίων πρέπει να κινηθούμε τάχιστα. Πρέπει να εξασφαλίσουμε απρόσκοπτη πρόσβαση των επιχειρήσεων σε κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, να επιταχύνουμε την απονομή της δικαιοσύνης, να απλοποιήσουμε το ρυθμιστικό και αδειοδοτικό πλαίσιο, να απλώσουμε παντού την ψηφιοποίηση και να επισπεύσουμε την πρόσβαση σε φθηνή και πράσινη ενέργεια. Αυτές είναι διαρθρωτικού χαρακτήρα αστοχίες για τις οποίες

φέρουμε αμέριση την ευθύνη και όσο καθυστερούμε με τις μεταρρυθμίσεις, τόσο στερούμε εισόδημα από τους πολίτες και έσοδα από το κράτος.

- Υπό ποιες προϋποθέσεις θα δουν φως στο τούνελ οι επιχειρήσεις το 2022;

-Οι επιχειρήσεις μπαίνουν στο 2022 προσπαθώντας να ισορροπήσουν σε δύο βάρκες: από τη μια είναι οι περιορισμοί, τα πρωτόκολλα και οι ανατροπές που φέρνει μαζί του το κύκνειο άσμα της πανδημίας (και όλοι ξέρουμε ότι το βαθύτερο σκοτάδι είναι λίγο πριν το πρώτο χάραμα) και από την άλλη είναι οι ανωμαλίες της επόμενης μέρας. Αυτή η πρώτη μετά-κορωνοϊό περίοδος ζημερώνει με αυξημένη ζήτηση και μειωμένη προσφορά που οδηγεί σε αυξήσεις τιμών και πληθωριστικές πιέσεις, με οξέτατη έλλειψη εργατικού δυναμικού και με ασύμμετρες ανατροπές στην εφοδιαστική αλυσίδα. Την ίδια ώρα εξακολουθούν να είναι ημιτελείς οι μεταρρυθμίσεις που περιγράψαμε νωρίτερα. Παρόλα αυτά, εάν συντρέξουν όσα ανέφερα πιο πάνω, το 2022 θα είναι μια πολύ καλή χρονιά. Οι επιχειρήσεις αλλά και η χώρα ολόκληρη θα βγει σε ξέφωτο αφήνοντας πίσω το μακρύ τούνελ, στο οποίο καλό είναι να θυμόμαστε ότι η Κύπρος μπήκε από το 2011.

Μάριος Τσιακκής- γ.γ. ΚΕΒΕ

Νέα ανοίγματα και επενδύσεις

-Πώς κλείνει το 2021 για το επιχειρείν;

-Το 2021 ήταν καλύτερη χρονιά συγκριτικά με την περσινή, σε όλους σχεδόν τους τομείς, ωστόσο υπολείπεται του κύκλου εργασιών του 2019. Η αντιμετώπιση αυτής της έκτακτης αρνητικής εξέλιξης δεν ήταν ούτε εύκολη, ούτε απλή. Χρειάστηκε για πολλούς μήνες, «γενναία» οικονομική στήριξη του κράτους και άλλα μέτρα για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις, να αντέξουν τους κραδασμούς της κρίσης. Σημαντικό ρόλο στην βελτίωση του κλίματος, και κατ'επέκταση της οικονομικής δραστηριότητας, έπαιξε ο εμβολιασμός μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού, καθώς αποφεύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα lockdowns. Επιπλέον, η αυξημένη χρήση της τηλεργασίας κι άλλες ρυθμίσεις, που επιστράτευαν οι επιχειρήσεις, τις κατέστησαν πολύ πιο αποτελεσματικές σε σχέση με το 2020.

-Θα δούμε νέα ανοίγματα;

-Οι εκτιμήσεις τόσο της Ε.Ε. όσο και του Υπ. Οικονομικών είναι ότι το 2022, θα είναι καλύτερη χρονιά, με νέα ανοίγματα, καθώς η οικονομία αναμένεται να αναπυχθεί κατά 4% το 2022, ενώ για τα έτη 2023 και 2024, ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να κυμανθεί στο 3,4% και 3%, αντίστοιχα. Βέβαια, η πορεία της οικονομίας, είναι απόλυτα συνυφασμένη με την επιδημιολογική μας εικόνα. Σε έρευνα του ΚΕΒΕ το 33% των επιχειρήσεων δήλωσαν πιο αισιόδοχοι για το 2022, ενώ 48% αναμένει ότι η νέα χρονιά θα κινηθεί στα ίδια επίπεδα με φέτος. Εκτίμηση του ΚΕΒΕ είναι ότι θα έχουμε διάθεση για νέες αγορές και επενδύσεις, οι οποίες είτε καθυστέρησαν είτε ακυρώθηκαν λόγω της πανδημίας και την ίδια στιγμή θα υπάρχει η αβεβαιότητα που προκαλείται από τις απανωτές αυξήσεις των τελευταίων μηνών. Οι τιμές σε πολλά προϊόντα είναι πιθανόν να επηρεάσουν αρνητικά την αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών, οδηγώντας ακόμα και σε πιθανή αναβολή κάποιων αγορών/επενδύσεων. Είμαστε ωστόσο αισιόδοχοι ότι το 2022 θα αρχίσει κάποια σταδιακή αποκλιμάκωση αυτών των φαινομένων που θα οδηγήσει τελικά σε αυξημένη οικονομική δραστηριότητα.

-Ποιες θεωρείτε ως τις σημαντικότερες προκλήσεις της επόμενης μέρας;

Οι υψηλές τιμές των καυσίμων που επηρεάζουν και το κόστος ηλεκτρισμού, καθώς και οι τιμές των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων σε συνδυασμό με τις αυξήσεις των ναύλων, θα επηρεάσουν σημαντικά την ανάπτυξη της οικονομίας, τονίζει ο Μάριος Τσιακκής..

Η εκτίμησή μας είναι ότι το δεύτερο εξάμηνο του 2022 θα κινηθεί πολύ πιο θετικά σε σχέση με τους πρώτους μήνες του έτους.

-Αναμφίβολα οι υψηλές τιμές των καυσίμων που επηρεάζουν και το κόστος ηλεκτρισμού, καθώς και οι τιμές των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων σε συνδυασμό με τις αυξήσεις των ναύλων θα επηρεάσουν σημαντικά την ανάπτυξη της οικονομίας. Το ΚΕΒΕ, εδώ κι αρκετούς μήνες, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου, για το θέμα των ελλείψεων προσωπικού σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Εάν δεν επιλυθεί το πρόβλημα άμεσα, είτε με ντόπιο προσωπικό είτε με ξένους, ο κίνδυνος να επηρεαστεί αρνητικά η ανάπτυξη της οικονομίας και των επιχειρήσεων το 2022 θα πρέπει να θεωρείται δεδομένος. Το θέμα των μεταρρυθμίσεων, παραμένει η πιο μεγάλη πρόκληση για την οικονομία. Ειδικά οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν τη δημόσια υπηρεσία, τη δικαιοσύνη και την τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει επιτέλους να

ολοκληρωθούν, ώστε να καταστεί πιο ανταγωνιστική και ευέλικτη η κυπριακή οικονομία. Μια άλλη μεγάλη πρόκληση αφορά στην ικανότητά μας να απορροφήσουμε τα χρήματα του Ταμείου Ανάκαμψης υλοποιώντας σημαντικές επενδύσεις στους τομείς της πράσινης ανάπτυξης, των ΑΠΕ, τις μειώσεις στις εκπομπές ρύπων και του ψηφιακού εκσυγχρονισμού της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Εξίσου σοβαρές προκλήσεις παραμένουν τα ΜΕΛ στο τραπεζικό σύστημα, η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, ο έλεγχος των καταχρήσεων στο ΓεΣΥ και η μεγάλη γραφειοκρατία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

-Η εκτίμησή σας για το 2022;

-Η παραχώρηση Κυβερνητικών Εγγυήσεων, ύψους €1 δισ. στις επιχειρήσεις, αναμένουμε ότι θα αυξήσει τη ρευστότητα στην οικονομία, δίνοντας ένεση ζωής στις επιχειρήσεις. Πολλά θα εξαρτηθούν από το πώς κατατάσσεται στον χάρτη του ΕΚΔΚ, γεγονός που θα επηρεάσει καθοριστικά και τις αφίξεις τουριστών που με τη σειρά τους επηρεάζουν σειρά άλλων δραστηριοτήτων. Αν εξελιχθούν όλα ομαλά σε παγκόσμιο επίπεδο, η εκτίμησή μας είναι ότι το δεύτερο εξάμηνο του 2022 θα κινηθεί πολύ πιο θετικά σε σχέση με τους πρώτους μήνες του έτους.

Φάνος Λεβέντης - γ.γ. Παγκύπριου Συνδέσμου Κέντρων Αναψυχής

Οι έξι στόχοι για τον κλάδο της εστίασης

Η απερχόμενη χρονιά προφανώς δεν ήταν εύκολη ούτε για τα κέντρα αναψυχής. Ο γ.γ. του Παγκύπριου Συνδέσμου Κέντρων Αναψυχής, Φάνος Λεβέντης, κάνει λόγο για συσσωρευμένα χρέη, κακή ψυχολογική κατάσταση, αυστηρούς περιορισμούς και άδικη, όπως αναφέρει, στοχοποίηση του κλάδου από την κυβέρνηση. Τονίζει, ωστόσο, ότι υπάρχουν και οι εξαιρέσεις. Εξαιρέσεις που, όπως αναφέρει, έχουν να κάνουν με επιχειρήσεις που τα πήγαν σχετικά καλά μέσα από επιχειρηματικούς ελιγμούς και πρωτοβουλίες, όπως για παράδειγμα η εκμετάλλευση περισσότερο εξωτερικού χώρου, η αύξηση ή διαφοροποίηση των προσφερομένων υπηρεσιών, η συγκράτηση ή και

μείωση των τιμών, και η διατήρηση των υπηρεσιών τους σε ψηλά επίπεδα. Από την άλλη, κατά την διάρκεια της πανδημίας, όσοι εναρμονίστηκαν με νέες τάσεις όπως ο εμπλουτισμός των καταλόγων φαγητού για παράδειγμα με vegan πιάτα, είχαν προβάδισμα έναντι άλλων. Στα θετικά επίσης περιλαμβάνονται και οι τουριστικές επιδόσεις, γεγονός που ενίσχυσε τις επιχειρήσεις στις τουριστικές παραθαλάσσιες περιοχές καθώς και τα ορεινά θέρετρα.

Εξί στόχοι για το 2022

Ως εκ τούτου, ο κ. Λεβέντης επισημαίνει ότι στους στόχους για το 2022 θα πρέπει να είναι η επένδυση σε νέες τουριστικές αγορές και η διατήρηση των υφιστάμενων ώστε

να αυξηθούν τα επίπεδα του 2021, αφού ο τουρισμός είναι η κινητήριος δύναμη για να δουλέψουν τα κέντρα αναψυχής. Δεύτερος στόχος είναι και η διατήρηση της αγοραστικής δύναμης των μόνιμα διαμενόντων στην χώρα, καθώς όπως αναφέρει ο κ. Λεβέντης, «έχει αποδειχθεί περίτρανα ότι στις δύσκολες στιγμές που κατα καιρούς περνά η τουριστική βιομηχανία, ο εγχώριος τουρισμός είναι η σανίδα σωτηρίας». Τρίτος στόχος είναι η σωστή διαχείριση των αυξήσεων τόσο στα αγαθά και την ενέργεια, χωρίς να επηρεαστεί η ποιότητα. Τέταρτος στόχος, είναι η ορθή διαχείριση της έλλειψης προσωπικού. Τέταρτος στόχος είναι η αξιοποίηση κάθε υποστηρικτικού σχεδίου που προ-

σφέρεται, μέσα από το Ταμείο Ανάκαμψης, το Υφυπουργείο Τουρισμού καθώς και το Υπουργείο Εμπορίου. Ως πέμπτος στόχος περιγράφεται η σταδιακή σύνδεση της βιομηχανίας κέντρων αναψυχής με την Κυκλική Οικονομία και ως 6ος, να προχωρήσει στην τελική του μορφή το υπό διαβούλευση νομοσχέδιο για τη λειτουργία των κέντρων αναψυχής, μακριά από τυχόν συμφέροντα, όπως αναφέρει.

Τουρισμός στο επίκεντρο

Μεγαλύτερη εμπλοκή επιδιώκει ο κλάδος της εστίασης στις αποφάσεις για την γαστρονομία και τον οινοτουρισμό, με τον κ. Λεβέντη να αναφέρει υποστηρίζοντας την θέση αυτή, ότι η εμπλοκή περισσότερων,

Για συσσωρευμένα χρέη, κακή ψυχολογική κατάσταση, αυστηρούς περιορισμούς και άδικη, όπως αναφέρει, στοχοποίηση του κλάδου από την κυβέρνηση, κάνει λόγο ο γ.γ. του Παγκύπριου Συνδέσμου Κέντρων Αναψυχής.

μόνο όφελος μπορεί να φέρει. Υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη για δημιουργία του χειμερινού τουρισμού, με την σοβαρή και την ουσιαστική συνεργασία όλων. «Μια σωστή

τουριστική πολιτική αδιαμφισβήτητα θα έχει τεράστιες θετικές επιπτώσεις σε όλη τη χώρα, τόσο στην οικονομία αλλά και την ευημερία των πολιτών», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Μάριος Αντωνίου -γ.γ. ΠΑΣΥΛΕ

Βιώνουμε τσουνάμι αυξήσεων σε πρώτες ύλες και άλλα

Οι ελλείψεις σε πρώτες ύλες και οι αυξήσεις των ναύλων, θα διαρκέσουν τουλάχιστον μέχρι το πρώτο εξάμηνο του νέου έτους, επισημαίνει ο γ.γ. του Παγκύπριου Συνδέσμου Λιανικού Εμπορίου, Μάριος Αντωνίου. Από την άλλη, η αβεβαιότητα και η ρευστή εικόνα που δημιουργεί η πανδημία, δεν επιτρέπει την διατύπωση ασφαλών προβλέψεων για το 2022. Πάντως, το λιανικό εμπόριο ήταν από τους κλάδους των οποίων ο κύκλος εργασιών τους επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό, ίσως όχι τόσο λόγω

«Η έλλειψη εργατικού δυναμικού δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων και αποτελεί τροχοπέδη για νέες αναπτύξεις και επενδύσεις».

των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας, όσο λόγω της κακής ψυχολογίας που η επιδημιολογική εξέλιξη επέφερε στους καταναλωτές. Ωστόσο, οι δείκτες για την αξία και τον όγκο του κύκλου εργασιών του έτους κλείνει με θετικό πρόσημο (8,5 % και 7,7% αντίστοιχα με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας). Ο κ. Αντωνίου σχολιάζει

Η πανδημία, τα περιοριστικά μέτρα και το αίσθημα της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας που κυριαρχεί, δημιουργούν αρνητική ψυχολογία στους καταναλωτές με συνεπακόλουθο αρνητικό αντίκτυπο στην κατανάλωση.

στην «Κ» ότι αυτά τα στοιχεία δεν είναι ενδεικτικά της εικόνας, αφού η σύγκριση γίνεται σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά που ήταν μια από τις χειρότερες, ένεκα της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων. Σημειώνει δε ότι «εάν η σύγκριση γίνει με τους δείκτες προ πανδημίας (2019), τότε μπορεί εύκολα να διαπιστώσει κανείς ότι βρισκόμαστε αρκετά πίσω τόσο

στην αξία, όσο και στον όγκο του κύκλου εργασιών».

Μια ματιά στην χρονιά που φτάνει προς το τέλος της, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η όποιος μορφή κανονικότητα το 2022 δεν θα είναι σαφώς εύκολη υπόθεση. «Δεν κρύβουμε τον μεγάλο προβληματισμό και την ανησυχία μας, αφού τους τελευταίους μήνες βιώνουμε τσουνάμι αυξήσεων σε πρώτες ύλες,

μεταφορικά, ενέργεια και καύσιμα, που αναπόφευκτα έχουν επηρεάσει τις τελικές τιμές των προϊόντων, είτε μιλούμε για βασικά είδη πρώτης ανάγκης ή είδη ένδυσης και υπόδησης» επισημαίνει σχετικά ο κ. Αντωνίου. Σε αυτό το σημείο τονίζει το γεγονός ότι ο έντονος και οξύς ανταγωνισμός που υπάρχει μεταξύ λιανεμπορίου και κυρίως στον τομέα τροφίμων (υπεραγορές)

λειτουργεί προς όφελος των καταναλωτών, αφού όπως επισημαίνει, αρκετές αυξήσεις, είτε έχουν απορροφηθεί στα προηγούμενα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας ή έχουν περιορίσει το ποσοστό αύξησης στις τελικές τιμές των προϊόντων. Την ίδια ώρα, η πανδημία, τα περιοριστικά μέτρα και το αίσθημα της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας που κυριαρχεί, δημιουργούν

αρνητική ψυχολογία στους καταναλωτές με συνεπακόλουθο αρνητικό αντίκτυπο στην κατανάλωση.

Ελλείψεις προσωπικού

Ως μείζον ζήτημα πέραν της πανδημίας, περιγράφει το θέμα της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού σε όλες τις ειδικότητες, η οποία όπως παρατηρείται οξύνεται και επιδεινώνεται καθημερινά. «Η έλλειψη εργατικού δυναμικού στην εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων και αποτελεί τροχοπέδη για νέες αναπτύξεις και επενδύσεις». Ως επιτακτική ανάγκη θεωρεί την άδεια απασχόλησης προσωπικού από τρίτες χώρες. «Ευχόμαστε άμεσα να δοθούν άδειες για το καλό του λιανικού εμπορίου αλλά και της οικονομίας ευρύτερα», αναφέρει σχετικά.

Αργεί το e-commerce

Στο μεταξύ, σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα παραμένει στην Κύπρο το ηλεκτρονικό εμπόριο, το οποίο αν και έχει κερδίσει έδαφος από την έναρξη της πανδημίας, το μερίδιο του παραμένει αρκετά χαμηλό σε σχέση με τον κύκλο εργασιών του συμβατικού λιανικού εμπορίου. Με την πάροδο του χρόνου και με την νέα γενιά καταναλωτών προβλέπεται πως θα κερδίζει έδαφος, με αργά αλλά σταθερά βήματα, και θα εδραιώνεται, εκτιμά ο κ. Αντωνίου, ωστόσο δεν αναμένεται να φτάσει στα ποσοστά διείσδυσης άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΕΡΓΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΚΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΒΟΗΘΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΚΛ. Α1)

Η Υπηρεσία Μέριμνας και Αποκατάστασης Εκτοπισθέντων, Υπουργείου Εσωτερικών ανακοινώνει ότι προτίθεται να προβεί σε πρόσληψη δέκα (10) Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου εντός του 2022 για έργο τακτής προθεσμίας. Ως εκ τούτου και σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί της Ρύθμισης της Απασχόλησης Εργοδοτούμενων Αορίστου και Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου στη Δημόσια Υπηρεσία Νόμου του 2016 (Ν. 70(Ι)/2016) στο εξής «ο Νόμος», γίνονται δεκτές αιτήσεις για απασχόληση δέκα (10) εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, για καθήκοντα Βοηθού Λειτουργού Υποστήριξης (Κλ. Α1) για την εκτέλεση έργου τακτής προθεσμίας διάρκειας δύο (2) ετών για τις ανάγκες «Διεκπεραίωσης εκκρεμοτήτων σχετικά με τα Στεγαστικά Σχέδια, την Επιδότηση Ενοικίου καθώς και για τον καθορισμό δικαιούχων για έκδοση Τίτλων Ιδιοκτησίας και Πιστοποιητικών Μίσθωσης».

Τα άτομα που αναμένεται να προσληφθούν είναι δυνατό να τοποθετηθούν σε οποιαδήποτε Επαρχία, ανάλογα με τις ανάγκες της Υπηρεσίας .

Η μέγιστη διάρκεια εργοδότησης θα είναι τα δύο (2) έτη, εκτός εάν το έργο ολοκληρωθεί ή/και η ανάγκη παύσει νωρίτερα. Σημειώνεται ότι σε περίπτωση που το έργο ολοκληρωθεί πριν τη λήξη της σύμβασης ή η απόδοση του εργοδοτούμενου έχει αξιολογηθεί ως ανεπαρκής ή έχει διαπράξει αδίκημα σοβαρής μορφής το οποίο ενέχει έλλειψη τιμιότητας ή ηθική αισχύρτητα, ο εργοδότης δύναται να τερματίσει τις υπηρεσίες του εργοδοτούμενου ορισμένου χρόνου, οπότε σε τέτοια περίπτωση τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του περί Τερματισμού Απασχολήσεως Νόμου όπου εφαρμόζονται, όσον αφορά την ελάχιστην περίοδο προειδοποίησης και την καταβλητέα αποζημίωση.

Η χρονική περίοδος απασχόλησης που θα καλύπτεται από τη σύμβαση, δεν θα προσμετρείται για σκοπούς μετατροπής της σε σύμβαση αορίστου χρόνου.

Οι αιτήσεις από ενδιαφερόμενους θα πρέπει να υποβληθούν στον ειδικό ηλεκτρονικό τύπο που βρίσκεται στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Μέριμνας και Αποκατάστασης Εκτοπισθέντων <https://aps.ymape.moi.gov.cy> το αργότερο μέχρι τις 14 Ιανουαρίου 2022 και ώρα 14:00 μ.μ. Εκπρόθεσμες αιτήσεις δεν θα γίνονται αποδεκτές.

Περισσότερες πληροφορίες για τις θέσεις, όπως απαιτούμενα προσόντα, κριτήρια αξιολόγησης των αιτητών και το ειδικό έντυπο αίτησης που πρέπει να χρησιμοποιηθεί, παρατίθενται στις αντίστοιχες προκηρύξεις που δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα και στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Μέριμνας και Αποκατάστασης Εκτοπισθέντων του Υπουργείου Εσωτερικών (<http://www.moi.gov.cy/moi/moiup/moi.nsf/All/DC3184EBBCECCA9C225841D003076B3?OpenDocument>).

Limassol Blu Marine Η Νέα Ευρωπαϊκή Ριβιέρα

Το Limassol Blu Marine παρουσιάζει έναν μοναδικό προορισμό για κάθε ανάγκη. Είτε ψάχνετε για πολυτελή εξοχική ή μόνιμη κατοικία, ευκαιρία αγοράς για ενοικίαση είτε για επιχειρηματική δραστηριότητα, αυτή η τοποθεσία βρίσκεται κυριολεκτικά στο κέντρο των πάντων.

Το έργο βρίσκεται στην παραλιακή περιοχή της δυτικής Λεμεσού κοντά στο κέντρο της πόλης, μια περιοχή που προορίζεται να γίνει η «Νέα Ριβιέρα της Ευρώπης».

Το υπεσύγχρονο αναπτυξιακό έργο στη Μεσόγειο θάλασσα, περιλαμβάνει εκτός από πολυτελείς κατοικίες, ιδιόκτητες εγκαταστάσεις, μια εντυπωσιακή εξωτερική πισίνα 50 μέτρων, εσωτερική πισίνα 25 μέτρων, γυμναστήριο, υπηρεσίες σπα, χώρος υποδοχής, εστιατόριο, καφετέρια, καθώς και διώροφο χώρο στάθμευσης.

FREE PHONE: 8000 0707

+357 99 118 685

info@limassolblumarine.com

www.limassolblumarine.com

SINCE 1960

CYPRUS PAFOS LIMASSOL NICOSIA UNITED KINGDOM LONDON RUSSIA MOSCOW UKRAINE KIEV CHINA BEIJING SHANGHAI UAE DUBAI INDIA DELHI MUMBAI BANGALORE EGYPT CAIRO JORDAN AMMAN GREECE CHANIA ATHENS PAROS

Ρεκόρ έκδοσης εταιρικών ομολόγων το 2021

Οι επιχειρήσεις άντλησαν κεφάλαια 1,4 δισ. ευρώ – Πού αποδίδεται η ανάκαμψη των ελληνικών τίτλων λιανικής

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

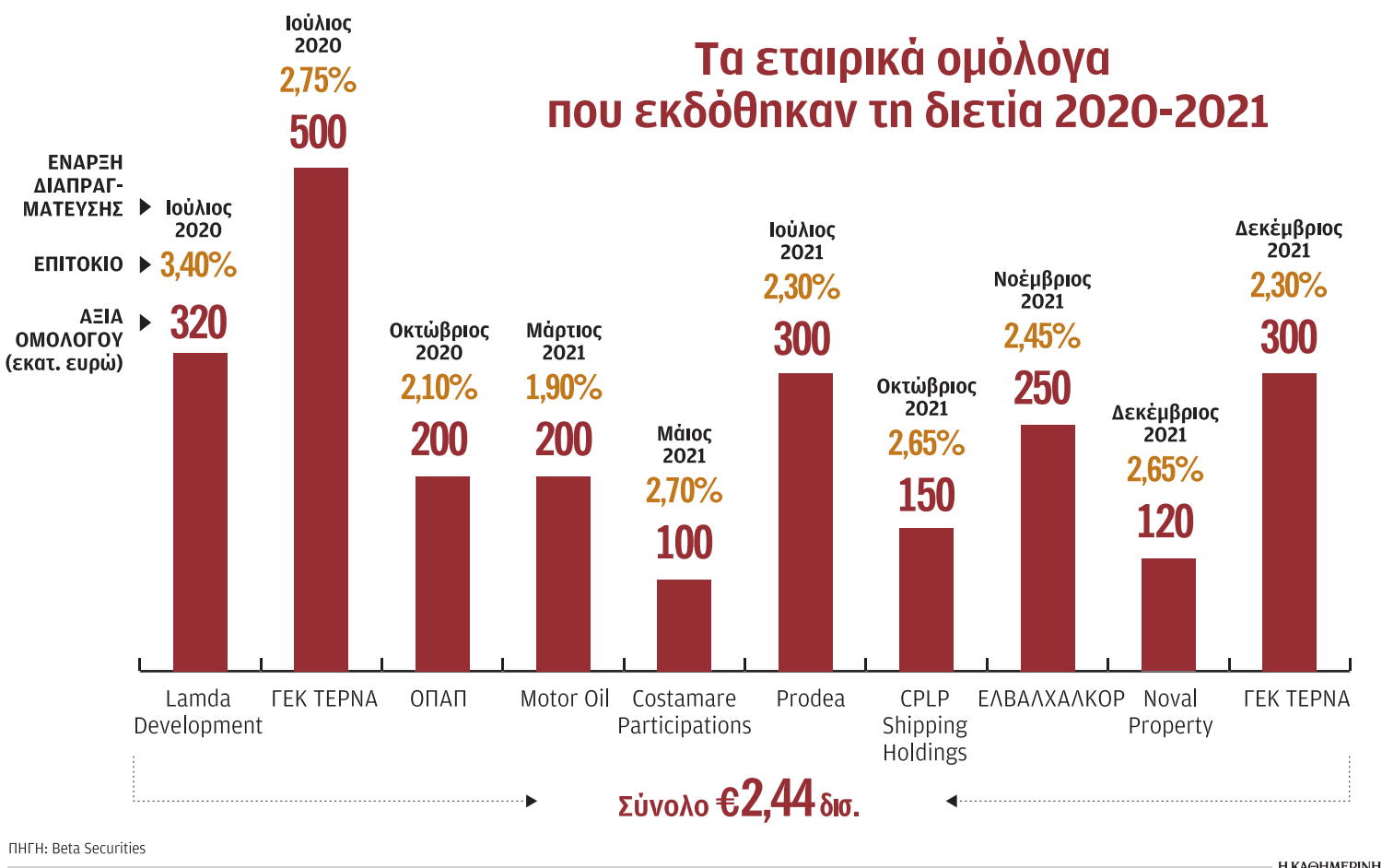
Τη χρονιά με τις περισσότερες εκδόσεις ομολόγων εισηγμένων εταιρειών αποτελεί το 2021, με τη συγκεκριμένη μορφή δανεισμού να έχει την αφετηρία της στο 2016, οπότε η εταιρεία διαρκών καταναλωτικών αγαθών Housemarket προχώρησε στην έκδοση του πρώτου εισηγμένου εταιρικού ομολόγου στην ελληνική αγορά. Το κυνήγι των επενδυτών και κυρίως των μικροαποταμιευτών για σταθερές αποδόσεις, έχει καταστήσει περιζήτητη τη συντριπτική πλειονότητα των τίτλων που έχουν, μέχρι σήμερα, εκδώσει οι επιχειρήσεις. Φέτος, η συνολική αξία των ομολογιακών εκδόσεων, δηλαδή το ύψος των αντληθέντων

Από τις αρχές του 2020 οι εκδόσεις είναι συνεχόμενες, με τα επιτόκια να αποκλιμακώνονται, ενώ κάποια επίπεδα υπερκαλύψουν είναι εντυπωσιακά.

κεφαλαίων, διαμορφώνεται σε 1,4 δισ. ευρώ, χωρίς να συμπεριληφθούν τα ευρωομόλογα, όπως το ύψους 500 εκατ. ευρώ που εξέδωσε η Mytilineos τον περασμένο Απρίλιο. Το ποσό αυτό θα ήταν πολλαπλάσιο, εάν ληφθεί υπόψη ότι η συντριπτική πλειονότητα των τίτλων υπερκαλύφθηκε, δηλαδή τα προσφερόμενα κεφάλαια υπήρξαν περισσότερα, κατά πολλές φορές, σε σχέση με αυτά που ζητούσαν οι εταιρείες.

ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ

Ενδεικτικά, η επταετής ομολογιακή έκδοση με ρήτρα αειφορίας της ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, ύψους 300 εκατ. ευρώ, υπερκαλύφθηκε κατά 2,3 φορές, με το μεγαλύτερο μέρος της ρευστότητας να κατευθύνεται στο επενδυτικό πρόγραμμα του ομίλου ύψους άνω των 6,5 δισ. ευρώ. Ο όμιλος διαθέτει ανεκτέλεστο υπόλοιπο υπογεγραμμένων συμβάσεων 2,4 δισ. ευρώ, που αυξάνεται σε 4,5 δισ. ευρώ εάν συ-

μπεριληφθούν τα προς υπογραφή έργα, όπως το ολοκληρωμένο τουριστικό συγκρότημα με καζίνο στο Ελληνικό και η παραχώρηση της Εγνατίας Οδού. Πέρυσι η ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ είχε προχωρήσει στην έκδοση ενός ακόμη ομολόγου ύψους 500 εκατ. ευρώ, που είχε υπερκαλυφθεί κατά σχεδόν μιάμιση φορά και συνοδεύτηκε με επιτόκιο 2,75%.

Εξι μεγάλοι όμιλοι

Εκτός όμως από τη ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, φέτος ακόμη έξι μεγάλοι όμιλοι προχώρησαν στην έκδοση ομολόγων, με τη στροφή στις αγορές που σηματοδοτεί την ανάκαμψη των retail bonds, να έχει ξεκινήσει από το 2020. Η λίστα των εκδοτών περιλαμβάνει τη βιομηχανία έλασps αλουμινίου και παραγωγής σωλήνων χαλκού ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ, που πρόκειται να διαθέσει τα αντληθέντα κεφάλαια ύψους 250 εκατ. ευρώ σε νέες επενδύσεις, σε κεφάλαιο κίνησης και για

τη μείωση του βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Επίσης, δύο ναυτιλιακές εταιρείες, η CPLP Shipping Holdings και η Costamare δανείστηκαν από τους επενδυτές κεφάλαια συνολικού ύψους 250 εκατ. ευρώ, ενώ το «παρών» στη συγκεκριμένη αγορά έδωσαν και οι εταιρείες ακινήτων, με την Prodea και τη Noval Property να αντλούν 300 εκατ. ευρώ και 120 εκατ. αντίστοιχα.

Τον περασμένο Μάρτιο το επταετές ομόλογο ύψους 200 εκατ. ευρώ της Motor Oil υπερκαλύφθηκε κατά περισσότερες από πέντε φορές, ενώ το 2020 υπήρξαν τρεις εκδόσεις από τη ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, τη Lamda Development και τον ΟΠΑΠ. Η επόμενη χρονιά αναμένεται να ξεκινήσει με το ομόλογο ύψους 100 εκατ. ευρώ που προγραμματίζει να εκδώσει τον Ιανουάριο η Premia, όπως ανέφερε κατά την έκτακτη γενική συνέλευση, την περασμένη Παρασκευή, ο διευθύνων σύμβουλος

της εταιρείας Κώστας Μαρκάζος. Η αξία των τίτλων που έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα και διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών τοποθετείται σε 3,2 δισ. ευρώ, με τα 2,4 δισ. ευρώ να αντιστοιχούν σε ομόλογα που εκδόθηκαν φέτος και το 2020.

«Οι επενδυτές, που αναζητούν σταθερές αποδόσεις, εμπιστεύονται το προφίλ και τα αποτελέσματα του εκδότη, με τα εταιρικά ομόλογα να μη συνοδεύονται, συνήθως, από εμπράγματες εξασφαλίσεις. Η συνολική αξία της συγκεκριμένης αγοράς τοποθετείται σε 3,2 δισ. ευρώ, με τις υπερκαλύψεις να φανερώνουν ότι έχει δημιουργηθεί ένα θετικό μομέντουμ για τα εταιρικά ομόλογα», αναφέρει ο επικεφαλής του τμήματος έρευνας της Beta Securities, Μάνος Χατζηδάκης.

«Δίκως αμφισβήτηση οι όγκοι της παγκόσμιας αγοράς ομολόγων συνέχισαν να αυξάνονται καθόλη τη διάρκεια της πανδημίας. Η

Ελλάδα, όμως, καλύπτει σταδιακά το έδαφος σε σχέση με την ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά χρέους. Οι εταιρικοί ισολογισμοί χρηματοδοτούνταν σε μεγάλο βαθμό από τοπικούς δανειστές, ακόμη και σε περιπτώσεις μεγάλων εισηγμένων εταιρειών με βαριά εξαγωγική δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, είναι φυσικό επόμενο τη στιγμή που η εμπιστοσύνη των επενδυτών προς το ελληνικό ρίσκο αυξάνεται –όπως φανερώνει το spread μεταξύ ελληνικών και γερμανικών κρατικών ομολόγων–, οι εκδόσεις από ελληνικές εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να γίνονται ολοένα και περισσότερες ευπρόσδεκτες από τις αγορές. Τα τελευταία δύο χρόνια η αλλαγή του σκηνικού στην Ελλάδα είναι εμφανής, με την πανδημία να μην έχει καταφέρει να αναστείλει ορισμένα projects, παρότι επιβράδυνε τον ρυθμό υλοποίησής τους. Γι' αυτό και από τις αρχές του 2020 οι εκδόσεις ομολόγων είναι συνε-

χόμενες με τα επιτόκια να αποκλιμακώνονται, ενώ κάποια επίπεδα υπερκαλύψουν είναι εντυπωσιακά για τα ελληνικά δεδομένα, φτάνοντας ακόμα και τις οκτώ φορές», αναφέρει στην «Κ» η Βάια Ντότσια, vice president του τμήματος κεφαλαιαγορών της AXIA Ventures Group.

«Θα θέλαμε να δούμε ομολογιακούς τίτλους και από μη εισηγμένες εταιρείες, οι οποίες με τον τρόπο αυτό έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με το επενδυτικό κοινό, προτού προχωρήσουν σε έκδοση μετοχών, πραγματοποιώντας αύξηση κεφαλαίου. Ζητούμενο επίσης είναι τα αντληθέντα κεφάλαια να τοποθετούνται στην Ελλάδα, ώστε να μεγιστοποιείται η προστιθέμενη αξία», συμπληρώνει ο κ. Χατζηδάκης.

Ο αντίκτυπος

«Η ανάκαμψη του όγκου των ελληνικών ομολόγων λιανικής (retail bonds) αναδεικνύει την αυξημένη διάθεση κινδύνου του εγχώριου επενδυτικού κοινού και έχει δημιουργήσει μια πολύτιμη διαφοροποίηση στη χρηματοδότηση των εταιρειών. Αυτές οι συναλλαγές είναι win-win για την οικονομία, καθώς επιτρέπουν μια υγιή σταθερή απόδοση εισοδήματος για τους ιδιώτες επενδυτές και τους τοπικούς θεσμικούς φορείς, ενώ παράλληλα βοηθούν την ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της χρηματοδότησης κορυφαίων εταιρειών.

Επίσης, αξίζει να σημειώσουμε πως ένα μέρος αυτών των εκδόσεων συνήθως πηγαίνει για αποπληρωμή παλαιότερου και ακριβότερου τραπεζικού δανεισμού, με αποτέλεσμα να απελευθερώνονται κεφάλαια που οι τράπεζες θα χορηγούσαν με τη σειρά τους σε άλλες εταιρείες, ενισχύοντας τον αντίκτυπο στην οικονομία. Ακόμη, με τα κεφάλαια που αντλούνται χρηματοδοτούνται άμεσα νέες και κατά κύριο λόγο πράσινες επενδύσεις. Ανατροφοδοτείται λοιπόν η πραγματική οικονομία. Πρόκειται για έναν κύκλο ο οποίος επηρεάζει θετικά ολόκληρη την ελληνική αγορά, όχι μόνο τις εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου που πραγματοποιούν τις εκδόσεις», σχολιάζει η κ. Ντότσια.

Επενδύσεις ύψους 16 δισ. δολ. από Έλληνες εφοπλιστές το 2021

9 δισ. για τη ναυπήγηση νεότευκτων πλοίων και άλλα 6,8 δισ. σε μεταχειρισμένα

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Οι επενδύσεις της ελληνικής πλοιοκτησίας εν γένει σε καινούργια και μεταχειρισμένα πλοία κατά τη διάρκεια του 2021 αναμένεται να αγγίξουν τα 16 δισ. δολάρια, σύμφωνα με στοιχεία του ναυτομεστικού οίκου Clarksons Research. Η Clarksons υπολογίζει πως 9 δισ. δολάρια επενδύθηκαν από Έλληνες σε παραγγελίες για τη ναυπήγηση νεότευκτων ποntonόρων πλοίων, ενώ άλλα 6,8 δισ. δαπανήθηκαν στην αγορά μεταχειρισμένων.

Οι αυξημένες επενδύσεις στην ανανέωση του εμπορικού στόλου αποτέλεσε φέτος παγκόσμιο φαινόμενο, καθώς –σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία– η συνολική δαπάνη για νεόδμητα και μεταχειρισμένα ανέρχεται σε περίπου 147 δισεκατομμύρια δολάρια μέχρι στιγμής. Το ποσό αυτό αντιπαραβάλλεται με τα μόλις 74 δισ. δολάρια που επενδύθηκαν ολόκληρο το 2020, όταν η ναυτιλία επλήγη σφοδρά από το πρώτο κύμα της πανδημίας. Επιπλέον, οι επενδυτικές δαπάνες φέτος είναι 46% πάνω από

τη μέση ετήσια δαπάνη των 100 δισ. δολαρίων που καταγράφηκε τα προηγούμενα τρία χρόνια, αναφέρει η Clarksons Research. «Στην πραγματικότητα, με δύο εβδομάδες ακόμη μέχρι να τελειώσει το έτος και επιτρέποντας κάποιες καθυστερημένες αναφορές, το τελικό σύνολο θα μπορούσε να

Η παγκόσμια συνολική δαπάνη ανέρχεται σε περίπου 147 δισ. δολάρια μέχρι στιγμής – είναι σχεδόν διπλάσια σε σχέση με το 2020.

είναι ακόμη και το μεγαλύτερο από την οικονομική κρίση, συναγωνιζόμενο με το ποσό των 159 δισεκατομμυρίων δολαρίων που καταγράφηκε το 2013», σημειώνει ο οίκος σε σχετική του δημοσίευση. Ωστόσο, τα τρέχοντα επίπεδα επενδύσεων εξακολουθούν να απέχουν από τα ιστορικά υψηλά του

κλάδου της δεκαετίας του 2000, όταν επενδύθηκαν περισσότερα από 200 δισ. δολάρια τόσο το 2006 όσο και το 2008 και πάνω από 300 δισ. δολάρια το 2007.

Οι επενδύσεις σε νεότευκτα φέτος και συγκεκριμένα μέχρι τις 17 Δεκεμβρίου ανήλθαν σε 103 δισ. δολάρια, το υψηλότερο επίπεδο από το 2013, όταν δαπανήθηκαν 137 δισ.

Η αύξηση των δαπανών σε πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων το 2021 έδωσε μεγάλη ώθηση στη συνολική επίδοση, με 41 δισ. δολάρια να έχουν δαπανηθεί σε 537 πλοία μέχρι στιγμής φέτος, ενώ άλλα 15 δισεκατομμύρια δολάρια έχουν επενδυθεί σε δεξαμενόπλοια μεταφοράς LNG και 14 δισ. σε πλοία μεταφοράς χύδην φορτίου.

Η Clarksons σημειώνει πως το 41% των δαπανών του 2021 για παραγγελίες νεότευκτων, που αντιστοιχεί σε 43 δισ., αφορά πλοία που έχουν τη δυνατότητα χρήσης εναλλακτικών καυσίμων, καθώς η βιομηχανία προετοιμάζεται για να συμμορφωθεί με τους στόχους

Το 41% των δαπανών το 2021 για παραγγελίες νεότευκτων πλοίων, που αντιστοιχεί σε 43 δισεκατομμύρια, αφορά πλοία που έχουν τη δυνατότητα χρήσης εναλλακτικών καυσίμων.

για μειωμένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Όσον αφορά τις εθνικές πλοιοκτησίες στα νεότευκτα προηγούνται οι Κινέζοι με 15 δισ., ενώ 9 δισ. είναι η αξία των παραγγελιών που υπογράφηκαν από Έλληνες εφοπλιστές. Από το σύνολο των δαπανών σε ναυπηγεία το 44% αφορά κινεζικές μονάδες και το 42% ναυπηγεία της Νότιας Κορέας. Η Clarksons Research

επισημαίνει ότι το συνολικό βιβλίο παραγγελιών ανέρχεται πλέον στο 11% του υπάρχοντος στόλου σε όρους χωρητικότητας έναντι 9% στην αρχή του 2021.

Και η δευτερογενής αγορά, όμως, αυτή των μεταχειρισμένων πλοίων, σημείωσε φέτος μεγάλη αύξηση, με 2.100 πλοία χωρητικότητας 135 εκατομμυρίων άνω των 6,8 δισ. δολαρίων, ακολουθούμενοι από τους Κινέζους με δαπάνες άνω των 5 δισ.

συνολικής αξίας 43 δισ. δολαρίων. Το προηγούμενο ρεκόρ ήταν το 2007 στα 46 δισ. δολάρια.

Συνολικά, το 7% του παγκόσμιου στόλου σε όρους χωρητικότητας έχει αλλάξει χέρια φέτος, με τους Έλληνες να είναι οι πιο δραστήριοι αγοραστές με εκτιμώμενη δαπάνη άνω των 6,8 δισ. δολαρίων, ακολουθούμενοι από τους Κινέζους με δαπάνες άνω των 5 δισ.

50 εκατομμύρια τουρίστες και έσοδα 27 δισ. έως το 2030

Τι προβλέπει η μελέτη του ΣΕΤΕ για τον ελληνικό τουρισμό

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Στόχο για τουριστικά έσοδα 27 δισ. ευρώ, 50 εκατ. επισκεψίμους και 307 εκατ. διανυκτερεύσεις έως το 2030 θέτει ο ΣΕΤΕ μετά τη μελέτη Ελληνικός Τουρισμός 2030, που εκπονήθηκε από την κοινοπραξία Deloitte - Remaco.

Παράλληλα, το σχέδιο αυτό που θα εισληφθεί ο ΣΕΤΕ στην κυβερνητική αποσκοπεί στη σταδιακή άμβλυνση της εποχικότητας, στη χωρική επέκταση της τουριστικής δραστηριότητας σε περισσότερες περιφέρειες και στην αύξηση της μέσης δαπάνης και της διάρκειας παραμονής ανά επισκέπτη.

Ανάμεσα στις προϋποθέσεις για την επίτευξη των στόχων του 2030 προσδιορίζονται η πλήρης ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού στα προ πανδημίας επίπεδα το 2023, η απουσία μείζονος εξωγενούς κρίσης που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τον τομέα την περίοδο 2023-2030, η ανάγκη για επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές και η εστίαση σε συγκεκριμένες αγορές και προϊόντα, βάσει των νέων αναδυόμενων ταξιδιωτικών τάσεων. Επίσης προτάσσονται η ψηφιακή αναβάθμιση, η καινοτομία και το marketing, η προστασία του περιβάλλοντος και η ενίσχυση των δεξιοτήτων και της επιχειρηματικότητας.

Σύμφωνα με τη μελέτη, η αύξηση των τουριστικών εσόδων μεταξύ 2019 και 2030 μπορεί να φθάσει σε ποσοστό 52%, η αύ-

**Οι προβολές
του Συνδέσμου
Ελληνικών Τουριστικών
Επιχειρήσεων για το 2030**

	2019 (2023)	2030	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2023-2030
Επισκέπτες (σε εκατ.)	39	50	27%	3,5%
Διανυκτερεύσεις (σε εκατ.)	233	307	32%	4,0%
Ταξιδιωτικές εισπράξεις από το εξωτερικό (σε δις. ευρώ)	18	27	52%	6,2%

ΠΗΓΗ: ΣΕΤΕ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Χηση των επισκέψεων σε ποσοστό 27% και η αύξηση των διανυκτερεύσεων σε ποσοστό 32%. Το αποτέλεσμα αυτό, δύναται να πετύχει ο ελληνικός τουρισμός με μονοηφίους μέσους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο μεταξύ 2023 και 2030, στις τάξης του 6,2% για τα έσοδα, του 3,5% για τις επισκέψεις και του 4% για τις διανυκτερεύσεις.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο θα παίξει η αύξηση της μέσης διάρκειας παραμονής και της δαπάνης ανά διανυκτέρευση και ανά επισκέπτη.

Σε επίπεδο βασικών αγορών για τον ελληνικό τουρισμό, επιβεβαιώνεται ότι η στόχευση πρέπει να παραμείνει στις

εδραιωμένες και ώριμες αγορές εισερχόμενου τουρισμού της Δυτικής Ευρώπης (π.χ. Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία) και στις αγορές εισερχόμενου τουρισμού της Ανατολικής Ευρώπης με εστίαση στη Ρωσία. Επίσης, το ενδιαφέρον πρέπει να εστιασθεί στις ισχυρές και μεγάλες αγορές της Βόρειας Ευρώπης, στις σημαντικές αναδυόμενες αγορές για τον παγκόσμιο τουρισμό (Κίνα, Ινδία και Νότια Κορέα), καθώς και στις ισχυρές και μεγάλες αγορές της Βόρειας Αμερικής (ΗΠΑ, Καναδάς).

Ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ, Γιάννης Ρέτσος, μιλώντας στην «Κ» σημειώνει πως «η φετινή χρονιά έκλεισε για τον ελληνικό τουρι-

σμο σύμφωνα με το πιο θετικό σενάριο, ενισχύοντας δυναμικά, για μία ακόμα φορά σε περίοδο κρίσης, την εθνική οικονομία της χώρας. Ξεπερνώντας κατά πολύ τις αρχικές εκτιμήσεις και εντός των προβλέψεων που κάνουν στον ΣΕΤΕ από τα μέσα του καλοκαιριού, τα τουριστικά έσοδα στον τελικό απολογισμό της χρονιάς αναμένεται να κινηθούν στην περιοχή των 10 δις. ευρώ.

Με συνεργασία του ισχυρού τουριστικού brand της χώρας μας και την εμπέδωση του αισθήματος ασφαλείας στις διεθνείς αγορές, το αποτέλεσμα ήταν η Ελλάδα να συμπεριληφθεί ανάμεσα στους πλέον κερδοσύμους προορισμούς ανά τον κόσμο».

Για το 2022, ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ εκτιμά ότι ο ελληνικός τουρισμός θα βελτιώσει ακόμη περισσότερο τις επιδόσεις του, υπό την προϋπόθεση ότι η πανδημία θα βρίσκεται υπό έλεγχο.

Κεντρικό μήνυμα της μελέτης των Deloitte - Remaco για τον ΣΕΤΕ είναι ότι ο κάθε προορισμός έχει τη δυνατότητα να διαφοροώσει τη δική του μοναδική αλυσίδα αξίας και εμπειριών, το δικό του αναπτυξιακό μονοπάτι. Αλλά υπό τους όρους της επάρκειας και καταλληλότητας των δημοσίων υποδομών, της τεχνογνωσίας και εξειδίκευσης ως προς τον σχεδιασμό, τη συντονισμένη και αποτελεσματική διακυβέρνηση και την ουσιαστική συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα.

Δεν υπάρχουν δουλειές στην Ελλάδα για τόσους πτυχιούχους, λέει η ΓΣΕΕ

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Το σοβαρό ενδεχόμενο σε πολλές περιπτώσεις η αναντιστοιχία ταλέντων με την αγορά εργασίας να οφείλεται σε έλλειμμα εργασίων και όχι δεξιοτήτων επισημαίνει μιλώντας στην «Κ» ο Χρήστος Γούλας, διευθυντής του Ινστιτούτου Εργασίας και του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ.

«Για την ακρίβεια, πρόκειται για έλλειμμα θέσεων εργασίας ανάλογης ποιότητας με τις υφιστάμενες δεξιότητες», σημειώνει, κάτι που αποτελεί κατά τη γνώμη του δομικό πρόβλημα.

Η «περίφημη αναντιστοιχία προσόντων και δεξιοτήτων μεταξύ προσφοράς και ζήτησης», τονίζει ο διευθυντής του ΙΝΕ ΓΣΕΕ και του ΚΑΝΕΠ, κατά γενική ομολογία παράγει αρνητικά αποτελέσματα και για την ανταγωνιστικότητα και για την ανάπτυξη.

Αυξάνει την ανεργία, υπονομεύει την κοινωνική ανάπτυξη και επιφέρει σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό κόστος.

Ωστόσο, ο κ. Γούλας εκτιμά πως εκδηλώνεται όχι μόνο ως έλλειψη, αλλά και ως υπερκάλυψη των απαιτήσεων μιας θέσης εργασίας με τις δεξιότητες που διαθέτει ο εργαζόμενος. Η μια πλευρά της, η οριζόντια αναντιστοιχία, υφίσταται όταν το είδος –όχι το επίπεδο– της εκπαίδευσης των δεξιοτήτων είναι κατάλληλο για μια συγκεκριμένη θέση εργασίας.

Υπάρχει όμως και η διάσταση της κάθετης αντιστοιχίας, η οποία υφίσταται όταν ένα άτομο απασχολείται σε θέσεις εργασίας για την οποία απαιτείται κατώ-

τερο επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων από αυτό που ήδη διαθέτει. Σε αυτή την περίπτωση μιλάμε για το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης ή των «υπερπροσόντων».

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το ποσοστό της οριζόντιας αναντιστοιχίας στην Ελλάδα (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του 2019) είναι 31,2%, όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι στο 29,1%.

Σχεδόν το σύνολο των χωρών της Ε.Ε. υποφέρει από το θέμα

Το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης ή των «υπερπροσόντων» είναι έντονο στη χώρα μας.

της οριζόντιας αναντιστοιχίας δεξιοτήτων. Πρόκειται για ένα ευρωπαϊκό φαινόμενο και όχι μόνο εθνικό.

Αντίθετα, το φαινόμενο της κάθεται αναντιστοιχίας, το ποσοστό δηλαδή των εργαζομένων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που απασχολούνται σε θέσεις κατώτερη του μορφωτικού τους επιπέδου, είναι σύμφωνα με τον κ. Γούλα περισσότερο εθνικό. Μάλιστα, ενώ έως το 2010 η Ελλάδα ήταν ακριβώς στην ευρωπαϊκή μέση όρο, από το 2010 έως και το 2019, που είναι τα τελευταία στοιχεία της Eurostat, η διαφορά έχει εκτιναχθεί. Στην Ελλάδα, το ποσοστό των «υπερπαιδευμένων» έχει πάλι στο 35% έναντι 23,4% σε επίπεδο Ε.Ε.

shops

workshops

food

theatre

music

City Plaza

2021

10-31 Δεκεμβρίου

Διοργανωτές

Δήμος Λευκωσίας
Nicosia Municipality

NIMAC
Nicosia International Music and Arts Centre
Nicosia International Music and Arts Centre
(NIMAC powerhouse)

Χορηγοί

nicosia ngage
Culture & Creativity

Με τη στήριξη

cyta business

TRUST
INSURANCE

Χορηγοί Επικοινωνίας

ΚΥΠΡΟΥ

DEJAY
93.5

Wish Upon a Star

ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ WALT DISNEY ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ MUSICALS

ΜΑΡΙΖΑ ΡΙΖΟΥ **ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΡΡΗΣ**

ΑΛΙΚΗ ΧΡΥΣΟΧΟΥ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΡΟΔΙΤΗΣ & ΡΙΑΝΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
«ΔΙΑΣΤΑΣΗ»

ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΤΡΑ TrakArt
ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

29-30-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ - PATTIHIO LIMASSOL THEATRE

2-3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ - NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

ΒΕΒΛΗΚΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ - INSTITUTIONAL SPONSORS ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ - MEDIA SPONSORS ΣΠΟΝΣΟΡΣΙΑ - HOSPITALITY

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ/ΠΑΡΧΟΡΩΣΕΙΣ - TICKETS/INFO
7777 7040

ΘΑ ΤΗΡΗΘΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ - ALL HEALTH PROTOCOLS WILL BE FOLLOWED

Νέο τοπίο στην ελληνική κτηματαγορά φέρνει το 2022

Σε ισχύ νέες αντικειμενικές αξίες και ΕΝΦΙΑ, φόρος ακινήτων, ψηφιακά πιστοποιητικά

Του ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Την Πρωτοχρονιά ενεργοποιούνται οι νέες αντικειμενικές αξίες των ακινήτων, τέλν Ιανουαρίου αναμένονται τα «αποκαλυπτήρια» του φόρου ακινήτων και τέλν Μαρτίου θα φθάσει ο λογαριασμός του νέου ΕΝΦΙΑ σε πάνω από 6,3 εκατομμύρια ιδιοκτήτες ακινήτων. Η πληρωμή του ΕΝΦΙΑ το 2022 θα πραγματοποιηθεί σε 10 ή 12 μηνιαίες δόσεις.

Οι αλλαγές στη φορολογία των ακινήτων θα είναι μεγάλες και πολλές. Οι περισσότεροι ιδιοκτήτες θα πληρώσουν μειωμένο ΕΝΦΙΑ το επόμενο έτος, με το υπουργείο Οικονομικών να έχει προαναγγείλει μεσοσταθμική μείωση της τάξης του 8%. Στους χαμένους του 2022 θα είναι κατά κύριο λόγο οι ιδιοκτήτες ακινήτων στις ζώνες που μπήκαν για πρώτη φορά στο αντικειμενικό σύστημα, καθώς οι αυξήσεις στις τιμές φθάνουν έως και 250%. Ωστόσο, το οικονομικό επίτελειο βρίσκεται αντιμέτωπο με ένα μεγάλο πρόβλημα στο οποίο αναμένεται τις προσεχείς μέρες να δοθεί λύση. Συγκεκριμένα, η αύξηση του αφορολογήτου ορίου στις 800.000 για γονικές παροχές και δωρεές, σε συνδυασμό με τις αυξήσεις στις αντικειμενικές αξίες έχουν οδηγήσει στην αύξηση των μεταβιβάσεων σε τέτοιο βαθμό που οι συμβολαιογράφοι δεν προλαβαίνουν να εξυπηρετήσουν τους πολίτες. Στο πλαίσιο αυτό η αγορά ζητάει εξάμηνη παράταση των αντικειμενικών αξιών, αλλά και της ενεργοποίησης της ταυτότητας κτηρίου, με στόχο να εξυπηρετηθούν όλοι όσοι σπεύδουν τώρα να προλάβουν τις φθινές μεταβιβάσεις.

Παράταση ενός μήνα

Η κυβέρνηση αποφάσισε να δώσει περιθώριο μόλις ένα μήνα στους πολίτες, προκειμένου να ολοκληρώσουν τις μεταβιβάσεις. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι για οριστικά συμβόλαια για αγοραπωλησίες, δωρεές και γονικές παροχές, τα οποία συντάσσονται από την 1η Ιανουαρίου 2022 μέχρι και την 31η Ιανουαρίου 2022, για τον υπολογι-

Στους χαμένους του 2022 οι ιδιοκτήτες ακινήτων στις ζώνες που μπήκαν για πρώτη φορά στο αντικειμενικό σύστημα, καθώς οι αυξήσεις στις τιμές φθάνουν έως και 250%.

σμό του οικείου φόρου, θεωρείται ότι η μεταβίβαση έχει συντελεστεί κατά την 31η Δεκεμβρίου 2021, εφόσον οι σχετικές δηλώσεις υποβλήθηκαν μέχρι την ημερομηνία αυτή. Η ζήτηση όμως αναμένεται να ενισχυθεί το 2022. Η αγορά εκτιμά ότι θα αυξηθούν τα στεγαστικά δάνεια, ενώ οι τιμές δεν αποκλείεται να ισορροπήσουν μετά την απόφαση (αν και ακόμα δεν έχει ανακοινωθεί επίσημα) της κυβέρνησης να αναστείλει τουλάχιστον μέχρι το 2024 τον ΦΠΑ στα νεόδμητα ακίνητα.

Και επιτέλους, από το νέο έτος ο Γολγοθάς συγκέντρωσης των δικαιολογητικών για τη μεταβίβαση ακινήτων φαίνεται να τελειώνει. Η талаιπωρία κυρίως στους δήμους, αλλά και στα υποθηκοφυλακεία για τη συγκέντρωση των 17 απαιτούμενων δικαιολογητικών θα αποτελέσει παρελθόν, αναφέρουν από την κυβέρνηση. Το νέο έτος τίθεται σε ισχύ η ηλεκτρονική πλατφόρμα με την ονομασία Ηλεκτρονικός Φάκελος Ακινήτου, που θα λειτουργεί μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης

Δημόσιας Διοίκησης gov.gr, με σκοπό την απλούστευση και ψηφιοποίηση της διαδικασίας συλλογής δικαιολογητικών που απαιτούνται στη σύνταξη των συμβολαίων.

Παράλληλα, οι παρωχημένοι συντελεστές παλαιότητας και εμπορικότητας, που στρεβλώνουν το σύστημα διαμόρφωσης των αντικειμενικών αξιών, αναμένεται να αλλάξουν, ενώ δεν αποκλείεται να καταργηθούν και να υιοθετηθεί ένα διαφορετικό σύστημα υπολογισμού της αξίας των ακινήτων. Ο συντελεστής παλαιότητας για ένα σπίτι στην ίδια περιοχή, στον ίδιο όροφο (και για παράδειγμα με μία πρόσψη) έχει την ίδια αξία είτε είναι 26 είτε 50 χρόνων.

Τα σχέδια του υπουργείου Οικονομικών προβλέπουν και την επαναχάραξη των τιμών ζώνης, σε πρώτη φάση στα μεγάλα αστικά κέντρα. Σε συνεργασία με πανεπιστήμια και το Τεχνικό Επιμελητήριο αναμένεται εντός του 2022 να έχουν ολοκληρωθεί οι σχετικές προτάσεις οι οποίες θα υποβληθούν στην πολιτική ηγεσία του υπουργείου Οικονομικών.

Όπως αναφέρουν, σε αρκετές περιοχές θα σπάσουν στα δύο οι υφιστάμενες ζώνες, σε άλλες περιπτώσεις θα γίνουν επεκτάσεις, ενώ κάποιες ζώνες θα συνενωθούν.

Τιμές ζώνης

Εντός του 2022 θα ενταχθούν στο αντικειμενικό σύστημα οι τελευταίες 1.300 τιμές ζώνης που παραμένουν εκτός. Ήδη στο υπουργείο Οικονομικών έχουν αρχίσει οι σχετικές διαδικασίες χάραξης των ζωνών και όπως αναφέρουν βρίσκονται στο 99%. Με την ολοκλήρωση της χάραξης θα κληθούν οι πιστοποιημένοι εκτιμητές, ώστε να καθορίσουν τις τιμές ζώνης, κάτι που αναμένεται να συμβεί στα μέσα του 2022.

Τέλος, το οικονομικό επίτελειο σχεδιάζει το ψηφιακό σύστημα μαζικών εκτιμήσεων ακινήτων. Το νέο σύστημα θα εδράζεται στη δημιουργία ενός εκτιμητικού μοντέλου, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη και θα ενσωματώνει τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς ακινήτων και τις τάσεις της αγοράς.

Αυξημένη ζήτηση για καταστήματα το γ' τρίμηνο

Αισθητά βελτιωμένη σε σχέση με το 2020 εμφανίζεται πλέον η αγορά των εμπορικών καταστημάτων, με το επίπεδο των νέων μισθώσεων να είναι αρκετά υψηλότερο, ενώ σταθεροποίηση έχει αρχίσει να παρατηρείται και όσον αφορά το ύψος των ενοικίων. Σε σχετική ανάλυση της για την πορεία της αγοράς κατά τη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2021, η Proprius, εταιρεία συμβούλων ακινήτων και μέλος τηςushman & Wakefield, σημειώνει ότι η μίσθωση νέων χώρων αυξήθηκε κατά τη διάρκεια του εν λόγω τριμήνου με τη συνδρομή και νεοεισερχόμενων σμμάτων στην ελληνική αγορά. Για παράδειγμα, η Sport Vision εγκαινίασε δύο νέα καταστήματα στην Αγία Παρασκευή και στο Χαλάνδρι, η Lilly Cosmetics επίσης άνοιξε δύο νέα καταστήματα στην Καλλιθέα και στον Πειραιά, ενώ η τουρκική αλυσίδα εσωρούχων Pentti τοποθετήθηκε στην οδό Τιμισοκή στην Θεσσαλονίκη και σχεδιάζει να εγκαινιάσει 10 νέα καταστήματα μέχρι το 2023. Αντίστοιχα, ο όμιλος Folli Folie λειτουργήσει τέσσερα νέα καταστήματα στην Αθήνα. Δύο εξ αυτών αφορούν το σήμα Collective Sports, ενώ τα άλλα δύο αφορούν τα Kendall + Kylie και τα Beverly Hills Polo Club. Ο όμιλος Κωτσόβολου τοποθετήθηκε στο νέο εμπορικό πάρκο River West Open στο ομώνυμο εμπορικό κέντρο της Noval Property. Συγκεκριμένα, μίσθωσε νέο κατάστημα 2.100 τ.μ., αφήνοντας τη θέση που είχε στο κυρίως εμπορικό κέντρο. Επίσης, η αλυσίδα τεχνολογίας λειτουργήσει ένα ακόμα κατάστημα 3.300 τ.μ. στη Λ. Μεσογείων. Η αλυσίδα αθλητικών ειδών Decathlon συνέχισε την δυναμική ανάπτυξη του δικτύου της, μισθώνοντας 5.000 τ.μ. στο River West Open. Πρόκειται για το κατάστημα-ναυαρχίδα της γαλλικής αλυσίδας. Στο River West Open μεταφέρθηκε και η αλυσίδα παιχνιδιών

Moustakas Toys, που επίσης αποχώρησε από το κατάστημα που μίσθωνε στο κυρίως εμπορικό κέντρο της Noval.

Μετακινήσεις αναμένονται και σε έναν ακόμα σημαντικό εμπορικό πόλο, στο Μαρούσι. Στο Golden Hall της Lamda Development ξεκίνησε τη λειτουργία του νέο κατάστημα 3.200 τ.μ. της Zara, όπως επίσης κι ένα κατάστημα της αλυσίδας Kayak. Το προσεχές διάστημα ετοιμάζεται και η λειτουργία του πρώτου IKEA εντός εμπορικού κέντρου και συγκεκριμένα στο The Mall Athens.

Όσον αφορά τις τιμές των ενοικίων, αυτές φαίνεται πως έχουν αρχίσει να σταθεροποιούνται με ήπια ανοδικές τάσεις, μετά τη διόρθωση των προηγούμενων τριμήνων. Στο πλαίσιο αυτό, στην οδό Ερμού το κόστος αγγίζει πλέον τα 260 ευρώ/τ.μ. σε μηνιαία βάση, ενώ στη Γλυφάδα οι τιμές διαμορφώνονται σε 130 ευρώ/τ.μ., σημειώνοντας σταθερή βελτίωση από τα 110-115 ευρώ/τ.μ. πριν από περίπου ένα χρόνο. Αντίστοιχα, στην Κηφισιά το μέσο ενοίκιο στην οδό Κολοκοτρώνη διαμορφώνεται σε 110 ευρώ/τ.μ., ενώ στο Κολωνάκι αγγίζει τα 95 ευρώ/τ.μ. και στον Πειραιά τα 75 ευρώ/τ.μ. Εκτός Αθηνών, στην οδό Τιμισοκή στη Θεσσαλονίκη το ενοίκιο ενός εμπορικού καταστήματος διαμορφώνεται σε 125 ευρώ/τ.μ., στην Πάτρα σε 60 ευρώ/τ.μ. και στο Ηράκλειο της Κρήτης σε 90 ευρώ/τ.μ. Στην ανάλυση της Proprius επισημαίνεται ότι η πορεία των εμβολιαστικού προγράμματος βελτιώνει τις μελλοντικές προοπτικές και για το ελληνικό λιανεμπόριο. Η επιστροφή στην ομαλή λειτουργία της αγοράς, παρά τις επιμέρους κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, φαίνεται πως έχει βελτιώσει την εμπιστοσύνη του εμπορικού κόσμου στις μελλοντικές προοπτικές της αγοράς, γεγονός που οδηγεί σε νέες μισθώσεις καταστημάτων.

ΝΙΚΟΣ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Απολογισμός του 2021

Άλλη μια χρονιά φθάνει στο τέλος της. Οι επενδύσεις σε ακίνητη ιδιοκτησία κυριάρχησαν ανάμεσα στα εναλλακτικά επενδυτικά μέσα αποδεικνύοντας πως αποτελεί σταθερή κύρια επιλογή του μέσου κύριου επενδυτή. Η συνολική διοχέτευση κεφαλαίων σε αγοραπωλησίες ακινήτων αναμένεται να ξεπεράσει τα 3 δις. ευρώ, γεγονός που αποτιμάται θετικά αν αναλογιστεί κανείς πως το 2021 κύλησε υπό τη συνεχή απειλή της πανδημίας, ενώ ξεκίνησε δυσόλινα χωρίς κρατικό προϋπολογισμό και με καλλιέργεια ενός άκρως τοξικού πολιτικού κλίματος εξαιτίας των βουλευτικών εκλογών.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πλείστες των επενδύσεων φαίνεται να σημειώθηκαν με χρήση ιδίων κεφαλαίων από επενδυτές παρά με δανεισμό. Φαίνεται πως τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα επιτοκίων λειτουργήσαν περισσότερο σαν αποθαρρυντικό των αποταμιεύσεων παρά ενθαρρυντικό του δανεισμού. Υπό κανονικές συνθήκες θα ανέμενε κανείς πως και τα δύο στοιχεία θα συνυπήρχαν με αυξητικές τάσεις, γεγονός που θα τόνωνε περισσότερο τις επενδύσεις. Όμως φαίνεται πως αφενός η σχετική αυστηροποίηση των κριτηρίων χορήγησης δανείων για στεγαστικούς σκοπούς και αφετέρου η μειωμένη διάθεση των τραπεζών να

χορηγούν νέα δάνεια, λειτουργήσαν κατασταλτικά για εκτεταμένες νέες χρηματοδοτήσεις. Παράλληλα σημειώνεται και η ύπαρξη κάποιου είδους σύγκρουσης συμφερόντων καθώς οι τράπεζες κατά γενική ομολογία έχουν δικά τους ακίνητα να διαθέσουν, οπότε κάποιος αναμένει πως προτεραιότητα σε χρηματοδοτήσεις ίσως να έχουν προθέσεις αγοράς αυτών των ακινήτων παρά άλλων ακινήτων στην ελεύθερη αγορά.

Ο οικιστικός τομέας ήταν αυτός που έλκυσε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Η μάζα πωλήσεων αφορούσε την αγορά διαμερισμάτων και κατοικιών, ενώ το ενδιαφέρον για αγορά οικοπέδων οικιστικής χρήσης ήταν μεγάλο σε όλη τη διάρκεια του έτους. Οι κύριοι αγοραστές οικοπέδων ήταν οι επιχειρηματίες ανάπτυξης γης, με τους ιδιώτες να ακολουθούν σε κάποια απόσταση.

Το άλλο χαρακτηριστικό που ήταν έντονο και φέτος ήταν οι αγορές και ανακαινίσεις μεταχειρισμένων οικιστικών μονάδων. Από τη μια, η σχέση τιμής – μεγέθους – τοποθεσίας ήταν αρκετά θελκτική για παραγνώριση άλλων αρνητικών παραμέτρων σχετικών με τις μεταχειρισμένες μονάδες έναντι των αντίστοιχων τους καινούργιων. Από την άλλη, η διάθεση μεταχειρισμένων μονάδων αλλά και τεμαχίων γης από τις τράπεζες και τις

Η μάζα πωλήσεων αφορούσε στην αγορά διαμερισμάτων και κατοικιών, ενώ το ενδιαφέρον για αγορά οικοπέδων οικιστικής χρήσης ήταν μεγάλο σε όλη τη διάρκεια του έτους.

εταιρείες διαχείρισης πιστώσεων, πέτυχε να δημιουργήσει την εντύπωση ανάμεσα στους αγοραστές πως πετυχαίνουν το deal της ζωής τους.

Υπολογισμο ενδιαφέρον που μετουσιώθηκε σε πράξεις φάνηκε τόσο στον βιομηχανικό όσο και στον εμπορικό τομέα: στον μεν πρώτο κατά τη διάρκεια ολόκληρου του έτους, στον δε δεύτερο με αυξητικές τάσεις από τις αρχές του δεύτερου εξαμήνου και μετά. Φαίνεται πως οι ανάγκες αποθήκευσης και διανομής προϊόντων με εύκολες προσβάσεις στο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων εξακολουθεί να είναι δυνατό γεγονός που ενισχύει τις επεν-

δύσεις στον βιομηχανικό τομέα. Φυσικά, παράλληλα ισχύει μια αναδιανομή περιουσιακών στοιχείων αφού πολλές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα προχώρησαν σε αναδιρθρώσεις με τραπεζικά ιδρύματα, γεγονός που έλκυσε επενδυτές να προβούν σε αγορές και μετά σε μισθώσεις σε τέτοιες εταιρείες που απώλεσαν την ιδιοκτησία.

Όπως τονίσαμε κατά τη διάρκεια του έτους, ο εμπορικός τομέας βίωσε μια παρατεταμένη στασιμότητα διάρκειας αρκετών ετών. Αποτέλεσμα ήταν η μείωση στην προσφορά σύγχρονων γραφειακών χώρων και όταν η ζήτηση άρχισε να

φουντώνει σημειώθηκε ένα κενό το οποίο δεν μπορούσε να πληρωθεί άμεσα. Το 2020 δεν ήταν χρονιά για νέες κινήσεις στον τομέα εξαιτίας των lockdown και του αυξημένου ρίσκου, αλλά το 2021 είδαμε την έναρξη νέων εμπορικών αναπτύξεων και η τάση είναι ελαφρώς αυξητική. Μέχρι να δούμε σοβαρή αύξηση στην προσφορά θα παρέλθει κάποιο χρονικό διάστημα που είναι συνυφασμένο τόσο με την περίοδο που απαιτείται για κατασκευή, όσο και με τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα.

Μιας και αναφέραμε τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα, είναι καλό να τονίσουμε πως αυτά έχουν προκαλέσει φοβερή αναστάτωση στον κατασκευαστικό τομέα, αλλά και στην αγορά ολόκληρη. Τόσο οι έμπειρες εταιρείες όσο και οι άπειρες εταιρείες κατασκευής και ανάπτυξης γης φουσκώνουν τα νούμερα τους με υπέρμετρο τρόπο σε μια προσπάθεια να γίνει αντιληπτό είναι πως το cash – flow είναι το άλφα και το ωμέγα μιας υγιούς τέτοιας επιχείρησης και τυχόν ακύρωση έργων λόγω υπέρμετρων αυξήσεων στο κόστος κατασκευής, θα τις οδηγήσει μαζικά σε οικονομικό στραγ-

γαλισμό μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Το φαινόμενο αυτό είναι παρόμοιο παρά το γεγονός ότι προσπαθούν να πείσουν τον εαυτό τους και τους πάντες για το αντίθετο. Η καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού λοιπόν είναι συνδυαστικά να δεχτούν, πρώτον, πιο μικρά περιθώρια κέρδους και δεύτερον, την εισαγωγή μιας ρήτρας που να συνδέει το αναγνωρισμένο κόστος (αφαιρούμενης της γης αλλά και του κέρδους), με τους αντίστοιχους επίσημους δείκτες του κατασκευαστικού τομέα. Τα εργοληπτικά συμβόλαια έχουν τέτοιες πρόνοιες, συνεπώς εδώ γίνεται περισσότερο αναφορά σε αναπτύξεις. Τέτοιες ρήτρες θα έχουν περιορισμένη χρονική εφαρμογή μέχρι να επανέλθει η ομαλότητα. Μιλώντας για επίσημους δείκτες του κατασκευαστικού τομέα, είναι αναγκαίο αυτοί να δημοσιεύονται με ελάχιστη χρονική υστέρηση (αλλιώς έχουν μηδαμινή αξία) και να αντανακλούν όσο καλύτερα γίνεται την πραγματική εικόνα (αλλιώς είναι αναξιόπιστοι).

Τώρα που πήρατε μια εικόνα, απολαύστε τη γαλοπούλα σας! Merry Christmas!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Καλίκαντζαραίων έργα και ημέρες

Μερικές ιστορίες που ποτέ δεν συνέβησαν στ' αλήθεια και αν συνέβησαν δεν τις πήραμε χαμπάρι

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Ξεθεμελιώμα του κόσμου

«**Ακού τους** πώς χαρκαλούν και χαλούν τον κόσμο, έτοιμοι είναι να τον ξεθεμελιώσουν... ευτυχώς που εκρυψα καλά όλα τα γλυκά, και το ψωμί το φρέσκο, και το αλεύρι καλά το σφάλισα. Ας κάνουν όση φασαρία θέλουνε, ποτέ δεν τους φοβήθηκα, τις δουλειές που μου 'βγαζαν δεν ήθελα»... έλεγε και ξαναέλεγε, σχεδόν επαναλάμβανε τις παραπάνω λέξεις και κάθε τόσο τίναζε την ποδιά της, και μετά έπλεκε τα δάκτυλά της και έμοιαζε σαν να περίμενε κάτι, άγνωστο τι. Την άκουγαν να το λέει και να το ξαναλέει, κανείς δεν της θύμωνε, απλώς περίμεναν να τους πει πώς έφτιαχνε εκείνους τους καταπληκτικούς λουκουμάδες. Νύφες και κόρες ποτέ δεν τα κατάφεραν όπως εκείνη! Μαστόρισσα μεγάλη, στους λουκουμάδες, και όλοι είχαν να λένε με τέτοια γλώσσα γλυκιά, αλλοίμονο να μην έφτιαχνε και τα καλύτερα γλυκά».

Φοβού τους μπουνταλάδες

«**Πολλά** έχω δει, αλλά σαν και τούτους τους αφιλότιμους, ποτέ μου. Ήξερα όμως κι εγώ τι έπρεπε να κάνω κι έτσι προστατευόμουν, όχι σαν κάτι άλλους, που νόμιζαν πως μπορούσαν να ξεμπερδέψουν εύκολα με δαύτους. Ε, τι; Αυτοί περιμένουν πώς και πώς να έρθουν οι μέρες, για να ξεκινήσουν τη δουλειά, αλλά είναι και μπουνταλάδες... Να τους φοβάσαι όμως τους μπουνταλάδες, γιατί φαίνονται άκακοι και αγαθοί, αλλά όταν θέλουν και του βελονιού η τρύπα τους χωράει»... επαιρόταν κάθε φορά αυτές τις μέρες, και έμοιαζε τόσο σίγουρος για ό,τι έλεγε και κανείς δεν ήθελε να τον αντικρούσει και να του πει ότι αυτά που λέει είναι παραμύθια της Χαλιμάς, γιατί μέσα στο ψέμα του, υπήρχαν και πολλές αλήθειες, σε ό,τι έλεγε έβρισκες αυτό που λέει ο ποιητής και “ο μύθος κρύπτει νουν αληθείας”».

Χριστουγεννιάτικο mood

«**Αντε ρε**, τι ωραίο που είναι! Κάνεις θαύματα, κι as γκρινιάξεις ότι όλα είναι μια καλοστημένη εμπορική παγίδα των παγκόσμιων καπιταλιστικών κέντρων... Πως είναι όλα για το κέρδος, είναι, τι να λέμε τώρα, αρπάζουν ένα καλό κομμάτι λουκάνικο και κάμποσους λουκουμάδες, αλλά okay, είναι ωραίο έστω και για μερικές μέρες να αισθάνεσαι αλλιώς το σπίτι και την καθημερινότητά σου, ψάχνοντας ταυτόχρονα αυτό το αρρ, που ανάβει δέντρο, λαμπάκια μπαλκονιού και φτιάχνει βασιλόπιτα με μόλις μερικά ευρώ για το download. Και εκείνες οι ώρες ήθελαν να

κρατήσουν χρόνια και το ευχόντουσαν και ήλπιζαν ότι αυτές τις ημέρες που είναι οι ουρανοί ανοικτοί θα εισακουστούν, γιατί είναι όμορφο να μοιράζεσαι γλυκές στιγμές και να τσακώνεσαι για το σουσάμι από το ξεροτήγανο που πέφτει στο ριχτάρι του καναπέ και να φοβάσαι και καλά τον καλίκαντζαρο!».

Ενας δίσκος μελομακάρονα

«**Καθόταν** και κοιτούσε πότε την τηλεόραση που έπαιζε αδιάφορα εορταστικά προγράμματα, και πότε προς την πόρτα, ελ-

πίζοντας ότι θα χτυπούσε, ότι τελικά θα δεχόταν έστω κάποια επίσκεψη, as ήταν και από τη Στατιστική Υπηρεσία, as ήταν και ένας καλίκαντζαρος. Κι αν όντως έρχοταν ένας καλίκαντζαρος; Πού είναι τα λουκάνικα, τα ξεροτήγανα, οι λουκουμάδες; Εντάξει, αυτό είναι ανεπίτρεπτο, από τη μία να μελαγχολείς και από την άλλη

και να έλθει ένας άνθρωπος ή έστω ένα ζωτικό πλάσμα και εσύ να μην έχεις να κεράσεις τίποτα. Έχοντας τότε εκνευριστεί με τον εαυτό του, αποφάσισε να ντυθεί κάπως καλά και να πάει μέχρι σ' ένα ζαχαροπλαστείο να πάρει ένα δίσκο μελομακάρονα, ένα γλυκό άλλο, βρε αδελφέ! Τελικά, κανείς καλίκαντζαρος δεν τον επισκέφθηκε, αλλά ούτε και άνθρωπος, είχε όμως τα γλυκά, είχε ντυθεί ωραία και είχε δει την πόλη στολισμένη!».

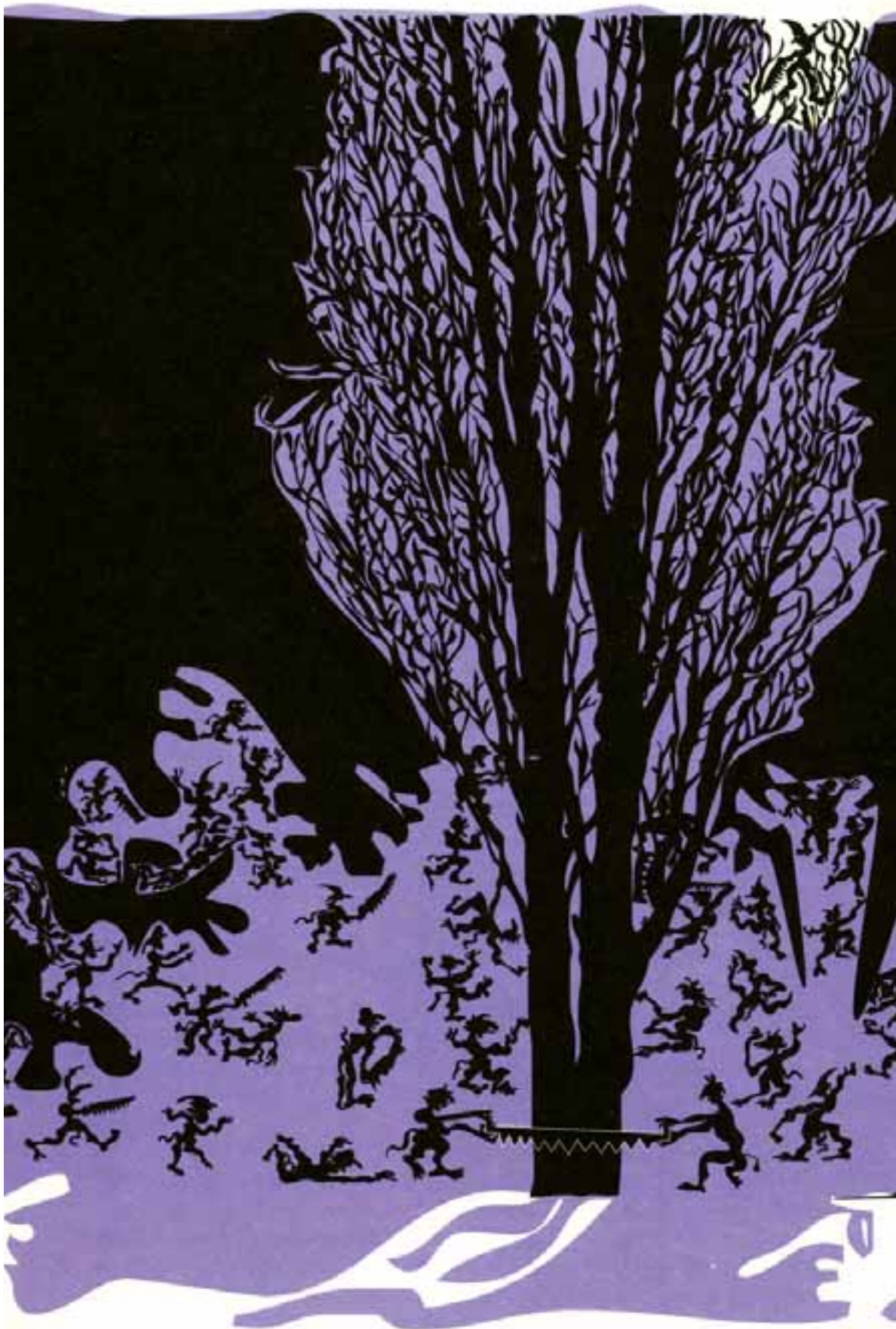
Καλίκαντζαροι παντού!

«**Ξέρεις**, έχει πλάκα, λένε πως έρχονται και τρώνε κουραμπιέδες και μελομακάρονα το βράδυ. Προσπαθούνε, λένε, να καταστρέψουν τον κόσμο, να τον εξαφανίσουν, αλλά ποτέ δεν τα καταφέρνουν, αφού πέφτουν με τα μούτρα στα γλυκά... και ξεκινάνε τη δουλειά τους τη βασική, να καταστρέψουν τον κόσμο...» και απαντούσε ο άλλος, «καλά, και όλοι οι άλλοι τι δουλειά κάνουν όλον τον υπόλοιπο χρόνο; αυτό δεν κάνουν; Και στο βάζο με το μέλι βάζουν το δάκτυλο και τον κόσμο πάνε να διαλύσουν»... Κοίτα να δεις πως μοιάζουν και με τους αρνητές του εμβολίου, τους αρνητές της μάσκας, όλους αυτούς που τέλος πάντων βλέπουν μια συνωμοσία πίσω από κάθε τι! Σύμπτωμα του κόσμου μας διαχρονικό, σε όλα να βλέπουμε καλίκαντζαρους, και όταν αυτοί είναι μπροστά μας να μην τους αναγνωρίζουμε, ίσως επειδή φοράνε κοστούμια!».

Επί γης ειρήνη, εν άνθρωποις ευδοκία

(Λουκ 2, 14)

«**Ηξεραν** πολύ καλά τι είναι τα φώτα που αναβοσβήνουν και γιατί όλοι ξαφνικά είναι πολύ καλύτεροι αυτές τις μέρες, και αν δεν ήξεραν το καταλάβαιναν από τη θέρμη των αξιωματούχων και των άλλων επισήμων που τους επισκέπτονταν... δεχόντουσαν πολλές περισσότερες επισκέψεις, και ακόμη περισσότερες υποσχέσεις εκείνες τις ημέρες. Μάλιστα, όλα τα παιδιά, σαν να το διαισθανόντουσαν, περίμεναν εναγωνίως ένα κομμάτι αγάπης από τον οποιονδήποτε, από την οποιαδήποτε, έστω και αν αυτοί οι οποιοιδήποτε και αυτές οι οποιεσδήποτε το έκαναν για χάρη των φλας και των δηλώσεων, δεν τα ενδιέφερε ποσώς. Μοιάζουν τα δώρα σαν το τραγουδάκι, κομμάτι ξεροτήγανο... άλλωστε κάποιοι τα έκαναν εικόνα να βρίσκονται σε μια ταράτσα, και με κομμάτια ξεροτήγανα τα εξόρκιζαν! Έτσι τα έβλεπαν πολλοί και as μην τα είχαν γνωρίσει, και εκείνα που δεν ήταν μπουνταλάδικα, και μέσα στην αθωότητά τους, έπεφταν με τα μούτρα στον κουραμπέ και στο μελομακάρονο, και πιστέψτε με δεν είχαν κανένα σκοπό ούτε τον κόσμο να χαλάσουν, ούτε να τον εξιλήψουν».

Χαρακτικό του Χαμπή: «Καλίκαντζαροι κόφκουν κορμόν δέντρου».

Δημιουργούμε χώρο
για τις δικές σας ιδέες

Καλωσορίσατε στο ολοκαίνουργιο
Τραπεζικό Κέντρο Λευκωσίας!

800 00 722 www.rcbcy.com

RCB Bank Ltd. Ελληνική Εταιρεία. Αριθμός εγγραφής: 72376.
Εγγεγραμμένη έδρα: Αμμόστως 2, 3105 Λεμεσός, Κύπρος.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

26.12.2021-1.1.2022

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Χριστούγεννα - Χριστούγεννα

Ένα χριστουγεννιάτικο παραμύθι για μικρούς και μεγάλους. Στο βασίλειο του ουρανού επικρατεί αναστάτωση. Όλοι οι άγγελοι θέλουν να κάνουν τα Χριστούγεννά μας όσο πιο όμορφα γίνεται. Άλλοι ετοιμάζουν το χιόνι που θα πέσει, άλλοι φροντίζουν το πνεύμα των Χριστουγέννων να πάει παντού, κάποιοι ετοιμάζουν τα μικρά θαύματα που θα γίνουν, κάποιοι άλλοι ελέγχουν τα φτερά τους και όλοι ψέλνουν με την υπέροχη, αγγελική φωνή τους. Θέατρο Δέντρο, Ενότπος 44, Λευκωσία. Πέμπτη 30 Δεκεμβρίου 2021ώρα 4:00 μ.μ. Προπώληση www.soldouttickets.com.cy, καταστήματα STEPHANIS και 99520835

ΜΙΟΥΣΙΚΑΛ

Wish upon a star

Το απόλυτο οικογενειακό σόου, ένα αφιέρωμα σε τραγούδια και μουσική από τα αγαπημένα μας μιούζικαλ και παιδικές ταινίες. Θα παρουσιαστούν διαχρονικά τραγούδια και μουσική που ζωντανεύουν στη σκηνή από 100 καλλιτέχνες. Επί σκηνής θα βρεθούν οι καταξιωμένοι καλλιτέχνες Γιώργος Περρής και Μαρίζα Ρίζου. Μαζί τους οι Κύπριοι σολίστ Αλίκη Χρυσόχοι, Ριάννα Αθανασίου, Ανδρέας Αροδίτης, η Παιδική Χορωδία και το Φωνητικό Σύνολο «Διάσταση» με την Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής Λεμεσού «Trak Arts», υπό την διεύθυνση του Άρη Αντωνιάδη. Πατίτσειο Θέατρο Λεμεσού 29 & 30 Δεκεμβρίου ώρα 8:00 μ.μ. και στις 31 Δεκεμβρίου στις 4:00 μ.μ. Εισιτήρια προπωλούνται ηλεκτρονικά από την TICKETHOUR (τηλ 7777040) και από όλα τα ACS couriers.

ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η μάγισσα των Χριστουγέννων

Η Θεατρική Ομάδα Studio 33 Arts παρουσιάζει την παιδική χριστουγεννιάτικη παράσταση «Η μάγισσα των Χριστουγέννων», της Μαριλένας Αχιλλέως, σε σκηνοθεσία Γεώργιου Ιωσήφ. Χορός, τραγούδια, μουσική σε μια παράσταση που μας θυμίζει ότι η πραγματική μαγεία των Χριστουγέννων είναι η αγάπη και αφυπνίζει την περιβαλλοντική συνείδηση των παιδιών. Τα σκηνικά και τα κοστούμια είναι όλα φτιαγμένα από ανακυκλώσιμα υλικά. Η ομάδα Stud o 33 Arts και το Σώμα Εθελοντών Λευκωσίας, μαζεύουν παλιά παιχνίδια και βιβλία σε καλή κατάσταση, για να δοθούν σε οικογένειες που έχουν ανάγκη. Η συλλογή θα γίνεται στον χώρο του θεάτρου. Θέατρο Where Haus 612. Παραστάσεις: 27 και 30/12, ώρα 4:00 μ.μ., 24, 27, 28, 29 και 30/12, στις 11:00 π.μ., 8 και 9/1, στις 4:00 μ.μ. Μιχαήλ Κουσουλίδης 5, Βιομ. Παλλουριώτισσας. Πληροφορίες τηλέφωνο 96170433.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Σπίτι, ένα ερωτηματικό

■ **ημερώνει.** Η πόλη ξυπνάει. Πίσω από φωτισμένα ακόμη παράθυρα διαμερισμάτων ξεκινάει η ρουτίνα μιας καινούργιας μέρας. Άλλοι πλένουν τα δόντια τους, άλλοι ετοιμάζουν καφέ. Στον δρόμο, στη μια πλευρά μιας μεγάλης λεωφόρου, ένας άστεγος ξυπνάει επίσης, βγαίνει από τη σκηνή του, πλένει τα δόντια του, μαζεύει τη σκηνή, διπλώνει προσεκτικά τον υπνόσاکό του, αμπαλάρει την «κατοικία» του, την τοποθετεί στη σχάρα του ποδηλάτου του και ξεκινάει την περιπλάνησή του. «Εδώ και πέντε χρόνια, το Λος Αντζελες, το Σαν Φρανσίσκο και το Σιάτλ είναι σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης με το πρόβλημα της αστεγίας», μας ενημερώνει στην έναρξή του το ντοκιμαντέρ «Lead me home» (Πήγαινε με σπίτι) του Netflix, που γυρίστηκε σε αυτές τις πόλεις μεταξύ 2017 και 2020, με σκηνοθέτες τους Pedro Kos και Jon Shenk.

Τα πρόσωπα και οι ιστορίες τους, όσες τουλάχιστον μπόρεσε να καταγράψει ο φακός, δίνουν το μέγεθος μιας κοινωνικής κρίσης σε εξέλιξη. Η ποικιλία των περιπτώσεων (υπάρχουν πάντα και οι άστεγοι που αρνούνται να πάνε σε δομές, δεν θέλουν να μετακινηθούν από τον δρόμο) δεν αναιρεί το γεγονός ότι στις μεγαλουπόλεις δεν «χωρούν» όλοι οι κάτοικοι σε σπίτια. Κάποιοι περισσεύουν. Μια στραβή στη ζωή τους ή στη δουλειά τους, και η πόρτα κλείνει πίσω τους, με πολύ λίγες πιθανότητες να ξανανοίξει.

«Τι έχει προτεραιότητα; Να φάει το παιδί σου ή να πληρώσεις το ενοίκιο σε 15 ημέρες;» αφηγείται μια Αφροαμερικάνα με την πλάτη γυρισμένη στον φακό. «Όταν φτάνεις στην ακραία κατάσταση, δεν φαίνεται ακραία».

Και μια άλλη, μητέρα δύο παιδιών και 8 μηνών έγκυος σε ένα τρίτο –μάλλον η πιο τραγική ιστορία του 40λεπτού ντοκιμαντέρ–, σκουπίζει διαρκώς τα δάκρυά της, ταμποναριστά, με ένα χαρτομάντιλο, με διακριτικές κινήσεις: «Προσπαθώ να μη χάσω την οικογένειά μου μέσα στην αστεγία», λέει, αναφέροντας σχεδόν άχρωμα τον βιασμό της από τον πρώην σύντροφό της. Χρειάστηκε να μείνει στον δρόμο. Προσπάθησε, για χάρη των παιδιών της, «να το κάνει να φανεί σαν κάμπινγκ». Φιλοξενήθηκαν στον μεγάλο χώρο μιας οργάνωσης, έπρεπε όμως να φεύγουν στις 6.30 το πρωί, βρέξει χιονίσει. Πήγαινε σε ένα πολυκατάστημα, αγόραζε κάτι για φαγητό και έπλενε τα παιδιά της στην τουαλέτα. «Δεν ήθελα να μας κοιτάνε στον δρόμο περίεργα... Περιμένα να ανοίξει στις 9 η βιβλιοθήκη. Έκανε ζέστη, τα παιδιά μπορούσαν να απασχολούνται με βιντεοπαιχνίδια και να βλέπουν τηλεόραση για να μην καταλαβαίνουν τις δυσκολίες μας.

Αυτό έκανα κάθε μέρα». Εθελοντικές οργανώσεις κυκλοφορούν για να προσφέρουν βοήθεια, λίγο νερό, να καταγράφουν προβλήματα και ελλείψεις, να συνδράμουν όσο είναι δυνατόν. Τη μια στιγμή αναθαρρεύεις, ως θεατής, ότι είναι κάτι αυτό, και την άλλη αντιλαμβάνεσαι ότι είναι σταγόνα στον ωκεανό. «Κάθε νύχτα πάνω από μισό εκατομμύριο Αμερικανοί βιώνουν αστεγία», μας πληροφορούν οι σκηνοθέτες στους τίτλους τέλους.

Στην πολυβραβευμένη με Οσκαρ ταινία «Nomadland» (Η χώρα των νομάδων) της Κλόι Ζάο, η ηρωίδα που ενσαρκώνει η Φράνσις Μακ Ντόρμαντ υπερασπίζεται την επιλογή της να ζει στο αυτοκίνητό της. «No, I'm not homeless. I'm just houseless», υποστηρίζει. Χωρίς σπίτι, όχι άστεγη. Η 60χρονη, πρόσφατα χήρα, Φραν, που ήταν φιλόλογος, με αδυναμία στον Σαίξπηρ, κλείνει το σπίτι της, κάπου στις μεσοδυτικές πολιτείες. Αποθηκεύει λίγα πράγματα σε έναν ενοικιαζόμενο χώρο φύλαξης. Επιλέγει ελάχιστα προσωπικά αντικείμενα για να πάρει μαζί της στο βανάκι που έχει μετατρέψει σε τροχόσπιτο. Ξεκινά την περιήγησή της, ψάχνοντας περιστασιακές δουλειές και πάρκινγκ, συναντώντας στη διαδρομή της δεκάδες ανθρώπους με κοινή πλεύση ζωής.

«Home is it just a word, or something you carry with you?» λέει ένας στίχος του Μόρισεϊ, τατουάζ στο μπράτσο μιας νομάδας. «Σπίτι, ένα ερωτηματικό». Για άστεγους, άσιπτους, νομάδες, περιφέροντες, για όσους επιθυμούν ένα σπίτι και για όσους το θεωρούν δεδομένο τόσο ώστε να μην κατανοούν το ερωτηματικό.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εκθεση της Ολγας Σπανού στη Γκαλερί Γκλόρια

Η **Γκαλερί Γκλόρια** παρουσιάζει την έκθεση μικρογλυπτικής, κοσμημάτων και κατασκευών της Όλγας Σπανού με τίτλο «BACK YART». Χρησιμοποιώντας υλικά που βρίσκει στην αυλή της, στο εργαστήριο και αλλού η Όλγα Σπανού δημιουργεί μοναδικά έργα τέχνης. Η Όλγα Σπανού γεννήθηκε το 1955 στην Πράγα. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Πράγας. Από το 1983 ζει και εργάζεται στην Κύπρο. Είναι παντρεμένη με τον γλύπτη Λεωνίδα Σπανό. Έχει κάνει 14 ατομικές εκθέσεις, και συμμετείχε σε αρκετές ομαδικές. Στην έκθεση αυτή θα παρουσιάσει την τελευταία της δουλειά. Στην τέχνη της Όλγας Σπανού, δεν είναι σημαντικό, το τι κάνει, αλλά πως το κάνει και γιατί. Τίποτα δεν εξαρτάται από την λογική του τρέχοντος. Τα έργα της βασίζονται σε μια προσωπική έκφραση ελευθερίας στην επιλογή ενός εσωτερικού αγαθού. Στην απόλυτη ταύτιση της προσωπικής δημιουργικής στιγμής, με την αιωνιότητα της δημιουργίας. Στον απόλυτο επαναπροσδιορισμό του παρελθόντος και του παρόντος με το παντοινό. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης μέχρι τις 7 Ιανουαρίου 2022. Δευτέρα 5:30 μ.μ. - 8:00 μ.μ., Τρίτη - Παρασκευή από 10:30 π.μ. - 12:45 μ.μ. και 5:30 μ.μ. - 8:00 μ.μ. και το Σάββατο 10:30 π.μ. -12:45 μ.μ. Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605.

ΕΚΘΕΣΗ

Everything starts somewhere

Η **Isnot gallery**, παρουσιάζει τη νέα της ομαδική έκθεση «Everything Starts Somewhere». Όλα ξεκινούν κάπου, έτσι και η συγκεκριμένη έκθεση ξεκίνησε από την ανάγκη...έκθεσης στο χρώμα. Καλλιτέχνες από την Κύπρο και την Ελλάδα, χρησιμοποιούν το χρώμα για να ζωγραφίσουν σε χαρτί, σε πηλό, πάνω στον καμβά αλλά και για να υφάνουν εντυπωσιακά ταπισερί. Διαφορετικά υλικά, τεχνικές, τεχντροπίες, στυλ, όλα όμως από καλλιτέχνες που με μαεστρία χρησιμοποιούν το χρώμα για να ξεκινήσουν κάτι. Με Χριστουγεννιάτικη διάθεση, η έκθεση παρουσιάζει ό,τι πιο σύγχρονο και μοντέρνο. Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Μαριέλλα Μπιλίτσα, Χαρούλα Νικολαΐδου, Κωνσταντίνος Στεφάνου, Arshak Sarkissian, Γιάννος Ιωάννου, Ανδρέας Σκουφάρης, Ελένη Κινδύνη, Άντρος Ευσταθίου και Θέκλα Παπαδοπούλου. Isnotg allery, Οδυσσεύς 11. Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης έως 15 Ιανουαρίου 2022. Πληροφορίες τηλέφωνο 99569498.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ο Αϊ Βασίλης είναι σκέτη λέρα

Είναι παραμονή Χριστουγέννων και στο Γραφείο Συμπαράστασης Απελπισμένων «Η Ζωή είναι Γλυκιά» τέτοια μέρα μεσάνυχτα πέφτει πολλή δουλειά. Η απαιτημένη, η εγκυμονούσα, ο τραβεστί, ο «νορμάλ», ο λαϊκός, ο διεστραμμένος και η αλλοδαπή θα περάσουν μαζί αυτά τα Χριστούγεννα, αλλά ταυτόχρονα ο καθένας στον κόσμο του! Με την υπογραφή των Ρέππα και Παπαθανασίου αλλά και της Alpha Square. Ο Ανδρέας Αραούζος σκηνοθετεί τους Φώτη Αποστολίδη, Μαρίνα Βρόντη, Θανάση Δρακόπουλο, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Ηρόδοτο Μιτιάδου και Ειρήνη Σαλάτα Γεωργίου ενώ ο ίδιος συμμετέχει με ένα «κρυφό» ρόλο. Τα σκηνικά και κοστούμια είναι του Γιώργου Γιάννου και ο σχεδιασμός φωτισμού του Σταύρου Τάρταρη. Θέατρο Δέντρο, Ενότπος 44, Λευκωσία. Τρίτη 28 Δεκεμβρίου 2021 ώρα 8:30 μ.μ. Προπώληση Tickethour.com

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η καλή χέρα

Ηταν πάντοτε μια όμορφη φράση, ως παιδάκι φυσικά δεν καταλάβαινα ολόκληρη την αξία της, δεν αντιλαμβανόμουν και ίσως δεν αισθανόμουν τη θέρμη της. Εκείνες οι συνωμοτικές κινήσεις για ν' απλώσει η γιαγιά ή ο παππούς την καλή του χέρα της έδιναν άλλη διάσταση. Μην σα πω ότι όταν η επίσημη εκδήλωση της καλής χέρας με ξενίζει. Χριστούγεννα κυρίως εκφραζόταν η καλή χέρα. Τότε ήταν που σχεδόν με το καλημέρα η γιαγιά ή ο παππούς, ενίοτε και οι δύο, σου εγχειρίζαν ένα καρτονόμισμα, πάντα διπλά διπλωμένο, και αν δεν σου το έδιναν στο χέρι στο έβαζαν μέσα στην τσέπη... μην προλάβει να δει η μαμά σου το ποσό... ήταν δικά σου χρήματα, ήταν της καλής χέρας, αδιαπραγμάτευτο το ποσό, ασχέτως της σύνταξης, που ήταν πενιχρή, αλλά αυτό δεν τους εμπόδιζε να είναι κουβαρντάδες μαζί σου, και με όσα άλλα εγγόνια υπήρχαν. Αν ήσουν και ο αγαπημένος ή η αγαπημένη τότε μία ακόμη συνωμοσία λάμβανε χώρα, κατιτί παραπάνω έπαιρνες και με κλείσιμο του ματιού καταλάβαινες ότι δεν πρέπει να πεις τίποτα σε κανέναν!

Αν και τα χρόνια περνούσαν και εσύ μεγάλωνες η καλή χέρα δεν έπαυε, ήταν

Αυτή η καλή χέρα είχε τότε οικονομική αξία, αλλά ταυτόχρονα συσώρευε συναισθήματα που έρχονται κάθε τόσο στην επιφάνεια, ιδιαίτερα αυτές τις μέρες.

ιερά υποχρέωση και εσύ σχεδόν το εκλάμβανες ως αδιαμφισβήτητο δικαίωμά σου. Μα το πιο ωραίο της καλής χέρας ήταν ότι ποτέ δεν τη ζητούσες, απλώνόταν μόνη της, ήταν δεδομένη πράξη, που ουδείς μπορούσε ποτέ να αρνηθεί ή να συζητήσει πολύ επί αυτής. «Άπσ' το κοπέλι, μα η καλή χέρα είναι» και εκεί τελείωναν όλα. Με τα χρόνια βέβαια άλλαζαν και οι προτροπές χρήσης των χρημάτων που έβγαιναν από την καλή χέρα, από το να πάρεις μια τσικολάτα ή να πάρεις καραμέλες, στο να πεις ένα αναψυκτικό, να πάρεις ό,τι θέλεις, έως το να πεις με τους φίλους σου ή να κεράσεις τους φίλους σου. Δεν άλλαζε δραματικά ο προϋπολογισμός σου, ήταν πάντα όμως μια καλή οικονομική ένεση, που αν τη συν-

δύαζες με τα κάλαντα, ή με άλλες καλές χέρες, από καμιά θεία ή κανένα καλό συγγενή ή οικογενειακό φίλο, τότε έκανες καλό ταμείο. Αυτή η καλή χέρα είχε λοιπόν τότε στα παιδικά και εφηβικά/εαυτικά χρόνια οικονομική αξία, αλλά ταυτόχρονα συσώρευε συναισθήματα που έρχονται κάθε τόσο στην επιφάνεια, ιδιαίτερα αυτές τις μέρες. Δεν ήταν τελικά μόνο τα χρήματα που σου έδιναν, ήταν και ολόκληρη η αγάπη τους, εξέπεμπε μια θέρμη αυτή η καλή χέρα κι ας μην την ένιωθες τότε...

Η καλή χέρα είχε και παραλλαγές, και δεν ήταν τα δώρα κάτω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο, όπως του πατέρα μου, για παράδειγμα, ο οποίος λίγους μήνες πριν από τα Χριστούγεννα συγκέντρωνε σε ένα πλαστικό δοχείο βενζίνης, μηχανικός αυτοκινήτων γαρ, κατάλληλα προσαρμοσμένο, φιλά, όλα τα φιλά, τάλιρα, δεκάρικα, πενντάρικα και κατοστάρικα και όσο πλησίαζαν οι γιορτές έβαζε και χαρτονομίσματα, αυτό το έκανε και επί δραχμής και επί ευρώ... και λίγες μέρες μόνο πριν από τα Χριστούγεννα έβαζε και τα σκληρά χαρτονομίσματα. Εντολή ήταν να γίνει δίκαιη μοιρασιά, διά του τρία χωρίς περαιτέρω διαδικασίες, κύρι-

ος επόπτης ήταν η μητέρα μου, η οποία είχε φορτιστεί να επιβλέπει το αδιάβλητο της διαδικασίας. Αυτή η περίεργη καλή χέρα συνεχίστηκε μέχρι που κι εγώ και οι αδελφές μου ήμασταν αρκετά μεγάλοι. Πάντα όμως αυτός ο ιδιότυπος κουμπαράς μάς έδινε τόσο χαρά, όχι για τα χρήματα, αλλά για την κίνηση του πατέρα μας να ρίχνει στο πλαστικό δοχείο ένα κέρμα ή ένα χαρτονόμισμα.

Η καλή χέρα λοιπόν δεν είναι απλώς χρήματα, είναι κάτι πολύ περισσότερο και μακάρι όλοι οι άνθρωποι να μπορούσαμε να απλώνουμε συνεχώς την καλή μας χέρα στον διπλό, να έχουμε την καλή μας χέρα προέκταση του ίδιου μας του χεριού, να μη φοβόμαστε να δίνουμε το χέρι μας σε όποιον το έχει ανάγκη. Δεν είναι απαραίτητο να είναι χρήματα αυτό που θα δώσουμε, ας είναι απλώς ένα νεύμα ότι είμαι εδώ, και τώρα που είναι γιορτές, και αύριο που δεν θα είναι παρά απλώς μια καθημερινή ημέρα. Όλοι έχουμε ανάγκη από την καλή χέρα του άλλου, όχι για να γίνουμε πιο πλούσιοι, αλλά μπας και ζεστάνουμε την ψυχή μας.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Ένα έργο ριζοσπαστικό και πρωτοπόρο

Η Γκαλερί Αποκάλυψη παρουσιάζει τη δεύτερη αναδρομική έκθεση του μεγάλου Αγγλοκύπριου καλλιτέχνη Γκλυν Χιουζ

Συνέντευξη στη **ΛΟΥΪΖΑ ΛΟΥΗ**

Η έκθεση στην γκαλερί Αποκάλυψη στη Λευκωσία αποτελεί τη δεύτερη σημαντική μεταθανάτια αναδρομική έκθεση για τον Γκλυν Χιουζ, με έργα σπάνια που ίσως δεν είχαν την ευκαιρία να εκτεθούν στο παρελθόν, καθώς προέρχονται από ιδιωτικές συλλογές. Αυτό που μπορεί να αντιληφθεί το κοινό, βλέποντας την έκθεση, είναι η διαχρονικότητα των έργων του καλλιτέχνη, αλλά και η σύγχρονη οπτική των έργων που δημιουργούσε ο καλλιτέχνης, σε μια περίοδο που ο μοντερνισμός ήταν σε έξαρση. Στην «Κ» μίλησε για το έργο του, αλλά και για την πολύπλευρη καλλιτεχνική προσωπικότητα του Γκλυν Χιουζ, η Νατάσα Τοφαρίδου, ιδιοκτήτρια της γκαλερί Αποκάλυψη. «Όλη η ιστορία της Κύπρου –και η καλλιτεχνική και η κοινωνική– περνά μέσα από την εικαστική πορεία της δουλειάς και των έργων του Χιουζ γι’ αυτό τον λόγο και το έργο του είναι διαχρονικό».

–Για ποιους λόγους ο καλλιτέχνης λειτούργησε καταλυτικά στην ανάπτυξη της σύγχρονης τέχνης στην Κύπρο;

–Ο Γκλυν Χιουζ υπήρξε μια πολύπλευρη καλλιτεχνική προσωπικότητα. Ήταν δάσκαλος, κριτικός τέχνης και κινηματογράφου, συγγραφέας, ποιητής. Ήταν από τους πρωτοπόρους της περφόρμανς και του happening στην Κύπρο της εποχής του ‘60. Σε μια περίοδο που η Κύπρος μόλις είχε αποτινάξει τη βρετανική κυριαρχία και προσπάθησε να κάνει μια νέα αρχή ο Γκλυν Χιουζ συνέβαλε στην προώθηση των οραμάτων των νέων δημιουργών της εποχής. Η καλλιτεχνική δημιουργία του ήταν αυθόρμητη

«Αυτός ο σπόρος που έριξε στην άγονη καλλιτεχνικά περίοδο, άρχισε να δίνει τα πρώτα του αποτελέσματα στους μετέπειτα καλλιτέχνες, απελευθερώνοντας την αφηρημένη τέχνη από τις συντηρητικές απόψεις», λέει η ιδιοκτήτρια της γκαλερί για τον Γκλυν Χιουζ και τον Χριστόφορο Σάββα.

«Ίσως την εποχή που ζούσε και δημιουργούσε ο Γκλυν Χιουζ οι καλλιτεχνικές γνώσεις της μάζας του κοινού να μην ήταν έτοιμες να αποδεχθούν την αξία του έργου του», λέει η κα Νατάσα Τοφαρίδου στην «Κ».

και ελεύθερη. Κράτησε αυστηρές γραμμές στην τεχνοτροπία, στο υλικό ή στο στυλ του. Πάνω απ’ όλα όμως το σύνολο της καλλιτεχνικής

του δημιουργίας χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα και αρετές. Ο Χιουζ κατέγραψε με τον δικό του τρόπο στα έργα του το αποτύπωμα της εποχής. Είτε το πολιτικό ήταν, είτε επηρεασμός από ρεύματα και τάσεις της εποχής. Αυτός ο σπόρος που έριξε στην άγονη καλλιτεχνικά περίοδο, άρχισε να δίνει αργότερα τα πρώτα του αποτελέσματα στους μετέπειτα καλλιτέχνες, απελευθερώνοντας την αφηρημένη τέχνη από τις συντηρητικές απόψεις και δίνοντας της τη θέση που της άξιζε. **–Ποιο είναι το συστατικό που κάνουν τα έργα του Γκλυν Χιουζ διαχρονικά;**

–Το έργο του Γκλυν Χιουζ είναι διαχρονικό γιατί υπήρξε ριζοσπαστικό και πρωτοπόρο. Παρουσίαζε στο κοινό πειραματικές καλλιτεχνι-

κές πρακτικές και εισήγαγε στο έργο του στοιχεία νεοφανή, υφασματογραφίες κολλάζ, χρήση υλικών όπως άμμο, καρφίτσες, τεχνικές του μπατίκ κτλ. Αναγνωρίζοντας την παντελή έλλειψη κοουλτούρας και θέλοντας να μοιραστεί τις δικές του δημιουργικές εμπειρίες στο εξωτερικό, οι πρακτικές και οι καλλιτεχνικές του προτάσεις είχαν σκοπό να τονώσουν το ενδιαφέρον του κοινού για την τέχνη και να υψώσει το αισθητικό του επίπεδο. Όλη η ιστορία της Κύπρου και η καλλιτεχνική και η κοινωνική περνά μέσα από την εικαστική πορεία της δουλειάς και των έργων του Χιουζ γι’ αυτό τον λόγο και το έργο του Γκλυν είναι διαχρονικό. Η βήμα-βήμα πορεία του Ουαλού καλλιτέχνη στη χώρα

μας, αρχίζοντας από τα παραστατικά έργα και προχωρώντας σιγά στα πλήρως αφηρημένα, υποδηλώνει τη σημαντικότητα της όλης διαδρομής στην τέχνη του. **–Ο Γκλυν Χιουζ κατέγραφε πάντοτε στο έργο του το στίγμα των πολιτικών καταστάσεων, παρόλο που ο ίδιος δήλωνε «σημασία είχε να είμαι εκεί και να μην είμαι πολιτικοποιημένος» εξηγήστε μου το αυτό;**

–Ο Χιουζ ήταν πηγαίος ζωγράφος με ειλικρινή γραφή. Αυτό τον καθιστούσε οικουμενικό ως δημιουργό. Φυσικά και τον αφορούσε ο τόπος που ζούσε, εμπνεόταν από τους ανθρώπους της Κύπρου, από το τοπίο και το λαμπρό φως του ήλιου της χώρας μας. Ο Γκλυν ήταν ένας αληθινός καλλιτέχνης που ζού-

σε τη ζωή και την καθημερινότητα του ολοκληρωτικά. Οι πολιτικές καταστάσεις του έδιναν ένα κίνητρο για να ζωγραφίσει όμως ως εκεί, δεν τον ενδιέφερε να νοουθετήσει ή να δώσει την οπτική του, του ήταν αρκετό να θίξει συγκεκριμένα γεγονότα στον καμβά του και να μείνει αποστασιοποιημένος απ’ αυτά. **–Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι ένας καλλιτέχνης «πρέπει» να φύγει από τη ζωή, για να αναγνωριστεί το έργο του αλλά και η αξία του;**

–Αυτό τυχαίνει, κάποτε είναι θέμα συγκυριών, είναι θέμα χρόνου. Ίσως την εποχή που ζούσε και δημιουργούσε ο Γκλυν Χιουζ οι καλλιτεχνικές γνώσεις της μάζας του κοινού να μην ήταν έτοιμες να αποδεχθούν την αξία του έργου του. Αν και στους κύκλους των μελετητών της τέχνης του Χιουζ είχε μια ξεχωριστή θέση όχι μόνο ως ζωγράφος αλλά και ως μια πολύπλευρη καλλιτεχνική φυσιογνωμία.

–Πώς ήταν ο Γκλυν Χιουζ ως άνθρωπος;

–Ήταν πολύ ευγενικός, ουσιαστικός, οπτικός. Πάντοτε εύρισκε έναν κιοιμοριστικό τρόπο να περιγράφει το οπτικό ερέθισμα. Ένας ευφυής άνθρωπος. Ένιωθε ευάλωτος γιατί ζούσε σε ξένη χώρα με δύσκολους ανθρώπους γύρω του, ειδικά τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του. Πάντα όμως έδινε τη δικαιολογία ότι το λαμπρό φως της Κύπρου του επέτρεπε μια εικαστική πορεία, όπως την ένιωθε, πράγμα που δεν μπορούσε να του δώσει το σκοτεινό τοπίο του Λονδίνου. Άρα συνειδητά παρέμεινε στην Κύπρο μαζί με τα καλά και τα καλά του τόπου. Στήριξε και τους καλλιτέχνες με την αρθρογραφία του στη «Cyprus weekly» για δεκαετίες.

Έργα του Γκλυν Χιουζ από την έκθεση στην Γκαλερί Αποκάλυψη.

Δημιουργική συνεργασία και αλληλεπίδραση

–Η φιλία του με τον Χριστόφορο Σάββα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην τέχνη του;

–Εκτός από τις εκθέσεις, η δημιουργική συνεργασία των δύο καλλιτεχνών ήταν συνεχής και καρποφόρα, με καθημερινές αναζητήσεις και καλλιτεχνικές απολαύσεις. Μοιράζονταν καθημερινά τις ίδιες ιδέες αλλά με εναλλακτικούς τρόπους ζωής και διαφορετικές πρακτικές, που αμφισβητούσαν το δεδομένο και τις παραδοσιακές προσεγγίσεις στην τέχνη. Είχαν μια αλληλένδετη σχέση ειδικά την περίοδο που, όπως έλεγε, ήταν η προέκταση της τελευταίας δουλειάς του Σάββα, που δεν πρόλαβε να το πάρει στο απόλυτο άσπρο. Η αντισυμβατική παρουσία του Σάββα, που είχε γίνει ήδη αισθητή και ο τρόπος ζωής του και της στάσης του απέναντι στα πράγματα, υπήρξε έντονη όσο και τα πρωτοποριακά επιτεύγματα στην τέχνη του. Ο Χιουζ έφε-

«Μετά τον θάνατο του Σάββα το 1970, ο Γκλυν πέρασε στην απόλυτα minimal περίοδο που, όπως έλεγε, ήταν η προέκταση της τελευταίας δουλειάς του Σάββα, που δεν πρόλαβε να το πάρει στο απόλυτο άσπρο».

ρε στην Κύπρο το κοσμοπολίτικο πνεύμα της Μ. Βρετανίας του 1950. Η συνεργασία των δύο αποτέλεσε το εκρηκτικό μείγμα που χρειαζόταν η τέχνη στην Κύπρο για να προχωρήσει μπροστά. Ο Γκλυν έλεγε χαρακτηριστικά: «Ο Σάββας έγινε φίλος μου αλλά ήταν επίσης και η μεγάλη μου έμπνευση. Οι δρόμοι μας ήταν παράλληλοι προς την ίδια κατεύθυνση. Είχα βοηθηθεί πολύ από τις σπουδές μου και τις εμπειρίες μου στη δεκαετία του 1950 στο εξωτερικό. Είχα την Κύπρο και είχα και τον Σάββα σε αυτές τις κρίσι-

μες περιόδους των γεωπολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών αναταράξεων και αυτά ήταν τα μόνα που χρειαζόμουν να προχωρήσω».

–Ποια ήταν η κομβική στιγμή στην καριέρα του;

–Ίσως η συνάντησή του με τον επιστήθιο φίλο του Χριστόφορο Σάββα και η ίδρυση της γκαλερί «Απόφαση». Η δημιουργική συνεργασία και αλληλεπίδραση των δύο προσδευτικών καλλιτεχνών υπήρξε ορόσημο για τα δεδομένα της εικαστικής σκηνής στην Κύπρο. Οι δύο καλλιτέχνες κατάφεραν να αποτυπώσουν την κυπριακή πραγματικότητα του τότε, τους ανθρώπους της, αλλά και τα πανέμορφα χρώματα της φύσης του νησιού μας με μια πρωτόγνωρη φρεσκάδα και πρωτοτυπία. Σπανίως η καλλιτεχνική αλληλεπίδραση και ζύμωση δύο ανθρώπων υπήρξε τόσο πρωτοποριακή και καινοτόμα ώστε να είναι σε θέση να διαμορφώσει την εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης στην Κύπρο.

• **Πληροφορίες:** Γκαλερί Αποκάλυψη «Γκλυν Χιουζ», Χυτρών 30. Μέγαρο Τοφάρκο, Λευκωσία. Διάρκεια μέχρι τις 29 Δεκεμβρίου 2021.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ
6:00-10:00

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ
όλη η Κύπρος

LOVE 100.7 FM
98.1 & 105.7

11.1%
LOVE FM 100.7

10.1%
ANT1

9.2%
MIX

8.9%
SFERA

8.4%
SUPER

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΠΟΜΗΣ
cytamobile
vodafone

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΕΞΗΡΗ
ΕΡΕΥΝΑ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΡΚΥΠΡΙΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ
ΤΗΝ SYMMETRON MARKET
RESEARCH ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ – ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

Διονυσιακή μουσική μέθεξη επί σκηνής

Η Ελένη Τσαλιγοπούλου μιλάει στην «Κ» για το τραγούδι και την παράδοση

Συνέντευξη στον ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Ελένη Τσαλιγοπούλου σίγουρα δεν χρειάζεται συστάσεις, είναι στα ελληνικά μουσικά πράγματα εδώ και πάρα πολλά χρόνια, υπηρετώντας με συνέπεια το ελληνικό τραγούδι, κάτι που όπως λέει στη συνέντευξή της στην «Κ» είναι η ζωή της και σε αυτό έχει αφιερωθεί ολοκληρωτικά, έχοντας τραγουδήσει λαϊκά/έντεχνα, αλλά και ποπ τραγούδια, με την παράδοση να είναι μέσα της και αυτό της το στοιχείο να βγαίνει προς τα έξω, τόσο μουσικά, όσο και σκηνικά: «Σε όλα, αλλά πάντα αισθανόμουν καλύτερα στο κομμάτι που αφορούσε την παράδοση. Είναι το ακριβό μου κομμάτι, αλλά όχι πως θα ήθελα πάση θυσία να τραγουδάω μόνο παραδοσιακά τραγούδια, αλλά αυτό νομίζω ότι ίσως με ξεχωρίζει από άλλες τραγουδίστριες».

—Τι θα περιλαμβάνει αυτή η μουσική γιορτή;

—Κατ’ αρχάς να πω πως χαίρομαι πάρα πολύ που υπάρχουν πια ορχήστρες, που θέλουν να παίξουν καλή μουσική και καλό ελληνικό ρεπερτόριο. Τα τραγούδια που θα παίξουμε στις δύο συναυλίες μας στην Κύπρο είναι τραγούδια του ρεπερτορίου μου, αλλά και τραγούδια που έχω αγαπήσει πάρα πολύ, τα οποία με ενέπνευσαν για να γίνω τραγουδίστρια, πάμε δηλαδή αρκετά πιο πίσω χρονικά. Ουσιαστικά η γιορτή είναι ότι βρισκόμαστε για να τραγουδήσουμε και να μνημόσουμε το ελληνικό τραγούδι, το τραγούδι γενικότερα, γιατί είναι κάτι το οποίο μάς λείπει, όπως μας λείπε και η ζωντανή επαφή. Επειδή δε αισθάνομαι και μουσικός πολύ —αγαπώ πάρα πολύ τους μουσικούς—, κι έχω μια κημεία πολύ ενδιαφέρουσα μαζί τους, ξέρω πως μπορούν να συμβούν ωραία πράγματα, μαγικά, μαζί τους, ακόμα και χωρίς πρόβα, μπορώ να ανέβω στη σκηνή και θα έχω μια πολύ ωραία επαφή με τους μουσικούς και να αισθανθώ—με την ιερότητα της μουσικής... —Υπάρχουν και πολλά νέα παιδιά που συμμετέχουν στις συναυλίες σας. Είστε πάντα κοντά στο νέο αίμα...

—Οι νέοι μ’ έχουν εμπνεύσει. Τα τελευταία χρόνια ανακάλυψα ότι πολλά νέα παιδιά ασχολούνται σοβαρά με το λαϊκό τραγούδι, οι νεότεροι μουσικοί, που είναι μέχρι 30 χρονών ξέρουν πάρα πολύ καλά το λαϊκό τραγούδι —το σωστό λαϊκό—, το ρεμπέτικο, το σμυρνέικο, και είναι πιο κοντά του. Επίσης, είναι καλοί μουσικοί και τραγουδιστές και το πιο ωραίο ακόμη είναι ότι σε αυτή τη γενιά υπάρχουν και αυτοί που γράφουν λαϊκότροπα. Αυτό πιστεύω ότι είναι η αρχή στο να ξαναπιάσουμε το νήμα από εκεί απ’ όπου το αφήσαμε όσον αφορά το λαϊκό τραγούδι. Υπήρχε φυσικά το λαϊκό τραγούδι και τα προηγούμενα χρόνια, αλλά νομίζω ότι με συνέπεια, σήμερα έχουμε τραγούδια γραμμένα πάνω σε δρόμους λαϊκούς. Βλέπω πολύ μεγάλη όρεξη!

—Πού το αποδίδετε αυτό;

—Στην κρίση, τα παιδιά στην εφηβεία τους μεγάλωσαν χωρίς να έχουν πολλά λεφτά, χωρίς οι οικογένειές τους να έχουν πολλά λεφτά. Το λαϊκό τραγούδι λοιπόν το είχαμε δει το 2010, την προηγούμενη δεκαετία να παίζεται σε πολύ μικρούς χώρους από νεαρά

παιδιά που το αγαπούσαν πολύ και έτσι δημιουργήθηκε σταδιακά μια τάση, όπου αυτή η μουσική παιζόταν χωρίς μικροφωνική, χωρίς τίποτα... γι’ αυτό είπα και πριν ότι πιάνεται το νήμα...

—Επιστρέφει λοιπόν το λαϊκό τραγούδι στη βάση του; Στην κοινωνική διάσταση που παλαιότερα το δημιουργήσε;

—Ακριβώς, το λαϊκό τραγούδι βρήκε τώρα τον δικό του χώρο, μέσα στην ελληνική πραγματικότητα, μέσα από τα παιδιά της κρίσης, όπως τα λέω εγώ —με αξιοθαύμαστο ταλέντο σε όλα τα επίπεδα, μουσικό, τραγουδιστικό, τραγουδοποιητικό. Και δεν σας κρύβω ότι όλα αυτά μου άνοιξαν την όρεξη και αν όλα πάνε καλά, φέτος τον Φεβρουάριο θα κάνω ένα πρόγραμμα με λαϊκά τραγούδια που έχω αγαπήσει εν όψει ενός δίσκου αφιέρωμα στον Απόστολο Καλδάρα —και είναι κάτι που περιμένω πώς και πώς— και κάθε Παρασκευή που θα παίζω θα έχω μαζί μου και ένα από αυτά τα νέα παιδιά, που είναι ο Γιάννης Διονυσίου, ο Γιάννης Παπαγεωργίου, η Σεμέλη Παπαβασιλείου, η Νεφέλη Φασουλή και άλλα πολλά ακόμα. —Έχετε κινηθεί σε διαφορετικά μουσικά είδη, πού η Ελένη Τσαλιγοπούλου αισθάνεται σαν στο σπίτι της;

—Ναι, μια διονυσιακή άποψη μου καλύτερα στο κομμάτι που αφορούσε την παράδοση. Είναι το ακριβό μου κομμάτι, αλλά όχι πως θα ήθελα πάση θυσία να τραγουδάω μόνο παραδοσιακά τραγούδια, αλλά αυτό νομίζω ότι ίσως με ξεχωρίζει από άλλες τραγουδίστριες, ο τρόπος μου είναι επηρεασμένος κυρίως από την παράδοση. Μην φανταστείτε ωστόσο ότι ακούγοντας το «Πιάσε με» μπορείτε να το καταλάβετε εύκολα, ένας μουσικός πάνει ότι μέσα από ένα ποπ τραγούδι η ερμηνεύτρια έχει ακούσει και έχει αγαπήσει την παράδοση...

—Προσωπικά, αυτό το παραδοσιακό σας στοιχείο το έχω δει στη σκηνική σας παρουσία, ένα κλίμα πανηγυριού...

—Ναι, μια διονυσιακή άποψη για το πώς μπορούμε να γίνουμε μια παρέα με όχημα τη μουσική. Η ιδιαιτέρη μου πατρίδα, η Νάουσα, αυτό το έχει πάρα πολύ έντονο και το έχω βιώσει και στα χρόνια της ωριμότητάς μου προσπάθησα να το κάνω και πράξη.

—Μετά από τόσα πολλά χρόνια σημαντικής πορείας στο τραγούδι, κοιτώντας πίσω θα θέλατε να είχατε αποφύγει κάτι;

—Όχι, όχι! Είναι μια ερώτηση που μου την κάνουν συχνά και νομίζω πως είναι άκυρη... Για εμένα η μουσική είναι η ζωή μου, ο τρόπος που έζησα συμβαδίζει με την επιλογή του χώρου της μουσικής που ψάχτηκα.

—Είχατε ένα σχέδιο λοιπόν από την αρχή...

—Όχι, τίποτε δεν ήξερα. Η ζωή με πήγε σ’ έναν δρόμο που τα βασικά συστατικά ήταν η αισθητική και όσα αγαπούσα. Οι άνθρωποι που με άκουσαν και μου έδωσαν τραγούδια, ο τρόπος επίσης που επέλεξα τους συνεργάτες μου ήταν επίσης πολύ σημαντικός, τα ναι και τα όχι που είπα!

—Και εδώ έρχεται πάλι η διονυσιακή μέθεξη που εκπέμπετε...

—Χαίρομαι που μου το λέτε και είναι πραγματικά πολύ σπουδαίο να το βλέπει ο κόσμος.

ΑΓΑΘΑ ΣΕΦΕΡΑ

«Αισθάνομαι ότι ο τρόπος που προσεγγίζω ακόμη και ένα καινούργιο ρεπερτόριο έχει μέσα ψήγματα της παράδοσής μας. Αυτό ίσως οφείλεται στην καταγωγή μου, ίσως ότι έχω βιωμένα τελικά την ισχύ και την αλήθεια της παράδοσης» λέει η Ελένη Τσαλιγοπούλου.

Έχω βιωμένη την αλήθεια της παράδοσης

—Τι σημαίνει έντεχνο τραγούδι, τι είναι το λαϊκό, εσείς πού ανήκετε;

—Η τραγουδιστική μου φύση προέρχεται μέσα από το έντεχνο και το τραγούδι της παράδοσης. Αισθάνομαι ότι ο τρόπος που προσεγγίζω ακόμη και ένα καινούργιο ρεπερτόριο έχει μέσα ψήγματα της παράδοσής μας. Αυτό ίσως οφείλεται στην καταγωγή μου, ίσως ότι έχω βιωμένα τελικά —όσο μεγάλωνω το καταλαβαίνω— την ισχύ και την αλήθεια της παράδοσης, τα λατρεύω αυτά τα τραγούδια. Σε μια πιο γενική έννοια κάπως θα μ’ έλεγε έντεχνη-λαϊκή τραγουδίστρια.

—Μπορεί μουσική παράδοση αιώνων να έλθει εύκολα στα μέτρα του σήμερα; Στον τρόπο με τον οποίο ακούμε ένα παραδοσιακό τραγούδι... —Είναι πια θέμα αισθητικής και εποχής γενιάς... Το αίμα λέει το ρητό νερό δεν γίνεται. Το dna χτυπάει σε όλους μας, είτε είμαστε 80, είτε 60, είτε 20, απλώς χρειάζεται λίγος χρόνος για να κατανοήσουν τι εστί παράδοση και μιλώ για το ευρύ κοινό, αλλά ο τρόπος με τον οποίο μπορείς να μεταφράσεις την παράδοση έχει να κάνει με την αισθητική, μπορείς να το κάνεις θαυμάσια, αν το αγαπάς πολύ, και όχι απλώς να το φέρεις σε πέρας, νομίζω ότι μπορείς να βρεις έναν υπέροχο

τρόπο για να μεταφέρεις όλα αυτά τα τραγούδια του πολιτισμού μας στο σήμερα.

—Υπάρχει μουσειακή μουσική; Οι νέοι μουσικοί πόσο δικαιούνται να διασκευάζουν παλιά ή παραδοσιακά κομμάτια;

—Αν θεωρήσουμε το πρωτότυπο μουσειακή μουσική, ναι υπάρχει, αλλά έχουμε ανάγκη να ξέρουμε αυτό το πρωτότυπο. Ένας νέος μουσικός λοιπόν πρέπει να μάθει ακριβώς πώς ήταν το πρωτότυπο τραγούδι και μετά να δει πώς θα το πειράξει ή διασκευάσει. Αυτό νομίζω πως έχει να κάνει και με την ωριμότητα ενός μουσικού, αλλιώς θα το πείραζε στα 20 και αλλιώς στα 40 του.

—Μετά από όλ’ αυτά τα χρόνια στο τραγούδι, τι έχετε διαχθεί;;

—Ότι αν θέλεις ν’ ασχοληθείς πραγματικά με το τραγούδι πρέπει ν’ αφιερώσεις όλο σου το είναι, πρέπει να ζεις μαζί με το τραγούδι...

—Αρκεί το ταλέντο;

—Όχι βέβαια! Πρέπει να γίνεις καλός άνθρωπος, πρέπει ν’ αναπτύξεις μια ειδική σχέση με τη μόρφωση, όχι την ακαδημαϊκή, αλλά με τις τέχνες, πρέπει να κάνει με την αισθητική, μπορείς να το κάνεις θαυμάσια, αν το αγαπάς πολύ, και όχι απλώς να το φέρεις σε πέρας, νομίζω ότι μπορείς να βρεις έναν υπέροχο

Το ταλέντο χρειάζεται για να κάνεις μια καλή εκκίνηση. Εγώ όταν ξεκίνησα έλεγαν όλοι «αυτό το κορίτσι έχει ταλέντο», από εκεί και πέρα όμως από το κοριτσάκι μιας επαρχιακής πόλης έχω γίνει ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος, ψάχνοντας τη ζωή μου μέσα από τη μουσική.

—Ετοιμάζετε κάτι άλλο αυτό τον καιρό;

—Εκτός από το αφιέρωμα στον Καλδάρα που σας είπα, πριν από λίγες μέρες κυκλοφόρησε ένα σκωπτικό το τραγούδι «Γιάννη μου», που ανήκει σ’ έναν δίσκο που ο Ορέστης Ντάντος γράφει μόνο για γυναίκες, στον οποίο τραγουδάω εγώ, η Νατάσσα Μποφίλιου, η Μάρθα Φριντζήλα και η Ιουλία Καραπατάκη, και μας βάζει να εξιστορήσουμε τα πάθη μας. Το «Γιάννη μου» είναι ένα παραδοσιακό τραγούδι που μιλάει για μία γυναίκα και έναν άντρα που έχει πάρα πολύ ενδιαφέρον, ένα φωτεινό τραγούδι... και να σας πω ότι τα τελευταία χρόνια φοβόμαστε να γράφουμε τέτοια τραγούδια. Αυτό είναι μια λαμπερή εξαίρεση!

—Γιατί είχαμε αυτόν τον φόβο;

—Μα λόγω της κατάστασης, βλέπουμε μ’ ένα κόμπλεξ τη φωτεινή πλευρά ενός τραγουδοποιού, ενός συνθέτη, ενός στιχουργού, τώρα ακριβώς το αντίθετο, θέλουμε ένα πιο κοινωνικο-πολι-

τικό τραγούδι και τελικά δεν μπορούμε να έχουμε την αλήθεια ενός φωτεινού τραγουδιού. Δεν γράφονται πολλά χαρούμενα τραγούδια λόγω της κατάστασης.

—Λέγεται βέβαια ότι τα τραγούδια που μιλάνε για την αγάπη και τον έρωτα είναι εύπεπτα και εύκολα...

—Έχει σημασία από ποια οπτική πλευρά βλέπεις την αγάπη. Η αγάπη κατ’ αρχάς είναι αυτό το συναίσθημα που μας δίνει δύναμη για τα πάντα. Η αγάπη —μητρική, φιλική, ερωτική— είναι το πιο σημαντικό πράγμα!

—Πώς βιώσατε τον εγκλεισμό και την αποχή από τις δραστηριότητές σας, ως επαγγελματίες, αλλά και ως άνθρωπος; Μάθαμε άραγε κάτι ως άνθρωποι απ’ όλα αυτά που συνέβησαν και συνεχίζουν να συμβαίνουν;

—Δεν σας κρύβω ότι αυτή την περίοδο αισθάνομαι πιο φοβισμένη από ποτέ, διότι αν και θεωρητικά είμαστε προς το τέλος αυτής της πανδημίας... παρ’ όλα αυτά οι απώλειες είναι απώλειες, τα κρούσματα είναι πάρα πολλά, κολλάνε οι εμβολιασμένοι, δεν ξέρουμε πραγματικά τι συμβαίνει...

• **Πληροφορίες:** «Ελένη Τσαλιγοπούλου Live», Τρίτη 28 Δεκεμβρίου στο Δημοτικό Θέατρο Λατσίων και Τέταρτη 29 Δεκεμβρίου στο Μαρκίδειο Θέατρο Πάφου.

“

Το λαϊκό τραγούδι βρήκε τώρα το δικό του χώρο, μέσα στην ελληνική πραγματικότητα, μέσα από τα παιδιά της κρίσης, όπως τα λέω εγώ —με αξιοθαύμαστο ταλέντο σε όλα τα επίπεδα, μουσικό, τραγουδιστικό, τραγουδοποιητικό.

Ο τρόπος με τον οποίο μπορείς να μεταφράσεις την παράδοση έχει να κάνει με την αισθητική, μπορείς να το κάνεις θαυμάσια, αν το αγαπάς πολύ.

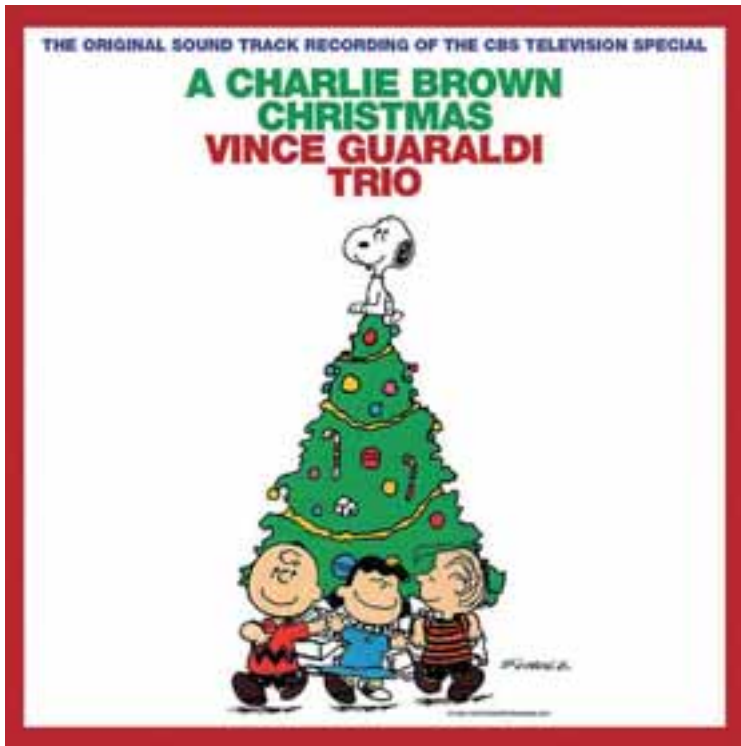
Αν θέλεις ν’ ασχοληθείς πραγματικά με το τραγούδι πρέπει ν’ αφιερώσεις όλο σου το είναι, πρέπει να ζεις μαζί με το τραγούδι...

Η τζαζ ταιριάζει γάντι στον Σνούπι

Ο πολυτάλαντος Βινς Γκουαράντι υπέγραψε το 1965 το ευπώλητο άλμπουμ «Τα Χριστούγεννα του Τσάρλι Μπράουν»

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ**

Η τζαζ, «η κλασική μουσική της Αμερικής», δεν υπήρξε πάντοτε «ανοιχτή» και εύπεπτη για το ευρύ κοινό. Στη μεγάλη της ιστορία, όμως, υπήρξαν μουσικοί που κατάφεραν να την εκκλιθεύσουν. Ο πιανίστας Bivys Γκουαράλντι, «ο πιο γνωστός άγνωστος μουσικός της τζαζ», όπως τον είχαν αποκαλέσει, σίγουρα ήταν ένας από αυτούς. Γεννημένος στο Σαν Φρανσίσκο το 1928, στο πλαίσιο μιας μουσικής οικογένειας, άρχισε να παίζει πιάνο από πολύ νεαρή ηλικία. Αφού υπηρέτησε για δύο χρόνια στον πόλεμο της Κορέας, έκανε στην αρχή της δεκαετίας του '50 τα πρώτα του βήματα διπλά στον δίσκο, λατίν βιμπροφώνιστα Καλ Τιάντερ. Σύντομα, όμως, δημιούργησε τα δικά του μουσικά σχήματα, μέσα στα οποία εξερεύνησε το πάντρεμα της τζαζ με τη λατίν μουσική παράδοση (μια μουσική περιοχή που επρόκειτο να γίνει ευρέως δημοφιλής αρκετά χρόνια αργότερα, ιδίως το 1963, όταν ο μεγάλος σαξοφωνίστας Σταν Γκετζ συνέπραξε με τεράστια επιτυχία με τους Ζοάο και Αστρουντ Τζιλμπέρτο. Αυτός ο ήπιος, προσηνής Καλιφορνέζος, το μεγάλο τοιγκελωτό μουστάκι και το μπλινκιν στύλ, τα εκκεντρικά καπέλα και τα κοκάλινα γυαλιά (χαρακτηριστικά που όλα τους του προσέδωσαν το ψευδώνυμο «ζωτικό») κέρδισε το 1963 το βραβείο Γκράμι για την «πιο πρωτότυπη τζαζ σύνθεση», με το τραγούδι «Cast Your Fate to the Wind». Η σύνθεση αυτή είχε το χαρακτηριστικό μουσικό του στίγμα: ήταν κάτι που αμέσως άρεσε σε όλους, ένα μείγμα

Μετά το μνημειώδες «Kind of Blue» του Μάιλς Ντέιβις, «Τα Χριστούγεννα του Τσάρλι Μπράουν» ακολουθούν σε πωλήσεις.

Ο Καλιφορνέζος
μουσικός κατάφερε
να παντρεύει
τη σπιριτάδα της τζαζ
με το σκανταλιάρικο
πνεύμα των παιδιών,
σε φόντο εορταστικό.

τζαζ και ποπ μουσικής, και γνώρισε μεγάλη ραδιοφωνική επιτυχία. Ένα χρόνο μετά, ο τηλεοπτικός παραγωγός Λι Μέντελσον το

άκουσε τυχαία ενώ οδηγούσε, ήρθε σε επαφή με τον πιανίστα και τον πρότεινε να γράψει το μουσικό θέμα για ένα ντοκιμαντέρ που ετοιμάζε για τον σκιτσογράφο Τσαλς Σουλτς, δημιουργό των διάσημων «Peanuts», την παράδα δηλαδή του δημοφιούς και στη χώρα μας Σνούπυ. Το μουσικό θέμα γράφτηκε, έγινε δίσκος, αλλά η ταινία δεν έγινε ποτέ. Και όμως, έτσι άρχισε μια γνωριμία και συνεργασία που κατέληξε, το 1965, στην πιο διάσημη ηχογράφηση του Bivς Γκουαράντι, «Τα Χριστούγεννα του Τσάρλυ Μπράουν», σάουντρακ για την ομότιτλη

Ο Γκουαράλντι κέρδισε το 1963 το βραβείο Γκράμι για την «πιο πρωτότυπη τζαζ σύνθεση», με το τραγούδι «Cast Your Fate to the Wind».

λη, μισάωρη τηλεοπτική ταινία με πρωταγωνιστές τους διάσημους ήρωες κόμικς του Σούλτς. Το πώς κατάφεραν ο ήχος του πιάνου του Γκουαράλντι, το πνέοχρωμα του τζαζ τρίο του, οι μελωδίες του, οι διασκευές του γωνιστών θεμάτων και η χρήση παιδικής χορωδίας να παριέρουν τόσο πολύ με την ατμόσφαιρα και τους χαρακτήρες των «Peanuts», χρήζει ίσως σημειολογικής, κοινωνικής και μουσικής ανάλυσης. Σίγουρα, όμως, αποτελεί θαυμαστό γεγονός, μοναδικό στην ιστορία των ηχητικών θεμάτων για σινεμά ή τηλεόραση. Πώς έγινε και

έναν τζαζ πανίστοια κατάφερε να φέρει κοντά και να ενδώει κάτι τόσο παιδικό όσο ο Σνούπκι και ο Τσάρλι Μπράουν μαζί με κάτι τόσο μαζικό, κάτι που έχει θρησκευτικές προεκτάσεις, όπως τα Χριστούγεννα, με κάτι τόσο ιδιόσυγκρασιακό, τόσο «ενήλικο» και κρυπτικό, όσο ο τζαζ. Στην προγράφησή αυτή, που μόνο το μνημειώδες «Kind of Blue» του Μάιλς Ντέιβις ξεπέρασε σε πωλήσεις (πράγματι, «Τα Χριστούγεννα του Τσάρλι Μπράουν» είναι το δεύτερο πιο ευπώλητο τζαζ άλμπουμ όλων των εποχών), ο Γκουαράλντι, όπως είχαν γράψει οι Los Angeles

Times το 2012, «έδειξε πώς με ένα τζαζ τρίο – με πιάνο, μπάσο και ντραμς – μπορείς να αποτυπώσεις τόσο ζωντανά το συναίσθημα και τους χαρακτηρισμούς μιας τηλεοπτικής εκπομπής – πόσο μάλλον όταν όλα αυτά είναι πράγματα πολύπλοκα, αντιφατικά ή απλώς πολύ μαγικά για να αποδοθούν με λέξεις», συζητώντας: «Είναι αυτού του είδους η συνειδητοποίηση που άνοιξε την πόρτα (για το ευρύ κοινό) για ύστερες ανακαλύψεις όπως οι μουσικοί κόσμοι καλλιτεχνών σαν τον Μπιλ Εβανς ή τον Τελμόνιο Μονκ». Ο Βινς Γκουρλάντι ήταν ένας από τους μεγάλους πρόβειες της τζαζ κουλτούρας στον πλανήτη. Πέθανε απόρροια, στο διάλειμμα ενός λάιβ στην Καλιφόρνια, το 1976, μόνο 47 ετών, από ανακοπή καρδιάς. Το τελευταίο κομμάτι που έπαιξε ήταν μια διασκευή του «Eleanor Rigby» των Μπιτλς. Ακούοντας σήμερα πώς προσέγγιζε ο Γκουρλάντι αυτή τη μελωδία των «Σκαθαρίων», έρχεται αμέσως στον νου η παραδοσιακή διασκευή του θεοσοσιακού χριστογεννηνιάτικου τραγουδιού «What Child Is This» (που έγινε γνωστό και ως «Greensleeves»), στα «Χριστούγεννα του Τσάρλι Μπράουν».

Στα αρπίσματα και στο ευγενικό, λυρικό του πνέοχρωμα, καταλαβαίνει κανείς πως κατάφερε να υπονοήσει κάτι θλιμμένο και μεγαλοχολικό πίσω από τη χαρμόσυνη λάμψη των Χριστουγέννων – κάτι που αντιστοιχεί απόλυτα στη φευγάδα, κρυμμένη μελαγχολία των «Peanuts», και, κυρίως, κάτι που μας κάνει να καταλαβαίνουμε (ή, μάλλον, να νιώθουμε) τι εννοούσε ο Μπιλ Εβανς όταν είπε πως «η τζαζ είναι συναίσθημα».

1

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

5/ Ο Άι Βασίλης είναι σκέτη λέρα! ALPHA SQUARE

ΤΕΤ **20:30** (90') 15+
Είναι παραμονή Χριστουγέννων και στο Γραφείο Συμπαραστάσης Απελπισμένων Η Ζωή είναι Γλυκιά τέτοια μέρα μεσάνυχτα πέφτει πολλή δουλειά. Σκηνοθεσία: Ανδρέας Αραούζος. Παίζουν: Φ. Αποστολίδης, Μ. Βρόντη, Θ. Δρακόπουλος, Χ. Κωνσταντίνου, Η. Μιλτιάδους, Ει. Σαλάτα Γεωργίου, Α. Αραούζος. € 15 / 12

7/ Nizhny Novgorod Regional Orchestra παρ

17:00* / 19:00** (70')
Στο πλαίσιο του διεθνούς προγράμματος «Σεζόν Ρωσικού Θεάτρου στην Κύπρο» διοργανώνονται δύο λαμπερές συναυλίες για μικρούς και μεγάλους. Διοργάνωση: Πρεσβεία της Ρωσικής Ομοσπονδίας και Ρωσικός Οίκος στην Κύπρο. *€ 10 **€ 15 VIP / € 10

9&16/ Μεταξούλης ANIMAGNET GROUP κυρ

10:00, 12:00 (55') 2+
Ο Μεταξούλης είναι ένας μικρός μεταξοκώληκας που του αρέσει να ράβει ζακέτες. Μια μουσικοθεατρική παράσταση που μιλάει για το bullying, την αξία της φιλίας και της οικογένειας από τους Σταύρο Μιχαλακάκο και Γιάννη Πολίτη. Σκηνοθεσία: Αντρέας Μακρής. Πρωταγωνιστούν: Α. Αγαθοκλέους, Γ. Μίνω, Μ. Κωνσταντίνου, Μ. Καζάκας, Π. Χατζηκώστα. € 12

11/ Frankenstein NATIONAL THEATRE LIVE τρι

20:00 (120') 15+
Βασισμένη στο θεατρικό έργο του Nick Dear, η παράσταση έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα πιο εντυπωσιακά θεάματα των τελευταίων χρόνων. Σε σκηνοθεσία του βραβευμένου με Όσκαρ, Danny Boyle και τους Benedict Cumberbatch, Jonny Lee Miller κ.α. Με υπότιτλους. € 12 / 8

14-15/ Βασιλιάς Ληρ ΘΟΚ παρ*- σαβ **20:30** (140')

Στην Κεντρική Σκηνή του ΘΟΚ, ο Τσέζαρις Γκραουζίνις συνδιαλέγεται με τη ζοφερή ιστορία του Ληρ, αναπλάθοντας σκηνικά τον σαιξπηρικό ποιητικό λόγο και προκρίνοντας μια σύγχρονη ατμοσφαιρική διάστασή του. Παίζουν: Η. Ανδρέου, Μ. Αργυρίδου, Χ. Αττώνης, Α. Βασιλείου, Μ. Γέττος, Δ. Γιωρκάτζης, Π. Γιωρκάτζης, Α. Ζαντή, Μ. Καζάκας, Φ. Καράλης, Β. Κυπραίου, Β. Κυριαζής, Γ. Μίνω, Β. Χαλαλάμπους, Α. Χατζημιχαήλ. *Με Αγγλικούς και Τουρκικούς υπέρτιτλους. € 12 / 6

19-20/ Ο Εραστής ΧΑΡΟΛΑΝΤ ΠΙΝΤΕΡ ΤΕΤ **20:30** (75')

Επί Σκηνής Ένα φαινομενικά ευτυχισμένο παντρεμένο ζευγάρι, ο Ρίτσαρντ και η Σάρα, ζουν σε ένα σπίτι στην επαρχία. Εκείνος φεύγει το πρωί για τη δουλειά, εκείνη την επισκέπτεται τα απογεύματα ο εραστής της. Σκηνοθεσία: Μαρία Κυριάκου. Παίζουν: Στέλιος Ανδρονίκου, Μαρία Φιλίππου. € 15 / 12

21/ Premiere 3 ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ

παρ **20:30** (65')
Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου καλωσορίζει τη νέα χρονιά 2022 συμπράττοντας με τρεις εξαιρετικούς Γάλλους καλλιτέχνες: τον μάεστρο Patrick Gallois, τη λαμπρή αρπίστρια Anais Gaudemard και την φλαουτίστα Virginie Bove σε έργα: Wolfgang Amadeus Mozart, Claude Debussy και Kurt Weill. € 18 / 14 (Premium), € 13 / 10 (Regular), € 8 / 6 (Balcony)

23/ STILL ΕΝΑ ΑΓΑΛΜΑ ΠΟΥ ΓΥΡΙΣΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ κυρ

11:00 (60')
Μπορεί άραγε ένα άγαλμα κι ένα κορίτσι να γίνουν φίλοι παντοτινοί και να γυρίσουν μαζί τον κόσμο; Μια παράσταση προσβάσιμη σε θεατές κάθε ηλικίας και εθνικότητας, σε μια γλώσσα που έχει επινοήσει ειδικά για την παράσταση! Ιστορία-στίχοι: Σταύρος Σταύρου. Σκηνοθεσία-χορογραφία: Κώστας Σιλβέστρος, Παναγιώτης Τοφή. Μουσική σύνθεση/Επί σκηνής: Θοδωρής Οικονόμου. Ερμηνεύουν: Α. Κουτσόφτας, Χ. Παπαδοπούλου, Α. Παπαμιχαήλ. € 10

26/ Βάρκα στο Γιαλό ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΕΤ **20:30** (70')

Βασισμένη στο ομώνυμο βιβλίο της Μάρως Θεοδωράκη, η παράσταση παιδικά χρόνια του Μίκη Θεοδωράκη. Συμμετέχουν: Φωνητικά Σύνολα της Πολιτιστικής Κίνησης Επιλογής σε διεύθυνση Μιχάλη Γρηγορίου. Σκηνοθεσία: Άδωνις Φλωρίδης. Επί σκηνής οι ηθοποιοί Κ. Καυκαλιάς, Χ. Χαρίτου, Μ. Λαμάρη και πενταμελής ορχήστρα. € 10

28-29/ Landscape ΕΛΕΝΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ παρ **20:30**

σαβ **18:30, 20:30** (50') 16+
Η Έλενα Αντωνίου, σε αυτή τη σόλο παράστασή της, θέτει αναπολογητικά τον εαυτό της στην ανάδειξη του προσωπικού βιώματος σαν ένα συλλογικό τοπίο. Ιδέα, χορογραφία και ερμηνεία: Έλενα Αντωνίου. Μουσική, ηχητικός σχεδιασμός: Σταύρος Γασπαράτος / ARTdirection. Στο πλαίσιο του προγράμματος ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ του ΥΠΠΑΝ. € 12 / 10

rialto.com.cy

Visual Identity System / Design: Achim Wieland, www.lookingrially.com

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

GOVANNI ERPA/OUTLINE (NY TIMES)

SANTOS/ANSA

MUSTAFI IAZZEC/SALT

MUNCH MUSEUM

KP PROJECTS

ΝΑΠΟΛΗ

Το σινεμά επιστρέφει

Η **Νάπολη** γίνεται και πάλι πόλη του κινηματογράφου. Η τελευταία ταινία του Πάολο Σορεντίνιο «Χέρι του Θεού» διαδραματίζεται στη γενέτειρά του, Νάπολη, επανασυνδένοντας τον μύθο της πόλης με το διεθνές κοινό. Έχουν περάσει 20 χρόνια από την προηγούμενη ταινία του Σορεντίνιο που γυρίστηκε σε αυτήν την πόλη και από τότε, η Νάπολη είδε τον εαυτό της να ωριμάζει και να γίνεται ελκυστική για κινηματογραφικά γυρίσματα, καθώς η ατμόσφαιρά της γοητεύει.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Το Ιράν του 17ου αιώνα

Το **Εθνικό Μουσείο** Ασιατικής Τέχνης του Σμιθσόνιαν στην Ουάσιγκτον παρουσιάζει για πρώτη φορά σε τέτοια έκταση υφαντά και ζωγραφικά από την τέχνη που ήκμασε στο Ιράν του 17ου αιώνα. Τα εκθέματα προέρχονται από το Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης της Ντόκας και συμπληρώνονται από εξαιρετικά δείγματα ιρανικής τέχνης από τις συλλογές του Σμιθσόνιαν. Η έκθεση υπογραμμίζει τον ρόλο της μετάξης στην ισχύ του Ιράν και στη διεθνή δικτύωση της εποχής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

Τα έργα της Ιπέκ Ντουμπέν

Ως **κέντρο** σύγχρονης τέχνης, η Κωνσταντινούπολη έχει πολλά ιδιωτικά ιδρύματα, όπως το Salt. Εκεί παρουσιάζεται έκθεση έργων μιας διεθνούς εικαστικού της Τουρκίας, της 80χρονης Ιπέκ Ντουμπέν, η οποία έχει εκθέσει κατά καιρούς στο Βρετανικό Μουσείο, στη Βιέννη, στο Βερολίνο, στην Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης. Το έργο της είναι πολύπλευρο και την απασχολούν ζητήματα ταυτότητας, φύλου, μετανάστευσης, φεμινισμού – με έμφαση στην κοινωνική και πολιτική κριτική.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Οι φωτογραφίες του Μουνκ

Στον **«Οίκο της Σκανδιναβίας»** στη Νέα Υόρκη παρουσιάζονται οι εξπρεσιονιστικές φωτογραφίες του ζωγράφου και εθνικού καλλιτέχνη της Νορβηγίας, Εντβαρντ Μουνκ. Η έκθεση συνοδεύεται από την έκδοση «Ο πειραματικός εαυτός: η φωτογραφία του Εντβαρντ Μουνκ». Πολλές από τις φωτογραφίες προέρχονται από το Μουσείο Μουνκ του Οσλο. Η έκθεση έχει αποσπάσει τη διεθνή προσοχή και έχει ήδη παρουσιαστεί σε σειρά μουσείων ανά τον κόσμο.

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ

Αλαν Μακντόναλντ

Στην **γκαλερί** KP Projects του Λος Αντζελες παρουσιάζονται νέα έργα του νεο-μπαρόκ σύγχρονου καλλιτέχνη Αλαν Μακντόναλντ. Ο 59χρονος εικαστικός, ο οποίος ζει στη Σκωτία, συνδυάζει την τεχνική των μεγάλων δασκάλων με μια αισθητική της ποπ κουλτούρας. Τα πυκνά σε αφηγηματικότητα έργα του, με την έντονη θεατρικότητα, έχουν κατακτήσει ένα μεγάλο κοινό που ακολουθεί εκδοχές της παραστατικής τέχνης. Ειδικεύεται σε προσωπογραφίες ή πολυπρόσωπες συνθέσεις.

GIANFRANCO TRIPPO/THE NEW YORK TIMES

GIANFRANCO TRIPPO/THE NEW YORK TIMES

Ο **Ισπανός** πρώην μοναχός Χούστο Γκαγιέγο αφιέρωσε τη ζωή του χτίζοντας μόνος του έναν καθεδρικό ναό.

Εχτιζε έναν καθεδρικό ναό με τα χέρια του μια ολόκληρη ζωή

Η **περίπτωση** του Ισπανού πρώην μοναχού Χούστο Γκαγιέγο προκαλεί τη διεθνή προσοχή χάρη στην ιδιαιτερότητα της περίπτωσης του. Απεβίωσε πρόσφατα, σε ηλικία 96 ετών, μέσα στο δημιουργημά του, την εκκλησία που έχτιζε σε όλη τη ζωή, τούβλο τούβλο, στα περίχωρα της Μαδρίτης. Υπήρξε μια σπάνια περίπτωση αφοσίωσης και απόσπασης από τον ρυθμό του κόσμου. Γι' αυτό και η εκδομιά του έλαβε μεγάλη δημοσιότητα. Οι δε New York Times του αφιέρωσαν άρθρο και φωτογραφίες. Στην περιοχή της Μαδρίτης, Μεχοράδα ντελ Κάμπο, ο Χούστο Γκαγιέγο άφησε ως κληρονομιά ένα αξιοθέατο.

Η εκκλησία που έχτισε, ένα υβριδικό κτίσμα, δείγμα της αυθόρμητης και αυτοσχέδιας αρχιτεκτονικής της πίστης, θα προστατευθεί και όπως δήλωσε ο δήμαρχος Χόρχε Κάμπο είναι πολύ πιθανόν να ενταχθεί στον κατάλογο των μνημείων ως ένα οικοδόμημα ξεχωριστού πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Ο ναός χτίστηκε χάρη στην εμμονική αφοσίωση και πίστη του κτήτορά του, ο οποίος δεν ήξερε τίποτε από αρχιτεκτονική ούτε είχε γνώσεις οικοδομικής.

Είχε εμπιστοσύνη στην ανακύκλωση των υλικών. Αντί να δαπανά χρήματα για οικοδομικά υλικά, χρησιμοποιούσε ό,τι έβρισκε σε μάντρες οικοδομών: πετα-

μένα τούβλα, λάστιχα αυτοκινήτων, ρόδες ποδηλάτων, άχρηστα υλικά από εργοστάσια... Ο ίδιος πίστευε ότι η άγνοια που είχε μετρίαζόταν από την ικανότητά του να χρησιμοποιεί τροχαλίες για την ανύψωση οικοδομικών λίθων και τούβλων.

Αυτός ο καθ' όλα εκκεντρικός μοναχός είχε μεγάλο πείσμα και μεγάλη πίστη. Γεννήθηκε σε αγροτική οικογένεια στη Μεχοράδα ντελ Κάμπο το 1925 και σε ηλικία 27 ετών κλείστηκε σε μοναστήρι. Οκτώ χρόνια αργότερα, όμως, εξήλθε καθώς προσβλήθηκε από φυματίωση. Αποφάσισε να μετατρέψει την πατρική γη σε χώρο λατρείας και άρχισε να χτίζει την εκκλησία του το 1961.

Όπως έλεγε στη διάρκεια της ζωής του, η ανέγερση της εκκλησίας ήταν το δικό του ευχαριστήριο για τη σωτηρία του από την ασθένεια, αλλά και μια αντίδραση για την καταστροφή πολλών ναών στη διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου. Πουλούσε οικογενειακή περιουσία και δεχόταν δωρεές.

Ετσι προχωρούσε το σχέδιό του, μέρα με τη μέρα, επηρεασμένος από τον ρομανικό ρυθμό και τα μεσαιωνικά μοναστήρια. Αυτό το υβριδικό αποτέλεσμα, λίγο χαοτικό αλλά σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερο, είναι πλέον κομμάτι της ιστορίας του τόπου όπου έζησε και πέθανε ο Χούστο Γκαγιέγο.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Κάθε Χριστούγεννα έχουν το φάντασμά τους

Την **πρώτη** φορά ονειρεύτηκε ένα ζευγάρι κιάλια. Δύο ημέρες μετά, παραμονή Χριστουγέννων ήταν, έπεσε πάνω τους. Πάνω σ' ένα παγκάκι κάποιος τα είχε ξεχάσει, μέσα στη θήκη τους. «Τι σύμπτωση», σκέφτηκε. Πέρασε τα Χριστούγεννα εκείνα εξερευνώντας απ' το μπαλκόνι του τα γειτονικά διαμερίσματα. Κυρίως, το διαμέρισμα μιας μοναχικής γυναίκας.

Τη δεύτερη φορά, λίγο πριν από τα επόμενα Χριστούγεννα, ονειρεύτηκε ένα τηλεσκόπιο. Ήταν μια αναβάθμιση, όσο να 'ναι. Παραμονή Χριστουγέννων ήταν πάλι όταν, περνώντας έξω από ένα κατάστημα, στην είσοδο της στοάς της Όπερας, είδε στη βιτρίνα ένα τηλεσκόπιο σε τιμή ευκαιρίας. Αυτή τη φορά δεν θα ήταν τζάμπα, αλλά ο ίδιος το θεώρησε καλό σημάδι.

Τις καθαρές νύχτες των Χρι-

Με τα κιάλια κοιτούσε το παράθυρο μιας μοναχικής γυναίκας, κάμποσα στενά μακριά του.

στουγέννων εκείνων τις πέρασε παρατηρώντας τον Κρόνο. Ο φακός δεν ήταν τόσο ισχυρός, οι δακτύλιοι ίσα ίσα που διακρίνονταν, αλλά ακόμα και αυτό του έφτανε. «Κρόνος ίσον χρόνος», σκεφτόταν κάθε φορά με δέος.

Ήταν υποψιασμένος. Όταν λίγο πριν από τα τρίτα Χριστούγεννα στη σειρά είδε στο όνειρό του ένα ψηλόλιγνο αγαλματίδιο μιας κοπέλας που έμοιαζε να επιπλήττει τους πάντες με το αυστηρό βλέμμα της, στην πλατεία Αβυσσινίας το βρήκε

«**Βοριάς**» (1903), έργο του προραφανίτη Βρετανού ζωγράφου Τζον Ουίλιαμ Ουότερχαουζ (1849-1917).

να προσφέρεται όσο όσο. «Πόσο έχει;» ρώτησε. «Σεφτέ για τα Χριστούγεννα μου κάνεις», του είπε ο μαγαζάτορας. «Δεν τη θέλει κανένας».

Η μορφή θύμιζε αμυδρά τις φιγούρες του Καντίνσκι, ένας γαλάζιος μανδύας την τύλιγε ασφυκτικά, ενώ τα χέρια της αγκάλιαζαν τον κορμό της με έναν αλλόκοτο τρόπο, σαν να είχε κάτι μπτηρικό και αρπακτικό μαζί.

Την είχε πλέον δίπλα του τα βράδια όταν με το τηλεσκόπιο κοιτούσε τον Κρόνο, κυρίως όμως όταν με τα κιάλια κοιτούσε το παράθυρο της μοναχικής γυναίκας, κάμποσα στενά μακριά του. Μερικές φορές, είχε την εντύπωση πως τον κοιτούσε και αυτή.

Τη νύχτα των τελευταίων του Χριστουγέννων, την ονειρεύτηκε. Αλλά αυτή τη φορά το όνειρο ήταν θολό. Άες και κοιτούσε την

επιφάνεια μιας λίμνης γεμάτης κυματισμούς.

Έπεσε επάνω της στον δρόμο, την παραμονή. Κι εκείνη δεν έδειξε να ξαφνιάζεται. «Καλά Χριστούγεννα», της είπε, αμήχανος. «Λυπάμαι. Πολύ αργά για Καλά Χριστούγεννα», του είπε εκείνη με νόημα. «Πολύ αργά, γιατί;» έκανε αυτός απορημένος.

«Σε είδα στ' όνειρό μου», του είπε μετά και του έπιασε το χέρι. Ήταν ψυχρό, σχεδόν παγωμένο. «Ξέρεις τι σημαίνει αυτό βέβαια: Κρόνος ίσος χρόνος».

Ακολουθούσε την ψηλόλιγνη γυναίκα με τον εφαρμοστό μπλε μανδύα μέσα στο σπίτι της. Ήταν σκιερό μα στολισμένο με πολύχρωμα φωτάκια που αναβόσβηναν. «Λογικό», σκέφτηκε, προτού αφηθεί γλυκά στα χέρια της, «κάθε Χριστούγεννα έχουν το φάντασμά τους».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Θα συγχωρέσεις...

Σε μια σχολική τάξη οι μαθητές περιμένουν τον καθηγητή. Έφηβοι 16 ετών βρίσκονται σε μια παρατημένη τάξη περιμένοντας να έρθει ο καθηγητής να τους κάνει μάθημα. Μάταια όμως. Κανείς δεν περνάει τις πύλες και εκείνοι νιώθουν εγκαταλελειμμένοι. Κανένας καθηγητής δεν μπόρεσε να τους επιβληθεί. Απορρίπτουν το σύστημα και την ίδια στιγμή το ίδιο το σύστημα τους απορρίπτει. Είναι παιδιά, έφηβοι, είναι μόνοι. Τι έχουν τελικά, παρά μόνον ο ένας τον άλλον. Έτσι αποφασίζουν να κάνουν μάθημα εκείνοι. Να ανασύρουν εμπειρίες που θα είχαν νόημα. Η αρχική αμνηχανία δίνει τη θέση της στις προσωπικές αφηγήσεις για τον έρωτα, τα μυστικά, τη βία, το βλέμμα της κοινωνίας πάνω τους, το βλέμμα το δικό τους πάνω στην κοινωνία, το βλέμμα του ενός για τον άλλον, για την οικογένεια. Βρίσκονται μαζί στην απομονωμένη τάξη μιας μεγαλούπολης που θα μπορούσε να είναι το Λονδίνο, το Παρίσι, το Αμστερνταμ, η Αθήνα, αλλά μέσα τους νιώθει ο καθένας μόνος. Γι’ αυτό και ο εκθρόος καραδοκεί. Μέσα στον φόβο, έξω από αυτούς, ανάμεσά τους. Η θεατρική παράσταση «Ο εκθρόος της τάξης» παίζεται για εφήβους και ενήλικους στο Εθνικό Θέατρο σε σκηνοθεσία Γεωργίας Μαυραγάνη.

Η θεατρική παράσταση «Ο εκθρόος της τάξης» παίζεται για εφήβους και ενήλικους στο Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Γεωργίας Μαυραγάνη.

Τις μέρες και τις νύχτες που έρχονται, με την ωριμότητα που διαθέτουμε σήμερα, ίσως αντέξουμε να μιλήσουμε στον έφηβο που ήμασταν.

δεχομένους στην επανεκκίνηση. Οσων χρόνων και εάν είμαστε, πάντα έχουμε την ευκαιρία, όσο είμαστε ακόμη ψυχικά και βιολογικά ζωντανοί, να κάνουμε κάτι για να βελτιώσουμε τη σχέση με τον εαυτό μας και τους γύρω μας. Ημασταν άραγε καλοί; Αγαπήσαμε και φροντίσαμε όσο έπρεπε τους δικούς μας ανθρώπους; Ταλαιπώρησαμε το παιδί μας ή το παιδί που κρύβουμε μέσα μας; Ζούμε τη ζωή που ονειρευτήκαμε ή βρισκόμαστε σε πρόωρη γήρανση; Ο έφηβος που υπήρξαμε τότε, που βρίσκεται σήμερα; Ο εκθρόος της τάξης είναι πολύσημη έννοια. Από τη μια, ένα κορίτσι αισθάνεται μίσος για έναν αλλοδαπό συμμαθητή της και θεωρεί ότι οι αλλοδαποί ευθύνονται για όλα τα δεινά από την άλλη, αυτά τα παιδιά λειτουργήσαν όλα σαν εκθρόος της τάξης. Διασάλευσαν με τη συμπεριφορά τους και τη διαγωγή τους ένα σύστημα και αυτό τι κάνει; Τα απορρίπτει, τα αποβάλλει. Η τάξη διασαλεύεται με την αντίδραση

και οι εκθρόοι πρέπει να απομονωθούν. Ποιοι είναι άραγε οι δικοί μας καθημερινοί εκθρόοι μέσα μας; Ποιοι διασαλεύουν την τάξη μας; Τι μας εκθέτει και το αποβάλλουμε; Ποιες σκέψεις; Ποια συναισθήματα; Τι συνέβη στον έφηβο που υπήρξαμε; Οι έφηβοι βρίσκονται στην ακμή του συναισθηματικού και αισθητηριακού τους κόσμου. Όλα οξύνονται, γίνονται πιο ζωντανά, ο ψυχισμός βρίσκεται στα καλύτερά του, σαν να ξυπνάει από λήθαργο. Η ζωή έχει ευαισθησίες. Ανάγκες, αρχές, αξίες, συναισθήματα, αλληλεγγύη, παρέςες, έρωτας, ρομαντισμός. Η εφηβεία ξετυλίγει το κουκούλι και εκθέτει με τα μαλακά της πυρήνα στον έξω κόσμο. Οι έφηβοι πονάνε και αγαπάνε με ένταση, και αν είναι να τους καταλογίσουμε ασάβεια, είναι που το παρόν τους είναι σύγνομο γιατί μοιάζει αιώνιο. Και έρχεται το σύστημα που λέγεται σχολείο, οικογένεια, κοινωνία, ο ίδιος ο εαυτός τους, για να τουςβάλει με τα χρόνια σε τάξη. Να κόψει λίγο από λέμε, περισσότερο από εκεί, να τα μαζέψει. Ναβάλει τον φόβο σαν εκθρόο για να μαζευτούν. Από τη μια η ανάπτυξη δικαιολογεί την εκλογίκευση, από την άλλη, η ενηλικίωση όταν στεγνώνει τους ψυχικούς χυμούς έχει μεγάλο κόστος για την ανθρώπινη κοινωνία. Προς το τέλος της παράστασης,

ένας ένας οι έφηβοι μιλάνε για τα τραγούδια που αγαπάνε, για όσα ντρέπονται, γι’ αυτά που μαύρισαν την ψυχή τους. Για την οικογένεια που είχαν. Για όσα τους έκαναν αυτό που είναι σήμερα. Στο τέλος, με την ηλικία του σήμερα, οι ηθοποιοί μιλάνε στον έφηβο εαυτό τους. Τι θα έλεγες σε εκείνο το κορίτσι; Σε εκείνο το αγόρι; Τις μέρες και τις νύχτες που έρχονται, με την ωριμότητα που διαθέτουμε σήμερα, ίσως αντέξουμε να μιλήσουμε στον έφηβο που ήμασταν. Να τον πάρουμε αγκαλιά, να του πούμε μπράβο για όσα πέτυχε, να σκεφτούμε γιατί εγκαταλείψαμε μερικά από τα όνειρά του. Ναβάλουμε λίγη από την ανεμελιά και την πηγαία χαρά που νιώθαμε για τα μικρά, τα ασήμαντα. Ναβάλουμε ξανά τον ενθουσιασμό σε καθετί καινούργιο, να βιώσουμε συναισθηματικά τα τραυμάτα μας. Να γίνουμε εκείνο το παιδί και να το συγχωρέσουμε. Κυρίως να το μεγαλώσουμε και να του δώσουμε τη δύναμη να συγχωρέσει και άλλους. Μέσα στις ρωγμές του χρόνου, το πιο ελπιδοφόρο μήνυμα που μπορεί να φέρει ο τωρινός μας εαυτός στον παλιό είναι να τον καθυπακούσουμε. Να του πούμε ότι μεγαλώνοντας, θα συγχωρέσεις. Όσα δεινά και αν συμβούν, θα έρθει εκείνη η μέρα που, ανάλαφρος πια, θα συγχωρέσεις. Καλά Χριστούγεννα.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Ζητείται συγγραφέας

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ
Κίτρινη ουρά
εκδ. Εντεκτιπρίου, σελ. 72

Μια φορά και έναν καιρό, μια Μαρία εξαφανίζεται από τη γειτονιά της. Μια ερευνήτρια αναλαμβάνει την εύρεσή της. Όμως οι αναζητήσεις της δεν οδηγούν πουθενά. Η εξαφανισμένη Μαρία υπονομεύει τα δύο μείζονα αξιώματα της δουλειάς της. Πρώτον: «Μια εξαφάνιση έχει σημασία μόνο όταν κάποιος αναζητά το άτομο που εξαφανίζεται». Και δεύτερον: «Πάντα κάποιος υπάρχει που γνωρίζει κάτι για κάποιον». Ωστόσο, τώρα φαινόταν πως κανένας δεν αναζητούσε τη Μαρία ούτε γνώριζε κάτι για εκείνη. Οι μάρτυρες που εξετάζει η ερευνήτρια, δεν έχουν να πουν τίποτα συγκεκριμένο. Ήταν λες και δεν υπήρξε ποτέ η Μαρία. Τελικά ένα μόνον είναι το αξίωμα: «Κανείς δεν γνωρίζει τίποτα για κανέναν». Η ερευνήτρια καταχωρίζει την υπόθεση στο αρχείο και εκεί που η ιστορία του βιβλίου μοιάζει να τελειώνει, παίρνει μια απροσδόκητη τροπή. Η Παναγιώτα Δημοπούλου (γενν. 1980) κάνει την πρώτη της πεζογραφική εμφάνιση με μια παιγνιώδη νουβέλα, που διερωτάται για τις άπειρες δυνατό-

τητες μιας αφήγησης. Στο πρώτο μέρος του βιβλίου μια συγγραφέας πασχίζει να γράψει την ιστορία της εξαφανισμένης Μαρίας. Επινοεί τα φυσιογνωμικά της χαρακτηριστικά, την εργασία της, τις συνθήκες της, τους γείτονες και τους συναδέλφους της, το σπίτι όπου μένει με τον σύζυγό της. Και έπειτα φέρνει στη ζωή της Μαρίας μια ερευνήτρια. Η αποτυχία της αναζητήσης υποδηλώνει την αποτυχία της συγγραφέως να εξιστορήσει τη ζωή της Μαρίας. Τα πενιχρά και αντικρουόμενα ευρήματα της ερευνήτριας κάνουν την εξαφανισμένη Μαρία παντελώς άφαντη, η μορφή της κατακερματίζεται σε πολλαπλά ενδεχόμενα. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου η Μαρία συνεχίζει να μη δίνει σημαία ζωής, την ίδια στιγμή που οι ζωές των υπόλοιπων πρώων χάνονται έξαφνα τον ειρμό και τη συνοχή τους. Μακράν το πιο ενδιαφέρον κομμάτι είναι το επιλογικό, όπου

η Μαρία εμφανίζεται, καθώς γίνεται το αντικείμενο της περιέργειας σκιωδών πλασμάτων που την παραμονεύουν στο σπίτι της, ενόσω εκείνη κοιμάται. Τα πρόσωπα αυτά αγωνιούν να υπάρξουν, να μιλήσουν τη φωνή τους, αλλά δίχως τη Μαρία παραμένουν αφανή, άμορφα και άπιαστα. Υπάρχουν χάρη στη Μαρία, όταν εκείνη ξενοχτάει μπροστά στον υπολογιστή. Η Μαρία δεν είναι λοιπόν μόνον η άνασσα των γεγονότων, αλλά και η άνασσα των φασματικών πλασμάτων στα οποία δίνει πνοή. Οι μάρτυρες της ερευνήτριας μεταμφιέζονται τώρα σε μέλη ενός θεατρικού θιάσου που αναζητούν μια συγγραφέα. «Εμείς είμαστε τα πρόσωπα της ιστορίας της, λέμε. Τα πρόσωπα που αναζητούν εκείνη». Η περίπτωση θυμίζει τα «Εξή πρόσωπα ζητούν συγγραφέα» του Πιραντέλλο, παραπομπή ηθελημένη, δεδομένων των σπουδών της Δημοπούλου στη θεατρολογία. Τα πρόσωπα

που ζητούν τη Μαρία, ξέρουν πως αναπνέουν όσο αναπνέει κι εκείνη. Ο ύπνος της, μια παροδική εξαφάνιση, τους τρομοκρατεί. Παρεσιδύνοντας στο πάλλευκο, ωσάν άγραφο, σπίτι της, κυκλώνουν το κρεβάτι της και αρχίζουν να απαγγέλλουν φράσεις που πλέκουν τα νήματα της βιογραφίας της δημιουργού τους. Όσο η συγγραφέας κοιμάται, οι ήρωές της της εμφανίζουν ζωή προκειμένου και εκείνοι να ανασάνουν ξανά. Η γραφή της Δημοπούλου παραθέτει με επιτηδευμένο ψυχαναγκασμό στη λεπτομέρεια και στην επανάληψη μια σωρεία ασήμαντων συμβάντων. Παραδόξως, η ιδεοληπτική αποδεκτικότητα ανούσιων περιστατικών δημιουργεί ένα μυθοπλαστικό περιβάλλον σύγχυσης, παραλογισμού και απροσδιοριστίας. Στα χάσματα των, τάχα αδιάσειστων, γεγονότων караδοκεί το απρόοπτο που έρχεται να δυναμιτίσει κάθε επίφαση αληθοφάνειας. Τα ίδια τα γεγονότα είναι εφευρήματα, παιχνίδια πάνω στα πλήκτρα, νοθείες της αληθινής ζωής. Παρά το μικρό του μέγεθος, το βιβλίο της Δημοπούλου είναι παράτολμο και ευρηματικό. Μια πνευματώδης, αυτοαναφορική μυθοπλασία. Χωρίς αμφιβολία πρόκειται για μια αξιοπρόσεκτη πρώτη εμφάνιση.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΕΞΗ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ

Ο Αλέξης Καλοκαιρινός γεννήθηκε στο Ηράκλειο το 1964. Σπούδασε στην Αθήνα και στο Παρίσι, και είναι καθηγητής Γενικής Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης. Έχει γράψει μεταξύ άλλων το βιβλίο «Γλωσσολογία και Ποιτική» (Νήσος, 2010). Το ποιητικό του έργο «Διπλό Παιχνίδι - Σπουδές στη Θεία Κωμωδία και τον Χαμένο Παράδεισο» κυκλοφόρησε τον Νοέμβριο του 2021 (εκδ. Πόλις).

τη για την ενασχόλησή μου με τον Δάντη και τον Μίλτον: Ο άνθρωπος είναι πλάσμενος ελεύθερος, αλλά αν θελήσει την εγγύτητα με τη θεότητα είναι λογικά και υπερβιολογικά αδύνατο να θελήσει οτιδήποτε άλλο εκτός από τον ίδιο το θεό. Συμπεραίνω ότι η άσκηση της ελεύθερης βούλησης προϋποθέτει απόσπαση από τη θεότητα. Και ότι η ανθρωπινότητα μετά θάνατον διατηρείται μόνο στην Κόλαση.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Το φρεσκοτυπωμένο «From Signal to Symbol» των Planer & Sterelny, για τις ανάγκες μου στην εξελικτική γλωσσολογία. Αλλά δεν αποχωρίζομαι τη «Niemandrose» του Τσέλαν. Την έχω να με φυλάει το βράδυ.

Ποιος ήρωας/ηρώιδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Προτιμώ τον ηρωισμό της καθημερινής ζωής.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές και συγγραφείς καλείτε, ζώντας και θεωνώτες; Τον Ελιστ, τον Ρίλκε, τον Τσέλαν και, όταν θα έχουν μαζευτεί, την Εμίλυ Ντίκινσον. Τους ζωντανούς, μετά θάνατον, αφού μου έχετε διαθέσει την αιωνιότητα.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Ενα θεολογικό επίκεντρο για την ελεύθερη βούληση, που έψαχνα - και εντόπισα- στον Θωμά τον Ακινά-

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; Τον «Χαμένο Παράδεισο» του Μίλτον.

Το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Τη «Θεία Κωμωδία» του Δάντη.

Πόσο δέος προκαλεί η αναμέτρηση με τη Θεία Κωμωδία και τον Χαμένο Παράδεισο; Δεν προκαλεί, γιατί δεν πρόκειται για αναμέτρηση. Με τους ποιητές του Δυτικού Κανόνα παίζεις, κάνεις, και χαίρεσαι - αν έχεις τη στοιχειώδη ευφυΐα.

Αυτό το «διπλό παιχνίδι» με ποιο τρόπο υπερβαίνει το διακειμενικό στοιχείο και γίνεται περιεχόμενο στη δική σας ποίηση; Ακριβώς έτσι: με την πλήρη αποδέσμευση από τη φόρμα των έργων αναφοράς. Με τις σύγχρονες μεταπλάσεις πολύ επίμονων ερωτημάτων σχετικά με την ανθρωπίνη κατάσταση, όπως το πρόβλημα της ελεύθερης βούλησης και το συναφές πρόβλημα της βίας. Και με χιούμορ, κατά περίπτωση.

Θεία Κωμωδία - Χαμένος Παράδεισος: κοινά σημεία, διαφορές, τυχόν «συγκρίσεις» άραγε; Ένα έργο στο τέλος του Μεσαίωνα κι ένα στην αυγή της Νεωτερικότητας. Κοινό σημείο είναι η αγωνιστική στάση των ποιητών απέναντι στη θεότητα. Στο περιεχόμενο, οι διαφορές συναρτώνται με τη δογματική πίστη: η ανεστραμμένη τραγωδία (δηλαδή, «κωμωδία») του Καθολικισμού, και το έπος του Προτεσταντισμού. Και, ναι, ο Δάντης είναι μεγαλύτερος ποιητής από τον Μίλτον.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read** LIBRARY

ΡΕΑ ΜΠΕΪΛΥ
Κύκλος ζωής

«Στον αγώνα εναρμόνισης των αντιθέσεων συναντάται η τρίτη ιδιότητα, συμβαίνει η δημιουργία. Στην αναζήτηση της ουσίας πέρα από τα φαινόμενα, ο μικρόκοσμος συναντά τον μακρόκομο. Στην αναζήτηση της ουσίας πέρα από τη μορφή συμβαίνει η μετουσίωση». Η καλλιθένης μάς καλεί σ’ ένα ταξίδι της εικαστικής έκφρασης, μέσα από την πορεία της στην Τέχνη. Εναπόκειται σε μας ν’ ανοιξουμε την καρδιά και τον νοη μας, για να αντιληφθούμε την αλήθεια της. Κλείνει έναν κύκλο, προσβλέποντας στον επόμενο.

Το βιβλίο αυτό συνοψίζει 56 χρόνια ανέλιξης, μέσα από την καλλιτεχνική δημιουργία, από το 1964 μέχρι το 2020. Περιέχει μερικά έργα από κάθε δεκαετία, στην περίπτωση των αρχικών έργων που είχαν πωληθεί ανά τον κόσμο χρησιμοποιήσε παλιές διαφάνειες και αρνητικά φιλμ. Τα πρώτα έργα (πορτρέτα των γονιών της και κάποιων φίλων της, ιδιαίτερα της μητέρας της, που της πόζαρε υπομονετικά, τοπία, γυμνά, σκίτσα ανθρώπων που έκανε στο τρένο στο Λονδίνο) χάθηκαν δυστυχώς κατά τη μετακόμισή της στην Κύπρο. Βρέθηκαν μόνο κάποιες μαυρόασπρες φωτογραφίες έργων (αρ. 1-2) που έκανε στο Sir John Cass School of Art. Μαζί με τις εικόνες παραθέτει την προσωπική φιλοσοφία που αναπτύχθηκε μαζί με τα έργα, περιλαμβάνοντας διαλέξεις που έχει δώσει κατά καιρούς - με την τελευταία «Φιλοσοφικές Νότες» να είναι η σύνοψη των προηγούμενων και κάποια συμπληρωματικά μηνύματα που χρησιμοποιήσε για εκθέσεις (Τύπο και προσκλήσεις). Θα βρείτε στο τέλος το αναλυτικό βιογραφικό της σημείωμα, όπως και μερικά από τα πολλά άρθρα που γράφτηκαν για την τέχνη της. Η Ρέα Μπέιλυ γράφει μ’ ένα δικό της μοναδικό τρόπο για τη ζωή και το έργο της. Απλά, όμορφα όπως και όταν μιλά. Το βιβλίο διανέμεται, σε ψηφιακή μορφή, από τη Read Library. Βρείτε όλες τις πληροφορίες για το βιβλίο στο www.read-library.com.

Ανδρονίκη Λασιθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Οι αγκυλώσεις του Νέου Ελληνισμού

Ο Στέλιος Ράμφος φωτίζει όψεις του συλλογικού φαντασιακού μας από την περίοδο της Υστερης Αρχαιότητας μέχρι σήμερα

ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ
Η Ελλάδα των ονείρων. Σπουδή
στο συλλογικό μας φαντασιακό
εκδ. Αρμός, 2020, σελ. 564

Του **ΜΗΝΑ ΑΖΙΟΓΛΟΥ**

Με την «Ελλάδα των ονείρων», ο Στέλιος Ράμφος επιχειρεί να φωτίσει τις πνευματικές αγκυλώσεις του Νέου Ελληνισμού εσωτερικότερα, αποτυπώνοντας στον καμβά όψεις του συλλογικού φαντασιακού από την περίοδο της Υστερης Αρχαιότητας μέχρι σήμερα.

Πρόκειται για τις καθοδηγητικές εικόνες που αιμοδοτούν τη σκέψη και τη συμπεριφορά ατόμων ή ομάδων μιας κοινωνίας, και στο μέτρο που συνδέουν τα άτομα με τη συλλογική τους συνθήκη καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, και τις ταυτότητες. Η ταυτότητα, ως σχέση του ατόμου με την εικόνα του, διαμορφώνεται από το εκάστοτε φαντασιακό που ενοικεί στις «εικόνες» της κοινωνίας.

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα μέρη, ενώ προηγείται ένα προοίμιο όπου ο συγγραφέας παρουσιάζει τους κεντρικούς άξονες της ερμηνευτικής του. Προκρίνει την εσωτερική ανάγνωση, αντιμετωπίζοντας τα όνειρα και τα οράματα ως το πρωταρχικό του υλικό και όχι ως παρακολούθημα των γεγονότων και των καταστάσεων.

Το πρώτο μέρος παρουσιάζει την ανάδυση μιας νέας ταυτότητας, της χριστιανικής. Εκεί όπου πριν οριζόταν χωρικά, τώρα η φύση της είναι χρονική, διαμορφώνεται από την πορεία ενός ατόμου προς το έσχατο (ουράνια βασιλεία). Η νέα εσχατολογική ταυτότητα αναδεικνύεται με απόλυτη ενάργεια στα όνειρα της Περπέτουας (203 μ.Χ.). Ταυτόχρονα μας προσφέρεται η ευκαιρία να προσεγγίσουμε την ερμηνευτική μέθοδο του συγγραφέα όπως αποκρυσταλλώνεται στη χρήση της ταυτότητας της ονειρευόμενης και στην ανάδειξη του φαντασιακού που την αιμοδοτεί.

Την προσέγγισή του στο ονειρικό υλικό υποβασιάζει μια παραδοχή και μια διάκριση. Από τη στιγμή που την ψυχική ζωή διέπει η αμφισημία—τη συνείδηση περιστοιχίζουν ασυνείδητα φαντάσματα— η ερμηνεία ενός ονείρου δεν μπορεί να περιορίζεται σε κωδικοποιημένη εξήγηση των συμβόλων του, χωρίς να λαμβάνονται υπ' όψη οι ιδέες του ονειρευόμενου.

Ταυτόχρονα όμως με τα νοήματα, οι ονειρικές εικόνες φέρουν και τα συναισθήματα. Στην περίπτωση της Περπέτουας, μαζί με τη μετά θάνατον δικαίωσή της εν Θεώ, συνεισάγεται και η εσωτερική της ανάγκη για θωράκιση του Εγώ ενόψει του μαρτυρίου, με την ελπίδα ενός καινούργιου κόσμου. Αυτή η ελπίδα συνυφαίνεται με άλλη εικόνα εαυτού, με διαφορετική ταυτότητα. Αφού ο συγγρα-

Το μαρτύριο της Περπέτουας, της Φιλικίτης, του Σατύρου, του Σατουρνίνου, του Σεκούνδου και του Ρεουκάτου. Μνηολόγιο Βασιλείου Β΄, περίπου 1000 μ.Χ.

Το ανενεργό, αδιάστατο παρόν υποβασιάζει η ταυτότητα προσφέροντάς του για στήριγμα ένα φανταστικό χωρόχρονο στη θέση της πραγματικότητας.

φέας ανικνεύσει ένα πρωταρχικό νόημα στην προσπέλαση του ονειρικού υλικού, σε ένα δεύτερο στάδιο—και εδώ διακρίνονται οι δύο ερμηνευτικές κινήσεις— θα δώσει έμφαση στις συμβολικές εικόνες της ονειρικής εμπειρίας και στη συνείδηση που αποκτά για τον εαυτό της η ονειρευόμενη ως μέτοχος της καινής πραγματικότητας. Στο δεύτερο μέρος ο αναγνώστης θα παρακολουθήσει την εξελικτική διαδρομή της ταυτότητας σε συνάρτηση με το

συλλογικό φαντασιακό. Ιδωμένα αυτόνομα, τα κεφάλαια του δεύτερου μέρους συνιστούν αναπαραστάσεις της αγωνίας της ταυτότητας. Η ολική μάτια συνυφαίνει ένα μωσαϊκό ποικίλων μορφών, που αναδύονται μέσα από τον ορίζοντα του δυνητικού. Στο τρίτο μέρος της εργασίας ο συγγραφέας επιχειρεί να φωτίσει την «ανιστορική» μας ιστορικότητα μέσα από τρεις «στιγμές».

Ο μαρμαρωμένος βασιλιάς

Τον μύθο του μαρμαρωμένου βασιλιά, όπου η τονωτική ως προς το Εγώ ψυχοκινητική του δυναμική ενέχει καταστατικά την αντινομική επιστροφή - εμβύθιση στο παρελθόν.

Τις ερμηνείες της Αποκάλυψης από τον Αναστάσιο Γόρδιο, όπου επικρατεί ο χώρος επί του χρόνου, με παρεπόμενο ένα στατικό, ασάλευτο παρόν που διαλύεται στις στιγμές του και μέλλον την επανάληψη του ίδιου. Και το προφητικό έργο του Αγαθαγγέλου,

Η «Ελλάδα των ονείρων» επιχειρεί να αναδείξει πώς διαμορφώνεται η ταυτότητα και με ποιον τρόπο επηρεάζει τις νοοτροπίες και τις συμπεριφορές.

με το έσχατο νοούμενο ως συντέλεια του κόσμου και όχι ως καινισμό του εντός του ιστορικού γίγνεσθαι. Οι τρεις αυτές «στιγμές»

συγκροτούν το μοντέλο εμβίωσης του χρόνου και διαμόρφωσης της «ιστορικής» συνείδησης του Νεοέλληνα. Το ανενεργό, αδιάστατο παρόν υποβασιάζει η ταυτότητα προσφέροντάς του για στήριγμα ένα φανταστικό χωρόχρονο στη θέση της πραγματικότητας. Το μυθό-πλάσμα αυτό αποτελεί την «άμεση» πραγματικότητα του ανιστορικού παρόντος. Η πραγματικότητα αυτή αποτελείται από «γεγονότα» που δεν τεκμηριώνονται εμπειρικά, ενώ η αλήθεια τους είναι συλλογική και μονοσήμαντη.

«Ενύπνιο Θέατρο»

Τη μετάβαση από τα όνειρα στη δημόσια, συλλογική αλήθεια θα περιγράψει ο συγγραφέας στον επίλογο της εργασίας του, που φέρει τον τίτλο «Ενύπνιο Θέατρο». Εκεί θα αναδειχθεί αυτή η ονειρική κατασκευή των «γεγονότων» μέσα από την αλληλεπίδραση των ψυχικών αναγκών των μελών μιας συγκεκριμένης κοινότητας με το συλλογικό φαντασιακό. Στο κατα-

ληκτικό κεφάλαιο της εργασίας, ο αναγνώστης θα παρακολουθήσει το φαντασιακό να σκηνοθετεί ένα «Ενύπνιο Θέατρο» και να μετατρέπει το ονειρικό υλικό σε «αντικειμενική» πραγματικότητα, λυτρώνοντας ταυτόχρονα τους «πρωταγωνιστές» από τα βάρη της.

Το «ελληνικό πρόβλημα» βρίσκεται στον πυρήνα της προβληματικής του Στέλιου Ράμφου από τις αρχές της δεκαετίας του '70. Εξωτερικά θεωρούμενο, περιγράφει την ελλειμματική μας ιστορικότητα. Η εσωτερική του προσπέλαση αποτυπώνει μια κατάσταση όπου οι ψυχές και οι πνευματικές τους αναφορές δεν συντονίζονται με τον σύγχρονο κόσμο, με αποτέλεσμα τα άτομα να βρίσκουν τον βαθύτερο τους εαυτό εκτός ιστορικού γίγνεσθαι, και τον χρόνο της καθημερινότητας να ρέει άσκοπα.

Σε επίπεδο κοινωνίας μεταφράζει μια συνθήκη όπου μεσαιωνικές αντιλήψεις και νοοτροπίες συνυπάρχουν αντινομικά με σύγχρονους θεσμούς, όπως το κράτος.

Όταν η πνευματική κίνηση μοιάζει με τα... ακίνητα καρέ ενός φιλμ

Μια «μορφολογική» αντίληψη υποβασιάζει την προσέγγισή του για την ακμή ενός πολιτισμού. Ένας πολιτισμός παρακμάζει όταν οι μορφές του κλείνουν τους πόρους τους στον χρόνο και διεκδικούν καθεστώς αιωνιότητας.

Την αδυναμία του βυζαντινού πολιτισμού να φέρει στο προσκήνιο της Ιστορίας το δικό του άτομο, την είχε επισημάνει ο συγγραφέας από τον «Τόπο Υπερουράνιο» (1975). Με τον «Καμμό του Ενός» (2000), η έρευνά του θα επαναπροσανατολιστεί, εστιάζοντας στην άπρακτη εξατομίκευση. Με αυτό το δεδομένο, θα επιχειρήσει στο «Αδιανόητο Τίποτα» (2010) μια «αρχαιολογία του υποκειμένου» της Ορθόδοξης Ανατολής, με τα πορίσματα της οποίας θα προβεί σε μια πρώτη χαρτογράφηση των δομικών χαρακτηριστικών του. Από εκεί θα

Τα ακίνητα καρέ αναπαριστούν αυτονομημένες μνήμες-εικόνες του παρελθόντος που «δένουν» με το παρόν της ύπαρξης μέσω ενός συναισθήματος ή ενός τραύματος.

πάρει τη σκυτάλη, η «Ελλάδα των Ονείρων», και θα επιχειρήσει να αναδείξει πώς διαμορφώνεται η ταυτότητα και με ποιον τρόπο επηρεάζει τις νοοτροπίες και τις συμπεριφορές. Στην πορεία θα περιγράψει δυναμικά—με όρους χρονικούς— τη «ζωή» της ψυχής του Νεοέλληνα.

Αν επεξεργαστούμε μια εικόνα που δίνει ο συγγραφέας για να ερμηνεύσει την ακίνητη κίνηση του Πρόκλου, θα εμβαθύνουμε, πιστεύω, στην κομβικής σημασίας κατηγορία του ασάλευτου παρόντος. Εκεί για να περιγράψει την πνευματική κίνηση, χρησιμοποιεί μια οπτική μεταφορά. Αυτήν του φιλμ από το οποίο αποκόβουμε τις εικόνες από τη χρονική του ροή. Με όρους κινηματογραφικούς, το αποτέλεσμα θα είναι ένα σύνολο από ακίνητα καρέ (still frames).

Στη συνθήκη της παγχνονίας παρατηρούμε δύο ειδών κινήσεις. Η μία είναι η κυκλική επαναληπτικότητα των τυποτελετουργικών, που στηρίζει το αδιάστατο παρόν μέσω της παραδοσιακής ταυτότητας. Η συγκεκριμένη κίνηση ταυτίζεται με τη δυναμική της εικόνας του

καρέ. Αποκομμένη από τη χρονική ροή του φιλμ, η μόνη δυναμική που της απομένει είναι η αιώνια επανάληψη του εαυτού της. Το ακίνητο καρέ «απαθανατίζει» τη στιγμή, όπως το τυποτελετουργικό το παραδεδομένο περιεχόμενό του.

Αν στρέψουμε όμως το βλέμμα μας σε μια αλληλουχία από ακίνητα καρέ, το περιεχόμενό τους περιγράφει την άλλη μορφή κίνησης, τη μετάβαση από μια εικόνα σε μια άλλη, από έναν κόσμο πλήρη σε έναν άλλο, ελλείψει της χρονικότητας που υποβασιάζει η ροή του φιλμ.

Η μετάβαση από ένα ακίνητο καρέ σε ένα άλλο περιγράφει την πνευματική κίνηση στη συνθήκη της άχρονης αιωνιότητας. Τη μετάβαση από μια κατάσταση σε μια άλλη, χωρίς να μεσολαβεί η ποιοτική, δημιουργική ενέργεια

του υποκειμένου. Κάτι σαν ενέργεια της Θείας Χάριτος. Στην παγχνονική συνθήκη του ασάλευτου παρόντος, οι μεταβάσεις από μια κατάσταση σε μια άλλη—από καρέ σε καρέ στη γλώσσα του φιλμ—γίνονται τελετουργικά, ενώ τα άτομα εσωτερικεύουν παθητικά τις στερεότυπες σημασίες. Στην κοσμική της εκδοχή περιγράφει τις έτοιμες «απαντήσεις» της ιδεολογίας—οι μεταβάσεις από προκείμενες σε συμπεράσματα συντελούνται με «λογικά» άλματα, ωσάν τα υποκείμενα του «σκέπτεσθαι» να είναι μαριονέτες σε δρώμενα που κινεί η ίδια.

Προϋπόθεση

Στη συνθήκη του ασάλευτου παρόντος, τα άτομα «ξέρουν» προτού να γνωρίσουν. Η επιστημική δικαιολόγηση των πεποιθήσεων προϋποθέτει ένα ζωντανό παρόν

με ενεργό μνήμη. Η τελετουργική ανάμνηση «δένει» τη στιγμή του αδιάστατου παρόντος με μια δεδομένη σημασία. Οι καταστάσεις που βιώνει το άτομο, αποτελούν απλά τις αφορμές για την ανάκλησή της.

Τα ακίνητα καρέ αναπαριστούν αυτονομημένες μνήμες-εικόνες του παρελθόντος που «δένουν» με το παρόν της ύπαρξης μέσω ενός συναισθήματος ή ενός τραύματος. Η ανάκληση αυτού του παρελθόντος, μέσω της εμβίωσης του αντίστοιχου συναισθήματος συγκροτεί την «εμπειρική πραγματικότητα» του υποκειμένου. Καρέ-μνήμες, που κυριολεκτικά στοιχειώνουν το υποκείμενο, κλείνοντας τον ορίζοντα του δυνητικού. Βαθύτερη χειρονομία του συγγραφέα, τα ακίνητα καρέ να εισέλθουν στη ροή του φιλμ, στον παλμό της ζωής.

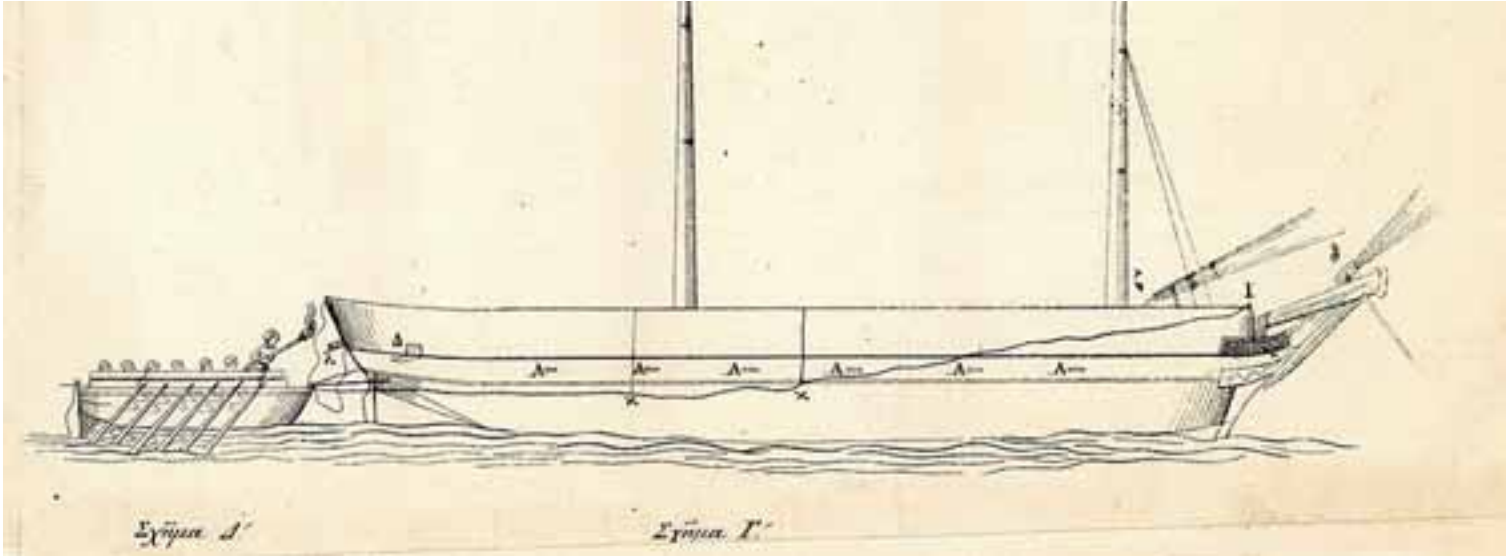
1821, με τα μάτια των πρωταγωνιστών

Μεγάλη έκθεση με απομνημονεύματα, διηγήσεις και μαρτυρίες για την Επανάσταση στο Ιδρυμα της Βουλής

Της **ΑΝΝΑΣ ΕΝΕΠΕΚΙΔΟΥ***

Ποιοι γράφουν απομνημονεύματα; Για ποια θέματα γράφουν; Γιατί γράφουν; Πότε γράφουν και πότε εκδίδουν τα κείμενά τους; Είναι κάποια από τα ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να απαντήσει η νέα έκθεση του Ιδρύματος της Βουλής με θέμα τα κείμενα που συνέγραψαν οι πρωταγωνιστές του επαναστατικού Αγώνα. Ερευνώντας, συγκεντρώνοντας τεκμήρια και απαντήσεις, συνειδητοποιήσαμε για μια ακόμη φορά αφενός τη γοητεία του παρελθόντος και τη συνθετότητα της Επανάστασης, αφετέρου τις ιδιαιτερότητες της ατομικής και βιοματικής ματιάς, αλλά και τις προκλήσεις που θέτει η κατάκτηση της ιστορικής σκέψης.

Στην έκθεση, οι επισκέπτες και οι επισκέπτριες έχουν να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο πορείες. Η πρώτη πορεία είναι γραμμική, συμπεκνώνοντας με τη μορφή χρονογραμμής 200 χρόνια ιστορίας. Οι τίτλοι των ενότητων αυτής της χρονογραμμής συμβολίζουν τη σημασία της κάθε χρονικής στιγμής: από το ιδεολογικό ερώτημα (Έως πότε η τυραννία;), στην επαναστατική προτροπή (Είς τα όπλα λοιπόν, φίλοι, η Πατρίς μάς προσκαλεί!), στη συνειδητοποίηση της νέας ειρηνικής κοινωνίας (Λαμβάνοντας το άρμα της ειρήνης, τον κάλαμον) και, τέλος, φτάνοντας στις αναζητήσεις του 20ού αιώνα (Ξαναθυμήματα). Τα 21 Απομνημονεύματα, με τη σειρά που είδαν το φως της δημοσιότητας και εισήλθαν στον δημόσιο διάλογο, παρουσιάζονται έτσι συνδεδεμένα με τα πρόσωπα και τα

Σχέδιο πυρπολικού στα «Απομνημονεύματα Εκστρατειών και Ναυμαχιών του Ελληνικού Στόλου» που εκδόθηκαν το 1862. Ο Γιάννης Βλαχογιάννης εργάστηκε περίπου ενάμιση χρόνο για να μεταγράψει το χειρόγραφο του Μακρυγιάννη. Μία από τις σελίδες (δεξιά) έχει φτάσει έως τις μέρες μας.

Από το «Έως πότε η τυραννία;» στο «Είς τα όπλα λοιπόν, φίλοι, η Πατρίς μάς προσκαλεί!».

πολιτικά, πολιτιστικά και εκδοτικά γεγονότα τα οποία διατρέχουν τη χρονογραμμή. Η δεύτερη πορεία που προτείνεται στους επισκέπτες είναι η γνωριμία με το καθένα από τα επιλεγμένα απομνημονεύματα και τους συγγραφείς τους. Πότε και πού γεννήθηκαν; Ποια γεγονότα παρουσιάζουν; Πόσο μορφωμένοι ήταν; Σώζεται η μορφή τους; Πώς μας παραδόθηκαν και πού σώζονται τα χειρόγραφα τους;

Κοινό στοιχείο των απομνημονευματογράφων είναι η έγνοια τους για την αλήθεια, η συνειδητοποίηση της σημαντικότητας των γεγονότων που έζησαν, αλλά, πιστεύω, και μια συνειδητοποίηση της μερικότητας της ατομικής ματιάς, της ανάγκης όχι μόνο για την κατάθεση της προσωπικής τους εμπειρίας αλλά και για τη διεύρυνσή της ώστε να μετάσχουν στη γενικότερη ιστορική αλήθεια.

«...διότι αν πολλάκις εδοκίμαζα μεγάλην δυσκολίαν να θηρεύσω την αλήθειαν, παρευρισκόμενος εις τα πράγματα και θεωρών αυτά με τα ίδια μου όμματα, πολλά μάλλον παραδεχόμενος αυτά εξ ακοής», γράφει ο Χριστόφορος Περραιβός. Ο Θεσσαλός στρατιωτικός και πολιτικός —έχει σπουδάσει στο Βουκουρέστι και έχει συ-

νεργαστεί με τον Ρήγα στη Βιέννη πριν επιστρέψει στην Ελλάδα για να συμμετάσχει στον Αγώνα, σε ηλικία 48 ετών— είναι ο πρώτος που δημοσιεύει Απομνημονεύματα Πολεμικά, το 1836.

Τη ματιά του για τον κόσμο και για τη σημασία της Ιστορίας κατάρχει και ο ολιγογράμματος Κολοκοτρώνης στα Απομνημονεύματά του που υπαγορεύει στον Γεώργιο Τερτσέτη και τα οποία θα κυκλοφορήσουν το 1846: «Τα βιβλία οπού εδιάβαζα συχνά ήτον η ιστορία της Ελλάδος, η ιστορία του Αριστομένη και Γοργώ και η ιστορία του Σκεντέρμπεη. Η Γαλλική επανάστασις και ο Ναπολέων έκαμε, κατά την γνώμην μου, να ανοίξη τα μάτια του Κόσμου. [...] Η κοινωνία των ανθρώπων ήτον μικρή, δεν είναι παρά η επανά-

στασις μας οπού εσχέτισε όλους τους Έλληνας. Ευρίσκοντο άνθρωποι οπού δεν εγνώριζαν άλλο χωριό μακριά μίαν ώρα από το εδικό τους». Στα Ποιήματα Τραγικά, τα έμμετρα απομνημονεύματα της Αντωνούσας Καμπουράκη για τον Αγώνα στην Κρήτη, η συγγραφέας εξηγεί ότι γράφει «χάριν των υπέρ πατρίδος αγωνισθέντων Κρητών και προς ενθάρρυνσιν του ωραίου φύλου» και καταλήγει: «η ευφύλα βέβαια χωρίς ποτέ παιδεία/ μηδέν πρέπει να λέγεται, δεν είναι αμφιβολία». Εκδίδονται το 1840 στην Ερμούπολη, όπου έχει διαφύγει η Καμπουράκη. Αυτές, μαζί με πολλές άλλες αναμνήσεις και αφηγήσεις, αλλά και πληροφορίες για τη διαδρομή του κάθε απομνημονεύματος και των συγγραφέων τους, που συνδέονται μεταξύ τους, συ-

ναντιούνται, αλληλοσυμπληρώνονται, όλες μοναδικές σελίδες Ιστορίας, παρουσιάζονται στη νέα έκθεση του Ιδρύματος της Βουλής, συνθέτοντας ένα πολύ ελκυστικό μωσαϊκό που περιμένει τους επισκέπτες να το ανακαλύψουν.

* Η κ. Άννα Ενεπεκίδου είναι επιμελήτρια, διευθύντρια Υπηρεσιών του Ιδρύματος της Βουλής.

• Έκθεση «‘Εγώ την αλήθεια...’ Απομνημονεύματα, Υπομνήματα, Ενθυμήματα, Αναμνήσεις, Διηγήσεις». Εκθεσιακός χώρος του Ιδρύματος της Βουλής, Βασ. Σοφίας 11 (είσοδος από Σέκερη), τηλ. 210-37.35.253. Ωρες λειτουργίας: Τρίτη έως Παρασκευή 09.00-16.00, Σάββατο 10.00-15.00. Διάρκεια έκθεσης: έως 30 Απριλίου 2022.

Για τον άνθρωπο και τον πολιτισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞΙ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

NEW SEASON

20 21

DEE JAY 93.5 RADIO

#THEISLANDSDJ

small TALK!

ME ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ

13:00 - 15:00

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

www.mydeejay.com.cy

Η Σμύρνη των Ρωμιών, από το «θαύμα» στην καταστροφή

Μια ταινία αναμετριέται με την Ιστορία

Σμύρνη μου αγαπημένη ★★½
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Γρηγόρης Καραντινάκης
Ερμηνείες: Μιμή Ντενίσση, Λεωνίδα Κακούρης, Κατερίνα Γερονικολού

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η **πλουσιότερη** ελληνική παραγωγή όλων των εποχών καταφέρει (ευτυχώς) να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, μεταφέροντας ευ-σύνοπτα και με διαύγεια το επιτυχημένο ομώνυμο θεατρικό της Μιμής Ντενίσση στη μεγάλη οθόνη. Η δημοφιλής Ελληνίδα ηθοποιός, σκηνοθέτις και σεναριογράφος πραγματοποιεί εδώ ένα όνειρο ζωής, όπως έχει παραδεχθεί η ίδια, με τη συνδρομή του Γρηγόρη Καραντινάκη, ο οποίος διαχειρίζεται ως επί το πλείστον αποτελεσματικά τα πρωτοφανή για το ελληνικό σινεμά μέσα που του δίνονται.

Η αρχή γίνεται το 2015, όταν μια ηλικιωμένη ομογενής από την Αμερική καταφθάνει μαζί με την εγγονή της στη Λέσβο προκειμένου να συμπαρασταθεί στους Σύρους πρόσφυγες. Μαζί της έχει το τεφτέρι-ημερολόγιο με τις συνταγές της δικής της Σμυρνιάς γιαγιάς, η οποία πριν από σχεδόν έναν αιώνα έφτασε κυνηγημένη στο νησί από την απέναντι ακτή. Μέσα από τις σελίδες του ταλαιπωρημένου τετραδίου ξεδιπλώνεται η ιστορία της οικογένειας Μπαλτατζή, πλούσιων επιχειρηματιών και εμπόρων της Σμύρνης, ταυτόχρονα με εκείνη των γεγονότων που οδήγησαν στην Καταστροφή και στην προσφυγιά.

Το σενάριο της Μιμής Ντενίσση και του Αμερικανού Μάρτιν Σέρμαν ξεκινά τη δράση του από το 1916 ξεναγώντας μας σε μια Σμύρνη σχεδόν παραμυθένια· μια πόλη όπου Έλληνες, Τούρκοι, Αρμένιοι, Αγγλοι, Γάλλοι κ.ά. ζουν αρμονικά, μιλώντας λίγο-πολύ όλες τις γλώσσες, σε ένα πολυπολιτισμικό αμάλγαμα που μοιάζει μοναδικό. Ο Καραντινάκης μας βάζει στο κλίμα του θαύματος της Σμύρνης μέσα από μια σειρά ατμοσφαιρικών σκεκάνς, είτε πρόκειται για την τουρκική αγορά με τις μυρωδιές και τα μπαχάρια είτε για τη λαμπρή όπερα με τους δυτικούς καλλιτέχνες.

Ο σπόρος ωστόσο του δικασμού και του πολέμου είναι ήδη υπαρκτός και όταν ο δεύτερος θα ξεσπάσει για τα καλά, τα σύννεφα θα μαζευτούν πάνω από τη Σμύρνη. Όσο αυτά συμβαίνουν βέβαια, εμείς παρακολουθούμε την προσωπική ιστορία της οικογένειας Μπαλτατζή, με τις χαρές, τις λύπες, τους κρυφούς έρωτες και τα πάθη της. Αυτή η ιστορία μεταξύ του τυπικού δράματος και της ιστορικής αφήγησης είναι ίσως και το μεγαλύτερο ατού μιας ταινίας, η οποία παράλληλα και ολοφάνερα προσπαθεί σκληρά ώστε να μην είναι μονόπλευρη και επιλεκτικά μυωπική ως προς την πολιτική/εθνική της θεώρηση.

Το σε ποιον βαθμό τα καταφέρνει τελικά είναι συζητήσιμο, ωστόσο και μόνο η πρόθεση είναι αξιέπαινη, ιδίως όταν έχει ως αντίβαρο ένα δεύτερο πολύ φωτισμένο δραματικά κομμάτι, όπου μπροστά στα μάτια του θεατή ξεδιπλώνεται η καταστροφή σε όλο της το τραγικό μεγαλείο.

Η Μιμή Ντενίσση πραγματοποιεί -όπως έχει παραδεχθεί- ένα όνειρο ζωής με τη μεταφορά του θεατρικού της έργου «Σμύρνη μου αγαπημένη» στο σινεμά.

HOME CINEMA

Εγκλωβισμένοι στα δίκτυα των μεξικανικών καρτέλ

Εμείς, τα θύματα (Somos)
ΔΡΑΜΑ (2021)
Δημιουργός: Μόνικα Ρεβίγια, Τζέιμς Σάμους
Ερμηνείες: Τζέρο Μεντίνα, Αρέλι Γκονζάλες, Κέρι Αρντρα

Μία από τις καθαρά ισπανόφωνες σειρές του Netflix, οι οποίες στοχεύουν (κυρίως) στο κοινό της Λατινικής Αμερικής, συμβαίνει να αναπαριστά με σοκαριστική πειστικότητα τις τρομακτικές διαστάσεις του εμπορίου ναρκωτικών στο Μεξικό. Εκεί στη μικρή πόλη του Αλιέντε, κοντά στα σύνορα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, θα εκτυλιχθεί μια ανείπωτη τραγωδία. Στα έξι επεισόδια της σειράς παρακολουθούμε επί της ουσίας τα γεγονότα που οδηγούν ως εκεί, ενώ ταυτόχρονα γνωρίζουμε πολλούς διαφορετικούς από τους ανθρώπους, που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο βρέθηκαν μπλεγμένοι σε αυτά.

Μέσα από ατμοσφαιρική κινηματογράφηση και μερικά υπέροχα πλάνα που φέρνουν στον νου, π.χ., το «Breaking Bad», οι δημιουργοί της σειράς καταφέρνουν από την

πρώτη στιγμή να μας βάλουν στο κλίμα της ιστορίας, η οποία παρεμπιπτόντως είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό αληθινή. Στο επίκεντρο εδώ δεν βρίσκονται τόσο άγριοι μαφιόζοι των καρτέλ ή «σκληροί» πράκτορες της Δίωξης, όσο οι απλοί άνθρωποι, οι αθώοι δηλαδή που γίνονται τελικά τα θύματα ενός ανελέητου πολέμου. Τις δικές τους καθημερινές ζωές και ιστορίες αφηγούνται με ευαισθησία και μετρημένη δραματικότητα, ενώ ταυτόχρονα στο φόντο «τρέχουν» κοινωνικά και πολιτικά θέματα που απασχολούν τη συγκεκριμένη κοινωνία.

Good Time ★★★
ΘΡΙΛΕΡ (2017)
Σκηνοθεσία: Τζος και Μπένι Σάφντι
Ερμηνείες: Ρόμπερτ Πάτινσον, Μπένι Σάφντι

Από την πλατφόρμα του Ertflix επιλέγουμε μία από τις ταινίες των τολμηρών αδελφών Σάφντι του «Uncut Gems», με πρωταγωνιστή τον Ρόμπερτ Πάτινσον. Ο Βρετα-

νός ηθοποιός αποδεικνύει εδώ, για πρώτη ίσως φορά, πως μπορεί να επιτύχει πολύ περισσότερα από μερικά εκφραστικά βλήματα, ερμηνεύοντας τον ρόλο του Κόνι, ενός παρορμητικού νέου που θα κάνει τα πάντα για να προστατέψει τον αδελφό του, ο οποίος έχει νοσητική υστέρηση. Αυτό βέβαια αφού τον έχει μπλέξει σε μια κακοστημένη ληστεία, με καταστροφικά αποτελέσματα.

Το πρώτο, ιδιαίτερα, κομμάτι της ταινίας είναι καταγιστικό, με το σάουντρακ να λούζει τη δράση με σχεδόν εκκωφαντικούς ηλεκτρονικούς και βιομηχανικούς ήχους. Και στη συνέχεια όμως ο ρυθμός διατηρείται, καθώς η κάμερα ζουμάρει στα γεμάτα ένταση πρόσωπα και το παλαβό 24ωρο πλησιάζει στο τέλος του - όλες οι «αμαρτίες» είναι ώρα πια να πληρωθούν. Στο ενδιάμεσο έχουν προηγηθεί μερικές εξαιρετικά χορογραφημένες σκηνές, με κορυφαία εκείνη στην οποία ο Πάτινσον συναντιέται με ένα φύλακα λούνα παρκ, τον οποίο υποδύεται ο Μπαρκάντ Άμπντι του «Captain Phillips».

PIK1

THΛ.: 22862000

- 21.00** Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία Λειτουργία
10.20 Χριστούγεννα στο Ξωκλήσι - (Ε) Κυριώτικο σκετς.
11.00 Κοίτα με στα μάτια - (Ε) Κοινωνική εκπομπή.
11.30 Χρυσές συνταγές Με τη Μαρίλ. Ιωαννίδου.
12.00 Ποιος έχασεν το τυρίν - (Ε) Τηλεταινία με τους Γιώργο Μουσίμη, Λένα Σορόκου, κ.ά.
12.30 Annabelle Hooper and the Ghost of Nutchcracker Ταινία μυστηρίου.
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.30 Παρεξηγήσεις - (Ε) Κυριώτικο σκετς, με τους Στέλιο Καυκαρίδη, Άλκηστη Παυλίδου, κ.ά.
15.00 Movie Time
15.30 Προσωπογραφίες, Project: Nostalgia
16.15 Σειρά ντοκιμαντέρ. Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.20 Τα καλύτερά μας χρόνια Σειρά εποχής.
19.20 Ειρήνη Πάσι Κωμωδία εποχής.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρι Καραντίνι.
23.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.05 Επ. προγραμμάτων

PIK2

THΛ.: 22862000

- 22.30** What they had
07.30 Ο θαυμαστός κόσμος του Οζ - (Ε) Θεατρική παράσταση.
09.15 Παιδική ζώνη α. Ο μικρός Χνουδωτός β. Μπόμπι και Μπιλ γ. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον δ. Τα τρενάκια ρομπότ ε. Τα στρουμφάκια
11.00 Ιστορίες του Γιατί - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα.
11.30 Παιδική ζώνη
15.30 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε) Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.
16.25 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά.
17.00 12 Pups of Christmas Ρομαντική κομεντί.
18.30 Εκείνη & εκείνοι Με την Αθηνά Χάλκου.
19.30 Θρησκευτικές Ομάδες στην Κύπρο - Οργανωμένα σύνολα Αρμενίων
19.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)**
19.50 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)**
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
21.05 A Snow White Christmas Ταινία κινουμένων σχεδίων.
22.30 Μια αγαπημένη οικογένεια - (What They Had). Κοινωνική ταινία, με τους Χίλαρι Σουάνκ, Μάικλ Σάνον, κ.ά.
00.10 Masters of Classical Music Hector Berlioz Symphonie Fantastique
01.05 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)

ALPHA

THΛ.: 22212400

- 21.00** Η γη της Ελιάς
06.00 60 Ή Ελλάδα - (Ε) Οδοιπορικό με τον Νίκο Μάνεση.
06.45 Νόστιμα και απλά
07.50 My Greece
08.45 Η φαμίλια - (Ε) Κωμική σειρά.
09.20 Εύκολα και σπιτικά Εκπομπή μαγειρικής, με την Αθηνά Λοϊζίδου.
09.50 Σαββατοκύριακο με τον Μάνεση Εννημερωτική εκπομπή.
13.00 Το ούι σου - (Ε) Κωμική σειρά.
13.45 The Chase - (Ε) Τηλεπαιχνίδι γνώσεων με τον Τάσο Τρύφωνος.
14.50 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.
15.40 The Λούινς Night Show Σατιρική εκπομπή.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.10 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά.
18.45 TET-A-TET στον Alpha Talk show.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Η γη της Ελιάς Κοινωνική σειρά, με τους Πασχάλη Τσαρούχα, Αντιγόνη Κουλουκάκου.
23.30 Συμπέθεροι απ' τα Τίρανα - (Ε)
00.30 TET-A-TET στον Alpha - (Ε)
02.00 10η εντολή - (Ε) - Αστυνομική σειρά

ANT1

THΛ.: 22200200

- 18.30** ROUK ZOUK Special
05.40 Super μπαμπάς - (Ε) Ελληνική κωμική σειρά.
06.30 Άκρωις οικογενειακό - (Ε) Mamma Mia - (Ε)
08.00 Το έβδομο κλειδί - (Ε)
08.50 Δείξε μου τον φίλο σου - (Ε)
09.30 Ταξί - (Ε) Τηλεπαιχνίδι
12.00 Το μυστικό των Χριστογεννίων (Flight of the Reindeer). Χριστουγεννιάτικη ταινία.
13.30 The Christmas Blessing Κοινωνική ταινία, με τους Ρομπ Λόου, Νέλι Πάτρικ Χάρις, κ.ά.
15.10 Μπετόβεν - (Beethoven's Christmas Adventure). Οικογενειακή κωμωδία.
16.45 Τζένν, Τζένν Κωμωδία, με τους Τζένν Καρέζι, Διονύση Παπαγιαννόπουλο, κ.ά.
18.00 **Τα νέα του ANT1 σε 10΄**
18.15 Συνέχεια της ταινία
18.30 ROUK ZOUK Special Τηλεπαιχνίδι.
20.15 **Τα νέα του ANT1**
21.20 Φρέντο καπουτσίνο Κωμική σειρά.
22.10 Ο μπαμπάς ξαναγίαισε (Daddy's Home 2). Οικογενειακή κωμωδία, με τους Γουίλ Φέρελ, Μαρκ Γουόλμπεργκ, κ.ά.
23.45 A Marry Friggin Christmas - Ξέννη ταινία.
00.15 The Christmas Choir Κοινωνική δραματική τηλεταινία.

OMEGA

THΛ.: 22477777

- 21.15** Fantastic beasts
07.00 Θεία Λειτουργία Από τον Καθεδρικό Ναό Αποστόλου Βαρνάβα, της Ιερής Αρχιεπισκοπής.
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Ταξίδι 2: Το μυστηριώδες νησί (Journey 2: The Mysterious Island). Περιπέτεια, με τους Ντουέν Τζόνσον, Κρίστιν Ντέιβις, κ.ά.
17.15 Σ' αγαπώ μεν... αλλά Κωμική σειρά.
18.00 **OMEGA NEWS**
18.15 Επιπλοκουρμεδιές
19.15 ΤΑΞΙ Τηλεπαιχνίδι, με τον Διονύση Ατζαράκη.
20.10 **OMEGA NEWS**
21.15 Φανταστικά ζώα και πού βρίσκονται (Fantastic beasts and where to find them) Περιπέτεια φαντασίας, με τους Έντι Ρέντμπεϊν, Κάθριν Γουότερστον.
23.30 Ανοικτά - (Ε)
00.30 Total Blackout - (Ε)
01.30 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
04.00 Εικόνες - (Ε)

ΣΙΓΜΑ

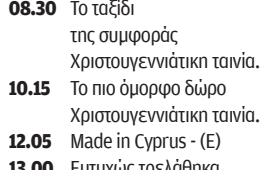
THΛ.: 22580100

- 17.15** Home alone
06.00 Οι Αδιάφοροι - (Ε) Κωμική σειρά.
06.30 Love it - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
08.00 Paddington 2 Οικογενειακή κωμωδία, με τους Χιου Γκραντ, Σάλι Χόκινς, κ.ά.
09.30 Ώρα για φαγητό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής. Βουράτε γεπόντοι - (Ε) Κωμική σειρά.
10.40 Dot., V
11.40 Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Νάντια Μπουλέ. CS Άν Βασίλης - (Ε) Κυριακή τηλεταινία. Μέρος Β΄.
12.40 Κάτι ξαναψήνεται - (Ε) Εκπομπή μαγειρική.
14.40 Μόλις χθες - (Ε) Δραματική σειρά
15.40 The Voice of Greece - Special - (Ε)
17.15 Μόνος στο σπίτι (Home Alone) Κωμωδία, με τους Μακό-λεϊ Κάλκιν, Τζο Πέσι, κ.ά.
18.00 Τα γεγονότα σε συντομία
18.15 Συνέχεια της ταινίας
19.10 Η πεθερά Κωμική σειρά, με τους Σοφοκλή Κασκαούνια, Έλενα Γαλαταριώτη, κ.ά.
20.00 **Τομές στα γεγονότα**
21.00 Survivor (Πρεμιέρα) Παιχνίδι επιβίωσης.
00.30 Η πεθερά - (Ε)
01.30 Στην υγεία μας ρε παιδιά - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.

CAPITAL

THΛ.: 25577577

- 08.30** Το ταξίδι της συμφοράς Χριστουγεννιάτικη ταινία.
10.15 Το πιο όμορφο δώρο Χριστουγεννιάτικη ταινία.
12.05 Made in Cyprus - (Ε)
13.00 Ευτυχώς τρελάθηκα Ελληνική ταινία.
15.20 Χριστουγεννιάτικη ταινία
19.10 Η κοιλάδα των Χριστουγέννων Χριστουγεννιάτικη ταινία.
PLUS THΛ.: 22259000
06.45 Παιδικές σειρές
06.25 Η ευχή της Άναμπελ Παιδικό παραμύθι. Όλα τα καλά σκυλιά πάνε στον παράδεισο
07.25 Παιδικές σειρές
10.05 Ξέννη ταινία
11.30 Αυτό είναι Σαββατοκύριακο
13.30 Ξέννη ταινία
15.15 Ξέννη ταινία
16.55 Ξέννη ταινία
18.35 Χριστουγεννιάτικη ταινία
20.20 Χριστουγεννιάτικη ταινία

EXTRA

THΛ.: 25715111

- 07.45** Διεθνείς Ειδήσεις
08.00 Μουσικό πρόγραμμα
10.20 Κορίτσια ο Μάρκουλης
12.30 Ελιές Θρούμπες
14.00 Ασμένια φεγγάρια
16.05 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξιπνες αγορές
16.40 **Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων**
17.15 Αόρατος φακός
17.20 Έξιπνες αγορές
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 **EXTRA News**
20.20 Ελληνική ταινία
22.00 Η προδοσία
23.45 Ξέννη ταινία

MOVIES BEST

- 11.00** Evita
07.45 Christmas At Dollywood
09.15 Christmas A La Mode
11.00 Evita
13.30 The Elfkins
15.00 Cold Brook
17.00 Hello Sister, Goodbye Life
19.00 Love At The Christmas Table
21.00 Fatima
23.00 Love Type D
00.45 Killerman
02.45 Mckellen: Playing The Part
GREEK CINEMA
21.40 Η θεία απ' το Σικάγο
07.45 Ένας ιππότης για τη Βασούλα
09.25 Το κορσίδάκι της ηγικήπείσας
11.10 Ησάια χόρεψε
12.30 Βοήθεια... με παντρεύουνε!
14.10 Ο ψεύτης
15.40 Ένας απένταρος λεφτάς
17.00 Γλέντι, λεφτά και αγάπη
18.25 Όλγα αγάπη μου
20.00 Κάτι κουρασμένα παλικάρια
21.40 Η θεία απ' το Σικάγο
22.55 Ραντεβού στον αέρα
00.30 Βοήθεια... με παντρεύουνε!

Το κείμενο οδηγιών για τη ζωή του κάθε ατόμου

Τα μυστικά του γονιδιώματος

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΑΝΤΩΝΑΡΑΚΗΣ
Το γνώθι σαυτόν
στη μεταγονιδιαματική εποχή.
Τι πληροφορίες δίνει το γονιδίωμά
μας για την υγεία και την ασθένεια
Πανεπιστημικές Εκδόσεις Κρήτης,
2021, σελ. 160

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΝΟΥ***

Ο καθηγητής Στυλιανός Αντωνάρakis μας ξεκαθαρίζει από τον πρόλογο ότι το νέο βιβλίο του με τίτλο «Το γνώθι σαυτόν στη μεταγονιδιαματική εποχή» αναφέρεται στο πόσο σημαντικό είναι για εμάς και τους συγγενείς μας το γονιδίωμά μας. Και εξηγεί: Το γονιδίωμα είναι «ένα μακροσκελές κείμενο με κατευθυντήριες οδηγίες για τη ζωή κάθε ατόμου». Συνεχίζει για να το καταλάβουμε καλύτερα: «Είναι σαν ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο που περιγράφει πώς θα χτιστεί ένα κτίριο». Και επιμένει στην προσπάθειά του να περιγράψει απλοϊκά την περιγραφή του γονιδιώματος «σαν ένα εκτενές κείμενο γραμμένο με τέσσερα μόνο γράμματα: Α, G, C, T». Στη συνέχεια, όμως, μαθαίνουμε την πιο επιστημονική περιγραφή του γονιδιώματος, όπως ότι «το μήκος του ανθρώπινου γονιδιώματος είναι περίπου τρία δισεκατομμύρια νουκλεοτίδια, και καθένας φέρει δύο αντίγραφα του γονιδιώματος, δηλαδή 6,4 δισεκατομμύρια νουκλεοτίδια, σε καθένα από τα τρισεκατομμύρια κύτταρα στο σώμα μας».

Η ανάγνωση δυσκολεύει λίγο όταν διαβάζουμε τι ακριβώς περι-

λαμβάνει το γονιδίωμα. Τα πρωτεϊνοκωδικά γονίδια, που διαιρούνται σε εξόνια και εσόνια, τα ψευτογονίδια, τα γονίδια που παράγουν μόνο RNA, οι ρυθμιστικές περιοχές του γονιδιώματος και άλλες σύγχρονες γνώσεις που μας οδηγούν σε αυτό που για τον συγγραφέα αποτελεί το πιο βασικό στοιχείο που είναι «η γονιδιαματική ποικιλομορφία». Δηλαδή ότι κάθε άνθρωπος έχει ένα γονιδίωμα που διαφέρει από τα γονιδιώματα όλων των άλλων συνανθρώπων

«**Ευελπιστώ ότι οι γνώσεις για την ποικιλομορφία κάθε γονιδιώματος θα χρησιμοποιηθούν προς όφελος του ατόμου», αναφέρει στον επίλογο ο συγγραφέας.**

μας στον πλανήτη (βεβαίως με την εξαίρεση των μονοζυγωτικά διδυμών, όπου είναι αντίγραφο το ένα του άλλου). Μαθαίνουμε ότι σήμερα η σύγχρονη τεχνολογία επιτρέπει την ανάγνωση ολόκληρου του γονιδιώματος «γρήγορα, με ακρίβεια και σε εύλογο κόστος». Όμως με ειλικρίνεια σημειώνει ότι «ο ειδικός ιατρικός γενετιστής, προς το παρόν, είναι σε θέση να ερμηνεύσει κλινικά μόνο το 0,35%(!) των αλληλουχιών του γονιδιώματος». Μάλιστα, στο επόμενο κεφάλαιο με τίτλο «Το ιατρικό γονιδίωμα 2021» εξηγεί γιατί μπορεί να ερ-

Μαθαίνουμε ότι «το μήκος του ανθρώπινου γονιδιώματος είναι περίπου τρία δισεκατομμύρια νουκλεοτίδια και καθένας φέρει δύο αντίγραφα του γονιδιώματος, δηλαδή 6,4 δισεκατομμύρια νουκλεοτίδια, σε καθένα από τα τρισεκατομμύρια κύτταρα στο σώμα μας».

Ενα βιβλίο από τον κορυφαίο διεθνώς Έλληνα γενετιστή, τον καθηγητή Στυλιανό Αντωνάρakis.

μινευθεί ιατρικά μόνο το 0,35% του γονιδιώματος.

Το κεντρικό όμως θέμα του βιβλίου παραμένει το «Γνώθι σαυτόν γονιδίωμα» και ο συγγραφέας ρωτάει: «Θέλετε να γνωρίζετε το γονιδίωμά σας;». Και απευθύνει το ερώτημα στους «υγιείς» και όχι στη διάγνωση του γενετικού αιτίου μια ασθένειας. Αποφεύγοντας ο συγγραφέας να δώσει τη δική του απάντηση, προσφέρει στον αναγνώστη επτά κατηγορίες που η γνώση του γονιδιώματος θα ήταν χρήσιμη. Η ανίχνευση γονιδιαματικών παραλλαγών για

τις οποίες κάποιες ιατρικές παρεμβάσεις και θεραπείες, όπως η μικρή αλλαγή του τρόπου ζωής μας, θα μπορούσαν να είναι μια πρώτη ωφέλεια. Αναφέρονται στη συνέχεια οι υπόλοιπες κατηγορίες με συγκεκριμένα παραδείγματα ατόμων που βοηθήθηκαν από τη γνώση του γονιδιώματός τους. «Η κατάσταση του φορέα για αυτοσωματικές υπολειπόμενες διαταραχές», οι «φαρμακογονιδιαματικές παραλλαγές», οι «βαθμολογίες πολυγονδιακού κινδύνου και πρόβλεψη κινδύνου νόσου» μέχρι την περιγραφή για τις «πληροφορίες καταγωγής» (που τα τελευταία χρόνια εύκολα μέσω Διαδικτύου αγοράζουμε) και τη «γενετική αναψυχής» προκαλούν τον αναγνώστη να συνεχίσει τη μελέτη του βιβλίου.

Σε ένα χωριστό κεφάλαιο αναλύεται η σημερινή «γενετική συμβουλευτική», όπου στο τέλος του ο συγγραφέας καταλήγει ότι «σε υγιή ανήλικα άτομα δεν πρέπει να γίνεται γονιδιαματική ανάλυση παρά μόνο εφόσον συντρέχει άμεσος ιατρικός λόγος για την υγεία τους». Σε άτομα όμως που έχουν συμπτώματα γνωστών ή αγνώστων γενετικών νοσημάτων, η γονιδιαματική ανάλυση μπορεί να είναι σωτήρια για τα ίδια και τις

οικογένειές τους. Με πραγματικά παραδείγματα ο συγγραφέας περιγράφει την ιατρική χρησιμότητα της αλληλουχίας του γονιδιώματος στα διαφορετικά στάδια της ζωής ενός ανθρώπου. Η προγεννητική ανίχνευση γονιδιαματικών προβλημάτων, η προεμφυτευτική γενετική, η γονιδιαματική ανάλυση σε ασυμπτωματικά νεογνά είναι μερικά από τα θέματα που συζητούνται σε αυτό το κεφάλαιο.

Ο καρκίνος

Η «γονιδιαματική ανάλυση για τον καρκίνο» αποτελεί ειδικό κεφάλαιο στο βιβλίο όπου αναφέρονται οι καρκινικές μεταλλαγές που επιδέχονται ειδική θεραπεία, αλλά και τα σημερινά φάρμακα για καρκίνους συγκεκριμένων οργάνων. Το βιβλίο περιλαμβάνει και παράρτημα που αναφέρεται στις μορφές κληρονομικότητας, όπως στην αυτοσωματική υπολειπόμενη, την αυτοσωματική επικρατή κληρονομικότητα, τη συνδεδεμένη με το χρωμόσωμα X υπολειπόμενη κληρονομικότητα και άλλα πρότυπα κληρονομικότητας. Ίσως ο συγγραφέας να ήθελε να δώσει ακόμη περισσότερες γνώσεις στον μη ειδικό γιατρό, τον σύγχρονο φοιτητή των επιστημών υγείας, τον ερευνητή των ηθικών, νομι-

κών και κοινωνικών επιπτώσεων από τη συνεχώς αναπτυσσόμενη ανίχνευση της προσωπικής γονιδιαματικής ποικιλομορφίας. Ο ίδιος στον επίλογο του βιβλίου αναφέρει: «Ευελπιστώ ότι οι γνώσεις για την ποικιλομορφία κάθε γονιδιώματος θα χρησιμοποιηθούν προς όφελος του ατόμου και ότι οι κοινωνίες θα παραμείνουν σε επαγρύπνηση επιδεικνύοντας σύνεση, έτσι ώστε να αποφευχθεί η κατάχρηση της γονιδιαματικής πληροφορίας». Αμήν!

Το βιβλίο αυτό, γραμμένο από έναν από τους πρωταγωνιστές της σύγχρονης ιατρικής ιστορίας, στην οποία περιλαμβάνεται το Πρόγραμμα Ανάλυσης του Ανθρώπινου Γονιδιώματος (Human Genome Project), που ξεκίνησε το 1990 και ολοκληρώθηκε το 2003, περιλαμβάνει τις αυθεντικές, από «πρώτο χέρι», σύγχρονες γνώσεις στην σημερινή «μεταγονιδιαματική» εποχή. Είμαστε τυχεροί ως Έλληνες αναγνώστες που έχουμε ένα τέτοιο κείμενο στα ελληνικά γραμμένο από τον κορυφαίο διεθνώς Έλληνα γενετιστή, τον καθηγητή Στυλιανό Αντωνάρakis.

* Ο κ. Δημήτρης Λινός είναι καθηγητής Χειρουργικής στο ΕΚΠΑ, lecturer στο Harvard Medical School.

Η Ελλάδα στην παγίδα των χωρών μεσαίου εισοδήματος

Μια «αριστερόστροφη» προσέγγιση για τις παθογένειες που ταλανίζουν τη δημόσια πολιτική για την οικονομική ανάπτυξη

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ,
ΛΟΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗΣ
Θέλουμε ανάπτυξη;
Μια βιωματική εμπειρία με ιστορικές και θεωρητικές αναφορές
εκδ. Ποταμός, 2021, σελ. 280

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙΡΙΔΗ***

Η οικονομική ανάπτυξη ήταν πάντα ένα κεντρικό ζητούμενο της πολιτικής. Στην Ελλάδα το ζήτημα απέκτησε ιδιαίτερη κρισιμότητα εξαιτίας της καταβύθισης που προκάλεσε η οικονομική κρίση της δεκαετίας του 2010. Η αλήθεια είναι ότι μετά την οικονομική απογείωση της 30ετίας 1950-1980 ακολούθησε μια 40ετία καθήλωσης του ελληνικού κατά κεφαλήν εισοδήματος ως ποσοστό του μέσου ευρωπαϊκού. Με άλλα λόγια, η Ελλάδα δείχνει εγκλωβισμένη στην παγίδα των χωρών μεσαίου εισοδήματος που πιέζονται από τις αναδυόμενες αγορές χαμηλού εργατικού κόστους, όμως, ταυτόχρονα, δεν μπορούν να κάνουν το άλμα στην κατηγορία των χωρών υψηλού εισοδήματος και στη νέα οικονομία της γνώσης. Τι φταίει και πώς μπορεί αυτή η συστηματική και επαναλαμβανόμενη αδυναμία να θεραπευθεί;

Με το κεφαλαίωδες αυτό ερώτημα καταπιάνεται το βιβλίο των Δημοσθένη Γεωργόπουλου και Λόη Λαμπριανίδη. Ο δεύτερος διέτελεσε γενικός γραμματέας Στρατηγικών και Ιδιωτικών Επενδύσεων του υπουργείου Οικονομίας

και Ανάπτυξης και ο πρώτος συνεργάτης του, την περίοδο 2015-2019. Γνωρίζω τον Λόη Λαμπριανίδη πάνω από 20 χρόνια από τη συνυπνότητά μας στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στη Θεσσαλονίκη. Πάντα εκτιμούσα το μείλιξιο ύφος και την ακεραιότητά του, στοιχεία που γεφύρωναν τις ιδεολογικές και πολιτικές μας διαφορές και καθιστούσαν τη συνεργασία μας εύκολη. Η παρουσία του σε μια τόσο κρίσιμη θέση κατά το πυρκαυστό 2015 περισσότερο με προβληματίσε και με στενοχώρησε παρά με καθυσάωσε. Εκ των υστέρων αποδείχθηκε ότι υπήρξαν κάποιοι, όπως, κατεξοχήν, ο Γιώργος Χουλιαράκης, που υπηρέτησαν με ευπρέπεια και αποτελεσματικότητα την περίεργη διακυβέρνηση εκείνης της περιόδου. Εν τέλει, ωστόσο, αν και κέρδισαν μια κάποια εκτίμηση από την άλλη μεριά, δεν ξέρω πόσο τα κάταφεραν με τη δική τους: ο αστός υπουργός, Γιώργος Σταθάκης, προϊστάμενος των δύο συγγραφέων, έχασε από τον αψύ των Σφακίων, ενώ ο Χουλιαράκης ιδιωτεύει, με επιτυχία, στην Εσπερία.

Με αυτές τις εισαγωγικές σκέψεις, ομολογώ ότι το βιβλίο είναι χρήσιμο και ενδιαφέρον. Πρώτον, γιατί καταγράφει, εντός ενός ευρύτερου θεωρητικού πλαισίου και με πολλές ιστορικές και συγκριτικές αναφορές, την εμπειρία των συγγραφέων από την επαφή τους με τη δημόσια διοίκηση και την προσπάθεια εφαρμογής μιας δη-

Οι συγγραφείς τόλμησαν με ειλικρίνεια να καταθέσουν την εμπειρία και τις απόψεις τους.

Για τους ακραιφνείς φιλελεύθερους η ανάπτυξη δεν είναι δουλειά του κράτους, αλλά των αγορών. Για τους αριστερούς, οι επιχειρηματίες είναι, από τη φύση τους, απέναντι.

μόσιας πολιτικής για την ανάπτυξη. Μακάρι όλοι οι ασκήσαντες διοίκηση από επιτελικές θέσεις να είχαν τη συγκρότηση αλλά και τη συναίσθηση ότι η εμπειρία τους είναι πολύτιμη αλλά, συχνά, και μέρος μιας ευρύτερης παθογένειας. Δεύτερον, γιατί προέρχεται

από μια «αριστερόστροφη» κατεύθυνση. Κι εδώ αρχίζει το ενδιαφέρον: μπορεί να υπάρξει μια αξιόπιστη συνεισφορά από την κατεύθυνση αυτή στον δημόσιο διάλογο, επιστημονικά και εμπειρικά τεκμηριωμένη, πέρα από τις γνωστές καταγγελτικές κορώνες και αφοριστικές ευκολίες περί νεοφιλελευθερισμού; Οι συγγραφείς πιστεύουν «ναί». Το πιο σημαντικό είναι ότι αν κανείς ξεπεράσει την αρχική επιφυλακτικότητα θα διαπιστώσει ότι, στην ουσία, υπάρχει μια βασική συναντίληψη για τις παθογένειες που ταλανίζουν τη δημόσια πολιτική για την οικονομική ανάπτυξη, μεταξύ της αριστερόστροφης και της πιο φιλελεύθερης κατεύθυνσης. Η ελληνική μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, ο υπερβάλλων πολιτικός βολνταρισμός που ακυρώνει τους υπηρεσιακούς, η κακοδιαχείριση και, εν τέλει, η κατασπατάληση των ανθρωπίνων πόρων της διοίκησης είναι μερικά συστατικά αυτής της συναντίληψης.

Προσωπικά, θα ήθελα τους συγγραφείς πιο τολμηρούς. Δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για το τι πήγε λάθος στον τομέα τους, με παραπομπή στον νεοφιλελευθερισμό (αλήθεια, τι ακριβώς σημαίνει και πότε επικράτησε στην Ελλάδα;), χωρίς αναφορά στην αποτυχία των κρατικοποιήσεων της δεκαετίας του 1970 και στο άγος των προβληματικών της δεκαετίας του 1980. Εύλογη η υπεράσπιση του αναπτυξιακού νόμου του 2016

που συνέταξαν, αλλά χρήσιμη θα ήταν μια συγκεκριμένη καταγραφή του αριθμού και του είδους των επενδύσεων που προκάλεσε. Παρ' όλα αυτά, δεν λείπουν οι αποκαλυπτικές, κρυμμένες συχνά στα μικρά γράμματα, αλήθειες, όπως ότι η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να διεκδικήσει ένα καθεστώς κινήτρων για τις ευάλωτες περιοχές της, όπως η Θράκη, όπως έκαναν άλλες χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τον Λαμπριανίδη συνεργάστηκα για περισσότερο από ένα δμνο, από τα τέλη του 2020, εγώ ως συντονιστής των οικονομικών-αναπτυξιακών ζητημάτων στην Διακομματική Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Θράκης, υπό την προεδρία της Ντόρας Μπακογιάννη, και εκείνος ως εμπειρογνώμονας επί των ζητημάτων αυτών, με πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ, μαζί με δύο ακόμα εμπειρογνώμονες που πρότειναν η Ν.Δ. και το ΚΙΝΑΛ.

Το θετικό και το δυσάρεστο

Εν ολίγοις, αν κανείς αποφλοιώσει το αφήγημα περί ανάπτυξης από τις ιδεολογικοπολιτικές μεγαλόσχιμες φιοριτούρες, μπορεί να βρει πολλά κοινά και πολλές βάσεις συζήτησης μεταξύ των αντιμαχόμενων πολιτικών παρατάξεων για την περίφημη αλλαγή αναπτυξιακού υποδείγματος. Κι αυτό είναι θετικό. Το δυσάρεστο είναι ότι, εντέλει, επικρατεί ο μικροκομματικός ανταγωνισμός, όπως αποδείχθηκε και με την αδυ-

ναμία της Διακομματικής να εγκρίνει ένα κοινό πόρισμα, με το οποίο λίγο-πολύ συμφωνούσαν τα τρία μεγαλύτερα κόμματα. Η ανάγκη για διαφωνία υπερτερεί, τις περισσότερες φορές, από την ανάγκη για συγκλίσεις, ακόμα κι όταν συμφωνούμε...

Τέλος, αξίζει μια καταληκτική παρατήρηση: η υπεράσπιση μιας φιλοαναπτυξιακής δημόσιας πολιτικής δεν είναι αυτονόητη. Για τους ακραιφνείς φιλελεύθερους η ανάπτυξη δεν είναι δουλειά του κράτους, αλλά των αγορών και μια ενεργός παρέμβαση παράγει περισσότερες στρεβλώσεις παρά όφελ. Για τους αριστερούς, οι επιχειρηματίες είναι, από τη φύση τους, απέναντι και δεν χρειάζονται κίνητρα αλλά περιορισμό. Η ίδια η έννοια των κρατικών κινήτρων προς το επεκτείνει για περισσότερο συγκλίση μπορεί να είναι πολιτικά επωφελής. Οι συγγραφείς τόλμησαν με ειλικρίνεια να καταθέσουν την εμπειρία τους και τις απόψεις τους. Το πολιτικό σύστημα οφείλει και να ακούει και να μαθαίνει.

* Ο κ. Δημήτρης Καιρίδης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και βουλευτής Ν.Δ., Β1 Βόρειου Τομέα Αθηνών.

must 31/12

ME THN & H KAOHMEPINH

CAT VON K

FRESH
NEW
START